

IX. KIFUTÓ RENDSZERŰ TANTÁRGYI TANTERVEK

AZ ALAPFOKÚ NEVELÉS-OKTATÁS

(6-8. évfolyam)

**A 2/2008. (II.8.)OKM rendelettel módosított
17/2004. (V.20.) OM rendelet 3. számú mellékletével kiadott
kerettanterv alapján**

2013. március 27.

TARTALOMJEGYZÉK

Célok és feladatok.....	6
Kiemelt fejlesztési feladatok az alapozó és a fejlesztő szakaszban.....	6
A Nat műveltségterületeinek megjelenése az 6-8. évfolyam tantárgyi rendszerében.....	9
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM.....	11
Célok és feladatok.....	11
Fejlesztési követelmények.....	11
MAGYAR NYELV.....	14
6. évfolyam.....	14
7. évfolyam.....	14
8. évfolyam.....	15
MAGYAR IRODALOM.....	17
6. évfolyam.....	17
7. évfolyam.....	19
8. évfolyam.....	21
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM (ARANY TANTÁRGYI BONTÁS NÉLKÜL).....	24
Célok és feladatok.....	24
Fejlesztési követelmények.....	24
6. évfolyam.....	26
7. évfolyam.....	29
8. évfolyam.....	32
TÖRTÉNELEM (6. osztály).....	37
TÖRTÉNELEM, ETIKA (7-8. osztály).....	37
Célok és feladatok.....	37
Fejlesztési követelmények.....	38
6. évfolyam.....	39
7. évfolyam.....	41
8. évfolyam.....	44
TÖRTÉNELEM - KÖZPONTI ISKOLA.....	50
Célok és feladatok.....	50
Fejlesztési követelmények.....	50
6. évfolyam.....	51
7. évfolyam.....	53
8. évfolyam.....	55
IDEGEN NYELV.....	59
Célok és feladatok.....	59
Fejlesztési követelmények.....	59
6. évfolyam.....	60
7. évfolyam.....	61
8. évfolyam.....	62
ANGOL.....	66
6. évfolyam.....	66
7-8. évfolyam.....	69
NÉMET.....	75
6. évfolyam.....	75
7-8. évfolyam.....	77
MATEMATIKA.....	80
Célok és feladatok.....	80
Fejlesztési követelmények.....	80
Az információs és a kommunikációs kompetenciák fejlesztése.....	81
6. évfolyam.....	82
7. évfolyam.....	84
8. évfolyam.....	86
Matematika-informatika-kommunikáció - Beszterce.....	90
A matematika tantárgy célja.....	91
Fejlesztési követelmények.....	92
Kulcskompetenciák.....	93
7. évfolyam.....	102
8. évfolyam.....	107
INFORMATIKA.....	111
Célok és feladatok.....	111
Fejlesztési követelmények.....	113

6. évfolyam.....	114
Fejlesztési feladatok.....	114
7. évfolyam.....	116
Fejlesztési feladatok.....	116
8. évfolyam.....	118
Fejlesztési feladatok.....	118
TERMÉSZETISMERET.....	123
Célok és feladatok.....	123
Kulcskompetenciák fejlesztése.....	123
Differenciált tanulásszervezési szempontok.....	125
Fejlesztési követelmények.....	125
6. évfolyam.....	126
EGÉSZSÉGTAN.....	128
Célok és feladatok.....	128
Fejlesztési követelmények.....	129
FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK (DORNYAY – TANTÁRGYI BONTÁS NÉLKÜL).....	132
TERMÉSZETISMERET.....	132
Célok és feladatok.....	132
Kulcskompetenciák fejlesztése.....	132
Differenciált tanulásszervezési szempontok.....	134
Fejlesztési követelmények.....	134
6. évfolyam.....	135
FÖLDRAJZ.....	137
6. évfolyam.....	137
EGÉSZSÉGTAN.....	139
Célok és feladatok.....	139
Fejlesztési követelmények.....	140
6. évfolyam.....	141
FÖLDRAJZ.....	142
Az általános iskolai földrajzoktatás céljai és feladatai.....	142
Fejlesztési követelmények.....	143
7. évfolyam.....	143
8. évfolyam.....	146
FIZIKA.....	149
A fizika kerettanterv és a Nemzeti alaptanterv viszonya.....	149
A fizika kerettanterv és a kulcskompetenciák fejlesztése.....	149
Célok és feladatok.....	150
Fejlesztési követelmények.....	150
7. évfolyam.....	151
8. évfolyam.....	153
BIOLÓGIA.....	156
Az általános iskolai biológia kerettanterv és a Nemzeti Alaptanterv viszonya.....	156
Az általános iskolai biológia kerettanterv és a kulcskompetenciák fejlesztése.....	156
Célok és feladatok.....	157
Fejlesztési követelmények.....	158
7. évfolyam.....	159
8. évfolyam.....	161
EMBER- ÉS TÁRSADALOMISMERET, ETIKA - KÖZPONTI ISKOLÁBAN BIOLÓGIÁVAL.....	164
7-8. évfolyam.....	164
Célok és feladatok.....	164
Fejlesztési követelmények.....	164
KÉMIA.....	167
Célok és feladatok.....	167
Fejlesztési feladatok.....	168
7. évfolyam.....	170
8. évfolyam.....	171
FÖLDRAJZ.....	175
Az általános iskolai földrajzoktatás céljai és feladatai.....	175
Fejlesztési követelmények.....	176
6. évfolyam.....	177
7. évfolyam.....	178
8. évfolyam.....	181

ÉNEK-ZENE	184
Célok és feladatok.....	184
Kulcskompetenciák.....	184
Kiemelt fejlesztési feladatok.....	185
6. évfolyam.....	185
7. évfolyam.....	187
8. évfolyam.....	188
Javasolt közös zenei anyag (válogatva).....	189
Ének-Zene – emelt szint - Kodály	191
Ajánlás (célok és feladatok).....	191
Ének-Zene 6.....	192
Ének-Zene 7.....	196
Ének-Zene 8.....	200
Karének 3-8.....	204
RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA	207
Célok és feladatok.....	207
6. évfolyam.....	208
7. évfolyam.....	211
8. évfolyam.....	213
MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET	216
8. évfolyam.....	216
Célok és feladatok.....	216
Fejlesztési követelmények.....	216
TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL	220
Célok és feladatok.....	220
Fejlesztési követelmények.....	221
6. évfolyam.....	223
7. évfolyam.....	226
8. évfolyam.....	229
TESTNEVELÉS	234
6. évfolyam.....	234
7-8. évfolyam.....	243
A tanulók fizikai, fittségi mérésének rendszerét a mnisztérium által kiadott mérésrendszer tartalmazza...	244
Képzési tartalom és metodika.....	244
Testnevelés - emelt szint - Beszterce	252
Célok és feladatok.....	253
6. évfolyam.....	254
7. évfolyam.....	256
8. évfolyam.....	258
testnevelés - Emelt szint - Petőfi	259
Célok és feladatok.....	259
Fejlesztési követelmények:.....	259
6. évfolyam.....	260
7. évfolyam.....	262
8. évfolyam.....	264
OSZTÁLYFŐNÖKI helyi tanterv	266
Kiemelt fejlesztési feladatok.....	266
Célok és feladatok.....	266
A szociális kompetencia fejlesztésének célja.....	267
5. évfolyam.....	268
6. évfolyam.....	268
7. évfolyam.....	269
8. évfolyam.....	269
GAZDÁLKODÁSI ÉS VÁLLALKOZÁSI ISMERETEK - Arany	271
Alapelvek, célok.....	271
Kulcskompetenciák fejlesztése.....	272
Fejlesztési feladatok.....	272
Család – háztartás 7. osztály.....	273
Vállalkozások világa 8. évfolyam.....	273
A munka világa 7-8. évfolyam.....	273
Nemzetgazdaság – Világgazdaság 8. évfolyam.....	274
CIGÁNY KISEBBSÉGI OKTATÁS - GÁRDONYI	275

Célok és feladatok:.....	275
Fejlesztési követelmények.....	275
5-6. évfolyam.....	275

Célok és feladatok

Az alapfokú nevelés-oktatás alapozó és fejlesztő szakasza szervesen folytatja a bevezető és kezdő szakasz nevelő-oktató munkáját, a kulcskompetenciák, az alapkészségek és képességek fejlesztését.

A szakasz fejlesztési feladatainak megtervezésekor - igazodva a gyermeki gondolkodás fejlődéséhez, az életkori sajátosságokhoz - figyelembe veszi, hogy a 10-12 éves tanulók gondolkodása erősen kötődik az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz. Az 5-6. évfolyamokon ezért az integratív-képi gondolkodásra alapozó fejlesztés folyik, a serdülőkor kezdetétől a 7-8. évfolyamon (a fejlesztő szakaszban) viszont előtérbe kerül az elvont fogalmi és elemző gondolkodás.

Az iskola az 1-4. évfolyamokhoz hasonlóan az 5-8. évfolyamokon is különböző érdeklődésű, eltérő értelmi, érzelmi, testi fejlettségű, képességű, motivációjú, szocializáltságú, kultúrájú gyerekeket együtt neveli. Érdeklődésüknek, képességüknek és tehetségüknek megfelelően felkészíti őket a középiskolai, illetve szakiskolai továbbtanulásra, és előkészíti őket a társadalomba való beilleszkedésre. Ennek érdekében kiemeli az anyanyelvi kommunikációt, az idegen nyelvi kommunikációt, az ezekhez szükséges képességek fejlesztését, valamint a matematikai gondolkodás, a kritikus gondolkodás, a problémamegoldás alapképességeit, a komplex információk kezelésével kapcsolatos képességeket, kulcskompetenciákat.

Az alapozó szakasz funkciójának megfelelően elsősorban az iskolai tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák fejlesztése jellemző az 5-6. évfolyamon, míg a 7-8. évfolyamban az egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, bővítése, hatékonyságának növelése válik hangsúlyossá.

Továbbfejleszti a tanulóknál azokat a képességeket, készségeket, amelyek a környezettel való harmonikus, konstruktív kapcsolathoz szükségesek. A tanulási tevékenységek közben és a tanulói közösségben való élet során fejleszti a tanulók önismeretét, együttműködési készségét, akaratát, segítőkészségét, szolidaritásérzését, empátiáját. Rávetet a megbízhatóság, becsületesség, szavahihetőség értékeire.

Az alapozó és fejlesztő szakasz szocializációs folyamatában az iskola tudatosítja a közösség demokratikus működését és néhány általánosan jellemző szabályát. Tisztázza az egyéni és közérdek, a többség és kisebbség fogalmát, és ezek fontosságát a közösséghez, illetve egymáshoz való viszonyulásban. Megalapozza a felkészülést a jogok és kötelességek törvényes gyakorlására. A demokratikus normarendszert kiterjeszti a természeti és az épített környezet iránti felelősségre, a mindennapi magatartásra is.

Az iskolának kiemelkedő feladata a nemzeti, a nemzetiségi és az etnikai hagyományok tudatosítása és az ápolásukra való nevelés. Nevelési-oktatási tevékenységével az iskola fejleszti a tanulóknál a nemzeti azonosság-tudatot, képviseli az egymás mellett élő különböző kultúrák iránti igényt. Erősíti az Európához tartozás tudatát, és egyetemes értelemben is készíti más népek hagyományainak, kultúrájának, szokásainak, életmódjának megismerésére, megbecsülésére. Ugyanakkor figyelmet fordít az emberiség közös problémáinak bemutatására.

Kiemelt fejlesztési feladatok az alapozó és a fejlesztő szakaszban

A kiemelt fejlesztési feladatok az iskolai oktatás valamennyi elemét áthatják, elősegítik a tantárgyközi kapcsolatok erősítését, a tanítás-tanulás szemléleti egységét, a tanulók személyiségének fejlődését.

Az Énkép és önismeret fejlesztésében fontos kihasználni azt az érzékenységet, amely az alapvető erkölcsi normák iránti fogékonyságból adódik.

A személyiség fejlődését azzal segíthetjük elő, ha önmaguk megismerésére motiváló **tanulási környezetet** szervezünk a tanulók számára. A Nemzeti alaptantervben megnevezett **nevelési értékek** abban az esetben épülnek be a fejlődő személyiségbe, ha a tanulási tartalmak elsajátítása során a tanulók maguk is **aktív részeseivé** válnak ezen értékek megnevezésének és azonosításának. Ahhoz, hogy tanulóink képesek legyenek énképükbe integrálni az újabb és újabb ismereteket, folyamatosan gondoskodnunk kell arról is, hogy egyre **kompetensebbnek** érezzék magukat saját nevelésük, sorsuk és életpályájuk alakításában. Az önmegismerés és önkontroll, a feladatokkal vállalt felelősség, magatartást irányító tevékenység. A kiskamaszok énképe a róluk alkotott vélemények ellenére, az önmagukkal szemben támasztott követelmények, elvárások hatására is formálódik.

Hon- és népismeret

Elengedhetetlen, hogy a tanulók megismerjék népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, **nemzeti kultúránk** nagy múltú értékeit. Mélyedjenek el a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységének, munkásságának tanulmányozásában. Ismerjék meg a haza földrajzát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét. Sajtítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez,

megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek. Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit.

Segítsük elő a harmonikus kapcsolat kialakítását a természeti és társadalmi környezettel. Alapozzuk meg tanulóinkban a nemzettudatot, mélyítsük el a nemzeti önismeretet, a hazaszeretetet és ettől elválaszthatatlan módon a hazánkban és szomszédságunkban élő más népek, népcsoportok értékeinek és eredményeinek megbecsülését, előzzük meg a sztereotípiák és előítéletek kialakulását. Ösztönözzük a fiatalokat a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására. Készítsük őket az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre.

Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra

Európa a magyarság tágabb hazája. A tanulók szerezzenek ismereteket az Európai Unió kialakulásának történetéről, alkotmányáról, intézményrendszeréről, az uniós politika szempontrendszeréről. Diákként és felnőttként tudjanak élni a megnövekedett lehetőségekkel. **Magyarságtudatukat megőrizve váljanak európai polgárokká.**

Tanulóink már az Európai Unió polgáraiként fogják felnőtt életüket leélni, ezért arra kell törekednünk, hogy iskolás éveik alatt olyan ismeretekkel, személyes tapasztalatokkal gazdagodjanak, amelyek birtokában meg tudják majd találni helyüket az európai nyitott társadalmakban. Nem kevésbé fontos az sem, hogy európai identitásuk megerősödésével legyenek nyitottak és elfogadóak az Európán kívüli kultúrák iránt is.

A fejlesztés kiemelt területei: a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelés, a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság. A tanulók ismerjék meg az **egyetemes emberi civilizáció** legjellemzőbb, legnagyobb hatású eredményeit. Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt. Szerezzenek információkat az emberiség közös, globális problémáiról, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. Személyes tapasztalatok felhasználásával, a nemzetközi együttműködésről szerzett információkkal gazdagítjuk tudásukat. Fejlesztő feladat lehet az érvek gyűjtése meghatározott álláspontokhoz, melyek az EU híreihez kapcsolódnak. Fejlesztési cél, hogy növekedjen érzékenységük a problémák lényege, okai, az összefüggések és a megoldási lehetőségek keresése, feltárása iránt.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés fejlesztési feladat, a civil életben fontos polgári lét alapjait segíti megteremteni. Az 5-8. évfolyamon a társadalmi együttélés közös szabályait és követelményeit tudatosítjuk a tanulóknál. Olyan részképességek fejlesztésére kell gondolni, mint a konfliktuskezelés, az együttműködés, a közéleti szerep gyakorlása, a demokratizmus gyakorlatában elsajátítható felelősségvállalás, az előítéletek és rasszizmus elutasítása. A gazdasági nevelés a gazdálkodás és a pénz világára vonatkozó tudás-elemek beépítését kívánja a helyi tanterv tartalmaiba. Az egyszerű eszközök, szerszámok használatában is fontos a figyelem, az elővigyázatosság megtanulása. A hatékony munkavégzés érdekében a rend, az időbeosztás hatását érdemes megtapasztaltatni.

Gazdasági nevelés

A gazdálkodás és a pénz világára vonatkozó tudás-elemek beépítését kívánja a helyi tanterv tartalmaiba. Egyszerű eszközök, szerszámok használatában fontos a figyelem és az elővigyázatosság megtanulása. A rend és az időbeosztás hatását a hatékony munkavégzésben tapasztalhatják a tanulók. Az érdeklődés és munkamód befolyással lehet az időbeosztásra. Alapvető szerepe van a gazdasági nevelésben annak, hogy a tanulók tudatos fogyasztókká váljanak. Ehhez mérlegelni kell a választásban a termék értékeit, a pénzzel való gazdálkodást. Okos döntést kell hozni, amihez az iskolai nevelésben az okos gazdálkodás alapjait, a gazdálkodási képességet is fejleszteni kell. Tudatosítani kell, hogy a *gazdálkodás, az életünk része* (termékelemzésekkel, a „Vásárlói kosár” vizsgálatával). Fejlesztő gyakorlat lehet a különböző termékek rendeltetésének felismerése, a legkedvezőbbek kiválasztása. Értékbecslés játékosan, figyelemfelkeltő plakát tervezése. A 7-8. évfolyamon már elvárható, hogy ismerjék a tanulók egy család jövedelemforrásait és kiadásait. Törekedni kell arra, hogy legyenek elképzeléseik a célszerű gazdálkodásról.

A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy az élő természet és a társadalmak fenntartható fejlődését segítse megértetni a nevelésben.

A szemléletformálás pedagógiai gyakorlata feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével olyan tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikben.

Mindez úgy valósítható meg, ha figyelmet fordítunk a tanulók természettudományos gondolkodásmódjának fejlesztésére. Ha a tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.

A környezeti nevelés során a tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció pozitív és negatív környezeti következményeit.

Kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén. A tantárgyak lehetőségei szerint, minden évfolyamon lehetőség van a környezetkímélő magatartás felismertetésére, adott helyzetek kritikus megítélésére.

A tanulás tanítása

A pedagógus fontos feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos tanulási módjait, stratégiáit, stílusát és szokásait. Vegye figyelembe a megismerés életkori és egyéni jellemzőit, és ezekre alapozza a tanulás fejlesztését. Gondosan kutassa fel és válassza meg a fejlesztés tárgyi-cselekvéses, szemléletes-képi és elvont-verbális útjait. Törekedjen a gondolkodási képességek, elsősorban a rendszerezés, a tapasztalás és kombináció, valamint a következtetés és problémamegoldás fejlesztésére. A tanulás az iskola alapfeladata, amely magába foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlesztését. Az elemi készségeknek az optimális kiépülése és optimális gyakorlottsága nélkül homokra épül a tanítás gyakorlata, a kutatások pedig azt mutatják, hogy ebben az életkorban az elemi készségek fejlettsége szorosan összefügg az intelligencia fejlettségével. Vagyis az elemi készségeknek az optimális szintű elsajátítása kulcsfontosságú feladat. Ennek az a feltétele, hogy ismerjük az optimális elsajátítás kritériumait és az azokhoz viszonyítva elért szinteket.

A gondolkodási kulcskompetencia négy alapképessége közül a rendszerező képességet (a Piaget-féle gondolkodási műveletrendszer írásbeli szintjét) és a kombinatív képességet (annak elemi írásbeli szintjét) mérhetjük fel.

Gondolkodási képességek: kreatív gondolkodás, döntéshozatal, problémamegoldás, előrelátás, hatékony tanulás, érvelési képesség. Minden műveltségi területen (illetve tantárgyban) gondot kell fordítani a kritikai és kreatív olvasás képességének fejlesztésére, beleértve mind a valós, mind a virtuális csatornákon keresztül felfogott jelek befogadását, értelmezését és megválaszolását. Az iskolának az **elektronikus média** hatásmechanizmusainak megértésére, általában a különböző médiumokban való eligazodásra, az igényelt információ megtalálására, szelektív használatára kell nevelnie. Olyan fiatalokat kell kibocsátania, akik sikeres tanulási stratégiákkal használják ki az információs világháló lehetőségeit és eszközeit az élethosszig tartó tanulás során.

A tanulás számos összetevője tanítható. Minden nevelő teendője, hogy felkeltse az érdeklődést a különböző szaktárgyi témák iránt, útbaigazítást adjon annak szerkezetével, hozzáféréssel, elsajátításával kapcsolatban, valamint tanítsa a gyerekeket tanulni. A tanulók tegyenek szert fokozatos önállóságra a tanulás tervezésében. Vegyenek részt a kedvező körülmények (külső feltételek) kialakításában. Az **eredményes tanulás módszereinek, technikáinak elsajátíttatása**, gyakoroltatása főleg a következőket foglalja magában: az előzetes tudás és tapasztalatok mozgósítása; az egyénre szabott tanulási módszerek, eljárások kiépítése; a csoportos tanulás módszerei, a kooperatív csoportmunka; az emlékezet erősítése, a célszerű rögzítési módszerek kialakítása; a gondolkodási kultúra művelése; az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása; az élethosszig tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása; az alapkészségek kialakítása (az értő olvasás, az íráskészség, a számfogalom fejlesztése).

A tanulás fontos színtere és eszköze az **iskola könyvtára és informatikai bázisa**. A hagyományos tantermi oktatást az iskola keretein belül is kiegészítik az egyéni tanulás lehetőségei, amelyhez sokféle információforrás gyors elérésére van szükség. A **könyvtár használata** minden ismeretterületen nélkülözhetetlen, hiszen informatikai szolgáltatásai az iskolai tevékenység teljességére irányulnak. Használatának technikáját, módszereit - az önálló ismeretszerzés érdekében - a tanulóknak el kell sajátítaniuk. Váljanak rendszeres könyvtárhasználóvá, igazodjanak el a lakóhelyi, az iskolai, valamint a regionális és országos könyvtárakban. Ismerjék a könyvtári rendszert, a könyvtárban való keresés módját, a keresést támogató eszközöket, a főbb dokumentumfajtákat, valamint azok tanulásban betöltött szerepét, információs értékét. Sajátítsák el az adatgyűjtés, témafeldolgozás, forrásfelhasználás technológiáját, és alakuljon ki bennük a rendszerezett tudás átadásának képessége.

Olyan tudást kell kialakítani, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni. Előtérbe kerül az új ötletek kitalálása, azaz a kreatív gondolkodás fejlesztése. Ezzel párhuzamosan érdemes nagy hangsúlyt helyezni a tanulói döntéshozatalra, az alternatívák végiggondolására, a variációk sokoldalú alkalmazására, a kockázatvállalás, az értékelés, az érvelés és a legjobb lehetőségek kiválasztásának területeire. Fontos feladat a kritikai gondolkodás megerősítése, a konfliktusok kezelése, az életminőség javítása, az életvitel arányainak megtartása, az értelmi, érzelmi egyensúly megerősítése, a teljesebb élet megszervezése.

Testi és lelki egészség

Az iskolára nagy feladat és felelősség hárul a felnövekvő nemzedékek egészséges életmódra nevelésében. Minden tevékenységével szolgálnia kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Személyi és tárgyi környezetével az iskola segítse azoknak a **pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak** a kialakulását, amelyek a

gyerekek, a fiatalok egészségi állapotát javítják. Az egészséges életvitellel kapcsolatos szemlélet és magatartás formálása, az alsóbb évfolyamok fejlesztését folytatja.

Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékévé váló tiszteletére is nevel. A pedagógusok készítsék fel a gyerekeket, a fiatalokat arra, hogy önálló, felnőtt életükben legyenek képesek életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani, konfliktusokat megoldani. Fejlesszék a beteg, sérült és fogyatékos embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartást. Ismertessék meg a környezet - elsősorban a háztartás, az iskola és a közlekedés - leggyakoribb, egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit és ezek elkerülésének módjait. Nyújtsanak támogatást a gyerekeknek - különösen a serdülőknek - a káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, rossz táplálkozás) kialakulásának megelőzésében. Segítsék a krízishelyzetbe jutottakat. Az iskola megkerülhetetlen feladata, hogy foglalkozzon a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel, és figyelmet fordítson a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre.

Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó szokások a tanulók cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki. Fontos, hogy az **iskolai környezet** is biztosítsa az egészséges testi, lelki, szociális fejlődést. Ebben a pedagógusok életvitelének is jelentős szerepe van.

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A felnőtt lét szerepeire való felkészülés egyik fontos eleme a pályaeorientáció. Általános célja, hogy segítse a tanulók további iskola- és pályaválasztását. Összetevői: az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése; a legfontosabb pályák, foglalkozási ágak tartalmának, követelményeinek és a hozzájuk vezető utaknak, lehetőségeknek, alternatíváknak tevékenységek és tapasztalatok útján történő megismerése; a lehetőségek és a valóság, a vágyak és a realitások összehangolása. Tudatosítanunk kell a tanulóknak, hogy életpályájuk során többször pályamódosításra kényszerülhetnek.

Az iskolának - a tanulók életkorához és a lehetőségekhez képest - átfogó képet kell nyújtania a **munka világaról**. Ennek érdekében olyan feltételek, tevékenységek biztosítására van szükség, amelyek elősegíthetik, hogy a tanulók kipróbálhassák képességeiket, elmélyedhessenek az érdeklődéseiknek megfelelő területeken, ezzel is fejlesztve ön- és pályaismereteiket. Kiemelt figyelmet érdemel a rugalmasság, az együttműködés képességének fejlesztése.

A pályaeorientáció csak hosszabb folyamat során és csak akkor lehet eredményes, ha a különböző tantárgyak, órák és iskolán kívüli területek, tevékenységek összehangolásán alapul. A hatékony társadalmi beilleszkedéshez, az együttéléshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a **szociális és társadalmi kompetenciák** tudatos, pedagógiaileg megtervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszer kialakításáról és erősítéséről van szó, amely gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoz magában. A szociális kompetenciák fejlesztésében kiemelt feladat a segítséggel, együttműködéssel, vezetéssel és versengéssel kapcsolatos területek erősítése. Ezzel párhuzamosan szükséges a **társadalmi-állampolgári kompetenciák** körét is meghatározni, nevezetesen a jogokat érvényesítő, a közéletben részt vevő és közreműködő tanulók képzéséről van szó. A szociális és társadalmi kompetenciák fejlesztésének fontos részét képezik a gazdasággal, az öntudatos fogyasztói magatartással, a versenyképesség erősítésével kapcsolatos területek, mint például a vállalkozási, a gazdálkodási és a munkaképesség, szoros összefüggésben az ún. **cselekvési kompetenciák** fejlesztésével.

A Nat műveltségterületeinek megjelenése az 6-8. évfolyam tantárgyi rendszerében

A Nat műveltségi területei	Tantárgyak
<i>Magyar nyelv és irodalom</i>	Magyar nyelv Magyar irodalom Magyar nyelv és irodalom (Arany - tantárgyi bontás nélkül)
<i>Élő idegen nyelv</i>	Idegen nyelv
<i>Matematika</i>	Matematika
<i>Ember és társadalom</i>	Történelem, etika (tantárgyi bontás nélkül - a Gagarin kivételével) Történelem (Gagarin) Természetismeret és etika (Gagarin)
<i>Ember a természetben</i>	Természetismeret (Gagarin kivételével) Természetismeret és etika (Gagarin)

	Fizika Biológia Kémia
<i>Földünk – környezetünk</i>	Földrajz Földünk és környezetünk (Dornyay – tantárgyi bontás nélkül)
<i>Művészetek</i>	Magyar nyelv Magyar irodalom Magyar nyelv és irodalom (Arany - tantárgyi bontás nélkül) Ének-zene (tánc) Rajz és vizuális kultúra Mozgóképkultúra és médiaismeret Testnevelés és sport (tánc)
<i>Informatika</i>	Informatika
<i>Életvitel és gyakorlati ismeretek</i>	Technika és életvitel
<i>Testnevelés és sport</i>	Testnevelés és sport (tánc)

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

6-8. évfolyam

A magyar nyelv és magyar irodalom az 6. évfolyamtól két külön tantárgyként jelenik meg a helyi tantervünkben. Értékelésük is ennek megfelelően külön történik.

A két önálló tantárgyban megjelenő közös célok és feladatok az alábbiak:

Célok és feladatok

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés megérteni, beszélni, írni, gondolkodni tanít, ezzel valamennyi tárgy tanulását segíti. Egyik alapvető célja és feladata a jövőben tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés, szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése. Ezzel összhangban kiemelt feladata a közvetlen (interpersionális, szóbeli és írásbeli), illetve csoportos, közösségi kommunikáció, az önkifejezés hatékonyságának növelése az eredményes közlést és befogadást segítő, a verbális és a nem verbális kommunikációhoz köthető képességek továbbfejlesztése, gyakorlása révén.

A diákok az iskoláztatás e négy évében igen nagy lépést tesznek/tehetnek a szociális érésben, önmagukra eszmélésben, kortársaik megismerésében, környezetük összefüggéseinek megértésében. E szakasz alapozza meg viszonyukat a nemzeti kultúrához, melyen keresztül átélhetik a magyar nyelv és a magyar kultúra elválaszthatatlanságát. Ebben az összefüggésben az irodalmi nevelésnek kitüntetett célja az olvasási kedv felkeltése. Ehhez kapcsolódik, hogy tudatosítania kell az irodalom fontosságát, szerepét a tartalmas emberi élet kialakításában, ki kell jelölnie a helyét a mindennapi életben a sokféle egyéb, részben társadalmi (pl. a film), részben szórakoztató-ismeretterjesztő, tömegkommunikációs médium között. Egyben meg kell alapoznia azokat a képességeket, amelyek lehetővé teszik az irodalmi alkotások élményszerű, tudatos befogadását, az érzelmi intelligencia fejlesztését.

A tanítás a szellemi, érzelmi érésnek ebben a korszakában a beszélgetések és olvasmányok révén tartalmakkal tölti föl a diákok érzelmi kapcsolatok iránti igényét, átélhetik a szolidaritás, az együttműködés érzését és élményét is. A nyelv- és irodalomtanítás tehát bátorító, önbizalmat növelő, ezzel is az önismeretet elősegítő nevelés. A játékoság, az alkotóképesség fejlesztő támogatása, az életkorra jellemző érdeklődés, kíváncsiság kielégítése és irányítása az olvasás, az önművelés felé - mind ezt a célt szolgálja. Sok lehetőséget nyújtanak tantárgyaink a kritikus gondolkodás fejlesztésére: problémamegoldó és a fogalmi gondolkodásra, a térben és időben való tájékozódásra, az ellentétek, a párhuzamok, az ok-okozati viszonyok feltárására.

A magyar nyelv és irodalom tanítása az 6-8. évfolyamban egységes kerettantervi anyagra épül. A két szakasz azonban néhány vonatkozásban el is tér egymástól.

Az 6. évfolyam folytatja és továbbfejleszti a korábbi iskolafokon kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegek megértését, az írást, illetve megalapozza a sokirányú kreativitást a kommunikáció különféle területein (pl. az audiovizuális, az informatikai alapú - ITS - műfajokban). Az 6. évfolyam irodalmi és nem irodalmi szövegek feldolgozásával bevezeti a gyermeket az anyanyelv életének, a magyar nyelv használatának megértését elősegítő rendszerébe olyan módon is, hogy megismerteti a magyar irodalom néhány összetettebb emberi kapcsolatok megjelenítő, nagyobb lélegzetű klasszikus művével. Ezáltal építi tovább a gyermek társas nyelvhasználati, fogalmi gondolkodásbeli, érzelmi, ízlésbeli, erkölcsi műveltségét.

A 7-8. évfolyam a legtöbb esetben már a következő iskolafokozat tanulmányaira készít elő. A művelődés szokásai és alapszerkezete ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása. A fölkészítésnek elő kell segítenie a nyelvi és az irodalmi kifejezésformák sajátosságainak befogadását, az irodalmi műveltséghez tartozó tudás elsajátítását, továbbá a saját régió, a lakóhely kulturális értékeinek megbecsülését, az esztétikai jellemzők fölfedezését a mindennapokban, a tárgyi és az emberi környezetben. Fontos feladat az irodalmi képzésben az önálló olvasmányválasztás előkészítése, megalapozása, sokféle irodalmi (nem csak szépirodalmi) forma, illetve az irodalom határterületeihez tartozó (pl. filmes, egyéb vizuális audiovizuális, informatikai alapú) műfaj megismertetése a diákokkal. Fontos cél annak tudatosítása, hogy az egyéb médiumok (pl. a televízió, videó stb.) nem feltétlenül jelentenek vetélytársat az olvasásnak, illetve sok tekintetben nem képesek pótolni azt. A nyelvi képzésben kiemelt feladat a különböző kommunikációs területeken való hatékony, önálló kommunikáció erősítése, a különféle nyelvi, audiovizuális, informatikai műfajokban rejlő lehetőségek megismerése, kreatív alkalmazása a gyakorlatban.

Fejlesztési követelmények

A szóbeli szövegek alkotására és megértésére, a kulturált nyelvi magatartásra való fölkészítés a magyar nyelvi és irodalmi nevelés alapkövetelménye. A kulturált nyelvi magatartás föltételezi a szituációhoz, a címzetthez, a témához való rugalmas alkalmazkodást, a figyelmet a másik ember beszédének gondolati, értelmi tartalmára, az együttműködés

képességét a partnerekkel. Fokozatosan bővülő követelmény a szóhasználat a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása. A kommunikációs nevelés célja, hogy a tanulóknál kialakuljon a különféle beszédműfajok felfogásának és alkalmazásának, a konfliktusok, kommunikációs zavarok és pragmatikai jelzések fölismerésének és megítélésének képessége, az életkorban elvárható kritikus magatartás a manipulációs szándékokkal szemben. Hozzá tartozik ehhez a kommunikáció lényegének és tényezőinek megismerése a gyakorlaton keresztül, az író, a mű és az olvasó viszonyának mint sajátos kommunikációnak felfogása. A fejlesztés része az életkornak megfelelő tájékozottság a médiumok szerepéről az egyén és a társadalom életében, valamint a leggyakoribb tömegkommunikációs (informatikai, IST) műfajok kifejezőmódjának ismerete.

A szövegértés fejlesztése szóban és olvasott formában az iskolai képzés szintjeinek megfelelően az eredményes tanulás és önképzés feltétele. Az ismeretszerzés, az eredményes iskolai szereplés előfeltétele és fontos forrása a tanuló társakkal és tanárokkal, az iskolai élet egyéb szereplőivel, szülőkkel stb. folytatott hatékony kommunikáció. A kellő mélységű írott szövegértés az alapja az életkornak megfelelő tempójú, minél teljesebb megértést biztosító olvasás. A szövegértéssel szorosan összefügg a nyelvi eszközök és a jelentés kapcsolatának megfigyelése, felfogása, a különféle tartalmú és rendeltetésű, a mindennapi életben és az iskolai tanulmányokban előforduló élőszóbeli és írott szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek fokozódó önállóságú értelmezése. Ehhez elengedhetetlen az aktív és passzív szókinccs folyamatos gazdagodása, az alapvető helyesírási szabályok készségszintű alkalmazása. Az iskolai szereplés fontos eleme az órai, csoportos kommunikációban, különféle tevékenységi formákban való részvétel, az ezekhez kapcsolódó jellegzetes kommunikációs megnyilvánulások (vita, érvelés-cáfolat stb.) normáinak megismerése és alkalmazása a gyakorlatban.

A szó- és írásbeli szövegalkotás képességének folyamatos fejlesztése kiemelkedően fontos feladat. Ez magában foglalja a köznyelvi normához alkalmazkodó szabatos kifejezőmód kialakításán kívül a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus bátorítását. Az elsajátítandó műfajok köre a hétköznapi történetmondástól az olvasónaplóig, az érvelő fogalmazásig, a szóbeli felelettől a kiselőadásig, a különböző interperszonális megnyilvánulásokig, illetve az audiovizuális, vizuális, IST alapú szövegekig terjed. Mindez többféle képesség együttes meglétét kívánja meg: élőszóban a helyes hangképzést, beszédlégyzést, a szöveg- és mondatfonetikai eszközök biztonságos használatát, írásban pedig a tanulási igényeknek megfelelő íráskészséget, rendezett, olvasható, kreatív írást.

A tanulási képesség fejlesztése, az ismeretfeldolgozási technikák megtanítása valamennyi tantárgy együttes feladata, de jelentős szerepet kell vállalnia ebben a magyar nyelv és irodalom tanításának is. Például olyan szövegfeldolgozó eljárások megismertetésével, mint a lényegkiemelés, tömörítés, szövegkiegészítés, jártasság a verbális és vizuális információ együttes kezelésében. A szellemi munka technikájának elsajátításához szorosan kapcsolódik a könyvtári munka megismertetése, tapasztalatszerzés a segédkönyvek, szak- és ismeretterjesztő irodalom használatában, ismeretek az anyaggyűjtés és -rendezés módszeréről, a forrásfeldolgozás és az idézés etikai és formai követelményeiről. A könyvtári gyakorlatnak ki kell terjednie a modern technológián (IST) alapuló információhordozókra is. A tanulási képesség fejlesztésének fontos állomása a mindennapi élethez, irodalmi vagy egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó témák önálló feldolgozása, illetve az ezek módszerébe való fokozatos bevezetés is.

A magyar nyelv életének és rendszerének ismerete és ennek révén a tudatos nyelvszemlélet fokozatos kialakítása kiemelkedő feladata az anyanyelvi nevelésnek. Ebben a képzési szakaszban meghatározó a nyelv rendszerére és a kommunikáció változatos / változó formáira, technikáira vonatkozó tudás önálló, biztonságos alkalmazásának fejlesztése mind az írásbeli, mind a szóbeli megnyilatkozásokban. A jól elsajátított leíró nyelvtani és kommunikációs ismeretek adják a nyelvhelyességi kérdésekben való tudatos döntésnek és a helyesírási biztonságnak az alapját. Az irodalmi művek feldolgozásában feladat annak a megláttatása, hogy a mű jelentése, hatása, szépsége és a nyelvi kifejezőmód szoros kapcsolatban áll egymással. A grammatikai, jelentéstani és kommunikatív-pragmatika ismeretek nemcsak az egyéni nyelvhasználat igényesebbé tételét, az irodalmi művek jobb megértését szolgálják, hanem segítik az idegen nyelvek tanulását is. Az eredményes nyelvi ismeretnyújtásnak együtt kell járnia a nyelvszemlélet gazdagodásával: a magyar nyelv sajátosságainak, szépségének fölismerésével, értékeinek megőrzésére vállalt felelősséggel.

Az irodalomoktatás legfőbb célja az olvasóvá nevelés. Ennek feltétele, hogy az irodalmi olvasmányok élményt, örömet, szórakozást nyújtsanak ahhoz a fölismeréshez, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények forrása. Az irodalomértés alapvető feltétele a szövegelemző eljárásokban való tájékozottságon kívül annak belátása is, hogy az irodalmi jelentés a szövegből, illetve a mű és az olvasó érzelmi, gondolati kapcsolatából bontható ki. Az olvasott művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, emberi kapcsolatok alkalmasak arra, hogy fogékonnyá tegyék a 10-14 éves diákokat érzelmeik és élettapasztalataik gazdagítására, erkölcsi ítéletalkotásra, lehetőséget adjanak a véleményalkotásra és -nyilvánításra. Az irodalomolvasás motivációját megerősítheti a diákok aktuális életproblémáival rokon kérdéseket tárgyaló művek közös értelmezése, megvitatása.

Az irodalmi műveltség része a klasszikus és kortárs magyar irodalom különféle epikai, lírai, drámai műveinek változatos feladathelyzetekben való feldolgozása, esztétikai jellemzőik tudatosítása; az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése különféle műfajokban, más művészeti ágakban. Az irodalmi művek jobb

megértésének és a kommunikációs képességek fejlődésének fontos terepe a drámajáték, a dramatizálás, színdarabok előadása. Az irodalmi műveltség magában foglalja az ítéletalkotás képességét a népszerű irodalom szerepéről, értékéről, sajátos eszközeiről is. Az irodalmi nevelés célja, hogy fölkeltsse a tanulóban az önálló olvasmányválasztás igényét, a tárgyalt művekről önálló véleményalkotásra buzdítsa őket és a művekkel kapcsolatos érzelmeik, gondolatai olyan megfogalmazására, amely a személyes élmény kifejezésének és az elméleti ismeretek felhasználásának képességét egyaránt bizonyítja.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, megnevezése és használata, a szövegértés (olvasás) fejlesztése, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, különféle szövegek megalkotása (az íráskészség és a helyesírás továbbfejlesztése), átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg- szöveg, egyszerűbb ábra – szöveg, szöveg-mozgás, mimika, testbeszéd, élőbeszéd).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek fejlesztése változatos kommunikációs helyzetekben (írás és beszéd-készség).
- Önálló véleményalkotás, értékelés történetekről, jelenségekről, személyekről, konfliktusokról, a tanuló saját munkájának fokozatos önkontrollja.
- Nyelvi kreativitás képességének szóbeli, írásbeli értékelése.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok fogalmazások írása, értékelése.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló (olvasónapló, műsorrészlet) egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Szituációs játékok (történetek, jelenetek, improvizációk) eljátszása, vitaszituációkban való részvétel, művek, műrészletek (memoriterek) előadása, ennek írásbeli, szóbeli értékelése.
- A tanulók saját munkáinak esztétikai színvonala.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

MAGYAR NYELV

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Szövegalkotás írásban (íráskep, helyesírás)

Gyakorlatok az írásmód tempójának és rendezettségének, a helyesírás biztonságának továbbfejlesztésére. Képzett igék, főnevek, melléknévek gyűjtése - különös tekintettel a szinonimitásra, a szóhangulatra, a köznyelvi, a diáknyelvi és a szakszavak használatbeli eltéréseire; a gyűjtött anyag felhasználása megadott témák kidolgozásában és kreatív, játékos feladatokban.

2. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

A nyelvi rendszerről szerzett tudás alapján a szövegben előforduló szavak szófajának fölismerése, megnevezése, jellemző jegyeik összegyűjtése közösen és/vagy tanári segítséggel.

Szókincsgyakorlatok a nyelv állandóságának és változásának megfigyelésére, a szavak, szólások, állandósult szókapcsolatok, a különböző nyelvi rétegekhez tartozó szavak, kifejezések megkülönböztetése, jelentésük értelmezése, megfelelő alkalmazásuk a saját nyelvhasználatban.

A szófajra, szóalakra, szóképzésre vonatkozó ismeretek tudatosítása.

Gyakorlatok az egyes szófajok helyesírásának biztonságossá tételére, a szóelemzés alkalmazása a nehezebb helyesírási esetekben.

A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek tudatos alkalmazása, önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.

Az anyanyelvi és a tanult idegen nyelvi rendszer párhuzamainak (pl. alany-állítmányi szerkezetek, mondatfajták, szórendi sajátosságok) megfigyelése. Egyes egyszerűbb eltérő jelenségek megnevezése, a nyelvtudásnak megfelelő szinten.

Témakörök

Páros és kisközösségi kommunikáció

A szavak jelentése és szerkezete

Tartalmak

A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök tudatos alkalmazása. A kifejezőeszközök értelmezése a beszédpartnerek megnyilatkozásaiban. Véleménynyilvánítás, egyéni álláspont kifejtése, reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben.

A szófajok alaktani és jelentésbeli jellemzői, képzésmódjuk. A szófajok rendszere: alapszófajok, viszonszó, mondatszók. A szavak közötti kapcsolatok, a jelentésmező; állandósult szókapcsolatok. A szófajok helyesírása és nyelvhelyességi kérdései. A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknévek helyesírásának egyszerűbb esetei.

Fogalmak

Kommunikáció, nyelvtan, nyelvhasználat:

Kisközösségi kommunikáció: vita; *a szófaj, alapszófajok:* az ige, a névszó és fajtái, igenév, névmás, határozószó; *viszonszók:* igekötő, névutó, névelő, kötőszó; módosítószó, indulatszó; ige- és névszóképzők; állandósult szókapcsolatok;

A továbbhaladás feltételei

A beszédhelyezethez (címezett, szándék, tartalom) és a nyelvi illem alapvető szabályaihoz alkalmazkodó beszédmód a kommunikáció iskolai (tanórai) helyzeteiben. Az alapvető nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes használata az élőbeszédben.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Szövegalkotás írásban (íráskep, helyesírás)

Biztonság az egyszerű mondat központozásában, a gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző értelmező szerepének ismerete és helyes használata.

A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknévek nehezebb eseteinek helyesírása.

Az egybe- és különírás elveinek ismerete és biztos alkalmazása a tanult esetekben.

2. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

Az egyszerű mondat részeinek és szintagmáinak azonosítása, a szó szerkezetek szerepének felismerése.

A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismerése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.

A mondatfajták és kifejezőeszközök felismerése, megnevezése, helyes használatuk.

Mondatátalakítás rokon- és ellentétes értelmű mondatokkal szóban és írásban.

Gyakorlatok a mondat- és szövegalkotáshoz alkotáshoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek (pl. a különféle nyelvi rétegek kifejező eszközeinek, szókincsének stb. használata) biztonságos alkalmazására.

A szóalkotási módok megismerése, a szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés és játékos szóalkotás képzéssel, összetétellel.

Témakörök**Tartalmak****Magán- és közéleti kommunikáció**

A szóbeli és írásbeli közlésmód kifejezési formáinak azonossága és különbsége a magán- és a közéleti kommunikációban.

A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai a gyakorlatban: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás.

Az egyszerű mondat

A mondat mibenléte, fajtái. Az egyszerű mondat szerkezete, a mondatrészek és a szintagmák. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentése. A mondattanhoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek.

A szóalkotási módok

A szóösszetétel: az alá- és a mellérendelő összetett szavak. A mozaikszók. A gyakori szóalkotási módok rendszerező összefoglalása (szóképzés, szóösszetétel).

Helyesírási ismeretek

Az egyszerű mondat helyesírása (vessző, gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző). A tulajdonnevek helyesírási ismereteinek bővítése: a tanult idegen személynevek, a többemű földrajzi nevek, intézménynevek és a belőlük képzett melléknevek helyesírása. Az összetett szavak helyesírása.

Könyv- és**könyvtárhasználat**

A könyvtár írott és a modern technológián alapuló dokumentumainak felhasználása különféle témák feldolgozásában. Forráshasználat, forrásjegyzék, az idézés módjai.

Fogalmak

Mondatfajták: kijelentő, felkiáltó, kérdő, óhajtó, felszólító mondat; tagolatlan, tagolt; tö- és bővített mondat, hiányos szerkezetű mondat; a mondat elsődleges és másodlagos jelentése; mondatrészek: az alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző fajtái és kifejezőeszközei; az alany-állítmányi viszony; alárendelő és mellérendelő szintagma.

Szóösszetétel, alárendelő összetett szavak: alanyos, tárgyias, határozós, jelzős összetétel; mellérendelő összetett szavak; szóismétlés; ikerszavak; jelentéssűrítő összetételek; mozaikszavak.

Vita, megbeszélés, felszólalás, hozzászólás, kiselőadás.

Forrásjegyzék, idézet, hivatkozás.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

A továbbhaladás feltételei

Részvétel a közéleti kommunikáció iskolai helyzeteinek különféle formáiban felszólalás, hozzászólás formájában. Saját vélemény megfogalmazása (az érvelés alapvető szabályait követve) a mindennapi élet egyszerűbb, a korosztály által is átlátható problémáiról, olvasmányokról. Udvarias együttműködés felnőtt és kortárs beszédpartnerekkel.

Az egyszerű mondat részeinek, szintagmáinak megnevezése, elemzése. A mondatfajták biztos megkülönböztetése. A szóalkotás gyakori módjainak fölismerése és elemzése. A tanult nyelvhelyességi és helyesírási szabályok megfelelő alkalmazása: a központozás, a tanulmányok során előforduló tulajdonnevek, a belőlük képzett melléknevek helyesírásának, az egybe- és külön írás elveinek ismerete és megfelelő alkalmazása. A Magyar helyesírási szótár önálló használata.

8. évfolyam**Belépő tevékenységformák****1. Szövegalkotás írásban (íráskép, helyesírás)**

A helyesírás értelemtükrözőtő szerepének felhasználása különféle írásbeli műfajokban.

Az idézés és a párbeszéd írásmódjának helyes alkalmazása.

Tapasztalatszerzés a mindennapi élet alapvető hivatalos iratainak (kérdőív, nyugta, kérvény, önéletrajz) megfogalmazásában.

2. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

Jártasság az összetett mondat feldolgozásában: a tagmondatok sorrendjének, a szintagmák szerkezetének és jelentésének fölismerése, értelmezése, fogalmi szintű megnevezése.

A magyar nyelv legfőbb szórendi szabályainak helyes alkalmazása. Gyakorlatok a szórend megváltoztatásával a jelentés formálására.

A magyar nyelv és a tanult idegen nyelvek nyelvtani szerkezetének összehasonlítása megadott szempontok alapján.

A szűkebb és tágabb környezetben megjelenő nyelvváltozatok (dialektusok, réteg- és csoportnyelvi sajátosságok) megfigyelése, gyűjtése

Példák keresése a nyelvhelyesség kérdéseiben. Alapvető nyelvhelyességi hibák, hibatípusok megnevezése, felismerése idegen és saját szövegben.

Témakörök	Tartalmak
A tömegkommunikáció	Alapismeretek a tömegkommunikációról és az informatikai alapú (IST) szövegműfajokról gyakorlati szempontból, elsősorban a befogadás oldaláról. A tömegkommunikáció néhány gyakori szövegműfaja: a reklám, a hirdetés, az apróhirdetés eszközei és hatása.
Az összetett mondat	Az összetett mondat szerkezete, a tagmondatok sorrendje. Az alárendelő és a mellérendelő mondat fajtái. A szórend alapvető kérdései az egyszerű és az összetett mondatban. A többszörösen összetett mondat. A mondat és a szöveg viszonya.
A tanult leíró nyelvtani fogalmak rendszerezése	A nyelvi szintek. A nyelvi szintekről tanultak rendszerezése: a mondat szerkezete és jelentése, a szószerkezetek (szintagmák) kifejezőeszközei; a szófajok rendszere; alaktani ismeretek: szó, szóelem, egyszerű szó, összetett szó, alapszó, képzett szó; a magyar hangrendszer, a mondatfonetikai eszközök.
Helyesírási ismeretek	A magyar helyesírás alapelvei. Az összetett mondat központosása. A párbeszéd és az idézetek írásmódja.
Kitekintés a magyar nyelv életére	Nyelvváltozatok és nyelvi normák a mai magyar nyelvben. Nyelvünk eredete, rokonsága. A magyar nyelv típusa: néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátossága, szórendjének jellemzői.
Szövegműfajok és kifejezési formájuk	A mindennapi élet néhány alapvető hivatalos irata: a nyugta, kérdőív, kérvény, önéletrajz tartalmi és formai kérdései. Ismeretek a véleménynyilvánítás néhány szóbeli és írásbeli műfajáról az olvasmányok feldolgozásához kapcsolva: ismertetés, könyvajánlás, kritika, olvasónapló. Az idézés módja: egyenes és függő idézet. A paródia kifejezőeszközei.

Fogalmak

Összetett mondat: mondategység (tagmondat), főmondat, mellékmondat; utalószó, kötőszó, a mellérendelő mondat fajtái: kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó, következtető; az alárendelő mondat fajtái: állítmányi, alanyi, tárgyi, határozó, jelzői alárendelés; sajátos jelentéstartalmú mondat: feltételes, hasonlító; többszörösen összetett mondat.

Mondatfonetikai eszközök rendszere: hangsúly, hanglejtés, szünet, tempó.

Szórend.

Egyenes és függő idézet.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

A továbbhaladás feltételei

A köznyelv, a tanult szaknyelv, a társalgás és a szleng szókészletében meglévő eltérések felismerése és a kommunikációs helyzetnek megfelelő használatuk.

Tájékozottság az alapvető tömegkommunikációs műfajokban, a média szerepének és hatásának felismerése. A szövegekhez kapcsolódó vizuális kifejezőeszközök ismerete, használata.

A tanulmányokhoz szükséges eszközszintű íráskészség, jól olvasható, esztétikus írás.

A leíró nyelvtani ismeretek rendszerezése: hangtani, szó- és alaktani, jelentéstani, mondattani jelenségek fogalmi szintű megnevezése, elemzése egyszerűbb esetekben, a szórend és a jelentés összefüggésének fölismerése. Mondattani nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása szóban és írásban. Az idézés, a párbeszéd, a központosítás helyesírása.

A gyakrabban használt mindennapi hivatalos iratok jellemzőinek ismerete.

Tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, helyéről a világ nyelvei között.

MAGYAR IRODALOM**6. évfolyam****Belépő tevékenységformák****1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás**

Gyakorlatok a nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes alkalmazására és értelmezésére páros és kisközösségi helyzetekben.

Változatos gyakorlatok a beszédkultúra fejlesztésére: együttműködés a társakkal beszélgetésben, vitában, feladatmegoldásban. Szituációs játékok a kommunikációban beálló zavarok korrigálására, a pragmatikai szintű (nem verbális) jelzések, visszajelzések értelmezésére.

Saját álláspont előadása, megvédése a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezőmóddal.

Más álláspontok összefoglalása, értékelése többszereplős kommunikációs helyzetekben.

Kérdések és válaszok megfogalmazása különböző helyzetekben.

Szövegalkotási feladatok szóban: jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről, irodalmi hősökről. Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Folyamatos hangos és néma olvasási képesség és szövegértés bizonyítása kérdésekre adandó válasszal, rövid szóbeli beszámolóval, különböző témájú és műfajú művek értelmes felolvasásával, memoriterek kifejező előadásával.

A műfaji eltérések megfigyelése, a stiláris különbségek megállapítása, a műfajokra jellemző fordulatok, stíluselemek megfigyelése (például mese és dokumentum, lírai költemény és epikai alkotás, monda és ballada).

Feladatok a szövegelemzés bővítésére: a téma önálló megállapítása, adatkeresés, kérdésekre adandó válaszként részletek kiemelése, időrend, ok-okozati összefüggés fölismerése.

Az irodalmi szövegben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok észlelése, értelmezésük gyakorlása (pl. hasonlat, metafora; ismétlés, fokozás).

3. Szövegalkotás írásban (íráskép, helyesírás)

Szövegalkotási gyakorlatok írásban: elbeszélés adott téma, szempont alapján és terjedelemben (pl. tetőpontos, időrendi szerkezetben); leírás készítése megfigyelt tárgyakról, jelenségekről; jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről, irodalmi hősökről.

Mindennapi élmények, olvasmánytartalmak összefüggő leírása időrendben, logikai rendben, más hangnemben, más nézőpontból többféle hallgatósághoz igazodva.

Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

Kreatív írás „mi lenne, ha” szerkezetben.

Szövegelemzési, -átalakítási gyakorlatok a mű szövegére és hatására irányuló figyelem fejlesztésére: képzettársítások, érzelmi tapasztalatok előhívása, a képzelet mozgósítása.

Vizuális kifejező elemek (kiemelések, betűtípusok, színek, illusztrációk) használata egyszerűbb esetekben írott szövegekben.

4. A tanulási képesség fejlesztése

A szövegértési feladatok kiterjesztése a vizuális információkra (illusztrációk, tipográfiai eszközök, szövegtagolás), értelmezésük, szerepük megvilágítása a szöveg jelentésének gazdagításában, próbálkozás a szöveg és a vizuális lehetőségek együttes felhasználására saját fogalmazásaikban.

Önálló vizsgálódás a könyvtárban: a korosztálynak szánt sajtótermékek, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) megismerése, kézikönyvek használata a tárgyalt irodalmi művekkel és tanulmányaik egyéb területeivel kapcsolatban.

Tantárgyi gyűjtőmunka csoportosan vagy egyénileg az életkornak megfelelő folyóiratokból, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletekből (Internet, CD-ROM stb.). A talált adatok célszerű, gondos elrendezése vázlatban, rövid jegyzetben, a felhasznált forrásokról a szükséges adatok följegyzése.

A gyűjtött anyag, könyvtári, otthoni vázlat felhasználása (pl. szóbeli és írásbeli beszámolóban, olvasónaplóban, műsor-összeállításban).

5. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése és bemutatása (pl. gyerekek és felnőttek, próbatételek, szeretet, féltés, hősiesség) a tanult anyag kiegészítése egyéni olvasmányokból.

Azonos témák más-más műfajú megjelenítése, például elbeszélés vagy párbeszéd formájában; azonos motívumok megfigyelése és összevetése különböző művészeti ágakban.

A cselekmény, a helyzetek, a szereplők megfigyelése, megnevezése, jellemzése elbeszélő művek olvasása és dramatizált alkotások, színdarabok, tévéjátékok megtekintése alapján.

Érzelmeik, gondolatok megjelenítésének megfigyelése irodalmi művekben, a tapasztalatok megbeszélése, a vélemények összehasonlítása különféle műfajú olvasmányélményekkel kapcsolatban.

Dramajátékok helyzetek megalkotásával, dramatizálással, improvizációval, utánnézéssel.

6. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

Önálló véleménynyilvánítás mindennapi helyzetekről, olvasmányélményekről.

A szerzői értékelés, álláspont azonosítása és megfogalmazása mindennapi szövegekben. Művészi szövegek értékviszonyainak megfigyelése.

A saját kulturális háttértől eltérő háttérű köznapis és irodalmi szövegek sajátos stilisztikai és tartalmi jegyeinek megfigyelése, kiemelése.

Más korokban született mindennapi szövegek, tárgyak olvasása, a bennük megjelenő, a saját kortól távoli gondolatok, vélemények összegzése.

A humor, a nyelvi játék szerepének megfigyelése különféle társadalmi, kommunikációs helyzetekben.

Témakörök

Tartalmak

Monda, rege, ballada

Két-három magyar történelmi monda; egy népballada; Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka (egy részlet); Arany János: Rege a csodaszarvasról, A walesi bárdok.

Arany János: Toldi

Emberi kapcsolatok, konfliktusok, lélekábrázolás. A főszereplő pályája: próbatételek, bűn és megtisztulás. A történetmondás eszközei - szerkezeti, előadásmódbeli, nyelvi sajátosságok.

Hősök a történetmondás műfajában

Gárdonyi Géza: Egri csillagok (vagy a mű egy részlete, történetváza); egy ifjúsági (történelmi) regény a magyar vagy a világirodalomból. Helyzetek, kalandok, konfliktusok, a korszakot felidéző írói eszközök, ismétlődő motívumok. Jellemek és sorsok. A prózai és a verses elbeszélés különbsége.

Képek és formák a költészetben

Legalább nyolc lírai alkotás elemzése különböző korokból (legalább négy-öt a XX. század magyar költészetéből). A lírai formanyelv sokfélesége: változatok a képiségre, zeneiségre, szerkezetre. Az időmértékes verselés alapjainak megismerése a gyakorlatban.

Szövevény és írásbeli szövevényfajok főbb ismérvei

A nézőpont szerepe az elbeszélésben és a leírásban. Az olvasottak reprodukálásának módjai. A jellemzés tartalmi és formai követelményei. Elbeszélés, leírás, jellemzés az ismeretterjesztésben. Egyszerűbb dialogikus formák, dramatikus népszokások.

Könyv- és könyvtárhasználat

A korosztálynak szánt fontosabb sajtótermékek főbb fajtái, formai és szerkezeti jellemzői. A könyvekből gyűjtött adatok rendezésének alapvető ismeretei.

Memoriter

Tíz-tizenöt versszak a Toldiból; négy-öt vers a tanultak közül, tíz-tizenöt soros prózarészlet.

Fogalmak

Sajtótermék: napilap, hetilap, folyóirat; fejléc, cikk, rovat, tartalomjegyzék.

Szövevény, szövevényalkotás, irodalom:

Műnemek: líra, epika, dráma; monda, rege, ballada; konfliktus, epizód, motívum, nézőpont, cselekményszál; allegória, alliteráció, metonímia; időmértékes verselés, a rímelhelyezkedés főbb fajtái.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

Szerzők és művek

Arany János: Toldi, A walesi bárdok és még egy ballada, Rege a csodaszarvasról; Gárdonyi Géza: Egri csillagok (vagy a mű egy részlete, történetváza); egy népballada; történelmi mondák; négy-öt vers a XX. századi magyar irodalomból; egy ifjúsági regény a magyar vagy a világirodalomból.

A továbbhaladás feltételei

Különböző témájú és műfajú szövegek értő olvasása, értelmes felolvasása. Jól olvasható írás, az írásos szöveg rendezett elhelyezése. Egyszerűbb olvasmánytartalmak összefüggő ismertetése az időrend, az ok-okozati összefüggések bemutatásával. Rövid tárgyyszerű beszámoló a feldolgozott művekről: szerző, cím, téma, műfaj.

Az epikai művekről néhány fontos adat megnevezése: a helyzet, a helyszín, a szereplők, a főhős életútjának állomásai, a cselekmény menete. Lírai művek alapvető formai elemeinek (verselés, képiség) felismerése. Elbeszélés, leírás, jellemzés, beszámoló készítése megbeszélte olvasmányok vagy személyes élmény alapján. A személyes élmény néhány mondatos megfogalmazása az olvasott irodalmi művek szereplőinek jellemével, a műben megjelenített élethelyzetekkel, érzelmekkel kapcsolatban.

Az irodalmi olvasmányokhoz, egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó információk gyűjtése a könyvtárban és / vagy az Interneten. Az adatok elrendezése és feljegyzése. Alapvető jártasság a korosztály számára készült lexikonok, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) használatában.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

Gyakorlatok a vitakultúra fejlesztésére: saját álláspont kialakítása és korrigálása, az ellenvélemény mérlegelése.

Különböző beszédműfajok kommunikációs technikáinak megfigyelése. Gyakorlatok ezek alkalmazására, elsősorban a szándékkifejezés és a hatáskeltés szempontjából.

Az írásbeli és a szóbeli közlésmód különbségeinek megfigyelése. A szóbeliség sajátosságainak érvényesítése különböző szóbeli szövegtípusokban, kommunikációs helyzetekben.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben és hangzó, vizuális, audiovizuális (pl. film, képregény, hangzó média-megnyilvánulás) műfajokban, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

Egy-egy drámai vagy dramatizált részlet (dialogus vagy monológ) kifejező előadása: az érzelmek visszaadása, a szereplők közötti viszonyok érzékeltetése a nem nyelvi és a verbális kifejezés eszközeivel (hangsúly, hangerő, dallam, beszédtempó, szünettartás).

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Kisebbségi terjedelmű irodalmi művek, köznapis szövegek tartalmának önálló összefoglalása néma olvasás után.

Ismert tartalmú szövegek tolmácsolása kifejező szövegmondással, megjelenítéssel.

Különböző műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) művek szerkezetének, belső összefüggéseinek és jelentésének feltárása.

A szövegkezelő eljárások bővítése szakmai-tudományos, gyakorlati és szépirodalmi művek feldolgozásában: ismert elemek, nehezebben érthető szövegrészek, összetettebb logikai kapcsolatok felismerése, eltérő álláspontok elkülönítése, érvek és ellenérvek feltárása.

A hétköznapi és az irodalmi kommunikáció sajátosságainak megfigyelése, különbségtétel az irodalmi kontextusban megjelenő és az egyéb nyelvi közlések értelmezése között.

Szó szerinti és átvitt jelentés megkülönböztetése: áttételes jelentések, jelentésmozzanatok keresése irodalmi és köznapis szövegekben.

3. Szövegalkotás írásban (íráskep, helyesírás)

Véleménynyilvánítás a mindennapi élet megadott vagy választott témáiról: saját álláspont érvelő megfogalmazása, cáfolat és ellenvélemény kifejtése írásban.

Hozzászóláshoz, felszólaláshoz, kiselőadáshoz önálló vázlat készítése.

Érvelés írásban irodalmi művek formájáról és a bennük megjelenített mögöttes tartalomról a megismert szakszókincs alkalmazásával.

Kreatív szövegalkotás a tartalomhoz, a kommunikációs alkalomhoz illő nyelvi, stilisztikai eszközök megfelelő kiválasztásával, összehangolásával.

Epikus részek dramatizálása, illetve drámai jelenetek tartalom- és stílushű visszaadása epikus formában.

Átiratok, paródiák készítése, önálló történetmondás (pl. mítoszváltozatok, fantasztikus, elképzelt irodalmi helyzetek stb.) csoportosan és egyénileg, különböző elbeszélő műfajokban.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Önálló olvasmányválasztás, segédletek, képzőművészeti ábrázolások, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) felkutatása megadott témához.

Beszámoló, fiktív tudósítás, újságoldal stb. készítése egy adott irodalmi alak életéről, egy korszakról, eseményről korabeli dokumentumok, irodalmi művek, naplók, a témával foglalkozó, a korosztálynak szóló szakmunkák felhasználásával, önálló vagy csoportos vizsgálódás útján.

Érvek, bizonyító erejű példák gyűjtése a könyvtárban, rendszerezésük vázlat és jegyzet készítésével, más tantárgyak témáiból, tankönyveiből is.

5. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

A lírai formanyelv vizsgálata (szerkezeti változatok, szókincs, a képiség eszközei).

Ismeretek az irodalmi élet legfőbb szereplőiről, fórumairól a reformkorban.

Beszámoló epikus és drámai művekről, tévéjátékokról, filmekről: a szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, a szereplők, a főhős(ök), a mellékszereplő(k), a mű kezdete és befejezése bemutatásával; a szereplők önálló jellemzése.

Az irodalmi műfajoknak mint a műnemek alá rendelt kategóriáknak ismerete tanult, olvasott művek esetében.

Az olvasott művek legfontosabb ismérveinek megnevezése: szerző, műfaj, téma.

Tér- és időviszonyoknak és ábrázolási módjuknak felismerése, összefüggésének keresése a jelentéssel a műben megjelenő tartalmakkal.

Párhuzamok keresése a romantikus irodalom, zene és képzőművészet alkotásai között - a más tárgyakban tanult ismeretek és önálló könyvtári gyűjtőmunka felhasználásával.

Improvizáció a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával. Különböző szerelő- és embertípusok megjelenítése pl. a tartás- és járásmód, gesztusok, mimika stb. megfigyelését követően.

6. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

A verselés, a zeneiség elemeinek és hatásának felismerése verses alkotásokban.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

A túlzás és általánosítás szerepének megértése, bemutatása egyes típusok ábrázolásában, a komikum tartalmi és nyelvi eszközeinek felismerése.

Az olvasott irodalmi művekben megjelenő szituációk és jellemek, érzelmek, gondolatok és a köznapi, tapasztalati úton megismert „valóság” egyszerűbb összefüggéseinek felfedezése és bemutatása.

Témakörök

Ritmus, kép, kifejezőmód

A kispika műfaji változatai: novella, elbeszélés, anekdota

A regény változatai

Egy drámai mű feldolgozása

Irodalom és kulturális élet a reformkorban

Tánc és dráma

Tartalmak

Különbféle témájú lírai alkotások a klasszikus és kortárs, magyar és világirodalomból, a lírai szerkezet, a műfaji sajátosságok, a versformák változatai.

Anekdotikus történetek, kispikai alkotások a magyar és a világirodalom különböző korszakaiból. Az anekdota változatai, felépítése; a novella szerkezeti jellemzői.

Magyar történelmi események és korszakok megidézése az irodalomban, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán és/vagy mások műveiben. Epikai alkotások a világirodalomból (novellák, regényrészletek).

Legalább egy dráma (vígjáték, színmű) feldolgozása, lehetőség szerint megtekintése, a szöveg és az előadás összehasonlítása. A komikum, humor, paródia tartalmi és nyelvi jellemzői.

Olvasmányok a reformkor irodalmából, szerzők és művek, írók és olvasók, írói életpályák, irodalmi társaságok, folyóiratok, színházi élet, irodalmi kapcsolatok. Romantikus életérzés, életmód, stílusjegyek. Az irodalom, festészet, a zene néhány közös vonása a romantikában.

Figurateremtés hanggal és nem verbális eszközökkel.

Improvizáció közösen egyeztetett témára, történetváz alapján a megismert drámai konvenciók elemeinek alkalmazásával.

Memoriter

Teljes művek és részletek előadása (a feldolgozott művekből négy-öt vers, egy-egy tizenöt-húsz soros próza és/vagy drámarészlet).

Fogalmak

Anekdota, novella, regény; dal, elégia, óda, himnusz, epigramma, helyzetdal, költői levél, ars poetica; líra szerkezet; értekező próza; vígjáték, színmű, jelenet, felvonás, díszlet, jelmez, rendezői utasítás; komikum, humor, helyzetkomikum, jellemkomikum, paródia; pentameter, disztichon, versláb.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

Szerzők és művek

Arany János: Szondi két apródja és még egy műve; Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez; Jókai Mór: A kőszívű ember fiai vagy egy-két részlet A kőszívű ember fiaiból és még egy mű, például A nagyenyedi két fűzfa, Az új földesúr

vagy más mű; Kölcsey Ferenc: Hymnus, Parainesis (egy részlet); Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője és egy novella; Petőfi Sándor: Nemzeti dal, Szeptember végén és még két mű; Vörösmarty Mihály: Szózat és még egy mű.

A továbbhaladás feltételei

A megértést biztosító hangos és néma olvasás, szöveghű folyamatos felolvasás, szövegmondás. Rendezett, egyéni íráskép.

Különféle műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) szövegek szerkezetének és jelentésének bemutatása. Epikus olvasmányok, olvasott, látott drámai alkotások szerkezeti elemeinek elkülönítése, a fő- és mellékszereplők jellemzése. A szépirodalmi művekben megjelenő helyzetek és jellemek, érzelmek és gondolatok egyszerűbb összefüggéseinek bemutatása szóban és írásban. A lírai formanyelv (ritmus, rím, hangzás, képiség) stílus eszközeinek felismerése. Vázlat készítése szóbeli megnyilatkozáshoz, cselekményvázlat írása.

A tárgyalt irodalmi művekhez, a mindennapi élet kérdéseinek megválaszolásához ismeretanyagok keresése a könyvtár nyomtatott és elektronikus információhordozóinak felhasználásával.

Részvétel a csoportos történetalkotásban, az improvizációban és az elemző beszélgetésekben.

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

A beszédpartnerek különböző kommunikációs helyzetekben megjelenő érzelmi viszonyulásainak, eltérő álláspontjának ismertetése rövid szóbeli összefoglalásban.

Saját álláspont kialakítása a beszélgetőpartner(-ek) álláspontjával szemben. A másik szempontjait figyelembe vevő, személyiségét, véleményét tiszteletben tartó érvelés technikáinak megfigyelése, ennek megfelelő érvrendszer és magatartásforma kialakítása közös munkával egy-egy megadott szituációban.

Szituációs vagy szerepjátékok különféle irodalmi és köznapi szóbeli kommunikációs helyzetekhez kapcsolódóan. A részvétel, a saját megnyilvánulás értékelése szituációs gyakorlatokban.

Gyakorlatok a nyelvvaltozatok szókészletének tudatos használatára a különféle kommunikációs helyzetekben, a nyelvi illemnek megfelelően.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Különféle sajtótermékek értelmező felolvasása, jelentésének kibontása, hatáskeltő eszközeinek azonosítása, megnevezése, értékelése tanári segítséggel.

A tájékoztató és a véleményt közlő műfajok elkülönítése: hír, tudósítás; cikk, kommentár; riport, interjú.

Az olvasott szépirodalmi és egyéb szövegek mögöttes jelentéseinek tudatos keresése, megfogalmazása tanári irányítással és / vagy csoportmunkával.

A különböző vizuális kifejező elemek (kiemelések, betűtípusok, színek, illusztrációk) szerepének értelmezése, értékelése különféle (hagyományos publicisztikai és informatikai alapú) szövegműfajokban.

3. Szövegalkotás írásban (íráskép, helyesírás)

Mindennapi élethelyzetekhez, irodalmi olvasmányokhoz kapcsolódó véleményalkotás és -nyilvánítás árnyalt kifejezőmódjainak ismerete és használata önálló fogalmazásban.

Gyakorlatok a vizuális kifejező elemek (kiemelések, betűtípusok, színek, illusztrációk) kreatív használatára írott és digitális szövegűműfajokban.

Ismertetés, könyvajánlás, kritika írása, kiselőadás tartása irodalmi művekről, filmalkotásokról különféle idézési módok alkalmazásával, például egyenes és függő idézet, teljes mondat, kulcsszó stb. idézésével.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Mindennapi, közéleti és szakmai problémákról vagy irodalmi témákról ismeretek, érvek, példák gyűjtése a könyvtári tárgyi katalógus segítségével.

A könyvtár nyomtatott dokumentumainak (segédkönyv, kézikönyv, ismeretterjesztő könyv, folyóirat), elektronikus információhordozóinak felhasználásával egyszerűbb téma önálló vagy csoportos feldolgozása: problémafelvetés, forrásválasztás és -feldolgozás segítséggel, beszámoló készítése szóban vagy írásban, hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával.

Önálló problémafelvetés, források kiválasztása, többféle forrásból gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása önállóan vagy csoportmunkával, az összegyűjtött anyagról szóbeli és/vagy írásos beszámoló készítése.

A tanult művek közvetlen és tágabb kontextusára vonatkozó ismeretek bővítése önálló könyvtári munkával; az adatok felhasználása az értelmezésben, elemzésben.

5. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

A cselekmény legfontosabb szerkezeti elemeinek elkülönítése, azonosítása, szerepének, tartalmának értékelése elbeszélő művekben.

Az egyes kompozíciós elemek közötti összefüggés, strukturális kapcsolat felfedezése, végigkövetése drámákban, nagyobb terjedelmű epikai művekben.

Vizsgálódás a népszerű irodalom műfajaiban: a lektúr, a krimi hatáskeltő eszközeinek megismerése.

Népszerű epikus műfajok, drámai vagy filmalkotások elemzése a hatáskeltés, a bennünk megjelenő tipikus helyzetek és jellemelemek szempontjából.

Toposzok, sémák és sablonok fölismerése és szerepének értékelése a szórakoztató irodalmi és filmalkotásokban.

Különbőle olvasók véleményének, attitűdjének fölismerése az elemzett művekben.

A befogadás tapasztalatainak tudatosítása, a téma, az írói látásmód és álláspont megértése.

A szöveg hangzásának és írott képének összefüggése, az illusztráció, a tipográfiai eszközök szerepének átlátása. (A képversnek mint sajátos formának megismerése és értelmezése.)

A művészi kifejezőmódok, stílusesszók funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

Korokhoz kötődő ismétlődő témák, kérdésfelvetések meglátása irodalmi művekben és értekező prózai alkotásokban.

Egy-egy irodalmi mű fogadtatásának ismerete a saját korában, jelentősége az utókor szemében.

Párhuzamok keresése a Nyugat első nemzedékének irodalmi alkotásai és a korabeli képzőművészet között - más tantárgyakban tanult ismeretek, könyvtári adatgyűjtés felhasználásával.

Tájékozódás az irodalom kronológiájában és „földrajzában”, a helyi hagyományok, irodalmi emlékek ismerete.

Az olvasott művek elhelyezése a korban, néhány fontos részlet földézés az alkotók életrajzából.

Figyelem a kortársi kapcsolatokra, az irodalom és más művészeti ágak közti összefüggésekre.

Hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlítása.

Néhány alapvető irodalmi téma és motívum jelentésének elemzése.

Rögtönzés a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával, a társzművészetek eszköztárában bevonásával.

Irodalmi művekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének felfogása, értelmezése és megvitatása.

A művészi kifejezőmódok, stílusesszók funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

Az adott műhöz kötődő kifejezőmód néhány jellemzőjének értelmezése, értékelése a szükséges fogalmak használatával az egyéni vélemény néhány szavas megfogalmazásával.

6. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

Irodalmi és filmszereplők jellemének megítélése, érvelés a saját álláspont mellett a szöveg felhasználásával.

Olvasmányválasztás indoklása néhány szempont felsorolásával.

Egymástól lényegesen különböző esztétikai normákhoz kapcsolódó művek összehasonlítása. Egy-két korszak a saját kortól, eltérő művészi és nem művészi szépségességének bemutatása.

A személyes, egyéni ízlés szerepének bemutatása egy-egy alkotás, jelenség megítélésében, választott példák (kritikák, csoportos feldolgozás, vita) keresztül.

Konfliktusforrások (pl. kulturális, világlátás- és életformabeli, az életkorból és a személyiségből adódó különbségek, ezekből fakadó ellentétek) felfedezése, megfigyelése különféle szövegekben.

Különbőle konfliktuskezelési eljárások megfigyelése és gyakorlása műalkotások és mindennapi szövegműfajok kapcsán.

Témakörök

Tartalmak

Az irodalom

határterületén - a népszerű irodalom műfajai

Változatos témájú irodalmi művek olvasása és feldolgozása a magyar és világirodalomból, a népszerű, illetve lektúr irodalom hatáskeltő eszközei és értékelésük.

Az irodalom nagy témáiból

Regények, regényrészletek, elbeszélések, lírai alkotások a magyar és a világirodalom visszatérő nagy témáit feldolgozó irodalmi alkotások köréből (ifjúkor és felnőtt kor, társas kapcsolatok, utazás, identitás stb.).

A Nyugat első nemzedékének irodalmából

Irodalmi és kulturális élet a Nyugat első korszakában.
Szépirodalmi alkotások a Nyugat első nemzedékének íróitól.

A dráma világa

Legalább egy dráma (tragédia vagy vígjáték) feldolgozása, megtekintése.

Kortárs irodalom - kortárs írók és olvasók

Olvasmányok a szélesebb értelemben vett kortárs irodalomból. Regionális kultúra és irodalmi élet.

Tánc és dráma

Improvizáció - közösen egyeztetett témára, együttesen kidolgozott történetváz

alapján.

Memoriter

Teljes művek, műrészletek szöveghű földézése (négy-öt vers feldolgozott művekből, egy-egy 15-20 soros próza- vagy drámarészlet).

Idézetek alkalmazása célnak és a szövegkörnyezetnek megfelelően szóban és írásban, a forrás megjelölése.

Fogalmak

Népszerű irodalom: lektúr, ponyva; epikai szerkezet, drámai szerkezet, monológ, dialógus, tragédia; szatíra, fantasztikum.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

Szerzők és művek

Ady Endre: Párisban járt az ősz, Szeretném, ha szeretnének és még egy vers; Babits Mihály, egy-két műve; József Attila: Ringató és még két vers, köztük egy választhatóan A Dunánál, Elégia, Levegőt!; Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (egy részlet); Kosztolányi Dezső egy-két műve; Móricz Zsigmond: egy regénye vagy egy regényrészlete és egy novellája; Tamási Áron: Ábel a rengetegben (a regény felépítése és egy részlete); négy-öt vers a mai magyar irodalomból; a világirodalom egy-két epikus alkotása.

A továbbhaladás feltételei

A szöveg értő befogadását biztosító olvasás, különféle műfajú szövegek kifejező felolvasása, memoriterek elmondása.

A feldolgozott művekről, olvasmányélményekről, színházi előadásról összefoglalás készítése a témának, a kommunikációs alkalomnak megfelelő stílusban felelet vagy rövid írásos beszámoló formájában. A megismert műfajok stílus eszközeinek megnevezése tárgyyszerűen a tanult szakkifejezésekkel, jellemzésük példákkal. Az olvasott művekben megjelenített emberi problémák bemutatása önálló véleménynyilvánítással. Ismeretek a magyar irodalom nagyobb korszakairól (reformkor, a XX. század első és második fele), néhány alkotó portréja, az olvasott művek elhelyezése a korban.

A népszerű irodalom néhány gyakori műfajának ismerete, hatáskeltő eszközeik jellemzése.

Jártasság az önálló könyvtári munkában, a tárgyi katalógus használatában.

Színházi előadás megtekintésének élménye alapján beszámoló készítése. Részvétel az improvizációs játékokban.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM (ARANY TANTÁRGYI BONTÁS NÉLKÜL) **6-8. évfolyam**

Célok és feladatok

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés megérteni, beszélni, írni, gondolkodni tanít, ezzel valamennyi tárgy tanulását segíti. Egyik alapvető célja és feladata a jövődő tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használandó olvasni és írni tudás (szövegértés, szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése. Ezzel összhangban kiemelt feladata a közvetlen (interpersionális, szóbeli és írásbeli), illetve csoportos, közösségi kommunikáció, az önkifejezés hatékonyságának növelése az eredményes közlést és befogadást segítő, a verbális és a nem verbális kommunikációhoz köthető képességek továbbfejlesztése, gyakorlása révén.

A diákok az iskoláztatás e négy évében igen nagy lépést tesznek/tehetnek a szociális érésben, önmagukra eszmélésben, kortársaik megismerésében, környezetük összefüggéseinek megértésében. E szakasz alapozza meg viszonyukat a nemzeti kultúrához, melyen keresztül átélhetik a magyar nyelv és a magyar kultúra elválaszthatatlanságát. Ebben az összefüggésben az irodalmi nevelésnek kitüntetett célja az olvasási kedv felkeltése. Ehhez kapcsolódik, hogy tudatosítania kell az irodalom fontosságát, szerepét a tartalmas emberi élet kialakításában, ki kell jelölnie a helyét a mindennapi életben a sokféle egyéb, részben társművészeti (pl. a film), részben szórakoztató-ismeretterjesztő, tömegkommunikációs médium között. Egyben meg kell alapoznia azokat a képességeket, amelyek lehetővé teszik az irodalmi alkotások élményszerű, tudatos befogadását, az érzelmi intelligencia fejlesztését.

A tanítás a szellemi, érzelmi érésnek ebben a korszakában a beszélgetések és olvasmányok révén tartalmakkal tölti föl a diákok érzelmi kapcsolatok iránti igényét, átélhetik a szolidaritás, az együttműködés érzését és élményét is. A nyelv- és irodalomtanítás tehát bátorító, önbizalmat növelő, ezzel is az önismeretet elősegítő nevelés. A játékoság, az alkotóképesség fejlesztő támogatása, az életkorra jellemző érdeklődés, kíváncsiság kielégítése és irányítása az olvasás, az önművelés felé - mind ezt a célt szolgálja. Sok lehetőséget nyújtanak tantárgyaink a kritikus gondolkodás fejlesztésére: problémamegoldó és a fogalmi gondolkodásra, a térben és időben való tájékozódásra, az ellentétek, a párhuzamok, az ok-okozati viszonyok feltárására.

A magyar nyelv és irodalom tanítása az 6-8. évfolyamban egységes kerettantervi anyagra épül. A két szakasz azonban néhány vonatkozásban el is tér egymástól.

Az 6. évfolyam folytatja és továbbfejleszti a korábbi iskolafokon kialakult szóbeli és írásbeli képességeket: a beszédértést, a szóbeli önkifejezést, a szóbeli és az írásos szövegek megértését, az írást, illetve megalapozza a sokirányú kreativitást a kommunikáció különféle területein (pl. az audiovizuális, az informatikai alapú - ITS - műfajokban). Az 6. évfolyam irodalmi és nem irodalmi szövegek feldolgozásával bevezeti a gyermeket az anyanyelv életének, a magyar nyelv használatának megértését elősegítő rendszerbe olyan módon is, hogy megismerteti a magyar irodalom néhány összetettebb emberi kapcsolatok megjelenítő, nagyobb lélegzetű klasszikus művével. Ezáltal építi tovább a gyermek társas nyelvhasználati, fogalmi gondolkodásbeli, érzelmi, izlésbeli, erkölcsi műveltségét.

A 7-8. évfolyam a legtöbb esetben már a következő iskolafokozat tanulmányaira készít elő. A művelődés szokásai és alapszerkezete ebben az életszakaszban alakulnak ki. Mind a nyelvi, mind az irodalmi nevelés feladata a diákok érzelmi, szociális és intellektuális érésének támogatása. A fölkészítésnek elő kell segítenie a nyelvi és az irodalmi kifejezésformák sajátosságainak befogadását, az irodalmi műveltséghez tartozó tudás elsajátítását, továbbá a saját régió, a lakóhely kulturális értékeinek megbecsülését, az esztétikai jellemzők fölfedezését a mindennapokban, a tárgyi és az emberi környezetben. Fontos feladat az irodalmi képzésben az önálló olvasmányválasztás előkészítése, megalapozása, sokféle irodalmi (nem csak szépirodalmi) forma, illetve az irodalom határterületeihez tartozó (pl. filmes, egyéb vizuális audiovizuális, informatikai alapú) műfaj megismertetése a diákokkal. Fontos cél annak tudatosítása, hogy az egyéb médiumok (pl. a televízió, videó stb.) nem feltétlenül jelentenek vetélytársat az olvasásnak, illetve sok tekintetben nem képesek pótolni azt. A nyelvi képzésben kiemelt feladat a különböző kommunikációs területeken való hatékony, önálló kommunikáció erősítése, a különféle nyelvi, audiovizuális, informatikai műfajokban rejlő lehetőségek megismerése, kreatív alkalmazása a gyakorlatban.

Fejlesztési követelmények

A szóbeli szövegek alkotására és megértésére, a kulturált nyelvi magatartásra való fölkészítés a magyar nyelvi és irodalmi nevelés alapkövetelménye. A kulturált nyelvi magatartás föltételezi a szituációhoz, a címzetthez, a témához való rugalmas alkalmazkodást, a figyelmet a másik ember beszédének gondolati, értelmi tartalmára, az együttműködés képességét a partnerekkel. Fokozatosan bővülő követelmény a szóhasználat a mondatfonetikai eszközök és a nem verbális kifejezőeszközök (testbeszéd) összehangolása. A kommunikációs nevelés célja, hogy a tanulóknál kialakuljon a különféle beszédműfajok felfogásának és alkalmazásának, a konfliktusok, kommunikációs zavarok és pragmatikai

jelzések fölismerésének és megítélésének képessége, az életkorban elvárható kritikus magatartás a manipulációs szándékokkal szemben. Hozzá tartozik ehhez a kommunikáció lényegének és tényezőinek megismerése a gyakorlaton keresztül, az író, a mű és az olvasó viszonyának mint sajátos kommunikációnak felfogása. A fejlesztés része az életkornak megfelelő tájékozottság a médiumok szerepéről az egyén és a társadalom életében, valamint a leggyakoribb tömegkommunikációs (informatikai, IST) műfajok kifejezőmódjának ismerete.

A szövegértés fejlesztése szóban és olvasott formában az iskolai képzés szintjeinek megfelelően az eredményes tanulás és önképzés feltétele. Az ismeretszerzés, az eredményes iskolai szereplés előfeltétele és fontos forrása a tanulótársakkal és tanárokkal, az iskolai élet egyéb szereplőivel, szülőkkel stb. folytatott hatékony kommunikáció. A kellő mélységű írott szövegértés az alapja az életkornak megfelelő tempójú, minél teljesebb megértést biztosító olvasás. A szövegértéssel szorosan összefügg a nyelvi eszközök és a jelentés kapcsolatának megfigyelése, felfogása, a különféle tartalmú és rendeltetésű, a mindennapi életben és az iskolai tanulmányokban előforduló élőszóbeli és írott szövegek szerkezetének, jelentésrétegeinek fokozódó önállóságú értelmezése. Ehhez elengedhetetlen az aktív és passzív szókinccs folyamatos gazdagodása, az alapvető helyesírási szabályok készségszintű alkalmazása. Az iskolai szereplés fontos eleme az órai, csoportos kommunikációban, különféle tevékenységi formákban való részvétel, az ezekhez kapcsolódó jellegzetes kommunikációs megnyilvánulások (vita, érvelés-cáfolat stb.) normáinak megismerése és alkalmazása a gyakorlatban.

A szó- és írásbeli szövegalkotás képességének folyamatos fejlesztése kiemelkedően fontos feladat. Ez magában foglalja a köznyelvi normához alkalmazkodó szabatos kifejezőmód kialakításán kívül a képzelet, az önkifejezés, az egyéni stílus bátorítását. Az elsajátítandó műfajok köre a hétköznapi történetmondástól az olvasónaplóig, az érvelő fogalmazásig, a szóbeli felelettől a kiselőadásig, a különböző interperszonális megnyilvánulásokig, illetve az audiovizuális, vizuális, IST alapú szövegekig terjed. Mindez többféle képesség együttes meglétét kívánja meg: élőszóban a helyes hangképzést, beszédleghézagot, a szöveg- és mondatfonetikai eszközök biztonságos használatát, írásban pedig a tanulási igényeknek megfelelő íráskészséget, rendezett, olvasható, kreatív írást.

A tanulási képesség fejlesztése, az ismeretfeldolgozási technikák megtanítása valamennyi tantárgy együttes feladata, de jelentős szerepet kell vállalnia ebben a magyar nyelv és irodalom tanításának is. Például olyan szövegfeldolgozó eljárások megismertetésével, mint a lényegkiemelés, tömörítés, szövegkiegészítés, jártasság a verbális és vizuális információ együttes kezelésében. A szellemi munka technikájának elsajátításához szorosan kapcsolódik a könyvtári munka megismertetése, tapasztalatszerzés a segédkönyvek, szak- és ismeretterjesztő irodalom használatában, ismeretek az anyaggyűjtés és -rendezés módszeréről, a forrásfeldolgozás és az idézés etikai és formai követelményeiről. A könyvtári gyakorlatnak ki kell terjednie a modern technológián (IST) alapuló információhordozókra is. A tanulási képesség fejlesztésének fontos állomása a mindennapi élethez, irodalmi vagy egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó témák önálló feldolgozása, illetve az ezek módszerébe való fokozatos bevezetés is.

A magyar nyelv életének és rendszerének ismerete és ennek révén a tudatos nyelvszemlélet fokozatos kialakítása kiemelkedő feladata az anyanyelvi nevelésnek. Ebben a képzési szakaszban meghatározó a nyelv rendszerére és a kommunikáció változatos / változó formáira, technikáira vonatkozó tudás önálló, biztonságos alkalmazásának fejlesztése mind az írásbeli, mind a szóbeli megnyilatkozásokban. A jól elsajátított leíró nyelvtani és kommunikációs ismeretek adják a nyelvhelyességi kérdésekben való tudatos döntésnek és a helyesírási biztonságnak az alapját. Az irodalmi művek feldolgozásában feladat annak a megláttatása, hogy a mű jelentése, hatása, szépsége és a nyelvi kifejezőmód szoros kapcsolatban áll egymással. A grammatikai, jelentéstani és kommunikatív-pragmatika ismeretek nemcsak az egyéni nyelvhasználat igényesebbé tételét, az irodalmi művek jobb megértését szolgálják, hanem segítik az idegen nyelvek tanulását is. Az eredményes nyelvi ismeretnyújtásnak együtt kell járnia a nyelvszemlélet gazdagodásával: a magyar nyelv sajátosságainak, szépségének fölismerésével, értékeinek megőrzésére vállalt felelősséggel.

Az irodalomoktatás legfőbb célja az olvasóvá nevelés. Ennek feltétele, hogy az irodalmi olvasmányok élményt, örömet, szórakozást nyújtsanak ahhoz a fölismeréshez, hogy az irodalomolvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények forrása. Az irodalomértés alapvető feltétele a szövegelemző eljárásokban való tájékozottságon kívül annak belátása is, hogy az irodalmi jelentés a szövegből, illetve a mű és az olvasó érzelmi, gondolati kapcsolatából bontható ki. Az olvasott művekben megjelenített élethelyzetek, érzelmek, emberi kapcsolatok alkalmasak arra, hogy fogékonnyá tegyék a 10-14 éves diákokat érzelmeik és élettapasztalataik gazdagítására, erkölcsi ítéletalkotásra, lehetőséget adjanak a véleményalkotásra és -nyilvánításra. Az irodalomolvasás motivációját megerősítheti a diákok aktuális életproblémáival rokon kérdéseket tárgyaló művek közös értelmezése, megvitatása.

Az irodalmi műveltség része a klasszikus és kortárs magyar irodalom különféle epikai, lírai, drámai műveinek változatos feladathelyzetekben való feldolgozása, esztétikai jellemzőik tudatosítása; az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése különféle műfajokban, más művészeti ágakban. Az irodalmi művek jobb megértésének és a kommunikációs képességek fejlődésének fontos terepe a drámajáték, a dramatizálás, színdarabok előadása. Az irodalmi műveltség magában foglalja az ítéletalkotás képességét a népszerű irodalom szerepéről, értékéről, sajátos eszközeiről is. Az irodalmi nevelés célja, hogy fölkeltsse a tanulóknak az önálló olvasmányválasztás igényét, a

tárgyalt művekről önálló véleményalkotásra buzdítsa őket és a művekkel kapcsolatos érzelmeik, gondolatai olyan megfogalmazására, amely a személyes élmény kifejezésének és az elméleti ismeretek felhasználásának képességét egyaránt bizonyítja.

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

Gyakorlatok a nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes alkalmazására és értelmezésére páros és kisközösségi helyzetekben.

Változatos gyakorlatok a beszédkultúra fejlesztésére: együttműködés a társakkal beszélgetésben, vitában, feladatmegoldásban. Szituációs játékok a kommunikációban beálló zavarok korrigálására, a pragmatikai szintű (nem verbális) jelzések, visszajelzések értelmezésére.

Saját álláspont előadása, megvédése a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal.

Más álláspontok összefoglalása, értékelése többszereplős kommunikációs helyzetekben.

Kérdések és válaszok megfogalmazása különböző helyzetekben.

Szövegalkotási feladatok szóban: jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről, irodalmi hősökről. Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Folyamatos hangos és néma olvasási képesség és szövegértés bizonyítása kérdésekre adandó válasszal, rövid szóbeli beszámolóval, különböző témájú és műfajú művek értelmes felolvasásával, memoriterek kifejező előadásával.

A műfaji eltérések megfigyelése, a stiláris különbségek megállapítása, a műfajokra jellemző fordulatok, stíluselemek megfigyelése (például mese és dokumentum, lírai költemény és epikai alkotás, monda és ballada).

Feladatok a szövegelemzés bővítésére: a téma önálló megállapítása, adatkeresés, kérdésekre adandó válaszként részletek kiemelése, időrend, ok-okozati összefüggés fölismerése.

Az irodalmi szövegben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok észlelése, értelmezésük gyakorlása (pl. hasonlat, metafora; ismétlés, fokozás).

3. Szövegalkotás írásban (írás kép, helyesírás)

Gyakorlatok az írásmód tempójának és rendezettségének, a helyesírás biztonságának továbbfejlesztésére.

Képzett igék, főnevek, mellénevek gyűjtése - különös tekintettel a szinonimitásra, a szóhangulatra, a köznyelvi, a diáknyelvi és a szakszavak használatbeli eltéréseire; a gyűjtött anyag felhasználása megadott témák kidolgozásában és kreatív, játékos feladatokban.

Szövegalkotási gyakorlatok írásban: elbeszélés adott téma, szempont alapján és terjedelemben (pl. tetőpontos, időrendi szerkezetben); leírás készítése megfigyelt tárgyról, jelenségekről; jellemzés készítése csoportmunkával és önállóan családtagokról, ismerősökről, irodalmi hősökről.

Mindennapi élmények, olvasmánytartalmak összefüggő leírása időrendben, logikai rendben, más hangnemben, más nézőpontból többféle hallgatósághoz igazodva.

Külső és belső tulajdonságaik, kapcsolataik, cselekedeteik, indítékaik megfigyelése alapján értékelő vélemény megfogalmazása.

Kreatív írás „mi lenne, ha” szerkezetben.

Szövegelemzési, -átalakítási gyakorlatok a mű szövegére és hatására irányuló figyelem fejlesztésére: képzetársítások, érzelmi tapasztalatok előhívása, a képzelet mozgósítása.

Vizuális kifejező elemek (kiemelések, betűtípusok, színek, illusztrációk) használata egyszerűbb esetekben írott szövegekben.

4. A tanulási képesség fejlesztése

A szövegértési feladatok kiterjesztése a vizuális információkra (illusztrációk, tipográfiai eszközök, szövegtagolás), értelmezésük, szerepük megvilágítása a szöveg jelentésének gazdagításában, próbálkozás a szöveg és a vizuális lehetőségek együttes felhasználására saját fogalmazásaikban.

Önálló vizsgálódás a könyvtárban: a korosztálynak szánt sajtótermékek, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) megismerése, kézikönyvek használata a tárgyalt irodalmi művekkel és tanulmányaik egyéb területeivel kapcsolatban.

Tantárgyi gyűjtőmunka csoportosan vagy egyénileg az életkornak megfelelő folyóiratokból, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletekből (Internet, CD-ROM stb.). A talált adatok célszerű, gondos elrendezése vázlatban, rövid jegyzetben, a felhasznált forrásokról a szükséges adatok följegyzése.

A gyűjtött anyag, könyvtári, otthoni vázlat felhasználása (pl. szóbeli és írásbeli beszámolóban, olvasónaplóban, műsor-összeállításban).

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

A nyelvi rendszerről szerzett tudás alapján a szövegben előforduló szavak szófajának fölismerése, megnevezése, jellemző jegyeik összegyűjtése közösen és/vagy tanári segítséggel.

Szókincsgyakorlatok a nyelv állandóságának és változásának megfigyelésére, a szavak, szólások, állandósult szókapcsolatok, a különböző nyelvi rétegekhez tartozó szavak, kifejezések megkülönböztetése, jelentésük értelmezése, megfelelő alkalmazásuk a saját nyelvhasználatban.

A szófajra, szóalakra, szóképzésre vonatkozó ismeretek tudatosítása.

Gyakorlatok az egyes szófajok helyesírásának biztonságossá tételére, a szóelemzés alkalmazása a nehezebb helyesírási esetekben.

A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek tudatos alkalmazása, önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.

Az anyanyelvi és a tanult idegen nyelvi rendszer párhuzamainak (pl. alany-állítmányi szerkezetek, mondatfajták, szórendi sajátosságok) megfigyelése. Egyes egyszerűbb eltérő jelenségek megnevezése, a nyelvtudásnak megfelelő szinten.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, motívum fölismerése és bemutatása (pl. gyerekek és felnőttek, próbatételek, szeretet, féltés, hősiesség) a tanult anyag kiegészítése egyéni olvasmányokból.

Azonos témák más-más műfajú megjelenítése, például elbeszélés vagy párbeszéd formájában; azonos motívumok megfigyelése és összevetése különböző művészeti ágakban.

A cselekmény, a helyzetek, a szereplők megfigyelése, megnevezése, jellemzése elbeszélő művek olvasása és dramatizált alkotások, színdarabok, tévéjátékok megtekintése alapján.

Érzelmek, gondolatok megjelenítésének megfigyelése irodalmi művekben, a tapasztalatok megbeszélése, a vélemények összehasonlítása különféle műfajú olvasmányélményekkel kapcsolatban.

Drámajátékok helyzetek megalkotásával, dramatizálással, improvizációval, utánpótlással.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

Önálló véleménynyilvánítás mindennapi helyzetekről, olvasmányélményekről.

A szerzői értékelés, álláspont azonosítása és megfogalmazása mindennapi szövegekben. Művészi szövegek értékviszonyainak megfigyelése.

A saját kulturális háttértől eltérő háttérű köznap és irodalmi szövegek sajátos stilisztikai és tartalmi jegyeinek megfigyelése, kiemelése.

Más korokban született mindennapi szövegek, tárgyak olvasása, a bennük megjelenő, a saját kortól távoli gondolatok, vélemények összegzése.

A humor, a nyelvi játék szerepének megfigyelése különféle társadalmi, kommunikációs helyzetekben.

Témakörök**Tartalmak****Páros és kisközösségi kommunikáció**

A nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök tudatos alkalmazása. A kifejezőeszközök értelmezése a beszédpartnerek megnyilatkozásaiban. Véleménynyilvánítás, egyéni álláspont kifejtése, reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben.

Monda, rege, ballada

Két-három magyar történelmi monda; egy népballada; Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka (egy részlet); Arany János: Rege a csodaszarvasról, A walesi bárdok.

Arany János: Toldi

Emberi kapcsolatok, konfliktusok, lélekábrázolás. A főszereplő pályája: próbatételek, bűn és megtisztulás. A történetmondás eszközei - szerkezeti, előadásmódbeli, nyelvi sajátosságok.

Hősök a történetmondás műfajában

Gárdonyi Géza: Egri csillagok (vagy a mű egy részlete, történetváza); egy ifjúsági (történelmi) regény a magyar vagy a világirodalomból. Helyzetek, kalandok, konfliktusok, a korszakot felidéző írói eszközök, ismétlődő motívumok. Jellemek és sorsok. A prózai és a verses elbeszélés különbsége.

Képek és formák a költészetben

Legalább nyolc lírai alkotás elemzése különböző korokból (legalább négy-öt a XX. század magyar költészetéből). A lírai formanyelv sokfélesége: változatok a képiségre, zeneiségre, szerkezetre. Az időmértékes verselés alapjainak megismerése a gyakorlatban.

Szóbeli és írásbeli szövegműfajok főbb ismérvei

A nézőpont szerepe az elbeszélésben és a leírásban. Az olvasottak reprodukálásának módjai. A jellemzés tartalmi és formai követelményei. Elbeszélés, leírás, jellemzés az ismeretterjesztésben. Egyszerűbb dialogikus formák, dramatikus népszokások.

A szavak jelentése és

A szófajok alaktani és jelentésbeli jellemzői, képzésmódjuk. A szófajok rendszere:

szerkezete	alapszófajok, viszonyszók, mondatszók. A szavak közötti kapcsolatok, a jelentésmező; állandósult szókapcsolatok. A szófajok helyesírása és nyelvhelyességi kérdései. A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknevek helyesírásának egyszerűbb esetei.
Könyv- és könyvtárhasználat	A korosztálynak szánt fontosabb sajtótermékek főbb fajtái, formai és szerkezeti jellemzői. A könyvekből gyűjtött adatok rendezésének alapvető ismeretei.

Memoriter

Tíz-tizenöt versszak a Toldiból; négy-öt vers a tanultak közül, tíz-tizenöt soros prózarészlet.

Fogalmak

Kommunikáció, nyelvtan, nyelvhasználat:

Kisközösségi kommunikáció: vita; *a szófaj, alapszófajok:* az ige, a névszó és fajtái, igenév, névmás, határozószó; *viszonyszók:* igekötő, névutó, névelő, kötőszó; módosítószó, indulatszó; ige- és névszóképzők; állandósult szókapcsolatok;

Sajtótermék: napilap, hetilap, folyóirat; fejléc, cikk, rovat, tartalomjegyzék.

Szövegértés, szövegalkotás, irodalom:

Műnemek: líra, epika, dráma; monda, rege, ballada; konfliktus, epizód, motívum, nézőpont, cselekményszál; allegória, alliteráció, metonímia; időmértékes verselés, a rímelhelyezkedés főbb fajtái.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

Szerzők és művek

Arany János: Toldi, A walesi bárdok és még egy ballada, Rege a csodaszarvasról; Gárdonyi Géza: Egri csillagok (vagy a mű egy részlete, történetváza); egy népballada; történeti mondák; négy-öt vers a XX. századi magyar irodalomból; egy ifjúsági regény a magyar vagy a világirodalomból.

A továbbhaladás feltételei

A továbbhaladás feltételei c. részben megfogalmazottak nem a minimum követelményt tartalmazzák, nem azonosak az elégséges/elégtelen határok megvonásával. E részlet célja elsősorban a legfőbb képzési feladatoknak, a fejlesztés csomópontjainak a megnevezése az évi anyagban. Tájékoztatóul szolgálhat arra, hogy amíg az osztály ezeket a követelményeket nem tudja teljesíteni, addig ne új anyagot tervezzen a szaktanár, hanem ezeket gyakoroltassa akár az egész osztállyal, akár differenciáltan az elmaradt tanulókkal, a szabadon tervezhető 20%-os keret terhére.

A beszédhelyezethez (címet, szándék, tartalom) és a nyelvi illem alapvető szabályaihoz alkalmazkodó beszédmód a kommunikáció iskolai (tanórai) helyzeteiben. Az alapvető nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközök helyes használata az élőbeszédben.

Különböző témájú és műfajú szövegek értő olvasása, értelmes felolvasása. Jól olvasható írás, az írásos szöveg rendezett elhelyezése. Egyszerűbb olvasmánytartalmak összefüggő ismertetése az időrend, az ok-okozati összefüggések bemutatásával. Rövid tárgyszerű beszámoló a feldolgozott művekről: szerző, cím, téma, műfaj.

Az epikai művekről néhány fontos adat megnevezése: a helyzet, a helyszín, a szereplők, a főhős életútjának állomásai, a cselekmény menete. Lírai művek alapvető formai elemeinek (verselés, képiség) felismerése. Elbeszélés, leírás, jellemzés, beszámoló készítése megbeszélte olvasmányok vagy személyes élmény alapján. A személyes élmény néhány mondatos megfogalmazása az olvasott irodalmi művek szereplőinek jellemével, a műben megjelenített élethelyzetekkel, érzelmekkel kapcsolatban.

Az irodalmi olvasmányokhoz, egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó információk gyűjtése a könyvtárban és / vagy az Interneten. Az adatok elrendezése és feljegyzése. Alapvető jártasság a korosztály számára készült lexikonok, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) használatában.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

Gyakorlatok a vitakultúra fejlesztésére: saját álláspont kialakítása és korrigálása, az ellenvélemény mérlegelése.

Különböző beszédműfajok kommunikációs technikáinak megfigyelése. Gyakorlatok ezek alkalmazására, elsősorban a szándékkifejezés és a hatáskeltés szempontjából.

Az írásbeli és a szóbeli közlésmód különbségeinek megfigyelése. A szóbeliség sajátosságainak érvényesítése különböző szóbeli szövegtípusokban, kommunikációs helyzetekben.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben és hangzó, vizuális, audiovizuális (pl. film, képregény, hangzó média-megnyilvánulás) műfajokban, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

Egy-egy drámai vagy dramatizált részlet (dialógus vagy monológ) kifejező előadása: az érzelmek visszaadása, a szereplők közötti viszonyok érzékeltetése a nem nyelvi és a verbális kifejezés eszközeivel (hangsúly, hangerő, dallam, beszédtempó, szünettartás).

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Kisebbségi terjedelmű irodalmi művek, köznapis szövegek tartalmának önálló összefoglalása néma olvasás után.

Ismert tartalmú szövegek tolmácsolása kifejező szövegmondással, megjelenítéssel.

Különböző műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) művek szerkezetének, belső összefüggéseinek és jelentésének feltárása.

A szövegkezelő eljárások bővítése szakmai-tudományos, gyakorlati és szépirodalmi művek feldolgozásában: ismert elemek, nehezebben érthető szövegrészek, összetettebb logikai kapcsolatok felismerése, eltérő álláspontok elkülönítése, érvek és ellenérvek feltárása.

A hétköznapi és az irodalmi kommunikáció sajátosságainak megfigyelése, különbségtétel az irodalmi kontextusban megjelenő és az egyéb nyelvi közlések értelmezése között.

Szó szerinti és átvitt jelentés megkülönböztetése: áttételes jelentések, jelentésmozgások keresése irodalmi és köznapis szövegekben.

3. Szövegalkotás írásban (írás kép, helyesírás)

Biztonság az egyszerű mondat központozásában, a gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző értelmező szerepének ismerete és helyes használatuk.

A tulajdonnevek és a belőlük képzett melléknevek nehezebb eseteinek helyesírása.

Az egybe- és különírás elveinek ismerete és biztos alkalmazása a tanult esetekben.

Véleménynyilvánítás a mindennapi élet megadott vagy választott témáiról: saját álláspont érvelő megfogalmazása, cáfolat és ellenvélemény kifejtése írásban.

Hozzászóláshoz, felszólaláshoz, kiselőadáshoz önálló vázlat készítése.

Érvelés írásban irodalmi művek formájáról és a bennük megjelenített mögöttes tartalomról a megismert szakszókincs alkalmazásával.

Kreatív szövegalkotás a tartalomhoz, a kommunikációs alkalomhoz illő nyelvi, stilisztikai eszközök megfelelő kiválasztásával, összehangolásával.

Epikus részek dramatizálása, illetve drámai jelenetek tartalom- és stílushű visszaadása epikus formában.

Átiratok, paródiák készítése, önálló történetmondás (pl. mítoszváltozatok, fantasztikus, elképzelt irodalmi helyzetek stb.) csoportosan és egyénileg, különböző elbeszélő műfajokban.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Önálló olvasmányválasztás, segédletek, képzőművészeti ábrázolások, vizuális, audiovizuális, elektronikus segédletek (Internet, CD-ROM stb.) felkutatása megadott témához.

Beszámoló, fiktív tudósítás, újságcikk stb. készítése egy adott irodalmi alak életéről, egy korszakról, eseményről korabeli dokumentumok, irodalmi művek, naplók, a témával foglalkozó, a korosztálynak szóló szakmunkák felhasználásával, önálló vagy csoportos vizsgálódás útján.

Érvek, bizonyító erejű példák gyűjtése a könyvtárban, rendszerezésük vázlat és jegyzet készítésével, más tantárgyak témáiból, tankönyveiből is.

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

Az egyszerű mondat részeinek és szintagmáinak azonosítása, a szó szerkezetek szerepének felismerése.

A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismerése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.

A mondatfajták és kifejezőeszközök felismerése, megnevezése, helyes használatuk.

Mondatátalakítás rokon- és ellentétes értelmű mondatokkal szóban és írásban.

Gyakorlatok a mondat- és szövegalkotáshoz alkotáshoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek (pl. a különféle nyelvi rétegek kifejező eszközeinek, szókinccsének stb. használata) biztonságos alkalmazására.

A szóalkotási módok megismerése, a szóösszetétel, a szóképzés és a jelentés összefüggésének elemzése szépirodalmi és nem irodalmi szövegekben; szógyűjtés és játékos szóalkotás képzéssel, összetétellel.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

A lírai formanyelv vizsgálata (szerkezeti változatok, szókinccs, a képiség eszközei).

Ismeretek az irodalmi élet legfőbb szereplőiről, fórumairól a reformkorban.

Beszámoló epikus és drámai művekről, tévéjátékokról, filmekről: a szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, a szereplők, a főhős(ök), a mellékszereplő(k), a mű kezdete és befejezése bemutatásával; a szereplők önálló jellemzése.

Az irodalmi műfajoknak mint a műnemek alá rendelt kategóriáknak ismerete tanult, olvasott művek esetében.

Az olvasott művek legfontosabb ismérveinek megnevezése: szerző, műfaj, téma.

Tér- és időviszonyoknak és ábrázolási módjuknak felismerése, összefüggésének keresése a jelentéssel a műben megjelenő tartalmakkal.

Párhuzamok keresése a romantikus irodalom, zene és képzőművészet alkotásai között - a más tárgyakban tanult ismeretek és önálló könyvtári gyűjtőmunka felhasználásával.

Improvizáció a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával. Különböző szerelő- és embertípusok megjelenítése pl. a tartás- és járásmód, gesztusok, mimika stb. megfigyelését követően.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

A verselés, a zeneiség elemeinek és hatásának felismerése verses alkotásokban.

Az emberi érzelmeket, viszonyulásokat megjelenítő nem nyelvi kifejezőeszközök ábrázolásának megfigyelése irodalmi művekben, jelentésük értelmezése írásban és szóban.

A túlzás és általánosítás szerepének megértése, bemutatása egyes típusok ábrázolásában, a komikum tartalmi és nyelvi eszközeinek felismerése.

Az olvasott irodalmi művekben megjelenő szituációk és jellemek, érzelmek, gondolatok és a köznapi, tapasztalati úton megismert „valóság” egyszerűbb összefüggéseinek felfedezése és bemutatása.

MAGYAR NYELV

Témakörök	Tartalmak
Magán- és közéleti kommunikáció	A szóbeli és írásbeli közlésmód kifejezési formáinak azonossága és különbsége a magán- és a közéleti kommunikációban. A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai a gyakorlatban: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás.
Az egyszerű mondat	A mondat mibenléte, fajtái. Az egyszerű mondat szerkezete, a mondatrészek és a szintagmák. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentése. A mondattanhoz kapcsolódó nyelvhelyességi ismeretek.
A szóalkotási módok	A szóösszetétel: az alá- és a mellérendelő összetett szavak. A mozaikszók. A gyakori szóalkotási módok rendszerező összefoglalása (szóképzés, szóösszetétel).
Helyesírási ismeretek	Az egyszerű mondat helyesírása (vessző, gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző). A tulajdonnevek helyesírási ismereteinek bővítése: a tanult idegen személynevek, a többbelemű földrajzi nevek, intézménynevek és a belőlük képzett melléknevek helyesírása. Az összetett szavak helyesírása.
Könyv- és könyvtárhasználat	A könyvtár írott és a modern technológián alapuló dokumentumainak felhasználása különféle témák feldolgozásában. Forráshasználat, forrásjegyzék, az idézés módjai.

Fogalmak

Mondatfajták: kijelentő, felkiáltó, kérdő, óhajtó, felszólító mondat; tagolatlan, tagolt; tö- és bővített mondat, hiányos szerkezetű mondat; a mondat elsődleges és másodlagos jelentése; mondatrészek: az alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző fajtái és kifejezőeszközei; az alany-állítmányi viszony; alárendelő és mellérendelő szintagma.

Szóösszetétel, alárendelő összetett szavak: alanyos, tárgyas, határozós, jelzős összetétel; mellérendelő összetett szavak; szóismétlés; ikerszavak; jelentéssűrítő összetételek; mozaikszavak.

Vita, megbeszélés, felszólalás, hozzászólás, kiselőadás.

Forrásjegyzék, idézet, hivatkozás.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

IRODALOM

Témakörök	Tartalmak
Ritmus, kép, kifejezőmód A kisepika műfaji változatai: novella, elbeszélés, anekdota A regény változatai	Különféle témájú lírai alkotások a klasszikus és kortárs, magyar és világirodalomból, a lírai szerkezet, a műfaji sajátosságok, a versformák változatai. Anekdotikus történetek, kisepikai alkotások a magyar és a világirodalom különböző korszakaiból. Az anekdota változatai, felépítése; a novella szerkezeti jellemzői. Magyar történelmi események és korszakok megidézése az irodalomban, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán és/vagy mások műveiben. Epikai alkotások a világirodalomból (novellák, regényrészletek).
Egy drámai mű feldolgozása	Legalább egy dráma (vígjáték, színmű) feldolgozása, lehetőség szerint megtekintése, a szöveg és az előadás összehasonlítása. A komikum, humor, paródia tartalmi és nyelvi jellemzői.
Irodalom és kulturális élet a reformkorban	Olvasmányok a reformkor irodalmából, szerzők és művek, írók és olvasók, írói életpályák, irodalmi társaságok, folyóiratok, színházi élet, irodalmi kapcsolatok. Romantikus életérzés, életmód, stílusjegyek. Az irodalom, festészet, a zene néhány közös vonása a romantikában.
Tánc és dráma	Figurateremtés hanggal és nem verbális eszközökkel. Improvizáció közösen egyeztetett témára, történetváz alapján a megismert drámai konvenciók elemeinek alkalmazásával.

Memoriter

Teljes művek és részletek előadása (a feldolgozott művekből négy-öt vers, egy-egy tizenöt-húsz soros próza és/vagy drámarészlet).

Fogalmak

Anekdota, novella, regény; dal, elégia, óda, himnusz, epigramma, helyzetdal, költői levél, ars poetica; líra szerkezet; értekező próza; vígjáték, színmű, jelenet, felvonás, díszlet, jelmez, rendezői utasítás; komikum, humor, helyzetkomikum, jellemkomikum, paródia; pentameter, disztichon, versláb.
(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

Szerzők és művek

Arany János: Szondi két apródja és még egy műve; Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez; Jókai Mór: A köszívű ember fiai vagy egy-két részlet A köszívű ember fiaiból és még egy mű, például A nagyenyedi két fűzfa, Az új földesúr vagy más mű; Kölcsey Ferenc: Hymnus, Parainesis (egy részlet); Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője és egy novella; Petőfi Sándor: Nemzeti dal, Szeptember végén és még két mű; Vörösmarty Mihály: Szózat és még egy mű.

A továbbhaladás feltételei

Részvétel a közéleti kommunikáció iskolai helyzeteinek külömféle formáiban felszólalás, hozzászólás formájában. Saját vélemény megfogalmazása (az érvelés alapvető szabályait követve) a mindennapi élet egyszerűbb, a korosztály által is átlátható problémáiról, olvasmányokról. Udvarias együttműködés felnőtt és kortárs beszédpartnerekkel.

A megértést biztosító hangos és néma olvasás, szöveghű folyamatos felolvasás, szövegmondás. Rendezett, egyéni íráskép.

Külömféle műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) szövegek szerkezetének és jelentésének bemutatása. Epikus olvasmányok, olvasott, látott drámai alkotások szerkezeti elemeinek elkülönítése, a fő- és mellékszereplők jellemzése. A szépirodalmi művekben megjelenő helyzetek és jellemek, érzelmek és gondolatok egyszerűbb összefüggéseinek bemutatása szóban és írásban. A lírai formanyelv (ritmus, rím, hangzás, képiség) stílus eszközeinek felismerése. Vázlat készítése szóbeli megnyilatkozáshoz, cselekményvázlat írása.

Az egyszerű mondat részeinek, szintagmáinak megnevezése, elemzése. A mondatfajták biztos megkülönböztetése. A szóalkotás gyakori módjainak fölismerése és elemzése. A tanult nyelvhelyességi és helyesírási szabályok megfelelő alkalmazása: a központozás, a tanulmányok során előforduló tulajdonnevek, a belőlük képzett melléknevek helyesírásának, az egybe- és külön írás elveinek ismerete és megfelelő alkalmazása. A Magyar helyesírási szótár önálló használata.

A tárgyalt irodalmi művekhez, a mindennapi élet kérdéseinek megválaszolásához ismeretanyagok keresése a könyvtár nyomtatott és elektronikus információhordozóinak felhasználásával.

Részvétel a csoportos történetalkotásban, az improvizációban és az elemző beszélgetésekben.

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése; kulturált nyelvi magatartás

A beszédpартnerek különböző kommunikációs helyzetekben megjelenő érzelmi viszonyulásainak, eltérő álláspontjának ismertetése rövid szóbeli összefoglalásban.

Saját álláspont kialakítása a beszélgetőpartner(-ek) álláspontjával szemben. A másik szempontjait figyelembe vevő, személyiségét, véleményét tiszteletben tartó érvelés technikáinak megfigyelése, ennek megfelelő érvrendszer és magatartásforma kialakítása közös munkával egy-egy megadott szituációban.

Szituációs vagy szerepjátékok különféle irodalmi és köznapi szóbeli kommunikációs helyzetekhez kapcsolódóan. A részvétel, a saját megnyilvánulás értékelése szituációs gyakorlatokban.

Gyakorlatok a nyelvvaltozatok szókészletének tudatos használatára a különféle kommunikációs helyzetekben, a nyelvi illemnek megfelelően.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Különféle sajtótermékek értelmező felolvasása, jelentésének kibontása, hatáskeltő eszközeinek azonosítása, megnevezése, értékelése tanári segítséggel.

A tájékoztató és a véleményt közlő műfajok elkülönítése: hír, tudósítás; cikk, kommentár; riport, interjú.

Az olvasott szépirodalmi és egyéb szövegek mögöttes jelentéseinek tudatos keresése, megfogalmazása tanári irányítással és / vagy csoportmunkával.

A különböző vizuális kifejező elemek (kiemelések, betűtípusok, színek, illusztrációk) szerepének értelmezése, értékelése különféle (hagyományos publicisztikai és informatikai alapú) szövegműfajokban.

3. Szövegalkotás írásban (íráskép, helyesírás)

A helyesírás értelemtükrözőtető szerepének felhasználása különféle írásbeli műfajokban.

Az idézés és a párbeszéd írásmódjának helyes alkalmazása.

Tapasztalatszerzés a mindennapi élet alapvető hivatalos iratainak (kérdőív, nyugta, kérvény, önéletrajz) megfogalmazásában.

Mindennapi élethelyzetekhez, irodalmi olvasmányokhoz kapcsolódó véleményalkotás és -nyilvánítás árnyalt kifejezőmódjainak ismerete és használata önálló fogalmazásban.

Gyakorlatok a vizuális kifejező elemek (kiemelések, betűtípusok, színek, illusztrációk) kreatív használatára írott és digitális szövegműfajokban.

Ismertetés, könyvajánlás, kritika írása, kiselőadás tartása irodalmi művekről, filmalkotásokról különféle idézési módok alkalmazásával, például egyenes és függő idézet, teljes mondat, kulcsszó stb. idézésével.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Mindennapi, közéleti és szakmai problémákról vagy irodalmi témákról ismeretek, érvek, példák gyűjtése a könyvtári tárgyi katalógus segítségével.

A könyvtár nyomtatott dokumentumainak (segédkönyv, kézikönyv, ismeretterjesztő könyv, folyóirat), elektronikus információhordozóinak felhasználásával egyszerűbb téma önálló vagy csoportos feldolgozása: problémafelvetés, forrásválasztás és -feldolgozás segítséggel, beszámoló készítése szóban vagy írásban, hivatkozás a forrásra az idézés megfelelő módjával.

Önálló problémafelvetés, források kiválasztása, többféle forrásból gyűjtött anyag válogatása, feldolgozása önállóan vagy csoportmunkával, az összegyűjtött anyagról szóbeli és/vagy írásos beszámoló készítése.

A tanult művek közvetlen és tágabb kontextusára vonatkozó ismeretek bővítése önálló könyvtári munkával; az adatok felhasználása az értelmezésben, elemzésben.

5. A magyar nyelv életének, rendszerének ismerete; ismeretek az anyanyelvről

Jártasság az összetett mondat feldolgozásában: a tagmondatok sorrendjének, a szintagmák szerkezetének és jelentésének fölismerése, értelmezése, fogalmi szintű megnevezése.

A magyar nyelv legfőbb szórendi szabályainak helyes alkalmazása. Gyakorlatok a szórend megváltoztatásával a jelentés formálására.

A magyar nyelv és a tanult idegen nyelvek nyelvtani szerkezetének összehasonlítása megadott szempontok alapján.

A szűkebb és tágabb környezetben megjelenő nyelvváltozatok (dialektusok, réteg- és csoportnyelvi sajátosságok) megfigyelése, gyűjtése

Példák keresése a nyelvhelyesség kérdéseiben. Alapvető nyelvhelyességi hibák, hibatípusok megnevezése, felismerése idegen és saját szövegben.

6. Ismeretek az irodalomról; az irodalom és az olvasó kapcsolata

A cselekmény legfontosabb szerkezeti elemeinek elkülönítése, azonosítása, szerepének, tartalmának értékelése elbeszélő művekben.

Az egyes kompozíciós elemek közötti összefüggés, strukturális kapcsolat felfedezése, végigkövetése drámákban, nagyobb terjedelmű epikai művekben.

Vizsgálódás a népszerű irodalom műfajaiban: a lektűr, a krimi hatáskeltő eszközeinek megismerése.

Népszerű epikus műfajok, drámai vagy filmalkotások elemzése a hatáskeltés, a bennünk megjelenő tipikus helyzetek és jellemek szempontjából.

Toposzok, sémák és sablonok fölismerése és szerepének értékelése a szórakoztató irodalmi és filmalkotásokban.

Különféle olvasók véleményének, attitűdjének fölismerése az elemzett művekben.

A befogadás tapasztalatainak tudatosítása, a téma, az írói látásmód és álláspont megértése.

A szöveg hangzásának és írott képeinek összefüggése, az illusztráció, a tipográfiai eszközök szerepének átlátása. (A képversnek mint sajátos formának megismerése és értelmezése.)

A művészi kifejezőmódok, stílusesszók funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

Korokhoz kötődő ismétlődő témák, kérdésfelvetések meglátása irodalmi művekben és értekező prózai alkotásokban.

Egy-egy irodalmi mű fogadtatásának ismerete a saját korában, jelentősége az utókor szemében.

Párhuzamok keresése a Nyugat első nemzedékének irodalmi alkotásai és a korabeli képzőművészet között - más tantárgyakban tanult ismeretek, könyvtári adatgyűjtés felhasználásával.

Tájékozódás az irodalom kronológiájában és „földrajzában”, a helyi hagyományok, irodalmi emlékek ismerete.

Az olvasott művek elhelyezése a korban, néhány fontos részlet földözése az alkotók életrajzából.

Figyelem a kortársi kapcsolatokra, az irodalom és más művészeti ágak közti összefüggésekre.

Hasonló témájú, azonos műfajú művek összehasonlítása.

Néhány alapvető irodalmi téma és motívum jelentésének elemzése.

Rögtönzés a megismert drámai konvenciók és színházi formanyelv elemeinek alkalmazásával, a társzművészetek eszköztárának bevonásával.

Irodalmi művekben, filmekben megjelenő emberi kapcsolatok, cselekedetek, érzelmi viszonyulások, konfliktusok összetettségének felfogása, értelmezése és megvitatása.

A művészi kifejezőmódok, stílusesszók funkcióinak megfigyelése, értelmezése.

Az adott műhöz kötődő kifejezőmód néhány jellemzőjének értelmezése, értékelése a szükséges fogalmak használatával az egyéni vélemény néhány szavas megfogalmazásával.

7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

Irodalmi és filmszereplők jellemének megítélése, érvelés a saját álláspont mellett a szöveg felhasználásával.

Olvasmányválasztás indoklása néhány szempont felsorolásával.

Egymástól lényegesen különböző esztétikai normákhoz kapcsolódó művek összehasonlítása. Egy-két korszak a saját kortól, eltérő művészi és nem művészi szépségeszményének bemutatása.

A személyes, egyéni ízlés szerepének bemutatása egy-egy alkotás, jelenség megítélésében, választott példákön (kritikák, csoportos feldolgozás, vita) keresztül.

Konfliktusforrások (pl. kulturális, világlátás- és életformabeli, az életkorból és a személyiségből adódó különbségek, ezekből fakadó ellentétek) felfedezése, megfigyelése különféle szövegekben.

Különféle konfliktuskezelési eljárások megfigyelése és gyakorlása műalkotások és mindennapi szövegműfajok kapcsán.

MAGYAR NYELV

Témakörök

Tartalmak

A tömegkommunikáció

Alapismeretek a tömegkommunikációról és az informatikai alapú (IST) szövegműfajokról gyakorlati szempontból, elsősorban a befogadás oldaláról. A tömegkommunikáció néhány gyakori szövegműfaja: a reklám, a hirdetés, az apróhirdetés eszközei és hatása.

Az összetett mondat

Az összetett mondat szerkezete, a tagmondatok sorrendje. Az alárendelő és a

	mellérendelő mondat fajtái. A szórend alapvető kérdései az egyszerű és az összetett mondatban. A többszörösen összetett mondat. A mondat és a szöveg viszonya.
A tanult leíró nyelvtani fogalmak rendszerezése	A nyelvi szintek. A nyelvi szintekről tanultak rendszerezése: a mondat szerkezete és jelentése, a szó szerkezetek (szintagmák) kifejezőeszközei; a szófajok rendszere; alaktani ismeretek: szó, szóelem, egyszerű szó, összetett szó, alapszó, képzett szó; a magyar hangrendszer, a mondatfonetikai eszközök.
Helyesírási ismeretek	A magyar helyesírás alapelvei. Az összetett mondat központosítása. A párbeszéd és az idézetek írásmódja.
Kitekintés a magyar nyelv életére	Nyelvváltozatok és nyelvi normák a mai magyar nyelvben. Nyelvünk eredete, rokonsága. A magyar nyelv típusa: néhány hangtani, alaktani, mondattani sajátossága, szórendjének jellemzői.
Szövegműfajok és kifejezési formájuk	A mindennapi élet néhány alapvető hivatalos irata: a nyugta, kérdőív, kérvény, önéletrajz tartalmi és formai kérdései. Ismeretek a véleménynyilvánítás néhány szóbeli és írásbeli műfajáról az olvasmányok feldolgozásához kapcsolva: ismertetés, könyvajánlás, kritika, olvasónapló. Az idézés módja: egyenes és függő idézet. A paródia kifejezőeszközei.
Könyv- és könyvtárhasználat	A tárgyi katalógus használata önálló feladat megoldásához, cédulázás, vázlat, forrásjegyzék készítése a gyűjtött adatokról.

Fogalmak

Összetett mondat: mondategység (tagmondat), főmondat, mellékmondat; utalószó, kötőszó, a mellérendelő mondat fajtái: kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó, következtető; az alárendelő mondat fajtái: állítmányi, alanyi, tárgyi, határozó, jelzői alárendelés; sajátos jelentéstartalmú mondat: feltételes, hasonlító; többszörösen összetett mondat. Mondatfonetikai eszközök rendszere: hangsúly, hanglejtés, szünet, tempó.

Szórend.

Egyenes és függő idézet.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

IRODALOM

Témakörök	Tartalmak
Az irodalom határterületén - a népszerű irodalom műfajai	Változatos témájú irodalmi művek olvasása és feldolgozása a magyar és világirodalomból, a népszerű, illetve lektúr irodalom hatáskeltő eszközei és értékelésük.
Az irodalom nagy témáiból	Regények, regényrészletek, elbeszélések, lírai alkotások a magyar és a világirodalom visszatérő nagy témáit feldolgozó irodalmi alkotások köréből (ifjúkor és felnőtt kor, társas kapcsolatok, utazás, identitás stb.).
A Nyugat első nemzedékének irodalmából	Irodalmi és kulturális élet a Nyugat első korszakában. Szépirodalmi alkotások a Nyugat első nemzedékének íróitól.
A dráma világa	Legalább egy dráma (tragédia vagy vígjáték) feldolgozása, megtekintése.
Kortárs irodalom - kortárs írók és olvasók	Olvasmányok a szélesebb értelemben vett kortárs irodalomból. Regionális kultúra és irodalmi élet.
Tánc és dráma	Improvizáció - közösen egyeztetett témára, együttesen kidolgozott történetváz alapján.

Memoriter

Teljes művek, műrészletek szöveghű fölidézése (négy-öt vers feldolgozott művekből, egy-egy 15-20 soros próza- vagy drámarészlet).

Idézetek alkalmazása célnak és a szöveggörnyezetnek megfelelően szóban és írásban, a forrás megjelölése.

Fogalmak

Népszerű irodalom: lektúr, ponyva; epikai szerkezet, drámai szerkezet, monológ, dialógus, tragédia; szatíra, fantasztikum.

(Felismerés, megnevezés - a gyakorlatban, az iskolai kommunikációhoz szükséges szinten.)

Szerzők és művek

Ady Endre: Párisban járt az ősz, Szeretném, ha szeretnének és még egy vers; Babits Mihály, egy-két műve; József Attila: Ringató és még két vers, köztük egy választhatóan A Dunánál, Elégia, Levegőt!; Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (egy részlet); Kosztolányi Dezső egy-két műve; Móricz Zsigmond: egy regénye vagy egy regényrészlete és egy novellája; Tamási Áron: Ábel a rengetegben (a regény felépítése és egy részlete); négy-öt vers a mai magyar irodalomból; a világirodalom egy-két epikus alkotása.

A továbbhaladás feltételei

A köznyelv, a tanult szaknyelv, a társalgás és a szleng szókészletében meglévő eltérések felismerése és a kommunikációs helyzetnek megfelelő használatuk.

Tájékozottság az alapvető tömegkommunikációs műfajokban, a média szerepének és hatásának felismerése. A szövegekhez kapcsolódó vizuális kifejezőeszközök ismerete, használata.

A szöveg értő befogadását biztosító olvasás, különféle műfajú szövegek kifejező felolvasása, memoriterek elmondása.

A tanulmányokhoz szükséges eszközszintű íráskészség, jól olvasható, esztétikus írás. A feldolgozott művekről, olvassmányélményekről, színházi előadásról összefoglalás készítése a témának, a kommunikációs alkalomnak megfelelő stílusban felelet vagy rövid írásos beszámoló formájában. A megismert műfajok stíluseszközeinek megnevezése tárgyyszerűen a tanult szakkifejezésekkel, jellemzésük példákkal. Az olvasott művekben megjelenített emberi problémák bemutatása önálló véleménynyilvánítással. Ismeretek a magyar irodalom nagyobb korszakairól (reformkor, a XX. század első és második fele), néhány alkotó portréja, az olvasott művek elhelyezése a korban.

A népszerű irodalom néhány gyakori műfajának ismerete, hatáskeltő eszközeik jellemzése.

A leíró nyelvtani ismeretek rendszerezése: hangtani, szó- és alaktani, jelentéstani, mondattani jelenségek fogalmi szintű megnevezése, elemzése egyszerűbb esetekben, a szórend és a jelentés összefüggésének fölismerése. Mondattani nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása szóban és írásban. Az idézés, a párbeszéd, a központozás helyesírása.

A gyakrabban használt mindennapi hivatalos iratok jellemzőinek ismerete.

Tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, helyéről a világ nyelvei között.

Jártasság az önálló könyvtári munkában, a tárgyi katalógus használatában.

Színházi előadás megtekintésének élménye alapján beszámoló készítése. Részvétel az improvizációs játékokban.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, megnevezése és használata, a szövegértés (olvasás) fejlesztése, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, különféle szövegek megalkotása (az íráskészség és a helyesírás továbbfejlesztése), átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg- szöveg, egyszerűbb ábra – szöveg, szöveg-mozgás, mimika, testbeszéd, élőbeszéd).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek fejlesztése változatos kommunikációs helyzetekben (írás és beszéd-készség).
- Önálló véleményalkotás, értékelés történetekről, jelenségekről, személyekről, konfliktusokról, a tanuló saját munkájának fokozatos önkontrollja.
- Nyelvi kreativitás képességének szóbeli, írásbeli értékelése.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok fogalmazások írása, értékelése.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló (olvasónapló, műsor-részlet) egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.

- Szituációs játékok (történetek, jelenetek, improvizációk) eljátszása, vitaszituációkban való részvétel, művek, műrészletek (memoriterek) előadása, ennek írásbeli, szóbeli értékelése.
- A tanulók saját munkáinak esztétikai színvonala.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

TÖRTÉNELEM (6. osztály) TÖRTÉNELEM, ETIKA (7-8. osztály)

Célok és feladatok

A történelem - mint múltismeret - a társadalom kollektív memóriájaként az *emberi azonosságtudat egyik alapja*. A nemzeti; az európai és az egyetemes emberi identitást formálja, erősíti. A történelemből ugyanakkor az is kitűnik, hogy az egyes népek, nemzetek kölcsönösen egymásra vannak utalva. A kölcsönös függőség megértése átfogó világtörténelmi látásmódot, a különbségek tudomásul vétele a kultúrák sajátos értékeinek és érdekeinek megismerését és tiszteletben tartását kívánja.

A *tantárgy feladata* elsősorban a *történelmi szemlélet fejlesztése*. Annak tudatosítása, hogy a széles értelemben vett emberi műveltség minden eleme felhalmozási folyamat eredménye. A 7-8. osztályos történelem, etika tantárgy célja ebből következően az, hogy *megértesse a folyamatosság és a változás-változtatás történelmi szerepét*, és ezen keresztül mutassa meg, hogy minden nemzedéknek megvan a maga felelőssége a történelem alakításában. Mindez a jelen ellentmondásos folyamataiban való eligazodást is szolgálja.

A tantárgy másodsorban *jól segíti a kulcskompetenciák fejlesztését*. Különösen igaz ez az *anyanyelvi kommunikáció, a szociális és állampolgári képességek és a hatékony, önálló tanulás készségének erősítése*, további fejlesztése terén. A történelem és állampolgári ismeretek fejlesztési követelményei és tananyaga segítségével bővíthető az *információs társadalom technológiáiban* való jártasság is. A történelem órán a tanulók kifejezik gondolataikat, érzéseiket, véleményüket szóban és írásban egyaránt. Már ebben a két képzési szakaszban megkezdődik a szakszókincs kialakítása, és fontos szerepet kap a különféle típusú szövegek (források) összegyűjtése, feldolgozása. A történelem múltismereti és a társadalomismeret jelenismereti szempontjai segítségével a tanulók *tájékozódni tudnak a múlt, valamint saját koruk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között*. A társadalom- ismerettel való foglalkozás az ismeretek nyújtásán túl mindenekelőtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok értelmezéséhez, feloldásához szükséges képességek fejlesztését jelenti.

Az általános iskolai munkának a *múltat élményszerűen megjelenítő történetek tanításán kell alapulnia*. A *10-12 éveseket* általában a *konkrét gondolkodás* jellemzi. Az 6. évfolyamos tanulók a történelmi tényeket, fogalmakat, összefüggéseket a megelevenített eseményekből és jelenségekből - a történetekből - kiindulva érthetik meg a legkönnyebben. A történet a múlt színes, sodró valóságának szintézise, amely az elmúlt korokat átélhetővé, érzékelhetővé, szemléltetővé teszi. Ezt a *képszerűen megjelenített* múltat már az 6. évfolyamokon is *elemzés tárgyává kell tenni*, le kell vonni a megfelelő következtetéseket, általánosításokat, és azokat bele kell helyezni a történelmi ismeretek rendszerébe. A *történettanítás* tehát nem helyettesíti, csupán *megalapozza* a történelemtanítást. A történelmi tapasztalatok és ismeretek megszerzésében az alsóbb évfolyamokon a játéknak, a konkrét szituációknak, az életszerű helyzeteknek van kitüntetett szerepe.

A *7-8. évfolyamokon a* Történelem, etika tanítása - a korábbi évfolyamok eredményeire támaszkodva - a múlt valóságát összetettebben, teljesebben, *az általánosítás magasabb szintjén*, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva dolgozza fel. A történelmet már nemcsak a jellemző életképek bemutatásával, hanem a kiemelkedő események fonalára fűzve, történetileg tanítjuk. Alkalmazkodva az adott fejlődési szinthez a képszerű megjelenítésre - a történettanításra - azonban ekkor is szükség van. Mindezek együtt alkalmassá tehetik a tanulókat arra, hogy a történelem megismerésének, elemzésének alapvető módszereit elsajátítsák.

A tantárgy tanulása során a tanulók megismerkednek a hagyományos paraszti kultúrával és értékrenddel, megfigyelik és megismerik a *természet közelben élő a természetet tisztelő, és felhasználó ember* életét, legfontosabb szokásait.

A tanulóknak arra is szükségük van, hogy a múlt ismerete mellett *megértsék saját korukat*. Az állampolgári ismeretek tanításának célja, hogy a diákok el tudjanak igazodni a jelen bonyolult közéletében, értsék a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok rendszerét, működését. Így a tantárgy tanítása alapot ad a demokratikus közéletben való tudatos részvételhez.

TÖRTÉNELEM, ETIKA

7-8. évfolyam

A 7-8. évfolyamon a helyi tantervben összedolgozásra került a *Történelem és állampolgári ismeretek, a hon és népiismeret* valamint az *Ember és társadalomismeret, etika részműveltség-terület*. Mindezzel a *TÁMOP 3.1.4-es projekt* azon elvárásának teszünk eleget, miszerint egy *MŰVELTSÉGTERÜLETET TANTÁRGYI BONTÁS NÉLKÜL KELL TANÍTANI*.

Az Ember és társadalomismeret, etika beépítésének célja:

- A **komplex tantárgy** ahhoz segít hozzá, hogy a történelmi események, tények (mint előzmények) ismeretében jobban tudjanak tájékozódni saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. Az ismeretek nyújtásán túl segítse a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását, az általános műveltség gyarapítását.
- Konkrét ismeretekhez kapcsolódóan ismerjék fel a folyamatosság és a változások szerepét a történelmi, társadalmi folyamatokban, tudatosítsák, hogy a folyamatosságnak, az értékek megőrzésének nagy szerepe van a társadalom életében.

Kompetenciafejlesztési célok

- A tanulók szóbeli és írásos kifejezőképességének, problémamegoldó képességének fejlesztése.
- Segítse a személyiségjegyek fejlesztését: a társas kapcsolatokban szükséges normák, készségek kialakítását, az ember és környezete viszonyának reális érzékelését, a nyitottság, a bátorság és a humor- érzék emberi értéként való kezelését.
- Alapozza meg továbbá a tanulók toleráns törvényisztelő magatartását, kulturált vitakészségét.
- Segítse a vitákban használatos érvelésmódok gyakorlását, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket.
- Fejlessze az önismeretet, készítsen fel a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására.
- Járvon hozzá a társadalmi problémák iránti érzékenység növeléséhez, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztéséhez.
- Váljanak képessé a közös munkára, tudásuk másokkal való megosztására, munkájuk értékelésére.

A komplex tantárgyhoz kapcsolódó új tevékenységformák

- Beszélgetés (szabad asszociációk, vélemények felszínre hozása és ütköztetése, hipotézisek bizonyítása és cáfolata, szövegek megbeszélése és elemzése).
- A játék (szerepjáték, szociodráma).
- Kutatás (önmaguk, események, helyzetek megfigyelése és elemzése, megismerkedés és interjú szakemberekkel, adatok és tények összegyűjtése, rendezése és elemzése, kísérletek, írásos és szóbeli kutatási beszámolók készítése).
- Kiegészíthetik bibliográfia készítése, a tanultak és feltártak vizuális megjelenítése, olvasmány - és eseménynapló vezetése, sajtófigyelés, élménybeszámoló készítése, a tanult témaköröket bemutató kiállítások rendezése, segítségre szoruló megismerése, és megsegítése, művészi alkotás létrehozása egyénileg vagy közösen.

Fejlesztési követelmények

A **Történelem, etika** tantárgy fontos szerepet játszik az ismeretszerzési és -feldolgozási képességek kialakításában és fejlesztésében. Ezeket az ismereteket egyre önállóbban és egyre kritikusabban értelmezzék, s belőlük következtetéseket tudjanak levonni. Szükséges, hogy a tanulók ismereteket szerezzenek saját emberi-társadalmi környezetükből, történetekből, képekből, a tömegkommunikációs eszközökből, egyszerű statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból. Fontos, hogy ezeket az ismereteket egyre önállóbban és egyre kritikusabban értelmezzék, s belőlük következtetéseket tudjanak levonni.

E tantárgy közvetlenül segítse a hatékony, önálló tanulás képességének kibontakozását, megszilárdulását. Váljanak képessé a tanulók a közös munkára, saját tudásuk másokkal való megosztására, munkájuk értékelésére. A tananyag segítségével fejlődjön problémamegoldó képességük is.

A tananyag-feldolgozás folyamatában a diákok sajátítsák el a sokoldalú információgyűjtés és -felhasználás képességét, a legfontosabb kézikönyvek, lexikonok, atlaszok használatát. Legyenek képesek a legfontosabb történelmi fogalmak és kifejezések készségszintű alkalmazására.

A különböző információk feldolgozása során legyenek képesek különbséget tenni tények és vélemények között, tanulják meg az információt kritikusan szemlélni, a történelmi-társadalmi jelenségek összefüggéseit megkeresni, e jelenségeket összehasonlítani. Tanulják meg az információt kritikusan szemlélni, a történelmi-társadalmi jelenségek összefüggéseit megkeresni, e jelenségeket összehasonlítani.

Konkrét ismeretekhez kapcsolódóan ismerjék fel a folyamatosság és a változások szerepét a történelmi, társadalmi folyamatokban, tudatosítsák, hogy a folyamatosságnak, az értékek megőrzésének nagy szerepe van a társadalom életében. A tananyag feldolgozása során ismerjék meg azokat az alapvető elemzési, értelmezési szempontokat, módszereket, amelyek segítségével képesek lesznek kialakítani véleményüket személyekről, helyzetekről, eseményekről, intézményekről. Ennek alapján véleményüket egyre árnyaltabban tudják megindokolni.

A történelemtanításnak-tanulásnak a tanulók szóbeli és írásos kifejezőképességének fejlesztésében is jelentős szerepe van. A tanulók szerezzenek gyakorlatot események elbeszélésében, különféle szövegek reprodukálásában. Tanuljanak meg írásban válaszolni szóbeli és írásbeli kérdésekre, vázlatot, felelettervet írni, jegyzetelni. Legyenek képesek rövid beszámolót, kiselőadást tartani egy-egy témáról különböző információk alapján. Sajátítsák el a kulturált

vita technikáit és szabályait. Véleményüket lényegre törően és érvekkel alátámasztva fejtsék ki. Ugyanakkor legyenek képesek a másik fél véleményét is pontosan megérteni és figyelembe venni hozzászólásaikban.

A történelmi események időben és térben játszódnak, hatékony történelmi tudat nem alakulhat ki időbeli és térbeli tájékozódási képesség nélkül. Ennek gyakorlására ezért mind a négy évben folyamatosan szükség van. Az évszámok segítségével történő tájékozódó képesség fejlesztése mellett a tanulóknak el kell sajátítaniuk az idő tagolásának módszerét. A tanulóknak az eseményeket térben is el kell tudni helyezniük. Gyakorlatot kell szerezniük különböző méretarányú térképek olvasásában és annak megítélésében, hogy a földrajzi környezet hogyan hat egy-egy ország, térség fejlődésére.

A képességek hatékony fejlesztésének fontos eszköze a differenciált tanulásszervezés, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása (egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka),

Az alapozó szakaszban (az 6. évfolyamon) *a tanítási időkeret egy részét nem szakrendszerű oktatás* keretében az iskolai *alapozó funkciók* (olvasás- és íráskészség, rendszerező és kombinatív képesség) hatékonyságának növelésére lehet fordítani. Ezt leginkább a témacsoportban feldolgozott tananyag (projekt- oktatás) segítségével lehet megoldani. A projektoktatás a tanulás iránti motiváció felkeltésének jó eszköze. Az 6. évfolyam tananyagának témakörei, vagy azok egy része felfogható egy-egy projekt témájaként, címeiként.

A komplex tantárgy járuljon hozzá a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához. Nyújtson betekintést, az embert másokhoz és önmagához, a társadalomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába.

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Képi információk gyűjtése egy adott témáról.

Korabeli építészeti és tárgyi emlékek megfigyelése eredeti helyükön.

Korabeli használati tárgyak, leletek funkcióinak, használatának felismerése.

A középkorból eredeztethető környezeti változások felderítése tanári segítséggel.

Tájékozódás a korosztálynak készült a történelmi tárgyú lexikonok, enciklopédiák, ismeretterjesztő könyvek körében. Használatuk megismerése.

Egyszerűbb korabeli írásos források olvasása (legenda, krónika, históriás ének, emlékirat).

A kerettantervben megjelölt személyiségek, fogalmak összekapcsolása.

Egyszerű mennyiségi mutatók (lakosság, terület) gyűjtése, értelmezése.

A hírközlés kezdetei, a könyvnyomtatás jelentőségének felismertetése.

A képek közti összefüggések felismerése, rendszerezése.

Tárgyi és építészeti emlékek vizsgálata a velük kapcsolatos kérdésekre adandó válaszok útján.

Oktatófilmek elemzése tanári segítséggel.

Egyszerű mennyiségi adatok összevetése.

Vázlat készítése tanári segítséggel.

Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése a szövegben.

A középkorból eredeztethető ma is élő népi hagyományok, szokások gyűjtése.

Információk gyűjtése az Internetről.

Kifejezőképességek

A látott építészeti, tárgyi emlékek reprodukálása emlékezetből.

Kérdés és válasz megfogalmazása egy-egy történelmi témáról.

Összefüggő élőbeszéd gyakorlása megadott történelmi témáról a megismert fogalmak felhasználásával.

Adott korszakban, szituációban élt ellentétes történelmi személyiségek jellemzése

Életképek összeállítása és megjelenítése adott témáról előzetes kutatómunka alapján, tanári segítséggel.

Kérdések megfogalmazása egyszerű korabeli írásos forrásokról, tanári segítséggel.

Érvek gyűjtése, vélemény alátámasztására, cáfolására.

Tájékozódás időben

A történetek alapján elkülöníthető korszakok jellegzetességeinek felismerése tanári segítséggel.

A történelmi múlt jelenben való továbbélésének felismerése.

Történelmi események időrendbe állítása.

Annak gyakorlása konkrét példák segítségével, hogy a különböző területeken végbement események közül melyik történt előbb, melyik később.

Tájékozódás térben

A földrajzi elhelyezkedés és a történetekben megjelenő események összefüggéseinek felismerése tanári segítséggel.

Országok területi változásainak megfigyelése különböző történelmi atlaszokon.

Témakörök	Tartalmak
Képek a középkori Európa életéből	<p>Nagy Károly birodalmában. Az arab hódítás. A középkori egyház. A kolostorok világa: oklevelek, krónikák, legendák. Milyen volt a középkori uradalom és falu? Hűbérurak és hűbéresek. A középkori várak. A lovagi élet. A középkori városok. Céhmesterek és kereskedők. Európa a XV. században.</p> <p>Fogalom: középkor, iszlám, kalifa, pápa, szent, erekllye, eretnek, kolostor, szerzetes, kódex, robot, jobbágy, jobbágytelek, nyomásos gazdálkodás, hűbérúr, hűbéres, vár, lovas, középkori város, kiváltság, polgár, adó, vám, céh, járványok, távolsági kereskedelem, kereslet-kínálat</p> <p>Név: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Szent Ferenc</p> <p>Helynév: Frank Birodalom, Arab Birodalom, Mekka, Bizánc, Német-római Császárság</p> <p>Évszám: 800</p>
Magyarország az Árpádok idején	<p>Letelepedés - kalandozó hadjáratok. Géza és I. István. István király udvarában. László és Könyves Kálmán. A tatárjárás. Kultúra az Árpád-korban.</p> <p>Fogalom: kalandozás, vármegye, tized, ispán, tatár, kun</p> <p>Név: Géza fejedelem, I. István, Gellért püspök, I. László, Könyves Kálmán, Julianus barát, IV. Béla</p> <p>Helynév: Esztergom, Székesfehérvár, Erdély, Buda, Muhi</p> <p>Évszám: 1000, 1241-1242, 1301</p>
Virágzó középkor Magyarországon	<p>Károly Róbert. Nagy Lajos, a lovagkirály. Zsigmond, a császár és király. Egy középkori magyar város. Hunyadi János. Mátyás király. Mohács. Buda elfoglalása.</p> <p>Fogalom: Aranyforint, bandérium, nemes, báró, ősiség, kilenced, kormányzó, végvár</p> <p>Név: I. Károly, I. Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. Mátyás, Dózsa György, II. Lajos, I. Szulejmán</p> <p>Helynév: Bécs, Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács</p> <p>Évszám: 1456, 1514, 1526, 1541</p>
Az újkor kezdetén	<p>Felfedezők és hódítók. Harc a tengerekért. Szemben a pápával: Luther és Kálvin. A Napkirály udvarában - XIV. Lajos. Ablak Európára - I. Péter. Az Európán kívüli világ. Kultúra és tudományok az újkor kezdetén.</p> <p>Fogalom: újkor, azték, inka, felfedező, gyarmat, világkereskedelem, manufaktúra, bankár, hitel, reformáció, protestáns, katolikus megújulás, parlament</p> <p>Név: Kolumbusz, Magellán, Luther, Kálvin, XIV. Lajos, I. Péter, Gutenberg, Leonardo da Vinci, Galileo Galilei</p> <p>Helynév: Amerika, Versailles, Párizs, London, Szentpétervár</p> <p>Évszám: 1492, 1517</p>
Magyarország az újkor	Török világ Magyarországon.

kezdetén	<p>A várháborúk hősei. Életképek a királyi Magyarországról. Erdély aranykora. Történetek a függetlenségi küzdelmekről. Buda visszafoglalása. II. Rákóczi Ferenc szabadságharca.</p> <p>Fogalom: szpáhi, janicsár, pasa, végvár, kuruc, labanc Név: Dobó István, Zrínyi Miklós, Bocskai István, Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc Helynév: Királyi Magyarország, Hódoltság, Erdélyi Fejedelemség, Gyulafehérvár, Eger, Szigetvár, Pozsony, Isztambul Évszám: 1552, 1686, 1703-1711 A paraszti munka A faluközösség Az ember életfordulói Középkori városok Európában és Magyarországon</p>
Hagyományismeret	<p><i>A tanév során az alábbi témák közül egyét részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:</i></p> <p>Bárok, nemesek, jobbágyok Magyarországon a XIV-XVIII. századig. Az Európán kívüli világ a kora újkorban</p>
Mélysegelvű témák Mindennapi élet, életmódtörténet	<p><i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i></p> <p>Mátyás király asztalánál - az étkezés történetéből. Pestis, himlő, kolera-járványok a középkortól napjainkig.</p>

A továbbhaladás feltételei

A diák legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Tudjon információt gyűjteni adott történelmi témában, tanári segítséggel. Tudjon tanult történetet önállóan elmesélni a kerettan-tervben megjelölt fogalmak felhasználásával. Tudja a tanult történet lényegét kiemelni. Tudjon különböző korszakokat térképen beazonosítani. Tudjon távolságot becsülni és számításokat végezni történelmi térképen.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

- Információk gyűjtése statisztikai adatokból.
- Önálló kutatás adott témában, melynek végeredménye rövidebb összefoglaló kiselőadás vagy esszé.
- Könyvtári kutatás megadott témában és szempontok alapján kézikönyvekből és ismeretterjesztő művekből.
- Korabeli írásos források összevetése megadott szempontok alapján.
- Történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélésének összevetése.
- Különböző típusú képi információk gyűjtése egy adott témához.
- Információk gyűjtése CD-k, DVD-k segítségével előre meghatározott szempontok alapján.
- Kutatás informatikai eszközök felhasználásával adott témában tanári segítséggel.
- Írásos források összegyűjtése megadott szempontok alapján.
- A hírközlési forradalom jelentőségének megértése.
- Anyaggyűjtés tanári segítséggel több szempontból egy adott témában.
- Különböző képi információk jellegzetességeinek felismerése.
- Valamely kijelölt téma több szempontú feldolgozása csoportmunkában, tanári irányítással.
- A XIX. századi történelmi eseményekről szóló dalok, történetek, mondák feldolgozása.
- Információk gyűjtése az Internetről.

A komplex tantárgyhoz kapcsolódó új tevékenységformák

- Beszélgetés (szabad asszociációk, vélemények felszínre hozása és ütköztetése, hipotézisek bizonyítása és cáfolata, szövegek megbeszélése és elemzése).
- A játék (szerepjáték, szociodráma).
- Kutatás (önmaguk, események, helyzetek megfigyelése és elemzése, megismerkedés és interjú szakemberekkel, adatok és tények összegyűjtése, rendezése és elemzése, kísérletek, írásos és szóbeli kutatási beszámolók készítése).

Kiegészíthetik bibliográfia készítése, a tanultak és feltártak vizuális megjelenítése, olvasmány - és eseménynapló vezetése, sajtófigyelés, élménybeszámoló készítése, a tanult témaköröket bemutató kiállítások rendezése, segítségre szoruló megismerése, és megsegítése, művészi alkotás létrehozása egyénileg vagy közösen.

Kifejezőképességek

Összehasonlító diagramok, grafikonok, táblázatok készítése különböző statisztikák adatainak felhasználásával.
Szerepjáték: valamely korszak jellemző alakjának egyes szám első személyű bemutatása.
Vázlat készítése csoportmunkában.
Összefüggő felelet megadott történelmi témáról, a megismert fogalmak felhasználásával.
A megismert sematikus rajzok, ábrák élősóban való megelevenítése.
Saját vélemény érthető megfogalmazása, mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembe vétele.

Tájékozódás időben

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek összevetése térkép alapján.
Gazdasági, társadalmi, technikai jelenségek összefüggéseinek, változásának, fejlődésének felismertetése.
Térségek gazdasági, politikai, társadalmi, technikai jelenségeinek időbeli, térbeli összevetése.
Ma is előforduló jelenségek, konvenciók, eszmék, intézmények felismerése, összevetése mai jellegzetességeikkel.
Kronologikus táblázatok önálló készítése.
Események egyidejűségének megállapítása, történelmi események elhelyezése az időben.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismertetése történelmi térképek összehasonlítása.
Országok területi változásainak megfigyelése különböző térképeken.

Témakörök	Tartalmak
1. A POLGÁRI ÁTALAKULÁS KORA	Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása. Eszmék, személyiségek és események a felvilágosodás és a francia forradalom korából.
<i>Hit, világszemlélet, vallás</i>	<i>Megismerés, hit, meggyőződés. Természetkép, világkép, világszemlélet. Istenhit és vallások. A vallás, mint hit, ismeret, élmény, szertartás, rítus és közösség. A vallás, mint világmagyarázat.</i>
<i>Pszichikus működésünk és mozgatóink</i>	<i>Megismerés, gondolkodás. Nyitottság, empátia és tolerancia.</i>
<i>Test és lélek</i>	Napóleon és Európa. A mezőgazdaság és a gépek forradalma. Az ipari forradalom társadalmi következményei
<i>Életszínvonal, életmód és életminőség</i>	Életmód a kapitalizáló Európában <i>Egészség, betegség, fogyatékoság.</i> <i>Jólét és jól-lét.</i> <i>Munkaidő, szabadidő, szórakozás.</i> <i>Otthonteremtés.</i>
Az 1. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek, helynevek, évszámok	Fogalom: alkotmány, emberi jogok, felvilágosodás, népfelcséplés, hatalmi ágak, forradalom, jakobinus, terror, nemzet, ipari forradalom, mezőgazdasági forradalom, gyár, vállalkozó, haszon, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus Név: Washington, Rousseau, XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Stephenson Helynév: Boston, Waterloo Évszám: 1776, 1789, 1815
2. KÉPEK A XVIII. SZÁZADI MAGYARORSZÁGRÓL	Mária Terézia és II. József. A soknemzetiségű Magyarország. A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon
<i>Kommunikáció, nyelv, gondolkodás</i>	<i>Nyelv és kommunikáció.</i>
<i>Társaink</i>	<i>Etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás. Identitás, identitások.</i>
A 2. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek,	Fogalom: betelepítés, bevándorlás úrbérrendezés, állandó hadsereg, vallási türelem, államnyelv, oktatáspolitikai

évszámok	<i>Név:</i> Mária Terézia, II. József <i>Évszám:</i> 1740-1780
3. A POLGÁROSODÁS KEZDETEI MAGYARORSZÁGON	Országgyűlések Pozsonyban. A magyar nyelv ügye. Gróf Széchenyi István. Kossuth Lajos Életképek a reformkori Magyarországon. 1848. március 15-e. Polgári törvények. Nemzetiségek ébredése. Képek a szabadságharc csatáiból.
<i>Emberi szellem, emberi kiteljesedés</i>	<i>Hit és tudás. Önmegvalósítás, önszeretet, önzés. Siker és boldogság. Öröm és szenvedés.</i>
<i>Társaink</i>	<i>Barátság.</i>
<i>Pszichikus működésünk és mozgatóink</i>	<i>Érzékelés és cselekvés. Ösztönök, indulatok, érzések, érzelmek, értékelés.</i>
A 3. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek, helynevek, évszámok	Fogalom: országgyűlés, arisztokrácia, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, örökváltság, zsellér, nyilvánosság, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, nemzetiség, honvédség, trónfosztás <i>Név:</i> gróf Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, gróf Batthyány Lajos, Görgey Artúr, Bem Helynév: Debrecen, Isaszeg, Világos, Arad Évszám: 1830-1848, 1848. március 15., 1849. október 6.
4. NEMZETÁLLAMOK KORA	Az amerikai polgárháború. Új európai nemzetállamok.
<i>Társaink</i>	<i>Etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás. Identitás, identitások.</i>
<i>Test és lélek</i>	Az állam új feladatai: oktatásügy, egészségügy, szociálpolitika. <i>Egészség, betegség, fogyatékoság.</i>
<i>Ember és természet</i>	Versenyben a világ felosztásáért. <i>Beavatkozás, uralom, felelősség.</i>
<i>Kultúra és művelődés</i>	A modern társadalmi csoportok, életmódjuk. <i>Műveltség és képzettség.</i>
<i>Életszínvonal, életmód és életminőség</i>	A sokarcú munkásmozgalom fő áramlatai. <i>Jólét és jól-lét.</i> <i>Munkaidő, szabadidő, szórakozás.</i>
A 4. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek, helynevek, évszámok	Fogalom: polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociálpolitika, gyarmatbirodalom, szakszervezet, anarchisták, szocializmus, szociáldemokrácia, utópia, tömegkultúra, központi hatalmak, antant <i>Név:</i> Bismarck, Garibaldi, Lincoln, Edison, Marx Helynév: Németország, Olaszország Évszám: 1861-1865, 1871
5. A DUALIZMUS KORA	Magyarország a szabadságharc bukása után.
<i>Az ember, mint értékelő és erkölcsi lény</i>	<i>Szándék és tett. A lelkiismeret. Az erények.</i>
<i>Egyéni és közösségi értékek</i>	A kiegyezés. Képek a politikai életről. Gazdasági felzárkózás. A polgárosodó magyar társadalom. <i>A polgári állam értékei. többség, kisebbség.</i>
<i>Egyéni és közösségi értékek</i>	Roma társadalom - roma életformák <i>Más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság,</i>
<i>Az ember, mint értékelő</i>	<i>Etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás. Identitás, identitások.</i>

<i>és erkölcsi lény</i>	
<i>Munka, gazdaság, alkotás</i>	Világváros születik: Budapest. A hagyományos falusi társadalom élete (a lakóhely néprajzi tájegységének feldolgozása: gazdálkodás, település, életmód , (népszokások) A millennium: sikerek és válságjelek <i>Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás</i>
Az 5. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek, helynevek, évszámok	Fogalom: emigráció, kiegyezés, közös ügyek, polgárosodás, dzsentri, nagypolgárság, kispolgárság, asszimiláció, millennium Név: Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Tisza Kálmán Helynév: Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest Évszám: 1867, 1867-1916
6. AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ	A háború okai, céljai és jellege. Forradalom, Oroszországban. Győztesek és vesztesek.
<i>Ember és természet</i>	<i>Beavatkozás, uralom, felelősség.</i>
A 6. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek, évszámok	Fogalom: villámháború, állóháború, hátország, békerendszer, bolsevik, szovjet Név: Lenin Évszám: 1914-1918, 1917
	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:</i> A katasztrófavédelem kezdetei Magyarországon: a tűzoltóság megszervezése, Széchenyi Ödön.
MÉLYSÉGELVŰ TÉMÁK	<i>A soknemzetiségű Magyarország: nemzeti és etnikai kisebbségek együttélése, kultúrája</i> A XIX. század emlékei a lakóhelyen és környékén
MINDENNAPI ÉLET, ÉLETMÓDTÖRTÉNET	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i> Oktatás, diákok Magyarországon a XVI. - XX. század elejéig Város és falu az új és a legújabb korban
<i>Munka, gazdaság, alkotás</i>	<i>Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás</i>

A továbbhaladás feltételei

Készítsen önállóan vázlatot az adott témáról.

A diák tudjon beszámolót, kiselőadást tartani adott történelmi témáról, megadott ismeretterjesztő irodalom alapján.

Tudjon egyszerű történelmi tárgyú táblázatokat, grafikonokat, diagramokat értelmezni néhány mondatban. Tudjon egyszerűbb forrásokat értelmezni tanári segítséggel.

Ismerje az egyes történelmi korok, korszakok nevét és sorrendjét, ismerje egy-egy korszak fontosabb jellemzőit. Tudja, hogy a kerettantervben szereplő személyeknek mi volt a jelentőségük az adott időszakban.

Tudja térben és időben elhelyezni az egyes korszakok fontosabb eseményeit.

Tudja összehasonlítani különböző időszakok térképeit.

Legyen képes egy-egy ország területváltozásait térképről leolvasni.

Tudja megállapítani, hogy a magyar és egyetemes történelem megjelölt személyei közül kik voltak kortársak.

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Önálló vázlat készítése.

Statisztikai adatok gyűjtése jelenismereti témában.

Irányított és önálló számítógépes dokumentumkészítés, szerkesztés adott témában.

Korabeli írásos források összevetése saját szempontok alapján.

Riport/interjú készítése szemtanúkkal adott témáról megadott szempontok szerint.
 Adott témájú, de eltérő adatok, adatsorok összevetése, az eltérések okainak felderítése tanári segítséggel.
 Dokumentumfilmek elemzése tanári segítséggel.
 A televízió, a rádió, napi és hetilapok adott témájú híryananyagának összevetése tanári segítséggel.
 Információk szerzése dokumentumfilmekből, televízióból.
 Információk szerzése napi és hetilapokból.
 Információk szerzése rádióműsorokból.
 Az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek történeti szempontú elemzése (technika, ökológia, fizika, stb.)
 Dokumentumfilmek és játékfilmek jellemző részleteinek értelmezése, mondanivalójának rövid leírása.
 A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, tételmondat meghatározása

A komplex tantárgyhoz kapcsolódó új tevékenységformák

Beszélgetés (szabad asszociációk, vélemények felszínre hozása és ütköztetése, hipotézisek bizonyítása és cáfolata, szövegek megbeszélése és elemzése).
 A játék (szerepjáték, szociodráma).
 Kutatás (önmaguk, események, helyzetek megfigyelése és elemzése, megismerkedés és interjú szakemberekkel, adatok és tények összegyűjtése, rendezése és elemzése, kísérletek, írásos és szóbeli kutatási beszámolók készítése).
 Kiegészíthetik: bibliográfia készítése, a tanultak és feltártak vizuális megjelenítése, olvasmány- és esemény-napló vezetése, sajtófigyelés, élménybeszámoló készítése, a tanult témaköröket bemutató kiállítások rendezése, segítségre szoruló megismerése, és megsegítése, művészi alkotás létrehozása egyénileg vagy közösen.

Kifejezőképességek

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek rendszerezése.
 Adott történelmi és jelenismereti téma csoportos megvitatása a tanár által előzetesen megadott szempontok alapján.
 Gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális jelenségek összefüggéseinek felismerése és megfogalmazása.
 Adott jelenismereti téma/helyzet megjelenítése szerepjátékkal.
 Statisztikai adatok bemutatása.
 Ökológiai problémák összetevőinek felismertetése, történeti okainak felderítése.

Tájékozódás időben

Önálló kutatás az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek változásairól.
 Szinkronisztikus kronológiai táblázatok készítése.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismerése történelmi térképek összehasonlításával.

Témakörök	Tartalmak
1. A VILÁG A 20-AS ÉS 30-AS ÉVEKBEN	Európa az első világháború után. Modern idők, a nők szerepének változása.
<i>Emberi szellem, emberi kiteljesedés</i>	<i>Siker és boldogság.</i>
<i>Az ember, mint értékelő és erkölcsi lény</i>	<i>Választás és döntés.</i>
<i>Társaink</i>	<i>Szülő és gyermek, testvérek, házastársak.</i>
<i>Nemiség, szerelem, házasság</i>	<i>Férfi és női szerepek. Konfliktusok a házasságban és megoldásuk.</i>
<i>Kapcsolatok</i>	A nagy gazdasági világválság. A náciizmus Németországban.
<i>Az ember, mint értékelő és erkölcsi lény</i>	<i>Erőszak, előítéletesség és nyitottság.</i>
<i>Az ember, mint értékelő és erkölcsi lény</i>	<i>Értékek és normák. Jó és rossz. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret.</i>
<i>Az ember, mint értékelő és erkölcsi lény</i>	A sztálini Szovjetunió. <i>Értékek és normák. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret.</i>
Az 1. témakörhöz tartozó	Az Egyesült Államok és Roosevelt. Út a háború felé. Fogalom:

<p>fogalmak, nevek, helynevek, évszámok</p>	<p>jelenkor, parlamenti demokrácia, gazdasági válság, nemzeti szocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, koncentrációs tábor, egypártrendszer, sztálinizmus, tervgazdálkodás, propaganda</p> <p>Név: Hitler, Sztálin, Roosevelt</p> <p>Helynév: Szovjetunió</p> <p>Évszám: 1929-1933, 1938</p>
<p>2. MAGYARORSZÁG A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT</p> <p><i>Életszínvonal, életmód és életminőség</i></p> <p><i>Kommunikáció, nyelv, gondolkodás</i></p> <p>A 2. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek, helynevek, évszámok</p>	<p>Forradalom és ellenforradalom. Trianon és következményei. A bethleni konszolidáció. A gazdasági világválság és Magyarország. <i>Jólét és jól-lét.</i></p> <p>Kiútkeresés és külpolitika. Életmód és szellemi élet a két világháború között</p> <p><i>Megismerés és tudás. Képesség, tehetség. Problémamegoldás, tanulás.</i></p> <p>Fogalom: öszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, konszolidáció, irredentizmus, kommunisták</p> <p>Név: Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István</p> <p>Helynév: Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Észak-Erdély</p> <p>Évszám: 1918, 1919, 1920</p>
<p>3. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ</p> <p><i>Pszichikus működésünk és mozgatóink</i></p> <p><i>Kapcsolatok</i></p> <p><i>Az ember, mint értékelő és erkölcsi lény</i></p>	<p>Európai háborúból világháború. A totális háború. Magyarország a második világháborúban. Magyarország 1944-ben. Az európai és a magyar zsidóság tragédiája. <i>Előítéleteink.</i></p> <p><i>Gyávaság és bátorság. Bizalom. Erőszak, jogos önvédelem.</i></p> <p><i>Szándék és tett. A lelkiismeret. Az erények.</i></p> <p>A háború befejezése.</p>
<p>A 3. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek, helynevek, évszámok</p>	<p>Fogalom: totális háború, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, holokauszt, „hintapolitika”, nyilasok, partizán, antifasiszta ellenállás, háborús bűnös</p> <p>Név: Churchill, Teleki Pál</p> <p>Helynév: Sztálingrád, Normandia, Auschwitz, Hiroshima, Jalta, Potsdam</p> <p>Évszám: 1939, 1941, 1944. Március 19., 1944. október 15., 1945. május 9., 1945. szeptember 2.</p>
<p>4. A GLOBALIZÁLÓDÓ VILÁG</p> <p><i>Egyéni és közösségi értékek</i></p> <p><i>Egyéni és közösségi értékek</i></p> <p><i>Életszínvonal, életmód és életminőség</i></p> <p><i>Pszichikus működésünk és mozgatóink</i></p>	<p>A kétpólusú világ. Polgári demokráciák. Kommunista diktatúrák. <i>A demokratikus állampolgárság értékei: a közjó, az egyén jogai, törvényesség,</i></p> <p>A harmadik világ. A világgazdaság. Az európai integráció és az Európai Unió. Az emberi és polgári jogok. <i>A polgári állam értékei. többség, kisebbség.</i></p> <p>Globális problémák - a globalizáció problémái. <i>Az élet értelme az értelmes élet.</i></p> <p><i>Szükségleteink és érdekeink.</i></p>

<p><i>Az ember, mint értékelő és erkölcsi lény</i></p> <p>A 4. témakörhöz tartozó fogalmak</p>	<p><i>Értékek és normák. Az értékelés és nehézségei. Illendőség, helyesség, igazságosság.</i></p> <p>Fogalom: hidegháború, kommunista diktatúra, harmadik világ, világgazdaság, globalizáció, integráció, népességrobbanás, fogyasztói társadalom, környezetkárosítás</p>
<p>5. MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETE NAPJAINKIG</p> <p><i>Egyéni és közösségi értékek</i></p> <p><i>Az emberi társadalom</i></p> <p><i>Az ember, mint értékelő és erkölcsi lény</i></p> <p><i>Egyéni és közösségi értékek</i></p> <p><i>Egyéni és közösségi értékek</i></p> <p><i>Kultúra és művelődés</i></p> <p><i>Társaink</i></p> <p><i>Pszichikus működésünk és mozgatóink</i></p> <p>Az 5. témakörhöz tartozó fogalmak, nevek, évszámok</p>	<p>Magyarország a keleti blokkban - a koalíciós évek. Sztálinizmus Magyarországon - a Rákosi-korszak.</p> <p><i>A demokratikus állampolgárság értékei: a közjó, az egyén jogai, törvényesség, más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság, a polgári állam értékei. többség, kisebbség.</i></p> <p><i>Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.</i> 1956-os forradalom és szabadságharc.</p> <p><i>Értékek és normák. Az értékelés és nehézségei. igazságosság. Jó és rossz. Szokások és erkölcsök. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret. Az erények.</i></p> <p>A Kádár-korszak. A magyar társadalom átalakulása. A magyarországi romák.</p> <p><i>Más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság,</i></p> <p>A határon túli magyarok. A népi kultúra hagyományai a határon túl (pl. Székelyföld, Kárpátalja, Felvidék).</p> <p><i>más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság, a polgári állam értékei. többség, kisebbség.</i></p> <p><i>Társadalom, kultúra, vallás.</i> <i>Kultúra és civilizáció.</i></p> <p><i>etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás.</i> <i>Identitás, identitások.</i></p> <p><i>Ösztönök, indulatok, érzések, érzelmek, értékelés. Megismerés, gondolkodás. Szükségleteink és érdekeink. Előítéleteink. Nyitottság, empátia és tolerancia.</i> A rendszerváltozás.</p> <p>Fogalom: pártállam, kollektivizálás, rendszerváltozás, földosztás, államosítás Név: Rákosi Mátyás, Nagy Imre, Kádár János, Antall József, Göncz Árpád Évszám: 1945, 1948, 1956. október 23., 1989-1990.</p>
<p>ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK</p> <p><i>Az emberi társadalom</i></p> <p><i>Emberi szellem, emberi kiteljesedés</i></p> <p><i>Munka, gazdaság, alkotás</i></p>	<p>Az állam és polgára. A nyilvánosság. A politikai rendszer intézményei. Részvétel a közügyekben.</p> <p><i>Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.</i></p> <p><i>Hit és tudás. Önmegvalósítás, önszeretet, önzés. Siker és boldogság. Öröm és szenvedés.</i></p> <p>Emberi jogok - társadalmi kötelezettségek. A gyermek jogai.</p> <p><i>Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás.</i></p> <p>Fogalom: állam, nemzet, nemzetiség, etnikum állampolgárság, választási alapelvek, népszavazás, emberi jogok</p>
<p>MÉLYSÉGELVŰ TÉMÁK</p> <p><i>Kapcsolatok</i></p>	<p><i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyét részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:</i></p> <p>Nők és férfiak a múltban. (a XIX. és a XX. században)</p> <p><i>A kapcsolatok szimmetriája. Rokonszenv és ellenszenv</i> <i>Őszinteség és hazugság. Hűség.</i></p> <p>Diákjogok, diákszervezetek a mai Magyarországon</p>

<i>Az emberi társadalom</i>	<i>Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.</i>
<i>Munka, gazdaság, alkotás</i>	Történetek és visszaemlékezések a lakóhely XX. századi történelméből. <i>Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás</i>
<i>Kultúra és művelődés</i>	<i>Társadalom, kultúra, vallás.</i> <i>Kultúra és civilizáció.</i> <i>Műveltség és képzettség.</i>
MINDENNAPI ÉLET, ÉLETMÓDTÖRTÉNET	Családom története a XX. században.
<i>Az ember egyedfejlődése</i>	<i>A születés előtti időszak és a születés. Életszakaszok: csecsemőkor, kisgyermekkor, kiskisiskoláskor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor.</i>
<i>Nemiség, szerelem, házasság</i>	<i>A nemi érettség. Szerelem és házasság. A házasság, mint szövetség, mint otthonteremtés, mint biológia, érzelmi, gazdasági, jogi, erkölcsi szövetség, mint szeretetkapcsolat és életadás. Konfliktusok a házasságban és megoldásuk.</i>
<i>Kultúra és művelődés</i>	Tömegtársadalom, nagyvárosi életmód. <i>Társadalom, kultúra, vallás.</i> <i>Kultúra és civilizáció.</i> <i>Műveltség és képzettség.</i>

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon önálló könyvtári munka alapján kiselőadást tartani. Tudja, mi történt Európa más régióiban a magyar történelem egy-egy kiemelkedő eseménye idején. Legyen képes összefüggéseket találni a történelmi események és a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai között. Tudja a XX. századi magyar és egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, idejét. Tudja ismertetni a demokráciák és diktatúrák legjellemzőbb vonásait. Legyen képes néhány jelentős eseményhez kapcsolódó forrást összehasonlítani. Ismerje a mai Magyarország közjogi és politikai rendszerének alapelemeit. Környezetének, lakóhelyének fontos történelmi eseményeit el tudja helyezni a köztörténet folyamában.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, szabályok ismerete és reprodukálása, események, jelenségek időben és térben való elhelyezése.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg- szöveg, egyszerűbb ábra - szöveg).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek kialakítása, lényegkiemelő képesség fejlesztése.
- Önálló véleményalkotás, értékelés történetekről, jelenségekről, személyekről, konfliktusokról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok írása, értékelése
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Szituációs játékok (történetek, népszokások eljátszása), vitaszituációkban való részvétel, kézműves tevékenységek stb. írásbeli, szóbeli értékelése.

- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése

TÖRTÉNELEM - KÖZPONTI ISKOLA

6-8. évfolyam

Célok és feladatok

A történelem - mint múltismeret - a társadalom kollektív memóriájaként az emberi azonosságtudat egyik alapja. A nemzeti; az európai és az egyetemes emberi identitást formálja, erősíti. A történelemből ugyanakkor az is kitűnik, hogy az egyes népek, nemzetek kölcsönösen egymásra vannak utalva. A kölcsönös függőség megértése átfogó világtörténelmi látásmódot, a különbségek tudomásul vétele a kultúrák sajátos értékeinek és érdekeinek megismerését és tiszteletben tartását kívánja.

A tantárgy feladata elsősorban a történelmi szemlélet fejlesztése. Annak tudatosítása, hogy a széles értelemben vett emberi műveltség minden eleme felhalmozási folyamat eredménye. A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy célja ebből következően az, hogy megértesse a folyamatosság és a változás-változtatás történelmi szerepét, és ezen keresztül mutassa meg, hogy minden nemzedéknek megvan a maga felelőssége a történelem alakításában. Mindez a jelen ellentmondásos folyamataiban való eligazodást is szolgálja.

A tantárgy másodsorban jól segíti a kulcskompetenciák fejlesztését. Különösen igaz ez az anyanyelvi kommunikáció, a szociális és állampolgári képességek és a hatékony, önálló tanulás készségének erősítése, további fejlesztése terén. A történelem és állampolgári ismeretek fejlesztési követelményei és tananyaga segítségével bővíthető az információs társadalom technológiáiban való jártasság is. A történelem órán a tanulók kifejezik gondolataikat, érzéseiket, véleményüket szóban és írásban egyaránt. Már ebben a két képzési szakaszban megkezdődik a szakszókincs kialakítása, és fontos szerepet kap a különféle típusú szövegek (források) összegyűjtése, feldolgozása. A történelem múltismereti és a társadalomismeret jelenismereti szempontjai segítségével a tanulók tájékozódni tudnak a múlt, valamint saját koruk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. A társadalomismerettel való foglalkozás az ismeretek nyújtásán túl mindenekelőtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok értelmezéséhez, feloldásához szükséges képességek fejlesztését jelenti.

Az általános iskolai munkának a múltat élményszerűen megjelenítő történetek tanításán kell alapulnia. A 10-12 éveseket általában a konkrét gondolkodás jellemzi. Az 6. évfolyamos tanulók a történelmi tényeket, fogalmakat, összefüggéseket a megelevenített eseményekből és jelenségekből - a történetekből - kiindulva érthetik meg a legkönnyebben. A történet a múlt színes, sodró valóságának szintézise, amely az elmúlt korokat átélhetővé, érzékelhetővé, szemlélhetővé teszi. Ezt a képszerűen megjelenített múltat már az 6. évfolyamokon is elemzés tárgyává kell tenni, le kell vonni a megfelelő következtetéseket, általánosításokat, és azokat bele kell helyezni a történelmi ismeretek rendszerébe. A történettanítás tehát nem helyettesíti, csupán megalapozza a történelemtanítást. A történelmi tapasztalatok és ismeretek megszerzésében az alsóbb évfolyamokon a játéknak, a konkrét szituációknak, az életszerű helyzeteknek van kitüntetett szerepe.

A 7-8. évfolyamok történelemtanítása - a korábbi évfolyamok eredményeire támaszkodva - a múlt valóságát összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva dolgozza fel. Ezek az évfolyamokon a történelmet már nemcsak a jellemző életképek bemutatásával, hanem a kiemelkedő események fonalára fűzve, történetileg tanítjuk. Alkalmazkodva az adott fejlődési szinthez a képszerű megjelenítésre - a történettanításra - azonban ekkor is szükség van. Mindezek együtt alkalmassá tehetik a tanulókat arra, hogy a történelem megismerésének, elemzésének alapvető módszereit elsajátítsák.

A tantárgy tanulása során a tanulók megismerkednek a hagyományos paraszti kultúrával és értékrenddel, megfigyelik és megismerik a természet közelben élő a természetet tisztelő, és felhasználó ember életét, legfontosabb szokásait.

A tanulóknak arra is szükségük van, hogy a múlt ismerete mellett megértsék saját korukat. Az állampolgári ismeretek tanításának célja, hogy a diákok el tudjanak igazodni a jelen bonyolult közéletében, értsék a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok rendszerét, működését. Így a tantárgy tanítása alapot ad a demokratikus közéletben való tudatos részvételhez.

Fejlesztési követelmények

A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy fontos szerepet játszik az ismeretszerzési és -feldolgozási képességek kialakításában és fejlesztésében. Szükséges, hogy a tanulók ismereteket szerezzenek saját emberi-társadalmi környezetükből, történetekből, képekből, a tömegkommunikációs eszközökből, egyszerű statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból. Fontos, hogy ezeket az ismereteket egyre önállóbban és egyre kritikusabban értelmezzék, s belőlük következtetéseket tudjanak levonni.

E képességek fejlesztése közvetlenül segíti a hatékony, önálló tanulás képességének kibontakozását, megszilárdulását. Váljanak képessé a tanulók a közös munkára, saját tudásuk másokkal való megosztására, munkájuk értékelésére. A tananyag segítségével fejlődjön problémamegoldó képességük is.

A tananyag-feldolgozás folyamatában a diákok sajátítsák el a sokoldalú információgyűjtés és -felhasználás képességét, a legfontosabb kézikönyvek, lexikonok, atlaszok használatát. Legyenek képesek a legfontosabb történelmi fogalmak és kifejezések készségi szintű alkalmazására.

A különböző információk feldolgozása során legyenek képesek különbséget tenni tények és vélemények között, tanulják meg az információt kritikusan szemlélteni, a történelmi-társadalmi jelenségek összefüggéseit megkeresni, e jelenségeket összehasonlítni.

Konkrét ismeretekhez kapcsolódóan ismerjék fel a folyamatosság és a változások szerepét a történelmi, társadalmi folyamatokban, tudatosítsák, hogy a folyamatosságnak, az értékek megőrzésének nagy szerepe van a társadalom életében. A tananyag feldolgozása során ismerjék meg azokat az alapvető elemzési, értelmezési szempontokat, módszereket, amelyek segítségével képesek lesznek kialakítani véleményüket személyekről, helyzetekről, eseményekről, intézményekről. Ennek alapján véleményüket egyre árnyaltabban tudják megindokolni.

A történelemtanításnak-tanulásnak a tanulók szóbeli és írásos kifejezőképességének fejlesztésében is jelentős szerepe van. A tanulók szerezzenek gyakorlatot események elbeszélésében, különféle szövegek reprodukálásában. Tanuljanak meg írásban válaszolni szóbeli és írásbeli kérdésekre, vázlatot, felelettervet írni, jegyzetelni. Legyenek képesek rövid beszámolót, kiselőadást tartani egy-egy témáról különböző információk alapján. Sajátítsák el a kulturált vita technikáit és szabályait. Véleményüket lényegre törően és érvekkel alátámasztva fejték ki. Ugyanakkor legyenek képesek a másik fél véleményét is pontosan megérteni és figyelembe venni hozzászólásaikban.

A történelmi események időben és térben játszódnak, hatékony történelmi tudat nem alakulhat ki időbeli és térbeli tájékozódási képesség nélkül. Ennek gyakorlására ezért mind a négy évben folyamatosan szükség van. Az évszámok segítségével történő tájékozódó képesség fejlesztése mellett a tanulóknak el kell sajátítaniuk az idő tagolásának módszerét. A tanulóknak az eseményeket térben is el kell tudni helyezniük. Gyakorlatot kell szerezniük különböző méretarányú térképek olvasásában és annak megítélésében, hogy a földrajzi környezet hogyan hat egy-egy ország, térség fejlődésére.

A képességek hatékony fejlesztésének fontos eszköze a differenciált tanulás szervezés, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása (egyéni-, pár-, csoport- és projekt munka),

Az alapozó szakaszban (az 6. évfolyamon) a tanítási időkeret egy részét nem szakrendszerű oktatás keretében az iskolai alapozó funkciók (olvasás- és íráskészség, rendszerező és kombinatív képesség) hatékonyságának növelésére lehet fordítani. A tantárgy esetében ezt leginkább a témacsoportban feldolgozott tananyag (projektoktatás) segítségével lehet megoldani. A projektoktatás a tanulás iránti motiváció felkeltésének jó eszköze. Az 6. évfolyam tananyagának témakörei, vagy azok egy része felfogható egy-egy projekt témájaként, címeiként.

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Képi információk gyűjtése egy adott témáról.

Korabeli építészeti és tárgyi emlékek megfigyelése eredeti helyükön.

Korabeli használati tárgyak, leletek funkcióinak, használatának felismerése.

A középkorból eredeztethető környezeti változások felderítése tanári segítséggel.

Tájékozódás a korosztálynak készült a történelmi tárgyú lexikonok, enciklopédiák, ismeretterjesztő könyvek körében.

Használatuk megismerése.

Egyszerűbb korabeli írásos források olvasása (legenda, krónika, históriás ének, emlékirat).

A kerettantervben megjelölt személyiségek, fogalmak összekapcsolása.

Egyszerű mennyiségi mutatók (lakosság, terület) gyűjtése, értelmezése.

A hírközlés kezdetei, a könyvnyomtatás jelentőségének felismertetése.

A képek közti összefüggések felismerése, rendszerezése.

Tárgyi és építészeti emlékek vizsgálata a velük kapcsolatos kérdésekre adandó válaszok útján.

Oktatófilmek elemzése tanári segítséggel.

Egyszerű mennyiségi adatok összevetése.

Vázlat készítése tanári segítséggel.

Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése a szövegben.
A középkorból eredeztethető ma is élő népi hagyományok, szokások gyűjtése.
Információk gyűjtése az Internetről.

Kifejezőképességek

A látott építészeti, tárgyi emlékek reprodukálása emlékezetből.
Kérdés és válasz megfogalmazása egy-egy történelmi témáról.
Összefüggő előbeszéd gyakorlása megadott történelmi témáról a megismert fogalmak felhasználásával.
Adott korszakban, szituációban élt ellentétes történelmi személyiségek jellemzése
Életképek összeállítása és megjelenítése adott témáról előzetes kutatómunka alapján, tanári segítséggel.
Kérdések megfogalmazása egyszerű korabeli írásos forrásokról, tanári segítséggel.
Érvek gyűjtése, vélemény alátámasztására, cáfolására.

Tájékozódás időben

A történetek alapján elkülöníthető korszakok jellegzetességeinek felismerése tanári segítséggel.
A történelmi múlt jelenben való továbbélésének felismerése.
Történelmi események időrendbe állítása.
Annak gyakorlása konkrét példák segítségével, hogy a különböző területeken végbement események közül melyik történt előbb, melyik később.

Tájékozódás térben

A földrajzi elhelyezkedés és a történetekben megjelenő események összefüggéseinek felismerése tanári segítséggel.
Országok területi változásainak megfigyelése különböző történelmi atlaszokon.

Témakörök

Tartalmak

Képek a középkori Európa életéből

Nagy Károly birodalmában. Az arab hódítás. A középkori egyház. A kolostorok világa: oklevelek, krónikák, legendák. Milyen volt a középkori uradalom és falu? Hűbérurak és hűbéresek. A középkori várak. A lovagi élet. A középkori városok. Céhmesterek és kereskedők. Európa a XV. században.

Fogalom:

középkor, iszlám, kalifa, pápa, szent, ereklye, eretnek, kolostor, szerzetes, kódex, robot, jobbágy, jobbágytelek, nyomásos gazdálkodás, hűbérúr, hűbéres, vár, lovag, középkori város, kiváltság, polgár, adó, vám, céh, járványok, távolsági kereskedelem, kereslet-kínálat

Név: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Szent Ferenc

Helynév: Frank Birodalom, Arab Birodalom, Mekka, Bizánc, Német-római Császárság

Évszám: 800

Magyarország az Árpádok idején

Letelepedés - kalandozó hadjáratok. Géza és I. István. István király udvarában. László és Könyves Kálmán. A tatárjárás. Kultúra az Árpád-korban.

Fogalom:

kalandozás, vármegye, tized, ispán, tatár, kun

Név: Géza fejedelem, I. István, Gellért püspök, I. László, Könyves Kálmán, Julianus barát, IV. Béla

Helynév: Esztergom, Székesfehérvár, Erdély, Buda, Muhi

Évszám: 1000, 1241-1242, 1301

Virágzó középkor Magyarországon

Károly Róbert. Nagy Lajos, a lovagkirály. Zsigmond, a császár és király. Egy középkori magyar város. Hunyadi János. Mátyás király. Mohács. Buda elfoglalása.

Fogalom:

Aranyforint, bandérium, nemes, báró, ősiség, kilenced, kormányzó, végvár

Név: I. Károly, I. Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. Mátyás, Dózsa György, II. Lajos, I. Szulejmán

Helynév: Bécs, Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács

Évszám: 1456, 1514, 1526, 1541

Az újkor kezdetén

Felfedezők és hódítók. Harc a tengerekért. Szemben a pápával: Luther és Kálvin. A Napkirály udvarában - XIV. Lajos. Ablak Európára - I. Péter. Az Európán kívüli világ. Kultúra és tudományok az újkor kezdetén.

Fogalom:

	<p>újkor, azték, inka, felfedező, gyarmat, világkereskedelelem, manufaktúra, bankár, hitel, reformáció, protestáns, katolikus megújulás, parlament</p> <p><i>Név:</i> Kolumbusz, Magellán, Luther, Kálvin, XIV. Lajos, I. Péter, Gutenberg, Leonardo da Vinci, Galileo Galilei</p> <p><i>Helynév:</i> Amerika, Versailles, Párizs, London, Szentpétervár</p> <p><i>Évszám:</i> 1492, 1517</p>
Magyarország az újkor kezdetén	<p>Török világ Magyarországon. A várháborúk hősei. Életképek a királyi Magyarországról. Erdély aranykora. Történetek a függetlenségi küzdelmekről. Buda visszafoglalása. II. Rákóczi Ferenc szabadságharca.</p> <p><i>Fogalom:</i> szpáhi, janicsár, pasa, végvár, kuruc, labanc</p> <p><i>Név:</i> Dobó István, Zrínyi Miklós, Bocskai István, Bethlen Gábor, II. Rákóczi Ferenc</p> <p><i>Helynév:</i> Királyi Magyarország, Hódoltság, Erdélyi Fejedelemség, Gyulafehérvár, Eger, Szigetvár, Pozsony, Isztambul</p> <p><i>Évszám:</i> 1552, 1686, 1703-1711</p> <p>A paraszti munka A faluközösség Az ember életfordulói</p> <p><i>A tanév során az alábbi témák közül egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:</i> Középkori városok Európában és Magyarországon</p>
Hagyományismeret	<p>Bárók, nemesek, jobbágyok Magyarországon a XIV-XVIII. századig. Az Európán kívüli világ a kora újkorban</p>
Mélysegelvű témák Mindennapi élet, életmódtörténet	<p><i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i> Mátyás király asztalánál - az étkezés történetéből. Pestis, himlő, kolera-járványok a középkortól napjainkig.</p>

A továbbhaladás feltételei

A diák legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. Tudjon információt gyűjteni adott történelmi témában, tanári segítséggel. Tudjon tanult történetet önállóan elmesélni a kerettantervben megjelölt fogalmak felhasználásával. Tudja a tanult történet lényegét kiemelni. Tudjon különböző korszakokat térképen beazonosítani. Tudjon távolságot becsülni és számításokat végezni történelmi térképen.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Információk gyűjtése statisztikai adatokból.

Önálló kutatás adott témában, melynek végeredménye rövidebb összefoglaló kiselőadás vagy esszé.

Könyvtári kutatás megadott témában és szempontok alapján kézikönyvekből és ismeretterjesztő művekből.

Korabeli írásos források összevetése megadott szempontok alapján.

Történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélésének összevetése.

Különböző típusú képi információk gyűjtése egy adott témához.

Információk gyűjtése CD-k, DVD-k segítségével előre meghatározott szempontok alapján.

Kutatás informatikai eszközök felhasználásával adott témában tanári segítséggel.

Írásos források összegyűjtése megadott szempontok alapján.

A hírközlési forradalom jelentőségének megértése.

Anyaggyűjtés tanári segítséggel több szempontból egy adott témában.

Különböző képi információk jellegzetességeinek felismerése.

Valamely kijelölt téma többszempontú feldolgozása csoportmunkában, tanári irányítással.

A XIX. századi történelmi eseményekről szóló dalok, történetek, mondák feldolgozása.

Információk gyűjtése az Internetről.

Kifejezőképességek

Összehasonlító diagramok, grafikonok, táblázatok készítése különböző statisztikák adatainak felhasználásával.

Szerepjáték: valamely korszak jellemző alakjának egyes szám első személyű bemutatása.

Vázlat készítése csoportmunkában.

Összefüggő felelet megadott történelmi témáról, a megismert fogalmak felhasználásával.

A megismert sematikus rajzok, ábrák élőszóban való megelevenítése.

Saját vélemény érthető megfogalmazása, mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembe vétele.

Tájékozódás időben

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek összevetése térkép alapján.

Gazdasági, társadalmi, technikai jelenségek összefüggéseinek, változásának, fejlődésének felismertetése.

Térségek gazdasági, politikai, társadalmi, technikai jelenségeinek időbeli, térbeli összevetése.

Ma is előforduló jelenségek, konvenciók, eszmék, intézmények felismerése, összevetése mai jellegzetességeikkel.

Kronologikus táblázatok önálló készítése.

Események egyidejűségének megállapítása, történelmi események elhelyezése az időben.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismertetése történelmi térképek összehasonlítása.

Országok területi változásainak megfigyelése különböző térképeken.

Témakörök

Tartalmak

A polgári átalakulás kora

Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása. Eszmék, személyiségek és események a felvilágosodás és a francia forradalom korából. Napóleon és Európa. A mezőgazdaság és a gépek forradalma. Az ipari forradalom társadalmi következményei. Életmód a kapitalizálódó Európában.

Fogalom:

alkotmány, emberi jogok, felvilágosodás, népfelség elve, hatalmi ágak, forradalom, jakobinus, terror, nemzet, ipari forradalom, mezőgazdasági forradalom, gyár, vállalkozó, haszon, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus

Név: Washington, Rousseau, XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Stephenson

Helynév: Boston, Waterloo

Évszám: 1776, 1789, 1815

Képek a XVIII. századi Magyarországról

Mária Terézia és II. József. A soknemzetiségű Magyarország. A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon.

Fogalom:

betelepítés, bevándorlás úrbérrendezés, állandó hadsereg, vallási türelem, államnyelv, oktatáspolitikai

Név: Mária Terézia, II. József

Évszám: 1740-1780

A polgárosodás kezdetei Magyarországon

Országgyűlések Pozsonyban. A magyar nyelv ügye. Gróf Széchenyi István. Kossuth Lajos. Életképek a reformkori Magyarországon. 1848. március 15-e. Polgári törvények. Nemzetiségek ébredése. Képek a szabadságharc csatáiból.

Fogalom:

országgyűlés, arisztokrácia, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, örökváltság, zsellér, nyilvánosság, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, nemzetiség, honvédség, trónfosztás

Név: gróf Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, gróf Batthyány Lajos, Görgey Artúr, Bem

Helynév: Debrecen, Isaszeg, Világos, Arad

Évszám: 1830-1848, 1848. március 15., 1849. október 6.

Nemzetállamok kora

Az amerikai polgárháború. Új európai nemzetállamok. Az állam új feladatai: oktatásügy, egészségügy, szociálpolitika. Versenyben a világ felosztásáért. A modern társadalmi csoportok, életmódjuk. A sokarcú munkásmozgalom fő áramlatai.

Fogalom:

polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociálpolitika, gyarmatbirodalom, szakszervezet, anarchisták, szocializmus, szociáldemokrácia, utópia, tömegkultúra, központi hatalmak, antant

Név: Bismarck, Garibaldi, Lincoln, Edison, Marx

Helynév: Németország, Olaszország

	<p><i>Évszám:</i> 1861-1865, 1871</p> <p>A dualizmus kora Magyarország a szabadságharc bukása után. A kiegyezés. Képek a politikai életről. Gazdasági felzárkózás. A polgárosodó magyar társadalom. Roma társadalom - roma életformák Világváros születik: Budapest. A hagyományos falusi társadalom élete (a lakóhely néprajzi tájegységének feldolgozása: gazdálkodás, település, életmód, népszokások) A millennium: sikerek és válságjelek.</p> <p><i>Fogalom:</i> emigráció, kiegyezés, közös ügyek, polgárosodás, dzsenti, nagypolgárság, kispolgárság, asszimiláció, millenium</p> <p><i>Név:</i> Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Tisza Kálmán</p> <p><i>Helynév:</i> Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest</p> <p><i>Évszám:</i> 1867, 1867-1916</p>
Az első világháború	<p>A háború okai, céljai és jellege. Forradalom, Oroszországban. Győztesek és vesztesek.</p> <p><i>Fogalom:</i> villámháború, állóháború, hátország, békerendszer, bolsevik, szovjet</p> <p><i>Név:</i> Lenin</p> <p><i>Évszám:</i> 1914-1918, 1917</p> <p><i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:</i> A katasztrófavédelem kezdetei Magyarországon: a tűzoltóság megszervezése, Széchenyi Ödön.</p>
Mélysegelvé témák	<p>A soknemzetiségű Magyarország: nemzeti és etnikai kisebbségek együttélése, Kultúrája</p> <p>A XIX. század emlékei a lakóhelyen és környékén</p>
Mindennapi élet, életmódtörténet	<p><i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i> Oktatás, diákok Magyarországon a XVI. - XX. század elejéig Város és falu az új és a legújabb korban</p>

A továbbhaladás feltételei

Készítsen önállóan vázlatot az adott témáról. A diák tudjon beszámolót, kiselőadást tartani adott történelmi témáról, megadott ismeretterjesztő irodalom alapján. Tudjon egyszerű történelmi tárgyú táblázatokat, grafikonokat, diagramokat értelmezni néhány mondatban. Tudjon egyszerűbb forrásokat értelmezni tanári segítséggel. Ismerje az egyes történelmi korok, korszakok nevét és sorrendjét, ismerje egy-egy korszak fontosabb jellemzőit. Tudja, hogy a kerettantervben szereplő személyeknek mi volt a jelentőségük az adott időszakban. Tudja térben és időben elhelyezni az egyes korszakok fontosabb eseményeit. Tudja összehasonlítani különböző időszakok térképeit. Legyen képes egy-egy ország területváltozásait térképről leolvasni. Tudja megállapítani, hogy a magyar és egyetemes történelem megjelölt személyei közül kik voltak kortársak.

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Önálló vázlat készítése.

Statisztikai adatok gyűjtése jelenismereti témában.

Irányított és önálló számítógépes dokumentumkészítés, szerkesztés adott témában.

Korabeli írásos források összevetése saját szempontok alapján.

Riport/interjú készítése szemtanúkkal adott témáról megadott szempontok szerint.

Adott témájú, de eltérő adatok, adatsorok összevetése, az eltérések okainak felderítése tanári segítséggel.

Dokumentumfilmek elemzése tanári segítséggel.

A televízió, a rádió, napi és hetilapok adott témájú híryanagának összevetése tanári segítséggel.
 Információk szerzése dokumentumfilmekből, televízióból.
 Információk szerzése napi és hetilapokból.
 Információk szerzése rádióműsorokból.
 Az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek történeti szempontú elemzése (technika, ökológia, fizika, stb.)
 Dokumentumfilmek és játékfilmek jellemző részleteinek értelmezése, mondanivalójának rövid leírása.
 A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, tételmondat meghatározása

Kifejezőképességek

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek rendszerezése.
 Adott történelmi és jelenismereti téma csoportos megvitatása a tanár által előzetesen megadott szempontok alapján.
 Gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális jelenségek összefüggéseinek felismerése és megfogalmazása.
 Adott jelenismereti téma/helyzet megjelenítése szerepjátékkal.
 Statisztikai adatok bemutatása.
 Ökológiai problémák összetevőinek felismertetése, történeti okainak felderítése.

Tájékozódás időben

Önálló kutatás az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek változásairól.
 Szinkronisztikus kronológiai táblázatok készítése.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismerése történelmi térképek összehasonlításával.

Témakörök	Tartalmak
A világ a 20-as és 30-as években	Európa az első világháború után. Modern idők, a nők szerepének változása A nagy gazdasági világválság. A náciizmus Németországban. A sztálini Szovjetunió. Az Egyesült Államok és Rooseveltt. Út a háború felé.
	<i>Fogalom:</i> jelenkor, parlamenti demokrácia, gazdasági válság, nemzeti szocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, koncentrációs tábor, egypártrendszer, sztálinizmus, tervgazdálkodás, propaganda
	<i>Név:</i> Hitler, Sztálin, Rooseveltt
	<i>Helynév:</i> Szovjetunió
	<i>Évszám:</i> 1929-1933, 1938
Magyarország a két világháború között	Forradalom és ellenforradalom. Trianon és következményei. A bethleni konszolidáció. A gazdasági világválság és Magyarország. Kiútkeresés és külpolitika. Életmód és szellemi élet a két világháború között
	<i>Fogalom:</i> őszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, konszolidáció, irredentizmus, kommunisták
	<i>Név:</i> Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István
	<i>Helynév:</i> Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Észak-Erdély
	<i>Évszám:</i> 1918, 1919, 1920
A második világháború	Európai háborúból világháború. A totális háború. Magyarország a második világháborúban. Magyarország 1944-ben. Az európai és a magyar zsidóság tragédiája. A háború befejezése.
	<i>Fogalom:</i> totális háború, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat, holokauszt, „hintapolitika”, nyilasok, partizán, antifasiszta ellenállás, háborús bűnös
	<i>Név:</i> Churchill, Teleki Pál
	<i>Helynév:</i> Sztálingrád, Normandia, Auschwitz, Hiroshima, Jalta, Potsdam
	<i>Évszám:</i> 1939, 1941, 1944. Március 19., 1944. október 15., 1945. május 9., 1945. szeptember 2.
A globalizálódó világ	A kétpólusú világ. Polgári demokráciák. Kommunista diktatúrák. A harmadik világ. A világgazdaság. Az európai integráció és az Európai Unió. Az emberi és polgári jogok. Globális problémák - a globalizáció problémái.

	<i>Fogalom:</i> hidegháború, kommunista diktatúra, harmadik világ, világgazdaság, globalizáció, integráció, népszerűsítő, fogyasztói társadalom, környezetkárosítás
Magyarország története napjainkig	Magyarország a keleti blokkban - a koalíciós évek. Sztálinizmus Magyarországon - a Rákosi-korszak. 1956-os forradalom és szabadságharc. A Kádár-korszak. A magyar társadalom átalakulása. A magyarországi romák A határon túli magyarok. A népi kultúra hagyományai a határon túl (pl. Székelyföld, Kárpátalja, Felvidék). A rendszerváltozás.
	<i>Fogalom:</i> pártállam, kollektivizálás, rendszerváltozás, földosztás, államosítás
	<i>Név:</i> Rákosi Mátyás, Nagy Imre, Kádár János, Antall József, Göncz Árpád
	<i>Évszám:</i> 1945, 1948, 1956. október 23., 1989-1990.
Állampolgári ismeretek:	Az állam és polgára. A nyilvánosság. A politikai rendszer intézményei. Részvétel a közügyekben. Emberi jogok - társadalmi kötelezettségek. A gyermek jogai. <i>Fogalom:</i> állam, nemzet, nemzetiség, etnikum állampolgárság, választási alapelvek, népszavazás, emberi jogok
Mélysegelvű témák	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:</i> Nők és férfiak a múltban. (a XIX. és a XX. században) Diákjogok, diákszervezetek a mai Magyarországon. Történetek és visszaemlékezések a lakóhely XX. századi történelméből.
Mindennapi élet, életmódtörténet	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i> Családom története a XX. században. Tömegtársadalom, nagyvárosi életmód.

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon önálló könyvtári munka alapján kiselőadást tartani. Tudja, mi történt Európa más régióiban a magyar történelem egy-egy kiemelkedő eseménye idején. Legyen képes összefüggéseket találni a történelmi események és a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai között. Tudja a XX. századi magyar és egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, idejét. Tudja ismertetni a demokráciák és diktatúrák legjellemzőbb vonásait. Legyen képes néhány jelentős eseményhez kapcsolódó forrást összehasonlítani. Ismerje a mai Magyarország közjogi és politikai rendszerének alapelemeit. Környezetének, lakóhelyének fontos történelmi eseményeit el tudja helyezni a köztörténet folyamában.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, szabályok ismerete és reprodukálása, események, jelenségek időben és térben való elhelyezése.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg- szöveg, egyszerűbb ábra - szöveg).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek kialakítása, lényegkiemelő képesség fejlesztése.
- Önálló véleményalkotás, értékelés történetekről, jelenségekről, személyekről, konfliktusokról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok írása, értékelése

- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Szituációs játékok (történetek, népszokások eljátszása), vitaszituációkban való részvétel, kézműves tevékenységek stb. írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése

IDEGEN NYELV 6-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az ötödik évfolyam megkezdésekor már minden diák (legalább) egy éve tanulja az idegen nyelvet. Megértik a tanár kéréseit, óravezetését, ismerősek a feladattípusok, órai tevékenységek, motiváltak, bíznak magukban, és néhány alapvető stratégiát már használnak.

A négy tanév céljai között első helyen áll a motiváció fenntartása, a gyerekek sikerélményhez juttatása értelmes munkával. Továbbra is a receptív készségek (hallott és olvasott szöveg értése) fejlesztése áll a középpontban, mivel a produktív készségeket (beszéd és írás) a receptív készségek közvetve fejlesztik. Az évek előrehaladtával egyre nagyobb hangsúlyt kap a beszédkészség. Lényeges nevelési cél a diákok olvasási igényének kialakítása és fejlesztése érdekes, könnyített vagy eredeti, illusztrált hosszabb szövegek olvastatásával.

A témakörök felölelik a tanterv egyéb tantárgyi tartalmait, hiszen a nyelvet nem önmagáért használjuk, hanem információszerezésre, illetve információ-feldolgozásra. A kerestantervi törekvések hozzájárulnak az idegen nyelvi tananyag érthetővé tételéhez, de a tartalmakat más szempontból, másképp csoportosítva dolgozzuk fel, nehogy unalmassá váljanak.

A 10–14 éves korosztály nyelvelsajátítása során jobban támaszkodik memóriájára, mint a célnyelv szabályrendszerére, de egyre inkább képes szabályszerűségeket észrevenni a nyelvben. A szabályok ismerete ugyanakkor csak kismértékben segíti nyelvi fejlődésüket. A nyelvhasználatban a folyamatosság erősségük a nyelvhelyességgel szemben, de emellett szükség van a legfontosabb struktúrák automatizálására is. Cél, hogy esetleges nyelvi hibáikat maguk vegyék észre és javítsák, így segíthetjük őket autonóm nyelvtanulóvá válni.

A négy év során a diákoknak el kell jutniuk a nyelvtanulási stratégiák olyan szintű használatához, melyek lehetővé teszik számukra az osztályterem falain kívüli idegen nyelvi hatások (Internet, filmek, zene, tévéműsorok, újságok) hasznosítását és az irányított önálló haladást.

A negyedik évfolyamon folyó idegennyelv-oktatás fő célja a motiváció kialakítása, az oktatás főleg játékos elemekre épül, konkrét teljesítmény és annak értékelése nem cél. Az ötödik és hatodik évfolyamon a játékosság fenntartásával célirányossá válik az oktatás, a hatodik évfolyam végére a tanulók eléri a Közös Európai Referenciakeret szerinti A1 szintet. A nyolcadik osztály végére nyelvtudásuk eléri azt a mérhető, a Közös Európai Referenciakeret szerinti A2 szintet, mellyel képesek ismert témakörökben rövid idegen nyelvű információt megérteni és adni, egyszerű interakciókban sikerrel részt venni.

Fejlesztési követelmények

A tanuló képes idegen nyelvű információt megérteni és adni, interakcióban sikerrel részt venni. Képes a tanárral és társaival a célnyelven együttműködni a nyelvórai feladatok megoldásában. Tisztában van a nyelvtanulás részterületeivel (beszédkészség, olvasásértés, szókincs stb.), kialakult, továbbfejleszhető nyelvtanulási stratégiái vannak. Kialakul az igény benne, hogy az osztályterem kívüli idegen nyelvi hatásokat (Internet, tévéműsorok, újságok stb.) is megpróbálja hasznosítani önálló haladása érdekében.

Témalista (ajánlás)

Én és a családom: személyi adatok; foglalkozások; otthoni teendők, kötelességek; családi ünnepek.

Emberi kapcsolatok: barátság; emberek külső és belső jellemzése.

Szűkebb és tágabb környezetünk: a lakás, a település, ország bemutatása.

Természeti környezetünk: lakókörnyezetünk természetvilága; Földünk nevezetes tájai; növény- és állatvilág.

Az iskola világa: az iskola bemutatása; tanórák és tanórán kívüli tevékenységek.

Egészség és betegség: a leggyakoribb betegségek; egészséges életmód.

Étkezés: étkezési szokások nálunk és más országokban; ételek és ételreceptek; egészséges táplálkozás.

Vásárlás: mindennapi bevásárlás; ajándékok ünnepekre.

Utazás: utazási előkészületek; közlekedési eszközök.

Szabadidő és szórakozás: sport, tévé, videó, számítógép, Internet, olvasás, mozi és színház.

6. évfolyam

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalmkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:

- megszólítás,
- köszönés, elköszönés,
- köszönet és arra reagálás,
- bemutatkozás,
- érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás,
- bocsánatkérés és arra reagálás,
- gratuláció, jókívánságok és arra reagálás.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- véleménykérés és arra reagálás,
- valaki igazának az elismerése és el nem ismerése,
- egyetértés, egyet nem értés,
- tetszés, nem tetszés.
- *Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:*
- dolgok, személyek megnevezése, leírása,
- információkérés, információadás,
- igenlő vagy nemleges válasz,
- tudás, nem tudás.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:

- kérés,
- javaslat és arra reagálás,
- meghívás és arra reagálás,
- kínálás és arra reagálás.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:

- visszakérdezés,
- nem értés,
- betűzés kérése, betűzés.
- Fogalmkörök
- cselekvés, történés, létezés kifejezése,
- birtoklás kifejezése,
- térbeli viszonyok,
- időbeli viszonyok,
- mennyiségi viszonyok,
- minőségi viszonyok,
- modalitás,
- esetviszonyok,
- logikai viszonyok,
- szövegösszetartó eszközök.

A továbbhaladás feltételei

Hallott szöveg értése

A tanuló

- utasításokat megért, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megérti.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű struktúrákba rendezett mondatokban válaszol;
- jórészt tanult minta alapján egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket tesz fel;

- megértési probléma esetén segítséget kér;
- tanult minta alapján egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat elolvas;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel egyszerű mondatokban megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál; j
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokból álló szöveg lényegét megért.

Íráskészség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, egyszerű mondatokat helyesen leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket tanult minta alapján írásban megfogalmaz;
- egyszerű, strukturált szöveget (baráti üzenet, üdvözlés) létrehoz.

7. évfolyam**Tartalom**

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

(lásd a 8. évfolyam kerettantervével)

Fogalomkörök

(lásd a 8. évfolyam kerettantervével)

A továbbhaladás feltételei**Hallott szöveg értése**

A tanuló

- megérti az utasításokat, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből fontos információt kiszűri;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, egyszerű mondatokban megfogalmazott szöveg lényegét megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegből kikövetkezteti.

Beszéd-készség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz;
- kérdéseket tesz fel;
- eseményt mesél el;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- beszélgetést kezdeményez, befejez.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveg lényegét megérti;
- egyszerű, képekkel illusztrált szöveget megért;
- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti.

Íráskészség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott rövid szöveget diktálás után leír;
- egyszerű, strukturált szöveget (baráti üzenet, üdvözlés) létrehoz;

- ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő szöveget ír.

8. évfolyam

Tartalom

A kommunikációs szándékokra és a fogalomkörökre vonatkozó nyelvenként kidolgozott kimeneti követelményeket a kerettanterv hat nyelvre, kétéves bontásban tartalmazza.

Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:

- megszólítás,
- köszönés, elköszönés,
- bemutatás, bemutatkozás,
- érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás,
- engedélykérés és arra reagálás,
- köszönet és arra reagálás,
- bocsánatkérés és arra reagálás,
- gratuláció, jókívánságok és arra reagálás,
- személyes levélben megszólítás, és elbúcsúzás.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- sajnálkozás,
- öröm,
- elégedettség, elégedetlenség,
- csodálkozás,
- remény,
- bosszúság.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- véleménykérés és arra reagálás,
- valaki igazának az elismerése és el nem ismerése,
- egyetértés, egyet nem értés,
- tetszés, nem tetszés,
- akarat, kívánság, képesség, szükségesség, lehetőség,
- ígéret,
- szándék,
- dicséret.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:

- dolgok, személyek megnevezése, leírása,
- események leírása,
- információkérés, információadás,
- igenlő vagy nemleges válasz,
- tudás, nem tudás,
- bizonyosság, bizonytalanság.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:

- kérés,
- tiltás, felszólítás,
- javaslat és arra reagálás,
- meghívás és arra reagálás,
- kínálás és arra reagálás.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:

- visszakérdezés, ismétléskérés,
- nem értés,
- betűzés kérése, betűzés,
- felkérés lassabb, hangosabb beszédre.

Fogalomkörök

- cselekvés, létezés, történés kifejezése,
- birtoklás kifejezése,
- térbeli viszonyok,
- időbeli viszonyok,
- mennyiségi viszonyok,
- minőségi viszonyok,
- modalitás,
- esetviszonyok,
- logikai viszonyok,
- szövegösszetartó eszközök.

A továbbhaladás feltételei 7-8. évfolyam

Hallott szöveg értése

A tanuló

- utasításokat megért, azokra cselekvéssel válaszol;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kéréseket, kérdéseket, közléseket, eseményeket megért;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegből fontos információt kiszűr;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel, megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- ismeretlen nyelvi elem jelentését jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegből kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben képes a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníteni.

Beszédkésztség

A tanuló

- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott kérdésekre egyszerű mondatokban válaszol;
- egyszerű mondatokban közléseket megfogalmaz,
- kérdéseket feltesz,
- eseményeket elmesél;
- megértési probléma esetén segítséget kér;
- egyszerű párbeszédben részt vesz.

Olvasott szöveg értése

A tanuló

- ismeretlen nyelvi elemek jelentését jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott szövegben kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben fontos információt megtalál;
- jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott, kb. 100 szavas szöveg lényegét megérti;
- egyszerű történetet megért;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben ismeretlen nyelvi elemek jelentését kikövetkezteti;
- jórészt ismert nyelvi elemek segítségével megfogalmazott, kb. 100 szavas szövegben a lényeges információt a lényegtelenről elkülöníti.

Íráskésztség

A tanuló

- ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget diktálás után leír;
- egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmaz;
- egyszerű, strukturált szöveget (üzenet, üdvözlés, baráti levelet) létrehoz;
- ismert struktúrák felhasználásával tényszerű információt közvetítő kb. 50 szavas szöveget ír.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A tanulói teljesítmények értékelésének - a negyedik osztályhoz hasonlóan - három célja van: visszajelzést nyújtani az előírt tananyagban elért előrehaladásról és a diákok erős és gyenge pontjairól, hozzájárulni a nyelvtanulási motiváció fenntartásához és további erősítéséhez, a tanulók reális önértékelése kialakításának erősítése.

Mivel a kerettantervi célok között első helyen a beszédértés és beszédkészség fejlesztése áll, a diákokat elsősorban ezekből az alapkészségből kell értékelni. Alapelv, hogy értékeléskor a gyakorlás során alkalmazott tevékenységi formákat kell alkalmazni, és a gyerekek értékelése *folyamatosan* történjék. Amikor a nyolcadik tanév vége felé olvasási készségük fejlettségének szintjét értékeljük, az órai feladatokhoz hasonló feladattípusokat használunk: pl. összefüggő, ismert témakörhöz kapcsolódó szöveg önálló elolvasása után rövid, a lényeg megértését ellenőrző kérdésekre kell írásban válaszolni. Vagy beszédkészségük értékeléskor ismert témakörben, képek segítségével kell néhány mondatos párbeszédet folytatniuk nyelvtanárukkal vagy egy választott társukkal.

Minden héten kapjanak visszajelzést az előrehaladásról, és fokozatosan tudatosuljon bennük, miben és hogyan fejlődhetnek tovább. Az értékelésnek *pozitívnak* kell lennie: azt kell értékelni, amire képesek a diákok, nem a hiányosságokat. Ennek a korosztálynak mind a négy alapkészség területén erőssége a folyamatosság szemben a hibátlan nyelvi teljesítménnyel, ezért csak tapintatosan törekedhetünk a hibátlan megoldásokra. Ugyanakkor nyolcadik osztályban már elvárható, hogy a diákok észrevegyék, és képesek legyenek saját hibáik egy részét javítani.

A gyakorlás során használt munkaformákhoz hasonlóan a számonkérés történhet csoportban, párban vagy egyénileg. A gyengébben teljesítő diákoknak több alkalmat kell biztosítani arra, hogy fejlődésükről számot adjanak.

Feltétlenül kerülni kell a hagyományos „felelés” jellegű számonkérést, mivel ez egyértelműen hozzájárul a gátlások erősödéséhez.

A felső tagozaton a gyerekek önértékelése fejlettebb, tisztában vannak saját erős és gyenge pontjaikkal, így egyre inkább felelőssé válnak saját nyelvtudásuk fejlesztéséért.

A teljesítmények értékeléskor továbbra is *fontos alapelv*: a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékeljük, szemben a nyelvről való ismeretekkel.

A teljesítmények értékelésének és a folyamatos önfejlesztésnek elengedhetetlen feltétele, hogy a *diákokat megtanítsuk nyelvet tanulni*. Fokozatosan tudatosuljon bennük, melyik nyelvtanulási stratégiának, illetve nyelvtanulási tevékenységnek mi a célja, mi a várható kimenete, és az esetleges problémák hogyan orvosolhatóak. Mivel a nyelvtanulás során gyakori az egyéni különbségekből fakadó változatos teljesítmény, a diákoknak egyénre szabott stratégiákat kell alkalmazniuk, és ez külön törődést kíván a nyelvtanár részéről.

Tájékoztatásul megadjuk az Európa Tanács nyelvi szintleírásait:

Nyelvi szintleírások magyarázata az Európa Tanács idegen nyelv oktatásra vonatkozó ajánlásai alapján*	
C2	Minden hallott vagy olvasott szöveget könnyedén megért. A különböző beszélt vagy írott forrásokból származó információkat össze tudja foglalni, összefüggően tudja felidézni az érveket és a beszámolókat. Spontán módon ki tudja fejezni magát, teljesen összefüggően és pontosan, a jelentések kisebb árnyalatai között is különbséget tud tenni, még a bonyolultabb helyzetekben is.
C1	Meg tud érteni különböző fajtájú igényesebb és hosszabb szövegeket, és a rejtett jelentéstartalmakat is érzékeli. Folyamatosan és spontán módon tudja kifejezni magát, anélkül hogy túl sokszor kényszerülne arra, hogy keresse a kifejezéseket. A nyelvet rugalmasan és hatékonyan tudja használni társadalmi, továbbá a tanuláshoz és a munkához kapcsolódó célokra. Világos, jól szerkesztett, részletes szöveget tud alkotni összetettebb témában is, eközben megbízhatóan használja a szövegszerkesztési mintákat, szövegösszekötő elemeket.
B2	Meg tudja érteni az összetettebb konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, beleértve ebbe a szakterületének megfelelő szakmai beszélgetéseket is. Olyan szintű normális interakcióra képes anyanyelvű beszélővel, folyamatosan és spontán módon, hogy az egyik félnek sem megterhelő. Világos, részletes szöveget tud alkotni különböző témákról, és képes kifejezni a véleményét valamilyen témáról úgy, hogy részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat a világos, standard szövegekben, amelyek ismert témáról szólnak, és gyakori helyzetekhez kapcsolódnak a munka, az iskola és a szabadidő stb. terén. Elboldogul a legtöbb olyan helyzetben, amely a nyelvtanuláshoz történő utazás során adódik. Egyszerű, folyamatos szöveget tud alkotni olyan témában, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Le tudja írni a tapasztalatait és különböző eseményeket, álmokat, reményeket és ambíciókat, továbbá vázlatosan meg tudja indokolni a különböző álláspontokat és terveket.
A2	Megért olyan mondatokat és gyakrabban használt kifejezéseket, amelyek az őt közvetlenül érintő

	területekhez kapcsolódnak (pl. nagyon alapvető személyes és családdal kapcsolatos információk, vásárlás, helyismeret, állás). Az egyszerű és rutinszerű nyelvi helyzetekben tud kommunikálni úgy, hogy egyszerű és direkt módon információkat cserél családi vagy mindennapi dolgokról. Le tudja írni nagyon egyszerű formában a viszonyulását valamihez, a közvetlen környezetében és olyan területeken, amelyek a legalapvetőbb szükségleteket érintik.
A1	Megérti és használja a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és a nagyon alapvető fordulatokat, amelyeknek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése. Be tud mutatkozni és be tud mutatni másokat, meg tud válaszolni és fel tud tenni olyan kérdéseket, amelyek személyes jellegűek (pl. hogy hol lakik), amelyek olyan emberekre vonatkoznak, akiket ismer, vagy olyan dolgokra, amelyekkel rendelkezik. Képes nagyon egyszerű interakcióra, amennyiben a másik személy lassan és világosan beszél és segítőkész.
*	Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment. A Common European Framework of Reference (1996). Strasbourg, Council of Europe, 131. p.

ANGOL
6. évfolyam

Tartalom

Az újonnan belépő kommunikációs szándékokat, fogalomköröket és az új példákat dőlt betűvel jelezzük.

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Köszönet és arra reagálás:	Thanks a lot. It's very kind of you.	Do not mention it.
Bemutakozás, bemutatás:	Have you met Jane? May I/Can I/ Let me introduce myself. May I/Can/ Let me introduce you to Rosy?	
Bocsánatkérés és arra reagálás:	I beg your pardon	It doesn't matter. Never mind. No problem.
Gratulációk, jókívánságok és arra reagálás:	Many happy returns (of the day) . All the best. Cheers!	Happy Christmas /New Year/ Birthday! Thank you. Thank you, the same to you. Cheers!

.Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés, és arra reagálás:	<i>What do you think? How do you like it?</i>	<i>I think it is rather strange. I like it.</i>
Egyetértés, egyet nem értés:	<i>Do you agree?</i> <i>What's your opinion?</i> <i>How do you feel about it?</i>	<i>OK</i> <i>All right.</i> <i>I think he's wrong/right.</i>
Tetszés, nem tetszés:	What do you think of the new teacher?	He looks nice.
Akarat, kívánság:	<i>Would you like a cake?</i>	<i>I'd like an ice-cream</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása:	What is his house like?	It's a kind of.../It's used for... It's big and comfortable.
Információ kérés, adás:	Did you see him? When will the guests arrive? How do you make an omlett?	Yes, I did At 6 p.m... You take two eggs and some milk and flour.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

Kérés és arra reagálás:	<i>Pass me the sugar please.</i>	<i>Yes, sure.</i>
Meghívás és arra reagálás:	<i>Would you like to come to the cinema?</i> <i>Can we meet at, say, six?</i> <i>Are you free on Tuesday?</i>	<i>Yes, I'd love to.</i> <i>That's very kind of you, but...</i> <i>Yes, that would be okay.</i> <i>What shall we do?</i> <i>No, I am afraid, I can't.</i>

Kínálás és arra reagálás:	<i>Would you like another drink? What would you like? Help yourself!</i>	<i>That's very kind of you. /I am sorry, I can't. An orange please. Thank you.</i>
---------------------------	--	--

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

Megértés biztosítása:	Visszakérdezés, ismétléskérés:	<i>Did you say the castle?</i>
	Nem értés:	<i>Could you understand?</i>

b) Fogalomkörök:

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történet, létezés kifejezése			
	<i>Múltidejűség</i>	<i>Past Simple</i>	<i>And then she kissed me. Why didn't you come yesterday?</i>
	<i>Jövőidejűség</i>	<i>Going to</i>	<i>What are you going to do on Saturday?</i>
Birtoklás kifejezése		<i>Past forms of have</i>	<i>I didn't have many friends in the kindergarten.</i>
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	Prepositions, Prepositional Phrases, Adverbs	Here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, ...
Időbeli viszonyok	Gyakoriság	<i>How often?</i>	<i>Always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day.</i>
	Időpont	When?	Now, <i>Yesterday, last week, two years ago, Tomorrow, next week In 1997, in July, at 5 o'clock, on Monday When? What time? In the morning, at night ... Now I'm having a bath. I saw a film yesterday. I'm going to play chess tomorrow. What's the time? It's quarter to eight.</i>
Mennyiségi viszonyok		<i>Ordinal numbers</i>	<i>first, second...</i>
		<i>Countable nouns</i>	<i>How many CDs have you got? I've got a lot of/few CDs.</i>
		<i>Uncountable nouns</i>	<i>How much money have you got? I've got a lot of/little money.</i>
Minőségi viszonyok		<i>Comparative and superlative of short adjectives</i>	<i>Tom's younger than Sue. Mary is the prettiest girl.</i>
		<i>Irregular comparative and superlative forms of adjectives</i>	<i>Good/bad (better, worse)</i>
			<i>What's it like? What colour is it?</i>
		<i>Must/needn't</i>	<i>I must read it. You needn't do it now.</i>

Logikai viszonyok	Linking words	And/or/but/because
Szövegösszetartó eszközök	Articles <i>Some+plural noun</i> <i>any+plural noun</i> <i>Some +singular noun</i> <i>Any +singular noun</i> <i>Indefinite pronouns</i>	A, an, the <i>There are some pencils in the bag.</i> <i>Have you got any sisters?</i> <i>I haven't got any matchboxes.</i> <i>There's some water in the vase.</i> <i>There isn't any juice in my glass.</i> <i>Somebody, anybody,nobody, everybody</i>

ANGOL
7-8. évfolyam

Tartalom

Az újonnan belépő kommunikációs szándékokat, fogalomköröket és az új példákat dőlt betűvel jelezzük.

a) Kommunikációs szándékok

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

	Kezdeményezés és válasz	
Megszólítás:	Excuse me. I am sorry to disturb you.	Pardon? Yes, can I help you?
Köszönés:	How do you do? Good morning. Hello Tom. Hello, how are you? Hi!	How do you do? Good morning. Hello Mary. Very well, thank you. And how about you? Hi!
Elköszönés:	Goodbye. Bye-bye! See you later. Good night. Take care. Give me a ring some time. Have a good trip. Keep in touch!	Goodbye. Bye! Good night. Thanks. Bye! Thank you, I will. Thanks. I will. Okay, bye.
Bemutakozás, bemutatás:	My name is... Have you met Jane? May I/Can I/ Let me introduce myself. May I/Can I/ Let me introduce you to Rosy?	Hello. Hi! Pleased to meet you. Nice to meet you.
Érdeklődés mások hogyléte felől és arra reagálás:	How are you feeling today? What's the matter?	Fine. / OK / All right. Much better, thanks. Not very well, I am afraid. Actually, I am suffering from...
Engedélykérés és arra reagálás:	May I use your telephone? Do you mind if I open the window?	Yes, go ahead. Not at all.
Köszönet és arra reagálás:	Thanks. Thank you very much. Thanks a lot. It's very kind of you. I'd like to thank you for your help.	Not at all. You are welcome. No problem. Do not mention it. My pleasure.
Bocsánatkérés és arra reagálás:	I am sorry. I am very sorry. I beg your pardon Please, forgive me.	That's all right. It doesn't matter. Never mind. No problem.
Gratulációk, jókívánságok és azokra reagálás:	Happy Christmas/New year/Birthday! Many happy returns (of the day) Congratulations! Have a nice holiday. All the best. Cheers!	Happy Christmas /New Year/ Birthday! Thank you. Thank you, the same to you. Cheers!
Megszólítás személyes levélben:	Dear John,	

Elbúcsúzás személyes levélben:	Best wishes, Love (from), I am looking forward to hearing from you soon.	
--------------------------------	--	--

Érzelmekek és lelkiállapotok kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Öröm, sajnálkozás, bánat:	Are you happy about that? What do you think of that? How do you feel about that?	Great! I am so glad /very happy. I am glad to hear that. I am so pleased that... Good for you. Congratulations. I feel so happy for... I'm sorry to hear that. What a pity. Oh, no! Oh, dear! I feel so sorry for...
Elégedettség, elégedetlenség, bosszúság:	What do you think of...? Are you pleased with...? Are you happy with...? Are you satisfied with...?	That's fine/nice/not bad. That was fine/good/ nice I'm quite satisfied with... I'm quite happy with... I'm quite pleased with... It's not good enough. That wasn't very good. I'm tired of...
Csodálkozás:	Jane has lost her money. Tom is twenty. This is a book for you.	How come? Is he? What a surprise!
Remény:	What are you hoping for? What are you looking forward to?	I am looking forward to... I hope you'll have time to join me for dinner.

Személyes beállítódás és vélemény

Véleménykérés és arra reagálás:	What do you think? How do you like it? What's your opinion about it?	I think it is difficult. I don't like it. I think it's fair enough. .
Valaki igazának /elismerése és el nem ismerése:	You are right. You are wrong.	
Egyetértés, egyetnemértés:	Do you agree? What's your opinion? How do you feel about it?	OK All right. I think he's wrong/right. I'm afraid I don't agree. I doubt whether...
Tetszés, nemtetszés:	Do you like Italian food? You like meat, don't you? What do you think of the new teacher?	I think it's great. I don't like it. He looks nice. I don't think much of...
Akarat, kívánság:	Would you like a cake? Can I have my bill, please? I want to pay.	I'd like an ice-cream
Képesség:	Can you speak French? Are you able to ride a horse?	I can understand French I am unable to ride a horse.
Kötelezettség:	Must we fill in this form now? When do we have to leave?	We must fill it in now Right now.

Szükségesség:	<i>Is that necessarily so?</i>	<i>People must sleep sometimes..</i>
Lehetőség:	<i>It may rain. She might be late.</i>	
Ígéret:	<i>Will you come and meet me at the station?</i>	<i>Don't worry, I will. I promise to be there at five.</i>
Szándék, kívánság:	<i>What would you like to do? Would you like to have a rest?</i>	<i>I'd like to see that film I'd rather not go out tonight.</i>
Dicséret, kritika:		<i>It's great. It's a good idea. I'm not so keen on it. It's boring.</i>

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

Dolgok, személyek megnevezése, leírása:	What is it? What's it in English? What does that mean? What is it like?	It's.../ That's.../ It's a kind of.../It's used for... It means... It's green, small and it can jump.
Események leírása:	<i>What happened?</i>	<i>First she opened the window, then she phoned the ambulance and finally she told the neighbours. After opening the door she phoned the ambulance. While waiting for the ambulance she told the neighbours.</i>
Információ kérés, adás:	Did you see him? When will the guests arrive? How do you make an omelette? How far is your school? How long does it take to get there? Please, can you tell me the way to the station? Who is that?	Yes, I did At 6 p.m. You take two eggs and some milk and flour. It's 20 minutes by bus. Take the second turning on the right It's me..
Tudás, nemtudás:	Do you know where he lives?	I have no idea.
Bizonyosság, bizonytalanság:	<i>Do you think they will come?</i> <i>How old do you think she is?</i>	<i>They will probably come. They might come, or they might not come. She can't be very old. She must be 25.</i>
Kérés:	Chris, could you do me a great favour? Could you give me your telephone number? Do you have a stamp by any chance? Would you pass me the sugar please? I'd like you to...	Yes, sure. Of course. Yes, of course. I'm afraid I can't.
Tiltás, felszólítás:	<i>Keep off the grass. You must not smoke here.</i>	
Javaslat és arra reagálás::	<i>Why don't we put the film in here? Let's go to the cinema tonight. I suggest going to Prague.</i>	Good idea. I'd prefer to go to the theatre. I'd rather not.
Meghívás és arra reagálás:	Would you like to come to the cinema? Can we meet at, say, six? Are you free on Tuesday? Let's meet on Sunday.	Yes, I'd love to. That's very kind of you, but... No, I am afraid I can't. I am sorry, I can't. Yes, that would be okay. Sorry, I can't make it then. No, I am afraid, I can't.

Kínálás és arra reagálás:	Would you like another drink? What would you like? Help yourself! Let me get you a drink. Have an orange. Here you are.	That's very kind of you. Yes, please. No, thank you. I am sorry, I can't.
---------------------------	--	--

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok / Kommunikációs stratégiák

Megértés biztosítása	Visszakérdezés, ismétléskérés	Did you say the castle? Sorry, where does she live? Sorry, what did you say his name was?
	Nem értés, magyarázatkérés, magyarázat értés ellenőrzése	Sorry, I don't understand. Could you understand? Am I making myself clear? Sorry, what does that mean?
	Betűzés kérése, betűzés	Can you spell it for me? It spells...
	<i>Felkérés hangosabb, lassabb beszédre</i>	<i>Could you speak a little more slowly, please?</i> <i>Sorry, that was a bit too fast.</i>

b) Fogalomkörök:

Fogalomkörök		Fogalomkörök nyelvi kifejezései	
Cselekvés, történet, létezés kifejezése	Jelenidejűség	Present Simple	When do you get up? I don't drink milk.
		Present Continuous	Why is she crying? I'm not listening. I'm leaving.
		<i>Present Perfect Simple</i>	<i>Have you done your room?</i> <i>I haven't finished it yet.</i>
	Múltidejűség	Past Simple	And then she kissed me. Why didn't you come yesterday?
Jövőidejűség	Going to		What are you going to do on Saturday?
		<i>Future with Will</i>	<i>When will you be fourteen?</i>
Birtoklás kifejezése		Past forms of have	I didn't have many friends in the kindergarten.
		<i>Have with will</i>	<i>I will have a Porsche when I'm 20.</i>
		Possessive adj.	My, your, his/her/its,our, their dog
		<i>Possesive pronouns</i> Genitive 's <i>Of</i> Whose?	<i>Mine, yours, ...theirs</i> Kate's brother <i>the corner of the room</i>
Térbeli viszonyok	Irányok, helymeghatározás	Prepositions, Prepositional Phrases, Adverbs	Here, there, on the left, on the right, in, on, under, opposite, next to, between, in front of, behind, inside, outside, above ...
		<i>picture location</i>	<i>at the top of/at the bottom of, on the left hand side...</i>

Időbeli viszonyok	<i>Adverbs of time with Present already, yet, just Perfect Simple</i>	
Gyakoriság	How often?	Always, often, sometimes, never, once/twice a week, every day ... I always make my bed. She goes swimming twice a week.
Időpont	When? What time? What's the time?	Now, in the morning Yesterday, last week, two years ago, Tomorrow, next week In 1997, in July, at 5 o'clock, on Monday It's quarter to eight.
<i>Időtartam</i>	<i>How long?+Past Simple</i>	<i>How long were you in hospital? For two weeks.</i>
Mennyiségi viszonyok	Irregular and regular plurals Cardinal numbers Ordinal numbers Countable nouns Uncountable nouns	Children, people, men, women ... one. two... first, second... How many CDs have you got? I've got a lot of/few CDs. How much money have you got? I've got a lot of/little money. <i>A cup of tea, a piece of cake</i> <i>All, both, none, neither</i> <i>Each, every</i>
Minőségi viszonyok	<i>Comparative sentences (short, long adjectives)</i> Irregular adjectives	Tom's younger than Sue. Mary is the prettiest girl. <i>She is the most intelligent of all.</i> <i>I'm as tall as you.</i> Good, bad ... (better, worse) What's it like? What colour is it? <i>What does it look/taste/sound/feel like?</i> <i>It's too big, It's not small enough.</i>
Modalitás	<i>Should/shouldn't</i> Can (ability) <i>Can/could/may (permission)</i> Must/needn't (obligation) <i>Have to (Past)</i> <i>Musn't</i>	<i>You should ask her.</i> I can swim. <i>Can/could/may I open the window?</i> I must read it. You needn't do it now. <i>Did you have to be there?</i> <i>Children mustn't smoke.</i>
Logikai viszonyok	Linking words <i>Conditional I</i> <i>Time clauses with future meaning</i> <i>Infinitive to express purpose</i>	And/or/but/because <i>We'll stay at home if it rains.</i> <i>When dad comes home, he'll be angry with you.</i> <i>I've been to London to visit the Queen.</i>
Függő beszéd	<i>Reported speech with present reporting verb</i>	<i>He says he is tired.</i> <i>I don't know where he lives.</i> <i>Tell him to stop it.</i>

Szövegösszetartó eszközök	Névelők	A, an, the
	Some+plural noun any+plural noun	There are some pencils in the bag. Have you got any sisters? I haven't got any matchboxes. There's some water in the vase. There isn't any juice in my glass.
	Some +singular noun Any + singular noun	
	Nominative and accusative of personal pronouns	I, he, they... Me, him, them...
	Demonstrative pronouns	This, that, these, those
	Indefinite pronouns	Somebody, anybody,nobody, everybody ...
	<i>Reflexive pronouns</i>	<i>myself...</i>

NÉMET 6. évfolyam

Tartalom

a) Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

gratuláció, jókívánságok és arra reagálás | *Herzlichen Glückwunsch zum...! Danke. Fröhliche Weihnachten.*

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

valaki igazának az elismerése és el nem ismerése | *Da hast du (nicht) Recht!*

egyetértés, egyet nem értés | *Ja, das stimmt! Nein, du hast nicht Recht!*

akarat, kívánság, képesség | *ich will..., ich möchte..., ich kann...*

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

információkérés, információadás | *Wie ist ...? Prima. /Wie alt bist du? 12.*

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

kérés | *Gib mir bitte ...!*

kínálás és arra reagálás | *Noch ein Stück Kuchen? Ja, bitte. Nein, danke.*

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

betűzés kérése, betűzés | *Buchstabiere bitte.*

b) Fogalomkörök:

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései
Cselekvés, történet, létezés kifejezése jelenidejűség múltidejűség, jövőidejűség	<i>Präsens mit Vokalwechsel, trennbare Verben</i> <i>Präteritum (csak: haben, sein)</i> <i>Perfekt</i> <i>Futur (mit Präsens)</i> <i>sich-Verben</i> <i>Der Zug fährt gleich ab</i> <i>Er liest das Buch vor.</i> <i>Er hatte ein Fahrrad.</i> <i>Ich war schon in England.</i> <i>Ich habe ein Eis gegessen.</i> <i>Ich bleibe morgen zu Hause.</i> <i>Ich freue mich.</i>
Térbeli viszonyok irányok, helymeghatározás	<i>hier, dort, links, Rechts oben, unten, hinten...</i> <i>in, auf, vor, hinter, neben (A/D)</i> <i>Ich lege das Heft auf den Tisch.</i> <i>Er steht neben dem Bett.</i>
Időbeli viszonyok gyakoriság időpont	<i>Wie oft?</i> <i>selten, manchmal, oft, immer, nie</i> <i>in, um, am, wann?</i> <i>Ich spiele oft mit Peter.</i> <i>im Winter, um 8 Uhr, am Freitag</i>
Modalitás felszólítás	<i>möchte</i> <i>können, wollen</i> <i>Ich möchte ein Eis.</i> <i>Er kann nicht schwimmen.</i> <i>Ich will nach Hause.</i> <i>Komm morgen wieder! Spielt Tennis!</i>

<i>Szövegösszetartó eszközök</i>	<i>kötőszók, névmások</i>	<i>und/oder/aber/denn das ich, mich, mein, dieser, man</i>
--------------------------------------	-------------------------------	--

NÉMET

7-8. évfolyam

Tartalom

a) Kommunikációs szándékok

Társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

megszólítás	Entschuldigung, ...
köszönés, elköszönés	Guten Morgen / Tag! Auf Wiedersehen! Tschüs!
köszönet és arra reagálás	Danke! Bitte!
bemutató, bemutatkozás	Das ist Peter. Ich heiße ...
érdeklődés hogyanlét iránt és arra reagálás	Wie geht's dir? Danke, prima. Und dir? / Was fehlt dir? Ich habe Kopfschmerzen.
engedélykérés és arra reagálás	Kann ich das Fenster öffnen? Ja, bitte.
bocsánatkérés és arra reagálás	Entschuldigung! Kein Problem!
gratuláció, jókívánságok és arra reagálás	Herzlichen Glückwunsch zum...! Danke. Fröhliche Weihnachten. / Gute Besserung!
személyes levélben megszólítás és elbúcsúzás	Liebe(r)... Dein(e)..., Viele Grüße.

Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

sajnálkozás	Es tut mir Leid!
öröm	Ich freue mich, dass.../ Toll!
elégedettség, elégedetlenség	Es ist prima, dass.. Schade, dass...
csodálkozás	Oh, das ist aber schön!
remény	Ich hoffe, du kannst kommen!
bánat	Schade, dass...
bosszúság	Das ist aber schlimm!

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

véleménykérés és arra reagálás,	Magst du Mathe? Ja. Was meinst du dazu? Meiner Meinung nach...
véleménynyilvánítás	
valaki igazának az elismerése és el nem ismerése	Da hast du (nicht) Recht!
egyértelmű, egyet nem értés	Ja, das stimmt! Nein, du hast nicht Recht!
tetszés, nem tetszés	Das finde ich gut / blöd! / Das gefällt mir (nicht)!
akarát, kívánság, képesség, kötelezettség, szükségesség, lehetőség	ich will, ich möchte, ich kann, ich muss, ich darf, ich soll
ígéret	Ich mache das schon!
szándék, terv	ich will...
dicséret, kritika	Klasse! Blödsinn!

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok

dolgok, személyek megnevezése, leírása	Das ist... Meine Mutter ist...
események leírása	Zuerst..., dann..., zum Schluss. / Es war einmal...
információkérés, információadás	Wie ist ...? Prima. / Wie alt bist du? 12 / Weißt du...? / Können Sie mir bitte sagen...?
igenlő vagy nemleges válasz	ja, nein, nicht, kein, doch
tudás, nem tudás	Ich weiß (nicht), dass / ob..
bizonyosság, bizonytalanság	Ich weiß es (nicht) genau. / Ich bin mir (nicht) sicher, dass / ob

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok

kérés	Gib mir bitte ...! / Kannst du bitte...?
tiltás, felszólítás	Schreib noch nicht. Öffne die Tür.

javaslat és arra reagálás	Möchtest du...? Ja, gerne! / <i>Können wir gehen?</i>
meghívás és arra reagálás	Kommst du mit? Ja. Nein, es tut mir Leid.
kínálás és arra reagálás	Noch ein Stück Kuchen? Ja, bitte. Nein, danke.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

visszakérdezés, <i>ismétléskérés</i>	Wie bitte? <i>Wiederholen Sie bitte. / Sag es noch einmal!</i>
nem értés	Ich verstehe nicht. / <i>Entschuldigung, ich habe es nicht verstanden.</i>
betűzés kérése, betűzés	Buchstabiere bitte.
<i>felkérés lassabb, hangosabb beszédre</i>	<i>Kannst du bitte langsamer /lauter sprechen?</i>

b) Fogalomkörök:

Fogalomkörök	Fogalomkörök nyelvi kifejezései
Cselekvés, történet, létezés kifejezése	
jelenidejűség	sein, <i>es gibt</i> Präsens, Präsens mit Vokalwechsel, trennbare Verben Ich bin heute zu Hause. <i>Hier gibt es keinen Hamburger.</i> Die Sonne scheint schön. Der Zug fährt gleich ab. Er liest das Buch vor.
múltidejűség,	Präteritum (csak haben, sein), Perfekt Er hatte ein Fahrrad. Ich habe ein Eis gegessen.
jövőidejűség	Futur (mit Präsens) Ich bleibe morgen zu Hause.
személytelenség	sich-Verben <i>es</i> Ich freue mich. <i>Es ist kalt.</i> <i>Es regnet.</i>
Birtoklás kifejezése	haben, <i>gehören</i> Wessen? von, -s Possessivpronomen Ich habe einen Bruder. <i>Die Tasche gehört mir.</i> das Buch von Peter, Peters Geschichte Das ist meine Familie.
Térbeli viszonyok	irányok, helymeghatározás Präpositionen mit dem A/D: <i>an, auf, hinter, in, neben, über, unter</i> vor, <i>zwischen</i> (A/D) hier, dort, links, Rechts oben, unten, hinten... Die Vase steht auf dem Tisch. Ich stelle das zwischen die Betten. <i>Gehen Sie durch den Park!</i> Präpositionen mit dem Akkusativ: <i>durch, um</i> Die Bücher sind bei Karl. Ich komme von meiner Oma. Präpositionen mit dem Dativ: <i>bei, zu, von</i>
Időbeli viszonyok	gyakoriság időtartam Wie oft? selten, manchmal, immer, nie <i>wie lange?</i> Ich gehe jeden Morgen in die Schule. <i>eine Woche, von ... bis, den ganzen Tag</i>

	időpont	in, um, am, wann?	im Winter, um 8 Uhr, am Freitag, <i>diesen/letzten/vorigen/ nächsten Monat</i>
Mennyiségi viszonyok	határozott mennyiség határozatlan mennyiség	alles, viel, wenig, nichts alle, einige, keine	eins, zwei erste, zweite eine Portion Pommes Ich habe viele Bücher, aber wenig Zeit zum Lesen.
Minőségi viszonyok		Wie? <i>Was für ein? Welcher?</i> (Adjektivdeklination) Vergleiche	Ich bin zufrieden. Das finde ich prima. <i>Das ist eine leichte Aufgabe.</i> <i>Ich finde den roten Rock modisch</i> <i>Dieses Buch ist besser, als...</i> <i>Er ist nicht so alt, wie...</i> <i>Dieses Bild ist am schönsten.</i>
Modalitás	felszólítás	<i>mögen, können, wollen, müssen, sollen, dürfen</i> (Präsens)	Ich möchte ein Eis. <i>Er kann nicht schwimmen. Er will nach Hause.</i> Komm morgen wieder! <i>Esst schnell! Nehmen Sie bitte Platz!</i>
Esetviszonyok	névszók a mondatban	Nominativ, Akkusativ, Dativ	<i>Ich zeige den Schülern Bilder.</i>
Logikai viszonyok	alárendelések	Kausalsatz Objektsatz Temporalsatz	<i>denn, weil,</i> <i>Ich weiß (nicht), dass (ob)...</i> <i>Ich weiß, wo du wohnst.</i> <i>Als / wenn ...,</i>
Függő beszéd		mit dem Präsens	<i>Sie sagte, dass sie heute in die Schule geht.</i>
Szövegösszetartó eszközök	kötőszók, névmások		und/oder/aber/denn <i>weil/dass/ob/</i> das, ich, mich, <i>mir</i> , mein, dieser, <i>jener</i> man

MATEMATIKA

6-8. évfolyam

Célok és feladatok

A matematikatanítás célja és ennek kapcsán feladata: megismertetni a tanulókat az őket körülvevő konkrét környezet mennyiségi és térbeli viszonyaival, megalapozni a korszerű, alkalmazásra képes matematikai műveltségüket, fejleszteni a gondolkodásukat, az életkornak megfelelő szinten biztosítani a többi tantárgy tanulásához, a mindennapok gyakorlatához szükséges matematikai ismereteket és eszközöket.

A matematikával való foglalkozás fejlessze a tapasztalatból kiinduló önálló ismeretszerzést, alakítsa ki az önálló gondolkodás igényét, ismertesse meg a problémamegoldás örömét és szolgálja a pozitív személyiségjegyek kialakulását.

Törekedni kell a tanulók pozitív motiváltságának biztosítására, önállóságának fejlesztésére, a pontos és kitartó munkára való nevelésre, a reális önbizalom, az akaraterő, az igényes kommunikáció kialakítására, a gondolatok érvekkel való alátámasztásának fejlesztésére.

Az 5. osztályba lépéskor nagyobb szerepet kap az ismétlésre épülő rendszerezés. Különös figyelmet kell fordítani a fogalmak kialakítására, elmélyítésére, s ez nem nélkülözheti a színes tevékenységeket, változatos cselekvéseket. A kísérletezés, a játék szerepe nem szűnhet meg a felsős évfolyamokon sem.

A kompetencia alapú oktatást segítő módszerek és eszközök változatos alkalmazásával ki kell alakítani a tanulók pozitív motiváltságát, fejleszteni kell önálló feladatmegoldó képességüket, amelynek párosulnia kell a pontos és kitartó munkára való neveléssel.

A fentiek és az életkori sajátosságok figyelembevétele indokolja, hogy a felső tagozat első két évfolyamán tananyagban és időráfordításban is lényegesen nagyobb szerepet kap a számtan-algebra témakör, mint a további két évfolyamon. A megfelelően kialakított számfogalom, a bővülő számkörben végzett műveletek értése és begyakorlottsága, vagyis a számlálási és a számolási kompetencia biztonságos megalapozása feltétele a további eredményes munkának.

Az általános iskola felső tagozatán egyre nagyobb szerepet kap az elemző gondolkodás fejlesztése, a problémamegoldás mellett az igazolások keresése, egyszerűbb következtetések megértése, észrevétele, önálló megfogalmazása.

Különböző területekről érkező, más és más módon megfogalmazott információk önálló értelmezésével és az ismeretek megtanulásával fokozatosan el kell sajátítani - és alkalmazni is tudni kell - a deduktív út egyszerűbb, legegyszerűbb formáit. Eközben nem csökken az induktív út jelentősége sem a felső tagozaton.

Miközben ebben a szakaszban a matematikai ismeretek egy része absztraktabbá válik, addig jelentős részük továbbra is a konkrét tapasztalatokhoz kapcsolódik. Éppen ezért hangsúlyt kell helyezni a sokszínű tevékenységekre, a tapasztalatok tudatosítására, különböző módokon való rögzítésére, értelmezésére, rendszerezésére, összefüggések keresésére. A matematika tanításának-tanulásának a felső tagozaton is jellemzője a felfedeztetés, a probléma felvetésétől a megoldásig vezető – néha tévedésektől sem mentes – útnak az egyre önállóbb bejárása.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a következtetésre épülő problémamegoldásnak, az egyszerű algoritmusok kialakításának, követésének is. Mindezt eleinte konkrét helyzetekben végezzük, majd erre építve - az életkori sajátosságok figyelembevételével - általánosítunk.

A tanulási folyamatnak legyen jellemzője a fokozatos absztrahálás mellett a gyakori konkretizálás, az általánosítás mellett a specializálás.

A matematika – a lehetőségekhez igazodva – támogassa az elektronikus eszközök (zsebszámológép, grafikus kalkulátor, számítógép, internet, stb.) információhordozók célszerű felhasználásának megismerését, alkalmazásukat az ismeretszerzésben, a problémák megoldásának egyszerűsítésében, vagyis járuljon hozzá a digitális kompetencia megerősítéséhez.

Az általános iskolai matematikai nevelés adjon biztos alapot a középfokú tanulmányok folytatásához.

Fejlesztési követelmények

A matematikai nevelés fontos terepe a kulcskompetenciák kialakításának. A problémamegoldó, a kritikai, a döntési, a szabálykövető, a lényegkiemelő, valamint az információ komplex kezelésének kompetenciái beépülnek minden matematikai tevékenységbe. A jó módszerekkel történő matematika-tanítás a kommunikációs képesség fejlesztése mellett az együttműködési képességet is fejleszti.

A tanulók jelentős hányada az alapozó időszak utolsó két évében, valamint a fejlesztő szakasz során jusson el a konkrétól az elvontabb, elemző gondolkodáshoz. Tudjanak matematikai úton indokolni, megérteni a matematikai bizonyításokat. A pár- ill. csoportmunkák során és a projektfeladatok végzése közben alakuljon ki bennük egymás

személyének tiszteletbentartása, a szolidaritás, a tolerancia, a segítőkészség, helyes munkamegosztás, egyéni és közösségi felelősségvállalás. Rendelkezzenek azzal a készséggel, hogy alkalmazni tudják az alapvető matematikai elveket és folyamatokat, a mindennapok során. Keressék a dolgok okát és azok érvényességét. Alakuljanak ki az önálló tanuláshoz szükséges készségek, képességek. Életkorukhoz mérten fejlődjön lényegkiemelő képességük, analízis és diszkussziós készségük. Legyenek képesek nagyobb összefüggések felfedezésére is. Ez a fejlődési folyamat alapvetően befolyásolja a fejlesztéshez kapcsolódó követelmények meghatározását.

A matematika tanterv tananyagtartalma biztosítja, hogy a Nat kiemelt fejlesztési feladatai tanításunkban megjelenjenek: különböző alkalmazásokban, matematikatörténeti érdekességekhez kapcsolódva, projektfeladatok kapcsán a természettudományos kompetencia, a gazdasági kérdésekben való tájékozódás képessége, környezeti nevelés, a hon- és népművelés, az Európához és a nagyvilághoz, való kapcsolódás szemlélete fejlődik.

A tanulók jelentős hányada ezen négyéves időszak során jut el a konkréttól az elvontabb gondolkodáshoz. Ez a fejlődési folyamat alapvetően befolyásolja a fejlesztéshez kapcsolódó követelmények meghatározását.

Az elsajátított matematikai fogalmak, ismeretek alkalmazása

A matematikai szemlélet fejlesztése.

Az időszak első részében a számtan-algebra témakörben a gyakorlati tevékenységekkel alakítjuk a számfogalmat, majd az egyre bővülő számkörben dolgozunk.

Az alpműveletek körében törekedünk az egyre biztosabb műveletfogalom kialakítására, a számolási készség továbbfejlesztésére. Az újonnan bevezetett műveletek megértéséhez, elvégzéséhez, gyakorlásához különböző zsebszámológépet is használhatunk.

A matematika elemi fogalmait, összefüggéseit más tantárgyakban és a mindennapi életben is alkalmazzuk.

A változó mennyiségek közötti kapcsolatok vizsgálatával fejlesztjük a függvény-szemléletet, megismerkedünk a gyakorlatban előforduló egyszerű függvényekkel, grafikonokkal.

Geometriában eszközök felhasználásával fejlesztjük a síkban való tájékozódást és a térszemléletet.

Tevékenységgel juttatjuk el a tanulókat az egyszerű geometriai transzformációk megismeréséhez, használatához. Ennek segítségével alakítható ki a későbbiekben a dinamikus geometriai szemlélet.

A matematika tanításában a matematikai logika bizonyos elemeit („és”, „vagy”, „nem”, „minden”, „van olyan”) tudatosan használjuk. Az időszak vége felé egyszerű sejtések igazolásakor ill. cáfolásakor a „ha ... akkor” típusú következtetések is belépnek tanításunkba.

Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban

Nagy súlyt fektetünk a szövegértő képesség fejlesztésére, szöveg alapján nyitott mondatok felírására, s ezek (módszeres) próbálkozással, következtetéssel majd algebrai úton történő megoldására. A későbbiekben matematikai szövegek értelmezésével, elemzésével segítjük a diszkussziós képesség fejlesztését, a többféle megoldás keresését.

A modellalkotás a matematizálás fontos eszköze, segítséget nyújt a problémák megoldásához.

Kellő figyelmet fordítunk a mindennapi gyakorlatban fontos mérések és szerkesztések elvégzésére. Így érzük el, hogy a szemléletesen kialakított kerület, terület, felszín, térfogat fogalmakat, számítási módjukat a tanulók alkalmazzák a gyakorlatban.

Különböző feladatok segítségével érttetjük meg, hogy vannak biztos és lehetetlen események, ill. olyanok, amelyeknek bekövetkezése lehetséges. Fokozatosan kialakítjuk a valószínűség szemléletes fogalmát.

Az egyes témákban szerepeltetett különböző nehézségű problémák természetesen nyújtják a differenciálás lehetőségét.

Az információs és a kommunikációs kompetenciák fejlesztése

Az elsajátított megismerési módszerek és gondolkodási műveletek alkalmazása

A matematikai ismeretszerzésben hosszú ideig nagy szerepet játszik az induktív módszer, de ezen tanítási időszakban is mutatunk már néhány lépéses bizonyítást, deduktív következtetést is.

Fontos, hogy ne csak a matematikából, hanem a mindennapi életből is szerepeltessünk állításokat, melyeknek igaz vagy hamis voltát a tanulókkal együtt elemezzük. Ily módon juttatjuk el őket sejtések és szabályszerűségek megfogalmazásához.

A különböző feladatokban a tanulók által végeztetett csoportosítás, osztályozás, sorbarendezés, a bizonyos feltételeknek eleget tevő elemek kiválasztása fejleszti a matematika különböző területein és más témakörökben is fontos halmazszemléletet.

A különböző feladatokhoz készített ábrák, egyszerű grafok segítségével megérttetjük a tanulókkal a modellek alkalmazásának szerepét.

Kezdetől fogva adatok gyűjtésével, lejegyzésével, grafikonok készítésével, néhány lépéses elemi algoritmusok alkalmazásával kifejlesztjük az adatsokaságok elemzésének, jellemzésének, ábrázolásának képességét, a statisztika legalapvetőbb elemeinek megismerését. Mindezzel elérjük, hogy a tanulók képesek legyenek néhány lépéses algoritmusokat önállóan is készíteni.

A tankönyvek, feladatgyűjtemények, statisztikai-zsebkönyv, majd lexikonok, kisenciklopédiák használatára meg kell tanítanunk diákjainkat. Lehetőség szerint multimédiás eszközökkel is ismertessük meg a tanulókat. Ezek interaktív módon való használata aktivizálja a tanulókat, segíti a tanulásukat, fejleszti a matematikai szemléletüket. Pozitív motivációval felkelthetjük érdeklődésüket a matematikai érdekességek, a matematika története iránt. Felhívhatjuk a figyelmet néhány magyar ill. más nemzetiségű neves matematikus életére és munkásságára például a tanított anyaghoz kapcsolódóan.

Helyes tanulási szokások fejlesztése

A tanulókat hozzászoktatjuk, hogy számítások, mérések előtt becsléseket végezzenek, s a feladatmegoldások helyességét ellenőrizzék. Az előbb felsoroltak s a gyakorlati számításoknál elkerülhetetlen kerekítés alkalmazásával is el kell érniük, hogy a tanulók reális eredményeket fogadjanak el.

Hozzászoktatjuk a tanulókat, hogy a feladatok megoldása előtt megoldási tervet, egyes esetekben vázlatrajzot készítsenek. El kell érniük, hogy a megoldást le is tudják írni. A leírás szabadságára, a lényeg kiemelésére tanítjuk a tanulókat az általános iskola utolsó éveiben.

A matematikaórákon, a feladatmegoldásokban az életkornak megfelelően elvárható pontossággal használjuk az anyanyelvet ill. a szaknyelvet, s fokozatosan bővítjük a jelölésrendszert.

A fogalmak tartalmi megismerése, megértése megelőzi azok definiálását. Az általános iskola felsőbb évfolyamain a tanult definíciók alkalmazására is sor kerül. Különböző eljárások, s egyes tételek eszközként való felhasználását feladatmegoldásban fontos fejlesztési területnek tekintjük.

Az érvelés, a cáfolás, a vitakészség, a helyes kommunikáció állandó fejlesztése folyamatos feladatunk.

A közölt óraszámok tájékoztató jellegűek, és nem töltik ki a teljes évi óraszámot. A szabadon hagyott órákra tervezhető a témazáró dolgozatok, és a szaktanár a csoport szükséglete szerint használhatja fel őket.

6. évfolyam

Gondolkodási módszerek (Folyamatos, beépül a teljes tananyagba)

Fejlesztési feladatok, <i>tevékenységek</i>	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Az elsajátítás képességének fejlesztése. Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése.	A matematika tanulási módszereinek továbbfejlesztése. Matematikatörténeti érdekességek. Könyvtárhasználat, informatikai eszközök igénybevétele.	A gondolkodási módszerek követelményei a többi témakörben konkretizálódnak.
<i>A nyelv logikai elemeinek helyes használata.</i>	Összehasonlítás, viszonyítás, szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl.: egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; legalább; legfeljebb; nem; és; vagy; minden, van olyan).	
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Konkrét példák a biztos, a lehetséges és a lehetetlen bemutatására	
Szövegértelmező és szövegalkotó képesség fejlesztése. <i>Mindennapi tapasztalatok alapján matematikai modell alkotása.</i>	Változatos tartalmú szövegek értelmezése, készítése.	Egyszerű, matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban.
Tervezés, ellenőrzés igényének kialakítása. Halmazszemlélet fejlesztése. Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. <i>Lehetőségek rendszerezett felsorolása.</i>	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése. Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése. Néhány elem kiválasztása, elemek sorba rendezése különféle módszerekkel.	

Számтан, algebra (51 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
A műveletfogalom mélyítése, kiterjesztése. A számolási készség fejlesztése gyakorlati feladatokon keresztül is.	A racionális számok. A számok reciprokanak fogalma. Műveletek racionális számkörben: - szorzás, osztás törttel, tizedestörttel; - alpműveletek negatív számokkal. Műveleti tulajdonságok, a helyes műveleti sorrend. (Vásárlással, kertépítéssel, lakás berendezésével, időjárással, stb. kapcsolatos számítások)	Tört, tizedestört, negatív szám fogalma. Pozitív törtek szorzása és osztása pozitív egésszel.
A becslési készség fejlesztése.	Becslés a törtek körében is. 10 egész kitevőjű hatványai és használatuk átváltásoknál.	
A bizonyítási igény felkeltése.	Egyszerű oszthatósági szabályok (2-vel, 5-tel, 10-zel, 4-gyel, 25-tel, 100-zal).	2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatóság.
<i>Racionális számok többféle megjelenítése, többféle leírása.</i>	Két szám közös osztói, közös többszöröseik. Törtek egyszerűsítése, bővítése.	
<i>Egyenes és fordított arányosság felismerése gyakorlati jellegű feladatokban és a természettudományos tárgyakkban.</i> A következtetési képesség fejlesztése.	Egyenes és; fordított arányosság. A százalék fogalma, alap, százalékláb, százaléktört Egyszerű százalékszámítás arányos következtetéssel. (pl. bevásárlás, takarékoság, napirend)	A mindennapi életben felmerülő egyszerű, konkrét arányossági feladatok megoldása következtetéssel.
	Elsőfokú egy-ismeretlenes egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása. A megoldások ábrázolása számegyenesen.	Egyszerű elsőfokú egy-ismeretlenes egyenletek megoldása szabadon választható módszerrel.
Ellenőrzési igény kialakítása.	Szöveges feladatok megoldása.	

Összefüggések, függvények, sorozatok (6 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
<i>A gyakorlati életből vett egyszerű példákban a kapcsolatok felismerése, lejegyzése, ábrázolása.</i> A függvényszemlélet fejlesztése.	Változó mennyiségek közötti kapcsolatok, ábrázolásuk derékszögű koordináta-rendszerben. Példák elsőfokú függvényekre. Példák konkrét sorozatokra. –	Biztos tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben.

Geometria, mérés (21 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Sík és térszemlélet fejlesztése.	Alakzatok síkban, térben.	A pont, egyenes, szakasz fogalmának helyes használata.
A szimmetria felismerése a természetben, művészetben.	Példák egyszerű transzformációkra.	
<i>Ismert alakzatok tengelyes tükröképének megszerkesztése.</i>	A tengelyes tükrözés. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok.	Pont tengelyes tükröképének megszerkesztése.
<i>Körző, vonalzó és a szögmérő</i>	Háromszögek, négyszögek elemi	Párhuzamos és merőleges

<i>használata. Megoldási terv készítése.</i>	tulajdonságai és speciális fajtái. A kör, körrel kapcsolatos fogalmak. Szögmásolás, szögfelezés. Téglalapok szerkesztése. Adott egyenesre merőleges szerkesztése.	egyenesek előállítás, szögmásolás, szakaszfelező merőleges szerkesztése.
<i>Mérések, számítások a bővült számkörben.</i>	Sokszögek kerülete.	Háromszögek, négyszögek kerületének kiszámítása.
A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével.	Testek építése. Téglatestek hálój, felszíne, térfogata.	Téglatest felszíne és térfogata konkrét esetekben. A térfogat és űrtartalom mértékegységeinek átváltása.

Valószínűség, statisztika (6 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi játékok és kísérletek.	Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen események felismerése.
Rendszerszemlélet fejlesztése. Megfigyelőképesség, elemző képesség fejlesztése. <i>Adatok gyűjtése környezetünkben.</i>	Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Kördiagram. Adatok értelmezése, jellemzése, ábrázolása (például a leggyakoribb adat, szélső adatok).	
Számolási készség fejlesztése.	Átlagszámítás néhány adat esetén.	Néhány szám számítási közepének (átlagának) meghatározása.

7. évfolyam**Gondolkodási módszerek (3 óra + folyamatosan beépül a teljes tananyagba)**

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készségek fejlesztése.	Matematikatörténeti érdekességek a tananyaghoz kapcsolva. Könyvtár és elektronikus eszközök felhasználása információk gyűjtésére, feldolgozására.	
<i>A nyelv logikai elemeinek helyes használata.</i>	Az "és", "vagy", "ha", "...akkor", "nem", "van olyan", "minden" kifejezések jelentése.	Gondolatok (állítások, feltételezések, választások, stb.) világos, érthető szóbeli és írásbeli közlése.
	Egyszerű („minden”, „van olyan” típusú) állítások igazolása, cáfolata konkrét példák kapcsán.	Egyszerű állítások igazságának eldöntése.
A halmazszemlélet fejlesztése.	Példák konkrét halmazokra: részhalmaz, kiegészítő halmaz, unió, metszet.	
<i>Szövegelemzés, lefordítás a matematika nyelvére, ellenőrzés.</i>	Szöveges feladatok megoldása.	
A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. <i>Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett</i>	Változatos kombinatorikai feladatok megoldása különféle módszerekkel. Sorbarendezés, kiválasztás néhány elem	Sorbarendezés, kiválasztás legfeljebb 4 elem esetén.

<i>felsorolásában.</i>	esetén.	
------------------------	---------	--

Számтан, algebra (33 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
<i>Műveletek gyakorlása a racionális számkörben. Zsebszámológépek használata.</i>	Műveletek a racionális számok körében (rendszerzés).	Alapműveletek helyes elvégzése kis abszolútértékű egészek, törtek, tizedestörtek körében egyszerű esetekben.
A bizonyítási igény fejlesztése.	A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre. A hatványozás azonosságai konkrét példákön. Normálalak.	10 pozitív egész kitevőjű hatványai, 10-nél nagyobb számok normálalakja.
Következtetési képesség fejlesztése összetettebb feladatokban.	Arány, aránypár, arányos osztás gyakorlati esetekben. Százalékszámítási és egyszerű kamatszámítási feladatok. (pl. árképzés, gazdaságosság, termékek anyag-összetétele, időbeosztás)	Egyenes és fordított arányosság felismerése és alkalmazása egyszerű konkrét feladatokban. Egyszerű százalékszámítási feladatok.
<i>Matematikatörténeti érdekességek megismerése.</i>	Prímszám, prímtényező felbontás. Két szám legnagyobb közös osztója, legkisebb közös többszöröse. Egyszerű oszthatósági szabályok (3-mal, 9-cel, 8-cal, 125-tel, 6-tal).	Osztó, többszörös, két szám közös osztóinak, néhány közös többszörösének megkeresése.
<i>Mindennapi szituációk összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén, képletek értelmezése.</i>	Egyszerű algebrai egész kifejezések, helyettesítési értékük.	
<i>Tapasztalatgyűjtés a mérlegelvével kapcsolatban.</i>	Egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, mérlegelvével.	Egyszerű elsőfokú egy ismeretlenes egyenletek megoldása.
<i>Szövegértelmezés.</i>	Szöveges feladatok megoldása.	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel is.

Összefüggések, függvények, sorozatok (12 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
<i>Táblázatok, grafikonok készítése konkrét hozzárendelések esetén. Tájékozódás a síkon a derékszögű koordináta-rendszer segítségével.</i>	Két halmaz közötti hozzárendelések megjelenítése konkrét esetekben. Egyértelmű hozzárendelések ábrázolása a derékszögű koordináta-rendszerben.	
	Lineáris függvények. Példák nem lineáris függvényekre (pl.: $1/x$ függvény).	Lineáris függvények ábrázolása értéktáblázattal egyszerű esetekben.
Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben.	Sorozatok vizsgálata (számtani sorozat).	Egyszerű sorozatok folytatása adott szabály szerint, néhány taggal megadott sorozat esetén szabály(ok) keresése.

Geometria (30 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Fejlesztés a gyakorlati mérések, és a mértékegységváltások helyes elvégzésében.	Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán a kibővült számkörben.	Szög (fok), hosszúság, terület, térfogat, tömeg, úrtartalom, idő mérése a szabványos mértékegységeinek ismerete.
<i>Állítások megfogalmazása, és igaz vagy hamis voltának eldöntése. Megoldási terv készítése kerület-, területszámítási feladatoknál.</i>	Háromszögek magasságvonala, területe. Paralelogramma, trapéz, deltoid tulajdonságai, kerülete, területe. Kör kerülete, területe.	Háromszögek területének kiszámítása.
Transzformációs szemlélet fejlesztése.	Szögpárok (egyállású szögek, váltószögek, kiegészítő szögek).	
	Középpontos tükrözés. Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban. Szabályos sokszögek.	Adott pont középpontos tükörképének megszerkesztése. Szögfelező szerkesztése.
<i>Szerkesztési eljárások gyakorlása.</i>	Nevezetes szögek szerkesztése. Háromszög szerkesztése alapesetekben. A háromszög egybevágósági esetei.	Háromszöggel kapcsolatos legegyszerűbb szerkesztések.
A bizonyítási igény felkeltése.	A háromszög belső és külső szögeinek összege. A négyszögek belső szögeinek összege.	Háromszögek és konvex négyszögek belső szögeinek összege.
Térszemlélet fejlesztése.	Három- és négyszögalapú egyenes hasábok, forgáshenger hálójá, tulajdonságai, felszíne, térfogata.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok valamint a forgáshenger felismerése, jellemzése.

Valószínűség, statisztika (6 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi kísérletek egyszerű konkrét példák esetében.	
	Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma, tulajdonságai.	A gyakoriság fogalma.
<i>Statisztikai adatok elemzése, értelmezése.</i>	Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	Egyszerű grafikonok olvasása, készítése.

8. évfolyam**Gondolkodási módszerek (3 óra + folyamatosan beépül a teljes tananyagba)**

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Az igényes szóbeli és írásbeli közlés fejlesztése.	Gondolatok helyes szóbeli és írásbeli kifejezése.	Szabatos, pontos írásbeli és szóbeli fogalmazás.
A bizonyítási igény <i>Ellenpéldák szerepe a</i>	A matematikai bizonyítás előkészítése: sejtések, kísérletezés, módszeres	

<i>cáfolásban.</i>	próbálkozás, cáfolás.	
<i>Könyvtár és egyéb informatikai eszközök használata.</i>	Híres magyar matematikusok.	
<i>Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére.</i> Az ellenőrzés, önellenőrzés igényének fejlesztése.	Szöveges feladatok értelmezése, megoldási terv készítése, a feladat megoldása és szöveg alapján történő ellenőrzése.	Szövegértelmezés egyszerű esetekben.
Rendszerszemlélet fejlesztése. <i>A tanult ismeretek közötti összefüggések felismerése, azok értő alkalmazása</i>	Elemek halmazokba rendezése, halmazok elemeinek felsorolása konkrét példák kapcsán. A tanult halmazműveletek alkalmazása konkrét feladatokban.	A tanult halmazműveletek felismerése két egyszerű, konkrét halmaz esetén.
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása változatos módszerekkel (fadiagram, táblázatok készítése).	Sorbarendezés, kiválasztás legfeljebb 4-5 elem esetén, az összes eset felsorolása.

Számтан, algebra (30 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
	Racionális szám fogalma (véges, végtelen tizedestörtek), példák nem racionális számra, négyzetgyök fogalma.	
A rendszerező képesség fejlesztése.	A természetes, egész és racionális számok halmazának kapcsolata.	
<i>Számítások egyszerűsítése például azonosságok felismerésével.</i> <i>Zsebszámológépek alkalmazása.</i>	Műveletek racionális számkörben. Eredmények becslése.	Alapműveletek helyes sorrendű elvégzése egyszerű esetekben a racionális számkörben.
<i>A helyettesítési érték célszerű kiszámítása.</i>	Algebrai egész kifejezések, egyszerű képletek átalakításai. Szorzattá alakítás kiemeléssel egyszerű esetekben. Algebrai egész kifejezések szorzása egyszerű esetekben.	Egyszerű algebrai egész kifejezések, helyettesi értékének kiszámítása.
Ellenőrzés igényének fejlesztése.	Elsőfokú illetve elsőfokúra visszavezethető egyszerű egyenletek, elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása. Alaphalmaz, megoldáshalmaz.	Elsőfokú egyenletek megoldása.
<i>Szövegértelmezés, lefordítás a matematika nyelvére.</i>	Szöveges feladatok megoldása. (pl. gazdaságossági számítások, adó kiszámítása, termékek összetétele, közlekedési problémák)	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel.

Összefüggések, függvények, sorozatok (12 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
A függvényszemlélet fejlesztése. <i>Táblázatok, grafikonok készítése konkrét függvények</i>	Függvények és ábrázolásuk a derékszögű koordináta-rendszerben. $x \bullet x^2$; $x \bullet x $ Konkrét, egyszerű feltételnek eleget	$x \bullet a x+b$ függvény és ábrázolása konkrét racionális együtthatók esetén.

<i>esetén.</i>	tevő pontok a koordináta-rendszerben.	
<i>Grafikus megoldási módszerek alkalmazása (lehetőség szerint számítógépen is).</i>	Egy-ismeretlenes egyenletek grafikus megoldása. Sorozatok és vizsgálatuk (mérési sorozat). Kamatos kamat számítása egyszerű konkrét adatokkal.	

Geometria (20 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
A halmazszemlélet és a térszemlélet fejlesztése. <i>Zsebszámológép használata.</i>	A tanult testek áttekintése, ismerkedés a forgáskúppal, gúlával, gömbbel.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok felszíne és térfogata.
<i>A tanultak alkalmazása más tantárgyak és a mindennapi élet problémáinak megoldása során.</i>	Eltolás a síkban. Vektor, mint irányított szakasz. Két vektor összege, különbsége.	Adott pont eltolása adott vektorral.
A transzformációs szemlélet fejlesztése.	Középpontos nagyítás és kicsinyítés konkrét arányokkal. Szerkesztési feladatok.	Kicsinyítés és nagyítás felismerése hétköznapi szituációkban.
A bizonyítási igény fejlesztése.	Pitagorasz tétele.	Pitagorasz-tétel ismerete (bizonyítás nélkül).
Számolási készség fejlesztése.	Egyszerű számításos feladatok a geometria különböző területeiről.	

Valószínűség, statisztika (6 óra)

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma.	Relatív gyakoriság.
Adatsokaságban való eligazodás képességének fejlesztése.	Adathalmazok elemzése (módusz, medián) és értelmezése, ábrázolásuk. Grafikonok készítése, elemzése.	Leggyakoribb és középső adat meghatározása kisszámú konkrét adathalmazban. Grafikonok készítése, olvasása egyszerű esetekben.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt területeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük. Ebben az alapvető ismeretek mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tanulók a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie.

A tanulók tevékenységének értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Diagnosztikus mérések (a mérések olyan információt szolgáltatnak, amelyek elemzése segítséget nyújthat a tanárnak a hiányosságok feltárásához, a hibák korrigálásához, a problémák jó megoldásának megtalálásához).
- *Témazáró dolgozatok*, felmérések (Az összeállításánál egyik fontos szempont legyen, hogy a kitűzött feladatok megoldása beleférjen a tervezett időkeretbe. A felmérést különböző nehézségű feladatokból célszerű összeállítani. Legyen köztük az adott téma alapvető ismereteire közvetlenül épülő, valamint gyakorolt típusfeladat és olyan feladat is, amelyik megoldása megfelelő nehézségű akadály elé állítja a matematikából tehetségesebb, jól felkészült tanulókat is.)
- Az *írásbeli* beszámolók más formái lehetnek a 10-20 perces röpdolgozatok, valamint az otthoni munkára építő házi dolgozat (kutatómunka összegezése, projekt feladat beszámolója).
- A *szóbeli* felelet lehet egy-egy probléma megoldása, kiselőadás tartása pl. matematikatörténeti érdekességekről, feladatok ismertetése matematikai lapok tartalmából. (pl. ABACUS)

Az értékelés alapelvei a következetesség, a humánus, a kölcsönös bizalom legyenek. Ezzel az értékelés is megerősítheti a pozitív motivációt.

Az egyéni értékelés összegzésének összetevői:

- Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

MATEMATIKA-INFORMATIKA-KOMMUNIKÁCIÓ - BESZTERCE
speciális tanterv szerinti óratervi órák 5-8 évf.

	6. oszt. (2ó+2*ó+1ó/ hét)	7. oszt.	8. oszt.
Gondolkodás módszerek	folyamatos+8ó 2+2* +4 szab. fh.	4 óra	5ó+10ó szab. fh =15ó
Számtan, algebra	66 óra 30+30* +6 szab. fh.	48ó 40ó+8ó szab. fh	31ó+16ó szab. fh =47ó
Összefüggések, függvények, sorozatok	folyamatos+31 ó 9,5+9,5* +12 szab.fh.	19ó 9ó+10ó szab. fh	15ó+12ó szab. fh =27ó
Geometria, mérés	30 óra 15+15*	62ó 38ó+24ó szab. fh	35ó+6ó szab. fh =41ó
Valószínűség, statisztika	28 ó 8+8* +12 szab.fh.	12ó 4 ó+8ó szab. fh	5ó+6ó szab. fh =11ó
Témazáró dolgozatok írása, javítása	8 óra 4+4	8 óra	8 óra
Év végi ismétlés	14ó 5,5+5,5* +3 szab.fh.	13,5 ó 8ó+5,5 szab. fh	12ó+5,5ó szab. fh =17,5ó
Összesen:	148 ó +37*ó szab.fh. 185 óra	111ó+55,5ószab.fh 166,5 ó	111ó+55,5ó szab. fh 166,5 ó

A matematika tantárgy célja

A matematikatanítás célja és ennek kapcsán feladata: megismertetni a tanulókat az őket körülvevő konkrét környezet mennyiségi és térbeli viszonyaival, megalapozni a korszerű, alkalmazásra képes matematikai műveltségüket, fejleszteni a gondolkodásukat, az életkornak megfelelő szinten biztosítani a többi tantárgy tanulásához, a mindennapok gyakorlathoz szükséges matematikai ismereteket és eszközöket.

A tananyag tanítása során fejleszteni kívánjuk a tapasztalatból kiinduló önálló ismeretszerzést, kialakítjuk az önálló gondolkodás igényét, a problémamegoldás örömét, amely a pozitív személyiségjegyek kialakulását szolgálja.

Alapvető célunk a megértésen alapuló gondolkodás fejlesztése, a valóságos szituációk és a matematikai modellek közötti kétirányú út megismertetése, és azok használatának fokozatos kialakítása a játékos formában szervezett tanítás-tanulással, problémák felvetésével a tanulói közreműködésre építve, amely a megoldáskeresésre irányul.

Törekszünk a tanulók pozitív motiváltságának biztosítására, önállóságának fejlesztésére, a pontos és kitaró munkára való nevelésre, a reális önbizalom, az akaraterő, az igényes kommunikáció kialakítására, a gondolatok érvekkel való alátámasztásának fejlesztésére.

A matematika tanításának-tanulásának az alapozó és fejlesztő szakaszának egyaránt legyen jellemzője a felfedeztetés, a probléma felvetésétől a megoldásig vezető – néha tévedésektől sem mentes – útnak az egyre önállóbb bejárása, a fokozatos absztrahálás mellett a gyakori konkretizálás, az általános mellett a specializálás.

A matematika tananyag tanítása közben alkalmazzunk – a lehetőségekhez igazodva – elektronikus információhordozókat (zsebszámológép, grafikus kalkulátor, számítógép, INTERNET, stb.), amelyek segítséget nyújtanak az ismeretszerzésben, a problémák megoldásának egyszerűsítésében.

Az általános iskolai matematikai nevelő-oktató munka adjon biztos alapot a reális középfokú tanulmányok folytatásához, készítse elő az egész életen át tartó tanulást, középpontba állítva a tanulók kompetencia alapú tudásának, képességeinek, személyiségének fejlesztését.

A tananyag tartalmi elemeinek célja, feladata a nevelési programban megfogalmazottak tükrében

Gondolkodási módszerek:

A megfigyelőképesség, a problémaérzékenység, a kreatív és konstruktív, valamint a rugalmas ugyanakkor fegyelmezett gondolkodás fejlesztése. A matematikai tartalom képi, szóbeli, írásbeli kifejezőképességének fejlesztése. Célunk azoknak a képességeknek az alakítása, amelyek lehetővé teszik az összefüggések felismerését, az ismeretek rendszerezését. Tudják a gondolataikat pontosan elmondani a szaknyelv használatával. A 7-8 évfolyamon kialakítjuk tanulóinknál a gondolkodási módszerek egyre tudatosabb alkotó alkalmazását. A 8. évfolyam végére el kívánjuk érni, hogy tanulóinkban kialakuljon a továbbtanuláshoz, illetve más tantárgyaknál és a mindennapi életben a matematika eszközszerű alkalmazásának képessége.

Számтан, algebra:

A matematikai fogalomalkotás képességének, az önálló, rugalmas, rendszerező, a problémameglátó és problémamegoldó gondolkodás, valamint a tanulók képzelőerejének, ötletességének, önellenőrzésének fejlesztése. A szám és műveletfogalom elmélyítése, bővítése, magasabb absztrakciós szintre fejlesztése. A számolási rutin biztossá tétele, a szöveg pontos értelmezése, becslések végzése, a válasz, és az ellenőrzés szabatos leírása. A racionális számkör és a racionális számokkal végzett műveletek biztos ismerete. Gyakorlottság a négy alpművelet elvégzésében a racionális számkörben, tetszőleges alakban adott számokkal. A 7-8. évfolyamon kialakítjuk tanulóinkban az összefüggések szabatos megfogalmazásának és bizonyításának igényét. Célunk a számmal illetve algebrai kifejezésekkel kapcsolatos ismeretek és eljárások olyan szintre emelése, amely lehetővé teszi ezek eszközszerű alkalmazását a matematika egyéb témaköreiben, valamint más tudományokban és a mindennapi élet során. Az induktív és a matematikára jellemző deduktív gondolkodási mód képességének kialakítása.

Összefüggések, függvények, sorozatok:

A matematikában központi szerepet játszórelációk fogalmának tudatosítása a matematika különböző témakörök kapcsolódóan. A megfigyelő, összehasonlító képesség a rugalmas, ötletgazdag, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. A matematika gyakorlati alkalmazásának felismerése a tapasztalati függvények vizsgálata során. Az egyenes és fordított arányosság alapos kimunkálása, úgy, hogy a tanulók ezeket az ismereteket a matematika egyéb témaköreiben is legyenek képesek alkalmazni. A matematika fogalomalkotás képességének alakítása a függvénnyel kapcsolatos ismeretrendszer tudatosításával, az általános összefüggések felismertetésével, megfogalmazásával, alkalmazásával. Az induktív és deduktív fogalomalkotás képességének alakítása a fogalmak közötti kapcsolatok tudatosításával az általános összefüggések felismertetésével, megfogalmazásával. A

problémaérzékenység, ötletgazdagság fejlesztése, különböző megoldások keresésével. A tervszerű és célirányos feladat megoldási készség fejlesztése.

Geometria, mérés:

A megfigyelőképesség, a fogalomalkotó és probléma megoldó képi gondolkodási és térszemlélet fejlesztése. A halmaz- és függvényszemlélet alkalmazása geometriai problémák megoldásában. A matematika gyakorlati alkalmazhatóságának felismerése. A matematika, illetve technika, fizika, kémia, földrajz sikeres tanulásához szükséges geometriai látásmód, ismeret rendszer és képességek megalapozása, alakítása. Gyakorlottság a mennyiségek becslésében és mérésben, a mértékegységek átváltásában, a mérőeszközök, a körző, vonalzó, használatában, a rendszeres vázlatkészítésben. A korábban megtanult fogalmak összefüggések általánosítása, elvontabb szintre emelése. A bizonyítás igényének felkeltése.

Valószínűség, statisztika:

A megfigyelőképesség és a matematikai szemlélet fejlesztése. A mindennapi élet matematikai vonatkozásának és a matematika gyakorlati alkalmazhatóságának felismerése. A matematikai látásmód fejlesztése.

Fejlesztési követelmények

A tanulók jelentős hányada az alapozó időszak utolsó két évében, valamint a fejlesztő szakasz során jusson el a konkrétól az elvontabb, elemző gondolkodáshoz. Tudjanak matematikai úton indokolni, megérteni a matematikai bizonyításokat. A pár- ill. csoportmunkák során és a projektfeladatok végzése közben alakuljon ki bennük egymás személyének tiszteletben tartása, a szolidaritás, a tolerancia, a segítőkészség, helyes munkamegosztás, egyéni és közösségi felelősségvállalás. Rendelkezzenek azzal a készséggel, hogy alkalmazni tudják az alapvető matematikai elveket és folyamatokat, a mindennapok során. Keressék a dolgok okát és azok érvényességét. Alakuljanak ki az önálló tanulásához szükséges készségek, képességek. Életkorukhoz mérten fejlődjön lényegkiemelő képességük, analízis és diszkussziós készségük. Legyenek képesek nagyobb összefüggések felfedezésére is. Ez a fejlődési folyamat alapvetően befolyásolja a fejlesztéshez kapcsolódó követelmények meghatározását.

Az elsajátított matematikai fogalmak alkalmazása

A matematikai szemlélet fejlesztése

Az 5-6. évfolyamon a számtan-algebra témakörben a gyakorlati tevékenységekkel alakítjuk a számfogalmat, majd az egyre bővülő számkörben dolgozunk.

Az alapműveletek körében törekedünk az egyre biztosabb műveletfogalom kialakítására, a számolási készség továbbfejlesztésére. Az újonnan bevezetett műveletek megértéséhez, elvégzéséhez, gyakorlásához különböző zsebszámológépet is használhatunk a számolási készség kialakulása után.

A matematika elemi fogalmait, összefüggéseit más tantárgyakban és a mindennapi életben is alkalmazzuk.

A változó mennyiségek közötti kapcsolatok vizsgálatával fejlesztjük a függvény-szemléletet, megismerkedünk a gyakorlatban előforduló egyszerű függvényekkel, grafikonok készítésével, olvasásával, elemzésével.

Geometriában eszközök felhasználásával fejlesztjük a síkban való tájékozódást és a térszemléletet.

Tevékenységgel juttatjuk el a tanulókat az egyszerű geometriai transzformációk megismeréséhez, használatához. Ennek segítségével alakítható ki a későbbiekben a dinamikus geometriai szemlélet.

A matematika tanításában a matematikai logika bizonyos elemeit ("és", "vagy", "nem", "minden", "van olyan") tudatosan használjuk. Az időszak vége felé egyszerű sejtések igazolásakor ill. cáfolásakor a "ha ... akkor" típusú következtetések is belépnek tanításunkba.

Gyakorlottság a matematikai problémák megoldásában, jártasság a logikus gondolkodásban

Nagy súlyt fektetünk a szövegértő képesség fejlesztésére, szöveg alapján nyitott mondatok felírására, s ezek (módszeres) próbálkozással, következtetéssel majd algebrai úton történő megoldására. A későbbiekben matematikai szövegek értelmezésével, elemzésével segítjük a diszkussziós képesség fejlesztését, a többféle megoldás keresését, a gyors és helyes döntés képességének kialakulását.

A modellalkotás a matematizálás fontos eszköze, segítséget nyújt a problémák megoldásához.

Kellő figyelmet fordítunk a mindennapi gyakorlatban fontos mérések és szerkesztések elvégzésére. Így érjük el, hogy a szemléletesen kialakított kerület, terület, felszín, térfogat fogalmakat, számítási módjukat a tanulók alkalmazzák a gyakorlatban.

Különböző feladatok segítségével érttetjük meg, hogy vannak biztos és lehetetlen események, ill. olyanok, amelyeknek bekövetkezése lehetséges. Fokozatosan kialakítjuk a valószínűség szemléletes fogalmát.

Az elsajátított megismerési módszerek és gondolkodási műveletek alkalmazása

A matematikai ismeretszerzésben hosszú ideig nagy szerepet játszik az induktív módszer, de ezen tanítási időszakban is mutatunk már néhány lépéses bizonyítást, deduktív következtetést is.

Fontos, hogy ne csak a matematikából, hanem a mindennapi életből is szerepeltessünk állításokat, melyeknek igaz vagy hamis voltát a tanulókkal együtt elemezzük. Ily módon juttatjuk el őket sejtések és szabályszerűségek megfogalmazásához, a világról alkotott egyre pontosabb kép kialakításához. A különböző feladatokban a tanulók által végeztetett csoportosítás, osztályozás, sorba rendezés, a bizonyos feltételeknek eleget tevő elemek kiválasztása fejleszti a matematika különböző területein és más témakörökben is fontos halmazszemléletet.

A különböző feladatokhoz készített ábrák, egyszerű gráfok segítségével megértetjük a tanulókkal a modellek alkalmazásának szerepét, a problémák egyértelmű és egzakt megfogalmazását, megoldását.

Kezdtől fogva adatok gyűjtésével, lejegyzésével, grafikonok készítésével, néhány lépéses elemi algoritmusok alkalmazásával kifejlesztjük az adatsokaságok elemzésének, jellemzésének, ábrázolásának képességét, a statisztika legalapvetőbb elemeinek megismerését. Mindezzel elérjük, hogy a tanulók képesek legyenek néhány lépéses algoritmusokat önállóan is készíteni.

Helyes tanulási szokások fejlesztése

A tanulókat hozzászoktatjuk, hogy számítások, mérések előtt becsléseket végezzenek, s a feladatmegoldások helyességét ellenőrizzék. Az előbb felsoroltak s a gyakorlati számításoknál elkerülhetetlen kerekítés alkalmazásával is el kell érniük, hogy a tanulók reális eredményeket fogadjanak el.

Hozzászoktatjuk a tanulókat, hogy a feladatok megoldása előtt megoldási tervet, egyes esetekben vázlatrajzot készítsenek. El kell érniük, hogy a megoldást le is tudják írni. A leírás szabatoságára, a lényeg kiemelésére tanítjuk a tanulókat az általános iskola utolsó éveiben.

A matematikaórákon, a feladatmegoldásokban az életkornak megfelelően elvárható pontossággal használtatjuk az anyanyelvet ill. a szaknyelvet, s fokozatosan bővítjük a jelölésrendszert.

A fogalmak tartalmi megismerése, megértése megelőzi azok definiálását. Az általános iskola felsőbb évfolyamain a tanult definíciók alkalmazására is sor kerül. Különböző eljárások, s egyes tételek eszközként való felhasználását feladatmegoldásban fontos fejlesztési területnek tekintjük.

Az érvelés, a cáfolás, a vitakészség, a helyes kommunikáció állandó fejlesztése folyamatos feladatunk.

A tankönyvek, feladatgyűjtemények, statisztikai-zsebkönyv, majd lexikonok, kisenciklopédiák használatára meg kell tanítanunk diákjainkat. Lehetőség szerint multimédiás eszközökkel, a tananyaghoz tartozó matematikatörténeti érdekességekkel, korosztályuknak megfelelő szaklapokkal, újságokkal is ismertessük meg a tanulókat. Ezek interaktív módon való használata aktivizálja a tanulókat, segíti a tanulásukat, fejleszti a matematikai szemléletüket. Pozitív motivációval felkelthetjük érdeklődésüket a matematikai érdekességek, a matematika története iránt. Felhívhatjuk a figyelmet néhány magyar ill. más nemzetiségű neves matematikus életére és munkásságára például a tanított anyaghoz kapcsolódóan.

Kulcskompetenciák

A matematika tantárgy jellegéből adódóan az oktatás során lehetőség nyílik a NAT-ban meghatározott kulcskompetenciák széles körének fejlesztésére. Kiemelten kezeljük az alábbiakat:

Anyanyelvi kommunikáció

- A szaknyelv helyes használata, a szókinccs fejlesztése;
- a szóbeli és írásbeli kommunikációs formák alkalmazása, fejlesztése a tananyag tartalmak hatékony elsajátítása érdekében (csoportmunkák, gyűjtőmunkák, építő párbeszéd);
- az érvelés, a cáfolás és a vitakészség fejlesztése.

Idegennyelvi kommunikáció

- A tananyagban előforduló idegen szavak helyes ejtése, jelentésének ismerete;
- idegen kultúrák matematikai érdekességeinek megismerése.

Matematikai kompetencia

- A tanulók számolási készségének folyamatos fejlesztése a matematikai kompetenciák birtokában;
- annak a képességnek a fejlesztése, hogy a tanulók tudjanak mennyiségi és valószínűségi következtetéseket végezni;
- a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő reális becslési és mérési készség fejlesztése;
- a tanulók azon készségének fejlesztése, hogy alkalmazni tudják az alapvető matematikai elveket és folyamatokat a mindennapok során;
- az önálló tanuláshoz szükséges készségek és képességek kialakítása;
- a tervszerű és célirányos feladat megoldási készség fejlesztése;
- az önellenőrzés igényének kialakítása;
- a matematikai fogalomalkotás képességének, az önálló, rendszerező, a problémameglátó és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése;
- a gyors és helyes döntés képességének kialakítása.

Természettudományos kompetencia

- Nem csak a matematikából, hanem a mindennapi életből vett állítások szerepeltetése az órákon, az állítások igaz vagy hamis voltának elemzése, a tanulók eljuttatása a sejtések és szabályszerűségek megfogalmazásához, a világról alkotott egyre pontosabb kép kialakításához;

Digitális kompetencia

- Olyan elektronikus információhordozók (zsebszámológép, grafikus kalkulátor, számítógép, INTERNET) alkalmazása a matematikai tananyag tanítása közben, amelyek segítenek az ismeretszerzésben, a problémák megoldásának egyszerűsítésében.
- azon tulajdonságok kialakítása, amelyek képessé teszik a tanulókat arra, hogy az információkat megkeressék, feldolgozzák, és kritikusan alkalmazzák.

Hatékony és önálló tanulás

- Egyéni és csoportmunkában az elvégzendő feladatok megtervezése és megszervezése;
- az idővel való hatékony gazdálkodás, a feladatvégzéssel kapcsolatos szükségletek és lehetőségek felismerése;
- az előzetes tapasztalatok beépítése az új tudás elsajátításának folyamatába;
- a tanulás iránti motiváció, érdeklődés fenntartása;
- a tanultak alkalmazása a mindennapi életben.

Szociális és állampolgári kompetencia

- A pár- és csoportmunkák során és a projektfeladatok elvégzése közben annak kialakítása, hogy tartsák tiszteletben egymás személyét, éljen bennük a szolidaritás, a tolerancia, a segítőkészség, kompromisszumkészség;
- ismerjék a helyes munkamegosztást, az egyéni és közösségi felelősségvállalást;
- alakuljon ki bennük a felelősségérzet és a közösségi összetartozást megalapozó közös értékek elfogadása és tiszteletben tartásának kinyilvánítása, a demokratikus elvek tiszteletben tartása.

Kezdeményezőképeség és vállalkozási kompetencia

- Az egyén személyes, szakmai vagy üzleti tevékenységéhez illeszkedő lehetőségek felismertetése és a gazdaság működésének átfogó értelmezése;
- a gyors és helyes döntés képességének kialakítása;
- a pénz világában való eligazodás képességének kialakítása.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

- Elképzelések, tervek, élmények és érzések kreatív, esztétikus kifejezése;
- esztétikai érzék fejlesztése.

Kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép, önismeret

Mivel az egyén önmagáról alkotott képe, önmagához való viszonya saját befogadó-alkotó tevékenysége során alakul ki, a tanulók matematikai tevékenységét (számfeladatok megoldását, szerkesztési feladatok elkészítését, adatok gyűjtését, rendszerezését, önálló fogalomalkotását, stb.) úgy kell irányítanunk, hogy munkájuk értékelésének ők maguk is részeseivé váljanak, ismerjék fel (segítséggel vagy anélkül) saját korlátaikat, fejlődésük lehetőségeit. Alakuljon ki bennük reális énkép, amely segít életpályájuk alakításában. Alakuljon ki bennük megfelelő önkontroll, felelősség önmagukért, megfelelő szintű önállóság és az önfejlesztés igénye.

Hon- és népismeret

Matematika órákon (pl. szöveges és szerkesztési feladatok megoldása közben) ismerjék meg hazánk híres matematikusainak munkásságát, felfedezéseit, eredményeit. Statisztikai adatok értékelése, grafikonok elemzése közben tájékozódjanak népünk értékeiről.

Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra

Adatok gyűjtése közben (pl. interneten) szerezzenek ismereteket arról, hogy hazánk tevékeny tagja az EU-nak. Legyen számukra motiváló tényező az, hogy eredményesebb munkával lehetőségeik megnövekedjenek az EU-n belül (iskolaválasztás, munkahely). Ismerjék meg az emberi civilizáció legnagyobb eredményeit.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés

Az aktív állampolgári magatartáshoz szükséges részképességek (egyenlő bánásmód, konfliktuskezelés, segítségnyújtás, az együttműködés képessége), beállítódások (értékorientációk, felelősség, önálló cselekvés, megbízhatóság, tolerancia) elsajátítása a csoportmunka lehetőségeinek kihasználásával.

Gazdasági nevelés

A feladatok megoldása során a tanulók váljanak képessé a megszerzett ismeretek, információk felhasználására az értékteremtő munkavégzés közben. Alakuljon ki bennük pozitív attitűd a javakkal való gazdálkodás és a gazdasági ésszerűség iránt.

Környezettudatosságra nevelés

A szöveges feladatok megoldása közben ismerjék meg a környezettudatos magatartást. Alakuljon ki és erősödjön bennük a személyes felelősségvállalás. Terepgyakorlatok, mérések alkalmával gyakorolják a környezetkímélő magatartási formákat.

A tanulás tanítása

Új ismeretek szerzése és adatgyűjtés, valamint modellalkotások kapcsán a hatékonyabb munka érdekében alkalmazzák a tanulók a korszerű oktatástechnikai eszközöket (internet, prezentációk). A geometriai tételek bizonyításához, valamint a minket körülvevő világ valódi értékeinek tudatosítása során gyűjtsenek információkat, képesek legyenek azokat rendszerezni. A számtan-algebra témakörben megszerzett ismereteket tudják eredményesen alkalmazni geometriai számításokban, ill. más tantárgyakban és a mindennapok során. Tegyenek szert a fokozatos önállóságra, sajátítsák el a matematika hatékony tanulási módszereit. A valószínűségi számítások közben fontos feladat az alternatívák végiggondolása, és az ehhez kapcsolódó készségek fejlesztése. Bizonyítási feladatok során kialakíthatjuk a tanulóknak azt az igényt, hogy állításaikat érvelésekkel támasszák alá. Ennek kapcsán fontos feladat kritikai gondolkodásuk megerősítése és vitakészségük fejlesztése.

Testi-lelki egészség

A matematikai eszközök használata közben testi épségük megóvására neveljük tanulóinkat. Munkájuk végzéséhez nyugodt, kiegyensúlyozott légkört teremtünk. Az esetleges konfliktusok helyes megoldására törekszünk. Kialakítjuk bennük mások és önmaguk munkájának adekvát értékelését.

Felkészülés a felnőttléti szerepeire

Hozzá kell járulnunk a tanulók munka iránti kötődésének kialakításához (pl. elvégzett feladataik rendszeres értékelésével, megfelelő motivációval, pozitív értékek hangsúlyozásával). A matematikai témakörök tartalmi elemeinek segítségével erősíteni kell a tanulóknak azokat az adottságokat, készségeket, amelyek elősegítik a saját képességeiknek megfelelő pályát ill. szakmaválasztását.

Tan eszközök kiválasztásának elvei:

Tankönyv kiválasztás szempontja:

- ❖ tevékenységre épülő legyen;
- ❖ helyi tantervre épülő legyen.

További eszközök:

- ❖ feladatgyűjtemény;
- ❖ vonalzó, körző, szögmérő;
- ❖ zsebszámológép;
- ❖ grafikus kalkulátor;
- ❖ testmodellek;
- ❖ szabványmértékek;
- ❖ különböző oktató tablók;
- ❖ szaklapok, folyóiratok;
- ❖ internet;
- ❖ lexikonok.

Értékelés

Értékelés formái:

Év elején diagnosztizáló mérés az 5. évfolyamon szöveges értékeléssel. A tanév során folyamatos számonkérés szóban és tudáspróbák formájában. Minden évfolyamon tanévenként 4 témazáró felmérés.

Értékelés módja:

Elégséges osztályzatot kap az a tanuló, aki a tantervi minimum szintet legalább 80%-ra teljesíti. Jeles osztályzatot kap az a tanuló, aki az évfolyamra előírt tananyagtartalmak számonkérésénél átlagosan 90%-os teljesítményt nyújt.

Évi óraszám: 185 óra ebből 55,5 ó spec. tanterv szerint

Heti óraszám: 5 óra ebből 1,5 ó spec tanterv szerint

Gondolkodási módszerek:

folyamatosan + ó spec. tanterv szerint

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Az elsajátítás képességének fejlesztése. Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készség fejlesztése.	A matematika tanulási módszereinek továbbfejlesztése. Matematikatörténeti érdekességek, híres magyar matematikusok (<i>Bolyai Farkas, Bolyai János, Neumann János</i>). Könyvtárhasználat, informatikai eszközök igénybevétele.	A gondolkodási módszerek követelményei a többi témakörben konkretizálódnak.
A <u>matematikai</u> nyelv logikai elemeinek helyes használata. <u>Kommunikációs készség fejlesztése.</u>	Összehasonlításhoz, viszonyításhoz szükséges kifejezések értelmezése, használata (pl.: egyenlő; kisebb; nagyobb; több; kevesebb; legalább; legfeljebb; nem; és; vagy; minden, van olyan). Állítások igazságának eldöntése. Igaz és hamis állítások megfogalmazása.	A „nem” a logikai „és” valamint a „minden”, „van olyan” kifejezések alkalmazása.
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	A biztos, a lehetséges és a lehetetlen fogalma. Konkrét dolgok adott szempontok szerinti rendezése, rendszerezése.	
Szövegértelmező és szövegalkotó képesség fejlesztése. Mindennapi tapasztalatok alapján matematikai modell alkotása.	Változatos tartalmú szövegek értelmezése, készítése, a szaknyelv fokozatos elsajátítása. Szöveges feladatok megoldásához kapcsolható szaknyelv alkalmazása.	Egyszerű, matematikailag is értelmezhető hétköznapi szituációk megfogalmazása szóban és írásban.
<u>Gondolatmenet kiépítése.</u> Tervezés, ellenőrzés igényének kialakítása. Halmazszemlélet fejlesztése. Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Lehetőségek rendszerezett felsorolása.	Megoldások megtervezése, eredmények ellenőrzése. Konkrét dolgok adott szempont(ok) szerinti rendezése, rendszerezése. Néhány elem kiválasztása, elemek sorba rendezése különféle módszerekkel.	Mat. szöveg elemzése, megértése. Egyszerű kombinatorikus feladatokban elemek kiválasztása, rendezése az adott feltételeknek megfelelően.

Számтан, algebra:**70 óra**

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
A műveletfogalom mélyítése, kiterjesztése. A számolási készség fejlesztése gyakorlati feladatokon keresztül is. <u>Együttműködési készség, önellenőrzés fejlesztése.</u>	A racionális számok. Ábrázolásuk számegyenesen. A számok reciprokanak fogalma. Műveletek racionális számkörben: - szorzás, osztás törttel, tizedestörttel; - alpműveletek negatív számokkal. Műveletek rendszerezése a racionális számkörben. Műveleti tulajdonságok, a helyes műveleti sorrend.	Tört, tizedestört, negatív szám fogalma. Pozitív törtek szorzása és osztása pozitív egésszel. A tízes számrendszer biztos ismerete. Számok írása plvasása, nagyság szerinti összehasonlításuk. A racionális számkörrel kapcsolatos alapvető fogalmak ismerete (poz. szám, neg. szám, neg. szám, törtszám reciprok.)
A becslési készség fejlesztése.	Becslés a törtek körében is.	
A bizonyítási igény felkeltése.	<i>Egyszerű oszthatósági szabályok utolsó jegyből, utolsó két jegyből, számjegyek összegéből</i>	2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal való oszthatóság. Kisebb számok osztópárjaiknak keresése.
Racionális számok többféle megjelenítése, többféle leírása. <i>Számolási készség fejlesztése A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése</i>	Törtek tizedestört alakja Tizedestörtek tört alakja egyszerűbb esetekben Két szám közös osztói - közülük a legnagyobb -, közös többszöröseik - közülük a legkisebb. Törtek egyszerűsítése, bővítése.	Tanult számelméleti ismeretek alkalmazása törtek átalakításában, összeadásban, kivonásban.
Egyenes és fordított arányosság felismerése gyakorlati jellegű feladatokban és a természettudományos tárgyakban. A következtetési képesség fejlesztése. <u>Szövegértés fejlesztése.</u>	Arányossági következtetések. Egyenes arányosság, fordított arányosság. <i>Egyenes arányosság grafikonjának ábrázolása derékszögű koordináta-rendszerben.</i> A százalék fogalma, alap, százalékláb, százaléktértek Százalékszámítás arányos következtetéssel. Különböző pénzügyi intézetek kamatainak összehasonlítása konkrét betétek esetében.	A mindennapi életben felmerülő egyszerű, konkrét arányossági feladatok megoldása következtetéssel. Egyenes arányosság felismerése, az ismeretlen mennyiség kiszámítása A százalékszámítással kapcsolatos legegyszerűbb feladatok megoldása.
Ellenőrzési igény kialakítása. <u>Szövegértés, kommunikációs képességek fejlesztése.</u>	<i>A mérlegelv előkészítése szöveges feladatok megoldásán keresztül.</i>	Egyszerű elsőfokú egyismeretlenes egyenletek megoldása szabadon választható módszerrel.

**Összefüggések, függvények, sorozatok:
folyamatosan + 31 óra ebből 29 ó spec. tanterv szerint**

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
<p>A gyakorlati életből vett egyszerű példákban a kapcsolatok felismerése, lejegyzése, ábrázolása.</p> <p>A függvényszemlélet fejlesztése; <u>matematikai modell keresése a változások leírására.</u></p>	<p>Változó mennyiségek közötti kapcsolatok, ábrázolásuk derékszögű koordináta-rendszerben.</p> <p><u>Az egyenes és fordított arányosság grafikonja.</u></p> <p>Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek ábrázolása.</p> <p>Fordított arányos mennyiségek ábrázolása derékszögű koordináta-rendszerben.</p>	<p>Biztos tájékozódás a derékszögű koordináta-rendszerben.</p> <p>Mérési adatok táblázatba rendezése, adatok leolvasása grafikonról. Az egyenes arányosság ábrázolása, az összetartozó értékpárok leolvasása.</p>
<p><u>Megismerő képesség, összefüggés felismerő képesség, rendszerező képesség fejlesztése.</u></p>	<p><u>Gyűjtött elemek sorozatba rendezése. Sorozatok képzése, folytatása adott szabály vagy felismert összefüggés szerint.</u></p>	<p>Sorozatok folytatása adott szabály alapján.</p>

Geometria, mérés: 30 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Sík és térszemlélet fejlesztése. <u>Esztétkai érzék fejlesztése.</u> <u>A matematika kapcsolata más tudományágakkal, a gyakorlati élettel.</u>	Alakzatok síkban, térben.	Pont, egyenes szakasz fogalmának helyes használata.
Szimmetriák felismerése a természetben, művészetben.	Példák egyszerű transzformációkra: <i>tapasztalatszerzés képek, rajzok felhasználásával, hajtogatással.</i>	
Ismert alakzatok tengelyes tükröképének megszerkesztése. A pont-pont hozzárendelés fogalmának előkészítése. <u>Euklideszi szerkesztőprogram használata.</u>	A tengelyes tükrözés Tengelyesen szimmetrikus alakzatok <u>síkban és térben.</u>	Pont tengelyes tükröképének megszerkesztése. A tengelyes tükrözés alapvető tulajdonságainak ismerete. Alakzat tengelyes tükröképének megszerkesztése. A szimmetrikus négyszögek háromszögek felismerése, tulajdonságaik felsorolása rajz alapján.
Körző, vonalzó és szögmérő használata. Megoldási terv készítése. <u>Pontos munkavégzésre nevelés.</u> <u>Absztrakciós képesség fejlesztése.</u>	. <i>Háromszögek csoportosítása oldalak, szögek szerint.</i> <i>Négyszögek tulajdonságai és fajtái.</i> A kör, körrel kapcsolatos fogalmak (<i>sugár, átmérő, húr, szelő, érintő, körcikk, körszelet</i>). Szögmásolás, szögfelezés; háromszögek, téglalapok szerkesztése. Külső pontból adott egyenesre merőleges szerkesztése.	Párhuzamos és merőleges egyenesek előállítás, szögmásolás, szakaszfelező merőleges szerkesztése. Derékszög és párhuzamos megrajzolása két vonalzó segítségével.
Mérések, számítások a bővült számkörben. <u>Gyakorlati mérések és mértékváltások fejlesztése.</u>	Sokszögek kerülete.	Háromszögek, négyszögek kerületének kiszámítása. Sokszögek kerületének, téglalap négyzet területének kiszámítása, a terület mértékegységeinek átváltása a törtekről és tizedestörtekről tanultak alkalmazása
A térszemlélet fejlesztése térbeli analógiák keresésével.	Testek építése, testek hálója. <i>Téglatestek felszíne, térfogata feladatokon keresztül.</i>	Téglatest felszíne és térfogata konkrét esetekben. A térfogat és űrtartalom mértékegységeinek átváltása.
<u>Vizuális képzelet fejlesztése.</u>	<u>Makettek és azok vázlatának elkészítése projektmunkában.</u>	

Valószínűség, statisztika:
28 óra ebből 18 ó spec. tanterv szerint

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi játékok és kísérletek. Számítógépen véletlenszerűen generált adatokkal számítások végzése. <u>Relatív gyakoriság meghatározása egyszerűbb esetekben.</u>	Konkrét feladatok kapcsán a biztos és a lehetetlen események felismerése.
Rendszerszemlélet fejlesztése. Megfigyelőképesség, elemző képesség fejlesztése. Adatok gyűjtése környezetünkből. <u>Számolási és rendszerező képesség fejlesztése.</u>	Adatok tervszerű gyűjtése, rendezése. Kördiagram. Lehetséges események gyakorisága. Adatok értelmezése, jellemzése, ábrázolása (például a leggyakoribb adat, szélső adatok).	
Számolási készség fejlesztése.	<i>Átlagszámítás háromnál több adat esetén.</i> Informatikai eszközök felhasználásával a tanulók által gyűjtött statisztikai adatok átlagának számítása.	Néhány szám számtani közepének (átlagának) meghatározása.

7. évfolyam

Évi óraszám: 111 óra+55,5 óra spec tanterv szerint=166,5 óra

Heti óraszám: 3 óra+ 1,5 óra spec tanterv szerint = 4,5 óra

Gondolkodási módszerek: 4óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Pozitív motiváció kialakítása. Kommunikációs készségek fejlesztése.	Matematikatörténeti érdekességek a tananyaghoz kapcsolva. Könyvtár és elektronikus eszközök felhasználása információk gyűjtésére, feldolgozására.	
A szaknyelv logikai elemeinek helyes használata. <u>Fogalmak körülírása korábban megismert fogalmak segítségével.</u>	Az „és”, „vagy”, „ha, akkor”, „nem”, „van olyan”, „minden” kifejezések jelentése.	Gondolatok (állítások, feltételezések, választások, stb.) világos, érthető szóbeli és írásbeli közlése.
	Egyszerű („minden”, „van olyan” típusú) állítások átfogalmazása, igazolása, cáfolata konkrét példák kapcsán. Fogalmak, állítások logikai kapcsolata.	Egyszerű állítások igazságának eldöntése. A „nem” a logikai „és” a logikai „vagy” „ha akkor...” valamint a „minden „van olyan” kifejezések alkalmazása.
A halmazszemlélet fejlesztése.	Példák konkrét halmazokra: részhalmaz, kiegészítő halmaz, unió, metszet.	<u>Halmazokba rendez konkrét tárgyakat, elemeket, számokat.</u>
Szövegelemzés, <u>sejtések megfogalmazása, lejegyzése.</u> lefordítása a matematika nyelvére; <u>az önellenőrzés igényének kialakítása.</u>	Szöveges feladatok megoldása.	Egyszerű matematikai szöveges feladatok megoldása a matematika minden témaköréhez kapcsolódóan.
A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése. Tapasztalatszerzés az összes eset rendszerezett felsorolásában.	Változatos kombinatorikai feladatok megoldása különféle módszerekkel. Sorbarendezés, kiválasztás néhány elem esetén. <u>Fadiagram, útdiagram, táblázatok készítése, használata.</u>	Sorbarendezés, kiválasztás legfeljebb 4 elem esetén.

Számтан, algebra: 40 óra+8 óra spec. tanterv szerint=48 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
A számolási készség kialakítása a racionális számkörben. Zsebszámológépek használata.	Műveletek a racionális számok körében.	Alapműveletek helyes elvégzése kis abszolútértékű egészek, törtek, tizedestörtek körében egyszerű esetekben. A négy alapművelet biztos elvégzése bármilyen alakú racionális számok körében. Az eredmények becslése.
<u>Ismert fogalom újabb fogalommal bővítése.</u>	A hatványozás fogalma pozitív egész kitevőre. A hatványozás azonosságai konkrét példákban. Normálalak.	10 pozitív egész kitevőjű hatványai, 10-nél nagyobb számok normálalakja.
Következtetési képesség fejlesztése összetettebb feladatokban. <u>Lényeg kiemelése, rögzítése, összefüggések jelölése.</u>	Arány, aránypár, arányos osztás, arányossági összefüggések gyakorlati esetekben, természettudományos feladatokban. Százalékszámítási és egyszerű kamatszámítási feladatok. Kamatos kamat számítás. A hétköznapi életben előforduló kamatszámítási feladatok.	Egyenes és fordított arányosság felismerése és alkalmazása egyszerű konkrét feladatokban. Egyszerű százalékszámítási feladatok.
Matematikatörténeti érdekességek megismerése <u>iránti igény kialakítása</u>	Prímtényező felbontás. Két szám legnagyobb közös osztója, legkisebb közös többszöröse. Egyszerű oszthatósági szabályok (3-mal, 9-cel, 8-cal, 125-tel, 6-tal).	Osztó, többszörös, két szám közös osztóinak, néhány közös többszörösének megkeresése.
Mindennapi szituációk összefüggéseinek leírása a matematika nyelvén, képletek értelmezése.	<i>Betűk használata</i> Egynemű algebrai kifejezések. Helyettesítési értékek kiszámítása. Egytagú algebrai egész kifejezések összevonása, szorzása, osztása.	Egyszerű algebrai kifejezések helyettesítési értékének kiszámítása. Egynemű kifejezések összevonása. Algebrai kifejezések szorzása számmal.
A mérlegelv alkalmazása. <i>Ellenőrzési készség fejlesztése.</i> <u>Számolási készség fejlesztése.</u> <u>Algoritmusok helyes alkalmazása.</u>	<i>Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása következtetéssel, mérlegelvel, grafikus megoldással, az alaphalmaz vizsgálatával.</i>	Egyszerű elsőfokú egy ismeretlenes egyenletek megoldása.
Szövegtértelemezés.	Szöveges feladatok megoldása.	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel is.

Összefüggések, függvények, sorozatok: 9óra+10óra spec. tanterv szerint =19 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Táblázatok, grafikonok készítése konkrét hozzárendelések esetén. Tájékozódás a síkon a derékszögű koordinátarendszer segítségével.	Két halmaz közötti hozzárendelések megjelenítése konkrét esetekben. Egyértelmű hozzárendelések ábrázolása a derékszögű koordinátarendszerben. Adott függvény grafikonjáról, adott pontok hiányzó jelzőszámainak leolvasása, hozzárendelés szabályának meghatározása és értéktáblázatba történő rendezése.	A tanult összefüggések felismerése, alkalmazása konkrét feladatokban. Ismert alaphalmaz elemeinek elrendezése, rendszerezése adott vagy felismert relációk figyelembevételével.
<u>Modell alkotása fogalmakhoz, szöveges feladatokhoz.</u> <u>Tapasztalati függvények készítése a változások leírására.</u>	<i>Lineáris függvények és speciális esetei ábrázolása táblázattal, táblázat nélkül. Egyszerű tulajdonságai a szemlélet alapján. (tengelymetszet, meredekség, növekedés, csökkenés).</i>	Lineáris függvények ábrázolása értéktáblázattal egyszerű esetekben. Táblázat kitöltése adott szabály vagy grafikon alapján. Grafikonok megrajzolása táblázat segítségével.
Számolási készség fejlesztése a racionális számkörben.	Elsőfokú egyismeretlenes egyenlet grafikus megoldása.	.
<u>Együttváltozó mennyiségek összetartozó adatképeinek lejegyzése; sorozatok alkotása, értelmezése, matematikai modell keresése.</u>	<u>Sorozatok vizsgálata; számtani sorozat.</u>	<u>Képes folytatni sorozatokat adott szabály szerint.</u>

Geometria: 38óra+24 óra spec. tanterv szerint=62 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Fejlesztés a gyakorlati mérések, és a mértékegységváltások helyes elvégzésében. <u>Együtműködésre, önállóságra, önellenőrzésre nevelés.</u>	Mértékegységek átváltása konkrét gyakorlati példák kapcsán a kibővült számkörben.	Szög (fok), hosszúság, terület, térfogat, tömeg, úrtartalom, idő mérése a szabványos mértékegységeinek ismerete.
Állítások megfogalmazása, és igaz vagy hamis voltának eldöntése. Megoldási terv készítése kerület-, területszámítási feladatoknál. <u>A vitakészség fejlesztése.</u>	Háromszögek nevezetes vonalai (oldalfélező, szögfelező, magasságvonal, középvonal, súlyvonal) Háromszögek területe. Paralelogramma, trapéz, deltoid tulajdonságai, kerülete, területe. Kör kerülete, területe.	Háromszögek területének kiszámítása. A deltoid paralelogramma (téglalap, négyzet, rombusz), a háromszög, a trapéz területének kiszámítása az általános szabályok alkalmazásával.
Transzformációs szemlélet tovább fejlesztése.	Eltolás a síkban. Vektor, mint irányított szakasz <i>Párhuzamos szárú szögpárok (egyállású szögek, váltószögek).</i>	Adott pont eltolása adott vektorral. Középpontosan szimmetrikus alakzatok felismerése.
<i>A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése</i>	Középpontos tükrözés. <i>Váltószögek (csúcsszögek)</i> Középpontosan szimmetrikus alakzatok a síkban. <i>Szabályos sokszögek.</i> <i>A síkbeli mozgásról tanultak rendszerezése. Síkbeli alakzatok különböző szempontok szerinti tr4anszformálása.</i>	Adott pont középpontos tükröképének megszerkesztése. Szögfelező szerkesztése.
Szerkesztési eljárások gyakorlása.	Nevezetes szögek szerkesztése. Háromszög szerkesztése alapesetekben.	Háromszöggel kapcsolatos legegyszerűbb szerkesztések. A háromszög fogalma, a speciális háromszögek tulajdonságainak felismerése
A bizonyítási igény felkeltése.	A háromszög belső és külső szögeinek összege. <i>A négyszögek belső és külső szögeinek összege.</i>	Háromszögek és konvex négyszögek belső szögeinek összege. A négyszög fogalmának ismerete. A deltoid fogalma, legfontosabb tulajdonságainak felismerése. A paralelogramma és a speciális paralelogrammák (rombusz, téglalap, négyzet) fogalma, legfontosabb tulajdonságaik felismerése. A trapéz és a speciális trapézok fogalma, legfontosabb tulajdonságaik felismerése.
Térszemlélet fejlesztése. <u>A valóság tárgyainak modellezése.</u>	Egyenes hasábok (henger) hálójá, tulajdonságai. Forgástestek származtatása, testhálójának elkészítése. A tanult forgástestek tulajdonságai alapján forgástestek előállítására önálló tanulói munkával.	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok valamint a henger hálójának felismerése, jellemzése.

Valószínűség, statisztika: 4 óra+8 óra spec tanterv szerint =12 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi kísérletek egyszerű konkrét példák esetében a teljes eseményrendszeren.	Egyszerű kísérletekben a valószínűség becslése.
	Gyakoriság, relatív gyakoriság fogalma, tulajdonságai. Tapasztalatok gyűjtése, sejtések megfogalmazása.	A gyakoriság fogalma.
Statisztikai adatok elemzése, értelmezése.	Adatok gyűjtése, rendszerezése, adatsokaság szemléltetése, grafikonok készítése.	Egyszerű grafikonok olvasása, készítése. Összefüggések megfigyelése, értelmezése.

8. évfolyam

Évi óraszám: 111óra+55,5 spec. tanterv szerint=166,5 óra

Heti óraszám: 3 óra + 1,5 ó spec. tanterv szerint

Gondolkodási módszerek: 5óra+10óra=15 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Az igényes szóbeli és írásbeli közlés fejlesztése. <u>A matematika tanulásához szükséges nyelvi-logikai szerkezetek megismerése.</u> <u>Allítások tagadásának megfogalmazása.</u>	Gondolatok (problémák, feltételezések, összefüggések, stb.) szóbeli és írásbeli kifejezése.	Szabatos, pontos írásbeli és szóbeli fogalmazás.
A bizonyítási igény fejlesztése. Ellenpéldák szerepe a cáfolásban. <u>A kulturált vitatkozás elsajátítása.</u>	A matematikai bizonyítás előkészítése: sejtések, kísérletezés, módszeres próbálkozás, cáfolás.	
Könyvtár és egyéb informatikai eszközök használata.	Nevezetes megoldatlan problémák. Matematikatörténeti érdekességek, <u>kiselőadások.</u>	
Szövegelemzés, értelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. Az ellenőrzés, önellenőrzés igényének fejlesztése.	Szöveges feladatok értelmezése, megoldási terv készítése, a feladat megoldása és szöveg alapján történő ellenőrzése.	Szövegértelmezés egyszerű esetekben. A bővült tartalmaknak megfelelő egyszerű matematikai szöveg értelmezése. Szöveges feladatok megoldása a matematika minden témakörében.
Rendszerszemlélet fejlesztése. A tanult ismeretek közötti összefüggések felismerése, azok értő alkalmazása	Elemek halmazokba rendezése, halmazok elemeinek felsorolása konkrét példák kapcsán. A tanult halmazműveletek alkalmazása konkrét feladatokban, összefoglaló rendszerezésben	A tanult halmazműveletek felismerése két egyszerű, konkrét halmaz esetén. Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése adott szempontok szerint.
Kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.	Egyszerű kombinatorikai feladatok megoldása változatos módszerekkel (fadiagram, útdiagram, táblázatok készítése). <i>Kombinatorikai módszerek rendszerezése konkrét példákon keresztül.</i>	Sorbarendezés, kiválasztás legfeljebb 4-5 elem esetén, az összes eset felsorolása.

Számтан, algebra: 31óra+16óra=47 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
A becslés képességének fejlesztése, gyakorlása. Zsebszámológép használata	Racionális szám fogalma (véges, végtelen tizedestörtek), példák nem racionális számra (végtelen, nem szakaszos tizedestörtek). A négyzetgyök fogalma.	A racionális számok olvasása, felírásuk különböző alakban, nagyságrendjük megállapítása adott pontosságú közelítő értékük megállapítása.
A rendszerező képesség fejlesztése.	A természetes, egész és racionális számok halmazának kapcsolata. <i>Valós számok.</i>	
Számítások egyszerűsítése például azonosságok felismerésével. Zsebszámológépek alkalmazása. <u>Analógiák alapján való műveletvégzések.</u> <u>Induktív és deduktív gondolkodás fejlesztése.</u>	Műveletek racionális számkörben. Eredmények becslése. <u>Nevezetes azonosságok.</u>	Alapműveletek helyes sorrendű elvégzése egyszerű esetekben a racionális számkörben. A négy alapművelet biztos elvégzése bármilyen alakú racionális számmal
A helyettesítési érték célszerű kiszámítása.	<i>Algebrai egész kifejezések, összefüggések átalakítása.</i> Szorzattá alakítás kiemeléssel egyszerű esetekben. Algebrai egész kifejezések szorzása, osztása egyszerű esetekben.	Egyszerű algebrai egész kifejezések (képletek) átalakítása, helyettesi értékek kiszámítása Egynemű kifejezések összevonása algebrai kifejezések szorzása számmal.
Ellenőrzés igényének fejlesztése.	Elsőfokú vagy elsőfokúra visszavezethető egyenletek, elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása. Alaphalmaz, megoldáshalmaz.	Elsőfokú egyenletek algebrai és grafikus megoldása.
Szövegértelmezés, lefordítás a matematika nyelvére. <u>A végeredmény vonatkoztatása az eredeti problémára.</u>	Szöveges feladatok megoldása. <i>Problémamegoldási módszerek rendszerezése.</i>	Egyszerű szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel. A megoldás ellenőrzése.

Összefüggések, függvények, sorozatok: 15 óra+12 óra=27 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
A függvényismeret fejlesztése. Táblázatok, grafikonok készítése konkrét függvények esetén. <u>Tudatos megfigyelés adott tulajdonságok szerint.</u> <u>A tulajdonságok közti kapcsolatteremtés képességének fejlesztése.</u>	Függvények <u>tulajdonságai</u> és ábrázolásuk a derékszögű koordináta-rendszerben. $x \rightarrow x^2$; $x \rightarrow x $; $x \rightarrow -$ <i>Függvények egyszerű tulajdonságai (tengelymetszetek, növekedés, csökkenés, szimmetriák, függvényérték vizsgálata)</i> <i>Egyszerű transzformációk konkrét esetekben.</i>	$x \rightarrow ax + b$ függvény és ábrázolása konkrét racionális együtthatók esetén. A derékszögű koordináta rendszer biztos ismerete. Táblázattal, grafikonnal adott tapasztalati fv. értelmezése. Grafikon megrajzolása táblázat segítségével. Táblázat formulával adott lineáris fv grafikonjának megrajzolása.
Grafikus megoldási módszerek alkalmazása (lehetőség szerint számítógépen is).	Egyismeretlenes egyenletek, <i>egyenlőtlenségek</i> grafikus megoldása.	

Geometria: 35 óra+6 óra=41 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
A halmazszemlélet fejlesztése.	Háromszögek, négyszögek, szabályos sokszögek összefoglaló áttekintése.	Háromszögek, sokszögek csoportosítása adott szempontok szerint.
A térszemlélet fejlesztése. Zsebszámológép használata. <u>A térfogat és a felszín fogalmának elmélyítése.</u>	A tanult testek áttekintése,	Háromszög és négyszög alapú egyenes hasábok felszíne és térfogata.
A transzformációs szemlélet tovább fejlesztése. <u>Diskusszió. A lehetőségek számbavétele.</u>	Középpontos nagyítás és kicsinyítés konkrét arányokkal. A tanult transzformációk áttekintése. Szerkesztési feladatok.	Kicsinyítés és nagyítás felismerése hétköznapi szituációkban. A tanult egybevágósági transzformációk alaptulajdonságainak ismerete és alkalmazása.
A bizonyítási igény fejlesztése.	Pitagorasz tétele. <i>Síkbeli és térbeli alkalmazásai. Kerület, terület, felszín és térfogatszámítások.</i>	Pitagorasz-tétel ismerete (bizonyítás nélkül).
Számolási készség fejlesztése. <u>Algebrai műveletek alkalmazása.</u>	Számítási feladatok a geometria különböző területiről.	A háromszög, a speciális négyszögek területének, kerületének kiszámítása az általános szabályok –alkalmazásával. A kör kerületének és területének kiszámítása.

Valószínűség, statisztika: 5 óra+6 óra=11 óra

Fejlesztési feladatok, tevékenységek	Tartalom	A továbbhaladás feltételei és a minimumszint
Valószínűségi és statisztikai szemlélet fejlesztése.	Valószínűségi kísérletek a teljes eseményrendszeren. Valószínűség előzetes becslése, szemléletes fogalma.	Relatív gyakoriság.
Adatsokaságban való eligazodás képességének fejlesztése.	Adathalmazok elemzése (módusz, medián) és értelmezése, ábrázolásuk. Grafikonok készítése, elemzése.	Leggyakoribb és középső adat meghatározása kisszámú konkrét adathalmazban. Grafikonok készítése, olvasása egyszerű esetekben.

INFORMATIKA 6-8. évfolyam

Célok és feladatok

A mai információs társadalomban az IKT (információs és kommunikációs technológia) hardver és szoftver eszközeinek gyors fejlődésével párhuzamosan, folyamatosan nő az információs termékek és szolgáltatások gazdasága, az adat, az *információ árvá válik*, és az információs szektor egyre több munkaerőt alkalmaz.

Napjainkban *a tudás reformációja is zajlik*, az egyén és a tudás viszonya megváltozik. A webhelyek összességén lényegében az egész emberi kultúra, a társadalom minden szférája reprezentálódik. Az internet nyújtotta lehetőségeket felhasználva az egyén és az információ (az egyén és a tudás) közvetlenebb kapcsolatba kerül. A kommunikáció sebessége radikálisan felgyorsul. *Megváltozik az egyén magatartása is*, kritikus és értő módon kell közölnie, fogadnia és kezelnie az információt.

Az információs és kommunikációs kultúrát minden gyermek számára hozzáférhetővé kell tenni. Az informatikai nevelésnek meg kell mutatnia, hogy a *természetes és a technikai környezet* mellett létezik a jelek, kódok, szoftverek *virtuális környezete* is (program, szöveg, kép, mozgókép, hang ...), amely az emberiség praktikus, tudományos, művészi és sok másféle információit "hordozza" és megjeleníti. Az informatikaoktatás célja, hogy a tanuló mozogjon otthonosan ebben a virtuális környezetben. Képes legyen a különféle alkalmazások kezelésének elsajátítására, együttműködésre és a problémák, feladatok megoldására IKT eszközökkel. Törekedni kell az érdeklődés felkeltésére a kreativitás és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, hogy az informatika iránt különösen fogékony gyermekek - megfelelő továbbtanulás után - később az információs gazdaságban mint alkotó munkaerő dolgozhassanak.

Az ipari társadalom kialakulásával *az iskola átalakult*, a mai iskolának is meg kell változnia az információs társadalom igényeinek megfelelően. Az iskolarendszer feladata a tanulók felkészítése az információs társadalom viszonyaira. Nevelni kell a tanulókat az információs termékek és szolgáltatások kritikus, etikus és értő befogadására, fogyasztására, (Fogyasztót védő szempontok pl. panaszok intézése az elektronikus vásárlás területén), hogy az IKT használatával tudjanak tanulni, alkotni, dolgozni, művelődni, kapcsolatot, közösséget teremteni és szórakozni.

Megváltozik *a pedagógus szerepe* is: előtérbe kerül az információk közötti eligazodást segítő, tanácsadó szerepe, az ismeretek birtokosából és átadójából *a tudás navigátorává és a kompetenciák fejlesztőjévé kell válnia*. Az informatikai eszközök lehetőséget teremtenek az egyéni ütemű tanulásra is, a tehetségekkel és a lemaradókkal való speciális foglalkozásra. Ennek leghatékonyabb módját a több éven keresztül tanult informatika tantárgy és az iskolai élet egészében jelen lévő informatikai nevelés biztosíthatja.

Az informatikaoktatás célrendszere összhangban van a **Nemzeti alaptantervben** is megjelenő *kulcskompetenciákkal*. Ezeket a célokat és feladatokat differenciáltan és *az életkori sajátosságoknak megfelelően* kell értelmezni.

Fejleszteni kell a gyerekek *digitális kompetenciáját*. A társadalom információs technológiáinak magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: az információ felismerése, keresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje, továbbá kommunikáció és hálózati együttműködés az interneten.

A digitális kompetencia magában foglalja az információs technológiák lehetőségeinek értését és használatukhoz szükséges képességet, készséget a szövegszerkesztés, táblázatkezelés, képszerkesztés, prezentáció, adatbázisok, adattárolás, Internet-szolgáltatások, elektronikus kommunikáció terén, a személyes és társadalmi életben, a tanulásban, a munkában, a kutatásban és a szabadidőben. Az egyénnek ismernie kell az információ hitelességével, megbízhatóságával és kritikus értékelésével kapcsolatos kérdéseket, az etikai és jogi vonatkozások alapjait.

A digitális kommunikáció az *anyanyelvi és idegen nyelvi* (szóban és írásban történő) kommunikáció kiterjesztésének tekinthető, - gyakran „digitális írástudásnak” is nevezik – amennyiben magában foglalja a multimédiás, hipermédiás kommunikációt és azt az „alkalmazói vizuális-manuális nyelvtudást”, amellyel a számítógéppel kommunikálunk. Az anyanyelvi kommunikáció kompetenciaelemeit ki kell egészíteni a digitális médiumok rutinos használatának kompetenciáival: szövegek, táblázatok, diagramok, hangok és mozgóképek szerkesztése, értelmezése, prezentálása, különféle alkalmazásokban és az interneten.

A számítógépeket eredetileg nagy mennyiségű matematikai számítás gyors elvégzésére fejlesztették ki, ezért nem meglepő a matematikai és az informatikai kompetenciák rokonsága. Az informatikában fontos szerepet kap a *matematikai kompetencia fejlesztése*, azaz a matematikai gondolkodás és problémamegoldás fejlesztése, az algoritmusok alkalmazásának képessége, mindennapi problémák megoldása és a világ rendszereinek, folyamatainak informatikai (számítástechnikai) modellezése során. Mindezekon túlmenően a tevékenység-algoritmusok nagy szerepet játszanak a számítógépes kommunikációban, az alkalmazások és az információk kezelésében is.

A *természettudományos kompetencia* készséget és képességet jelent arra, hogy ismeretek és módszerek sokaságának felhasználásával magyarázzuk és előre jelezzük a természeti folyamatokat illetve a rendszerek mozgását, tulajdonságait. A matematika köztudottan a természetleírás, különösen a fizikai leírás átütő erejű eszköze, nyelve. A természeti rendszerekre vonatkozó számítások azonban gyakran nagy nehézségekbe ütköznek, továbbá jelentős probléma bizonyos mérések során nyert nagy mennyiségű adat informatikai kezelése, feldolgozása is. A korszerű számítógépek és modellek alkalmazásával azonban korábban elképzelhetetlen mennyiségű számítást lehet rövid idő alatt elvégezni. Ezzel a természettudományos és műszaki modellezés praktikus szempontból magasabb szintre lépett. Az informatikai-számítástechnikai kompetencia itt kapcsolódik szorosan a matematikai és a természettudományos kompetenciához. A természettudományos és műszaki-technikai kompetencia magában foglalja a kételkedő, kritikus és kíváncsi attitűdöt, a megismerés és konstruálás iránti vágyat, valamint a biztonsággal és fenntarthatósággal kapcsolatos etikai kérdések iránti érdeklődést is. Ezen a ponton szintén kapcsolódik az informatikához.

A *hatékony és önálló tanulást* nagymértékben segítheti az informatika azzal, hogy új eszközöket ad a kezünkbe: általános és speciális alkalmazások, elektronikus tananyagok, e-könyvek, internetes adatbázisok, multimédia oktatóprogramok, valamint elektronikus oktatástechnikai eszközök (projektor, interaktív tábla ...). A hatékony és önálló tanulás fel is tételezi, hogy rendelkezünk megfelelő digitális kompetenciával, ismerjük és tudjuk használni a fenti eszközöket. Az informatikai eszközök segítik a motiváció és az összpontosított figyelem folyamatos fenntartását, ezért is alkalmasak a legtöbb tantárgy tanulására.

Az informatikai eszközök, a médiainformatika és az infokommunikáció lehetőségei új tanulási technikákat kínálnak minden tantárgyban a tanórákon és az órán kívüli felkészülésben. Az informatika tantárgy egyik célja, hogy a fenti eszközöket és módszereket megismertesse a tanulókkal.

Az informatika gyakorlatorientált tantárgy, ami nem csak azt jelenti, hogy jelentős a számítógépes gyakorlati tevékenység, hanem azt is, hogy a feladatok zöme a hétköznapi élettel, a közösségi, iskolai és családi életvitellel, a munkával, alkotással és tanulással kapcsolatos. Mindez kitűnő lehetőséget teremt a *szociális és állampolgári kompetenciák* fejlesztésére. Az IKT eszközök gyakori használata megköveteli, hogy az egyén rendelkezzen a biológiai és mentális egészség megőrzésének képességével, ugyanis a túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító és függőséget okozhat. Az internet soha nem látott mértékben lehetővé teszi más társadalmak és kultúrák megismerését és elismerését, ezzel lehetőséget nyújt az állampolgári kompetencia fejlesztésére. Az információ nyilvánossá válása lehetőséget ad a demokrácia erősítésére.

Az informatikaoktatás hozzájárul az *állampolgári kompetencia* fejlesztéséhez, amennyiben külön foglalkozik az informatika kultúrtörténetével és az információs társadalommal, kiemelve az informatika jogi és etikai vonatkozásait. Az informatikai kompetenciák szükségesek a munka világának szinte minden információkezelést és szellemi tevékenységet igénylő területén.

Az informatikaoktatás elősegíti a *kezdeményezőképeség és a vállalkozói kompetencia* tudatos fejlesztését is. A gyakorlati feladatok megoldása során olyan készségeket és képességeket fejleszt, mint a tervezés, szervezés, irányítás, elemzés, kommunikálás, a tapasztalatok értékelése, egyénileg és csapatban történő munkavégzés. Az informatikaoktatás tág lehetőségeket teremt az innovatív és kreatív problémamegoldásra.

Az információs termékek alkotása, tervezése és gyártása során fontos szempont a mű, illetve a dokumentum esztétikai megjelenése és kifejezőképessége. (Gondoljunk a könyvkiadásra, a multimédiára vagy a webhelyekre.) Rohamosan fejlődik a digitális vagy digitalizált műalkotások, illetve művészetek száma is. Az informatikaoktatás az *esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség* kompetenciafejlesztésének egyik korszerű eszköze.

Az iskolai számítógépes hálózat, az internet és a könyvtár "forrásközpont"-ként történő felhasználásával fejleszteni kell az önműveléshez szükséges attitűdöket, képességeket és tanulási technikákat. A könyvtári informatikának fel kell készítenie a tanulókat az információk elérésére, kritikus kiválasztására, feldolgozására és közlésére. Cél az iskolai és más típusú könyvtárakban a könyvtári eszközökkel végzett tevékenységek gyakoroltatása, tudatos és biztos használói magatartás kialakítása is.

Mindehhez azonban nem elég az informatika tantárgy. A tanulóknak ismerniük és használniuk kell az informatikai eszközöket a különböző órákon és a felkészülésük során is.

A *Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai* a kulcskompetenciákra épülnek. Egyes kulcskompetenciák meghatározó szerepe különösen megfigyelhető az aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés, a gazdasági nevelés, a környezettudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, a felkészülés a felnőtt lét szerepeire, kiemelt fejlesztési feladataiban. Az informatikaoktatás és nevelés részben az ismeretek szintjén, nagyrészt azonban a feladatmegoldások, problémamegoldások, alkalmazások szintjén építi be a kiemelt fejlesztési feladatokat napi gyakorlatába.

Az informatikaoktatásban a *differenciálás* azt a célt szolgálja, hogy a tanulók érdeklődésüknek megfelelően, minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket. Ennek érdekében olyan differenciálást kell alkalmazni, amely optimálisan alkalmazkodik az egyének tudásához, kompetenciáihoz, olyan szervezési irányítási és értékelési módokat kell alkalmazni, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációjának kialakulását és fejlesztését. Az egyéni és a kooperatív tanulási technikák, valamint az IKT alkalmazása erre különösen tág teret nyújt az informatikában.

A tantárgy oktatásának célja, hogy megismertesse az informatika eszközeit, módszereit és fogalmait, amelyek lehetővé teszik a tanulók helyes informatikai szemléletének kialakítását, tudásuknak, készségeiknek és képességeiknek fejlesztését, alkalmazását más tantárgyakban, későbbi tanulmányaikban, a mindennapi életben, a szórakozásban és a munkában. Fontos, hogy a tanulóknak sikerélményük legyen az informatikaórákon, és törekedjenek ismereteik folyamatos megújítására. Cél olyan attitűd kialakítása, hogy az egyén érezze, képes tevékenyen bekapcsolódni az egész világra kiterjedő információs társadalomba.

Fejlesztési követelmények

A tanuló ismerje meg és tartsa be a számítógépes és más intelligens informatikai eszközökkel végzendő munka szabályait, különös tekintettel a balesetek megelőzésére. Sajátítsa el a számítógép-kezelés alapjait. Legyen képes a számítógéppel és más intelligens informatikai eszközökkel való kommunikációra (interaktív kapcsolat tartására). Ismerje fel, és alkalmazza a számítógépes kommunikációban leggyakrabban előforduló vizuális és manuális jeleket, jelkombinációkat. Tudja alkalmazni az operációs rendszer és a segédprogramok legfontosabb szolgáltatásait. Tartsa be a program- és adatvédelem szabályait. Szerezzen jártasságot az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Ismerje a használt informatikai eszközök működési elveit.

Legyen képes a különböző formákban megjelenő adatokat felismerni; tudjon adatot különféle formákban megjeleníteni, szemléltetni, vizsgálni. Ismerje a legalapvetőbb szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumformákat, ezeket minta alapján legyen képes megvalósítani, legyen igénye a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására, különböző formában való megjelenítésére. Tudja kezelni és szerkeszteni a multimédiás dokumentumok alapelemeit. Szerezzen tapasztalatokat az adatok különféle formáinak (szöveges, hangzó, képi) együttes kezelésében, tudjon adatokat megkeresni, elérni adatbázisból, számítógépes hálózatról. Tudja a digitális tudásbázis-rendszert és az oktatóprogramokat használni.

Legyen képes egy probléma megoldásához kiválasztani az általa ismert eszközök, programok, alkalmazások és módszerek közül a megfelelőt.

Legyen képes különféle formákban megfogalmazni a környezetében, az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részeit. Helyesen használja a logika bizonyos elemeit (és, vagy, nem, ha ... akkor ...). A problémamegoldás során segítséggel ismerje fel az adatok közötti összefüggéseket. Ismerje fel az adatok és az eredmények kapcsolatát. Legyen képes a feladat megoldására készített algoritmust megvalósítani számítógépen (a használt fejlesztő rendszerrel). Legyen képes értelmezni a programok által szolgáltatott válaszokat.

Kísérletezzen egyszerű folyamatok számítógépes modelljeivel, figyelje meg a paraméterek módosításának hatását.

A tanuló értse a közvetlen és a közvetett (technikai) kommunikáció lényegét. Legyen jártas a hálózat alapszolgáltatásainak önálló használatában. Tudjon információt szerezni és elhelyezni az interneten. Tudjon kapcsolatot teremteni másokkal a hálózat révén: csoportos kommunikációs formák, elektronikus levelezés. Tudja használni a mobilkommunikáció lehetőségeit.

Legyen tájékozott a média (internet, televízió, rádió) szerepéről. Ismerje a hagyományos médiumok elektronikus megfelelőit (például elektronikus könyv, folyóirat, zene). Ismerje és használja az internetes portálokat, digitális fényképezést, a multimédiát. Ismerkedjen az új médiumokkal (virtuális valóság, interaktív média). Tudjon használni médiainformatikai eszközöket a tanulási folyamatban és a szabadidős tevékenységben.

A tanuló ismerkedjen meg a számítástechnika történetével, a mai informatika alkalmazásaival és fejlődési irányjaival. Ismerje meg és értékelje a magyar tudósok szerepét, tevékenységét a világ informatikai kultúrájának fejlődésében.

Tanulmányozza az informatika társadalmi szerepét, az információs társadalom főbb jellemzőit, az újonnan felmerülő pszichológiai és szociális kérdéseket. Ismerje a programok és adatok használatának jogi és etikai alapjait (szerzői jog, személyes adatok, hitelesség). Ismerje a túlzott informatikai eszközhasználat személyiségre káros hatásait (pl. játékfüggőség, gerinc vagy a szem károsodása). Legyen tájékozott az e-kereskedeletről. Tudjon terméket és szolgáltatást interneten rendelni, illetve vásárolni.

A tanuló rendszeresen használja az iskolai könyvtárat, mint információs-tanulási forrásközpontot, vegye igénybe szolgáltatásait. Alkalmazza a könyvtárhasználat szabályait, informatikai eszköztudását, és a megfelelő viselkedés normáit. Ismeretei bővítéséhez, tanulási feladataihoz szerezzon jártasságot a könyv- és médiatár és az elektronikus könyvtár használatában. Feladatai megoldásához rendszeresen használja a folyóiratokat, lexikonokat, szótárakat, kézikönyveket, az ismeretterjesztő irodalmat, a különböző médiumokat, valamint az interaktív multimédiát. A dokumentumtípusok ismeretében legyen képes azok önálló használatára. Ismerje a könyvtártípusokat, a kézikönyvtár informálódásban betöltött szerepét. Tudjon különböző szempontok szerint dokumentumokat keresni a könyvtár adatbázisaiban, katalógusaiban. Tudjon forrást és információt keresni a tájékoztató eszköznek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával. Tudjon a dokumentumokból idézni, és a forrásokra szabályosan, etikusan hivatkozni.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	Az informatikai eszközök használata	
Hardver- és szoftverkönyvtár	Ergonómiaileg megfelelő számítógépes munkakörnyezet. A számítógép és perifériái (billentyűzet, egér, monitor, lemez meghajtók). Informatikai eszközök kezelése. Egyes informatikai eszközök működési elveinek bemutatása.	A számítógépterem rendjének, a gépek balesetmentes használatának megismerése. A billentyűzet és az egér helyes használata. A háttértárak (lemez) szerepének megértése. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. Óravázlat készítése tanári segítséggel.
Kommunikáció a számítógéppel ("Jelelés" a számítógéppel) Könyvtárszerkezet és állományok	A jelek világa. Titkosítások. Jelek a számítógépen, a grafikus felhasználói felület. Hogyan kommunikálunk a számítógéppel? A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció elemei. Könyvtárszerkezet. Háttértár váltása, könyvtár kiválasztása, eligazodás a tároló rendszerben. Fájlok keresése. Könyvtárszerkezet kialakítása a háttértárolón. Állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Hálózati belépés és kilépés módja. Programok futtatása.	Különböző jelek értelmezése. Egyszerű titkosítások készítése. Háttértár és könyvtárak váltása, könyvtárba való belépés, mozgás a könyvtárak között. Ismert helyen lévő állomány megkeresése. Be- és kilépés az iskolai hálózatba. Kiválasztott állományok másolása, mozgatása, átnevezése, törlése. Egyszerű oktatóprogramok interaktív használata. A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció gyakorlása a programokkal. Például: magyar és idegen nyelvű szoftverek összehasonlítása, használata.
Informatika-alkalmazói ismeretek		
Rajzos-szöveges dokumentumkészítés	Kiseb méretű rajzos-szöveges dokumentumok tervezése, az elkészítés szokásos menete. Egy rajzoló program alapszintű szolgáltatásai. A rajzeszközök és a színek kezelése. Rajzok, ábrák készítése. Egy szövegszerkesztő legegyszerűbb szolgáltatásai. Szöveg begépelése, javítása, módosítása. Karakterek formázása: a betűtípus, a betűméret	Egy rajzoló és egy szövegszerkesztő program egyes alapszolgáltatásainak alkalmazása. A megfelelő rajzeszköz kiválasztása. Egyszerű rajzok készítése. Esztétikus meghívó, vers, levél készítése. Mentés és nyomtatás segítséggel. A szöveg karakter szintű formázása: betűtípus, betűméret, félkövér, dőlt és aláhúzott betűstílus beállítása. Másolás, beillesztés, beszúrás a

	beállítása, dőlt, aláhúzott, félkövér betűstílus. Mentés és nyomtatás. Szövegek, képek másolása, beillesztése a dokumentumba.	dokumentumba.
Multimédiás elemek szerkesztése	A multimédia alapelemei: szöveg, rajz, hang, zene, fénykép, animáció és film.	Multimédia alapelemek készítése, szerkesztése. Hanganyagok és képsorok lejátszása multimédia számítógéppel. Téma lehet például egy iskolai program, ünnep, sportesemény, rendezvény.
Táblázatok	Táblázatok	Adatok csoportosítása, értelmezése, táblázatba rendezése.
Adatbázisban keresés	Tantárgyi adatbázisok. Közhasznú információforrások.	Helyi (tantárgyi) adatbázis használata, keresés az adatbázisban. Tantárgyi problémák, kooperatív feladatok megoldása. Menetrend, moziműsor, telefonkönyv használata.
Infokommunikáció		
Adatok közlése és keresése az interneten	Tantárgyi adatbázisok használata Adatbázisok az interneten (pl. menetrend) Hasznos webhelyek.	Keresés az adatbázisokban. Böngészés és keresés az interneten. Például az interneten térképek használata.
Internetes és mobilkommunikáció	Az információ jelentése. Információátvitel (telefon). Az elektronikus levelezés alapjai. Csoportos kommunikációs eszközök az interneten.	Az információ köznapi fogalmának helyes alkalmazása. Hétköznapi távközlési eszközök (pl. mobiltelefon) használata. Levél küldése, fogadása. Csevegés.
Médiainformatika	Digitális média (eszközök).	Elektronikus könyv kezelése, olvasása. Multimédia program interaktív használata. Például oktatóprogram vagy játék használata a weben. Internetes portálok látogatása.
Infotechnológia Problémamegoldás	Problémák felvetése és megoldása.	Egyszerű problémák megfogalmazása. Algoritmusok készítése hétköznapi problémák megoldására. Például egy étel (palacsinta) elkészítésének algoritmus.
Algoritmizálás, programozás	Ismert adatokból az eredmények meghatározása. Táblázatok, diagramok. Feladatmegoldás egyszerű fejlesztőrendszerrel. Modellezés oktatóprogrammal.	Hétköznapi algoritmusok, térbeli tájékozódási képességet fejlesztő, egyszerű algoritmusok készítése. Például egy nevezetesség megtalálásának algoritmus egy városban. Algoritmusok szöveges, rajzos megfogalmazása, értelmezése. Adott probléma megoldásához készült algoritmus megvalósítása számítógépen. Szabályozó eszközök működésének és hatásának megfigyelése.
Információs társadalom	Az informatika történetéből. Szabadon felhasználható (információ)források.	Kiselőadás, házi dolgozat az informatika történetéből. Szabadon felhasználható források keresése.

	Személyes adatok. Informatikai eszközökkel kapcsolatos etikai kérdések.	Személyes adataink táblázatba rendezése. Beszélgetés az informatika etikai kérdéseiről.
Könyvtári informatika	Könyvtári szolgáltatások. Irányított forrás- és információkeresés. Könyvtári médiumok megkülönböztetése és irányított használata.	A könyvtári szolgáltatások megismerése. Tanulmányi feladathoz keresőkérdések megfogalmazása. Megadott művek irányított keresése és tematikus gyűjtőmunka a könyvtár szabadpolcos állományában. Egyszerű irányított forrás- és információkeresés. A médiumok megkülönböztetése formai és használati jellemzőik, információs értékük alapján. Különböző könyvtári médiumok irányított használata.

A továbbhaladás feltételei

5. évfolyam végén. Legyen képes kezelni a billentyűzetet és az egeret. A tanuló értse, hogy ugyanazt az ismeretet különféle jelekkel leírhatjuk. Tudjon alapszinten kommunikálni az adott programokkal. Tudjon tájékozódni a számítógép könyvtárstruktúrájában. Tudjon mappákat és fájlokat létrehozni, másolni, törölni. Képes legyen ábrákat, rajzokat készíteni rajzolóprogrammal.

6. évfolyam végén. Tudjon szöveget karakter szinten formázni és egyszerű dokumentumot készíteni. Tudjon használni néhány közhasznú információforrást. Tudjon webhelyekre látogatni, és ott adott információt megkeresni. Küldjön és fogadjon elektronikus leveleket. Legyen képes egyszerű, hétköznapi algoritmusokat értelmezni, illetve végrehajtani. Tudjon eligazodni az iskolai könyvtár szabadpolcos állományában. Tudja, hogy milyen könyvtári szolgáltatásokat nyújt az iskolai könyvtár. Tudjon irányítással információt keresni a segédkönyvekben és helyi adatbázisban. Legyen képes megkülönböztetni a főbb könyvtári médiumokat.

7. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK	BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK
	Az informatikai eszközök használata	
Hardver- és szoftverkörnyezet	A számítógép fő részei. Számítástechnikai eszközök kezelése. Billentyűzet, egér, lemez meghajtók, nyomtató, szkener (mikrofon, hangszóró, fülhallgató), digitális fényképezőgép. Hordozható számítógép. Mobil-kommunikációs eszközök. A jelek csoportosítása és átalakítása. Digitális jelek és az adatmennyiség. A számítógéppel való kommunikáció alapelemei és szabályai. A használt informatikai eszközök működési elveinek bemutatása.	A személyi számítógép fő részeinek és működése lényegének megértése; a billentyűzet és az egér gyakorlott kezelése, a lemez meghajtók és más perifériák használata. Különböző jelfajták csoportosítása; az információ és adat megkülönböztetése; különféle informatikai eszközök és kommunikációs rendszerek kipróbálása. A számítógépes programokkal való kommunikáció leggyakoribb jeleinek megismerése és szabályainak (elsősorban a manuális algoritmikus tevékenységeknek) tudatos használata az operációs rendszer és a különféle alkalmazói rendszerek kezelése során.
Az operációs rendszer használata	Az operációs rendszer és/vagy egy segédprogram alapszolgáltatásainak	Háttértáron és adathordozón az előírt könyvtárszerkezet kialakítása a létrehozás,

használata.
 Könyvtárszerkezet kialakítása
 háttértáron és adathordozón.
 Kiválasztott állományok másolása,
 mozgatása, átnevezése, törlése.
 Tömörítés és kibontás.
 A hálózat használatának alapszabályai.

törlés parancsok használatával.
 Állományok kijelölése, másolása,
 mozgatása, átnevezése, törlése. Ismert
 nevű állomány megkeresése adott
 háttértáron. Kiválasztott állomány vagy
 könyvtár tartalmának tömörítése
 programmal, a tömörített állomány
 kicsomagolása.
 A helyi hálózat használata.

Informatika-alkalmazói ismeretek

Multimédiás
 dokumentumok készítése

Képek bevitele (szkennelés), digitális
 fényképezés. Mozgóképek, animáció.
 Hangrögzítés és lejátszás.
 Multimédiás dokumentumok készítése.
 Bemutató készítése.
 Szöveg, kép, hang kezelése.
 Animáció és vetítés.

Képek szkennelése. Digitális fényképek és
 mozgóképek készítése, használata.
 Animáció szerkesztése.
 Hangfelvétel készítése (segédprogrammal).

Egyszerű multimédiás dokumentumok
 összeállítása.

Egyszerű bemutatók készítése.
 Bemutató vetítése.

A feladathoz megfelelő alkalmazás
 kiválasztása.

Például bemutató készítése kiselőadáshoz
 környezetvédelmi vagy informatika-
 történeti témához.

Adatbázisban keresés

Információszerzés adatbázisból,
 számítógépes hálózatról.

Információszerzés adatbázisból, a
 hálózatról, ill. az internetről. A megtalált
 információ gyűjtése, feldolgozása.
 Tematikus térképek keresése az interneten.
 Internetes adatbázisok használata tantárgyi
 feladatok megoldásához, például térképek
 használata, építmények, objektumok
 keresése.

Infokommunikáció

Adatok keresése az
 interneten

Infokommunikáció, adatátvitel.
 Hasznos webhelyek, távoli adatbázisok.

Hasznos webhelyek és adatbázisok
 felkeresése. Egy letöltött weboldal
 részletének elmentése saját háttértárra vagy
 új állományba a vágólap használatával.
 Például valamely kiválasztott témáról
 cikkek, e-könyvek keresése, részleteinek
 letöltése. Fájlok letöltése.
 Például képek, videók keresése, letöltése és
 rendezése híres művészekről, énekesekről
 vagy sportolókról.

Internetes és
 mobilkommunikáció

Az elektronikus levelezés, kiegészítő
 információk, levélmelléletek.
 Mobilkommunikáció.

A címzett, a tárgy, a másolat és más adatok
 kitöltése. Állományok csatolása a levélhez.
 Saját e-mailcím létrehozása és használata.
 A mobiltelefon szolgáltatásainak
 bemutatása (sms, mms).

Médiainformatika

A hagyományos médiumok digitális
 (elektronikus) változatai. Multimédia
 oktatóprogramok, oktatási anyagok.

A digitális médiumok (elektronikus könyv,
 folyóirat, digitális zene, videó, tévé)
 alkalmazása a megismerési folyamatban.
 Tantárgyi multimédia oktatóprogramok
 kezelése.

Infotechnológia

Feladatmegoldás, algoritmizálás	A feladatmegoldáshoz szükséges adatok és az eredmények kapcsolata. Elemi és összetett adatok. Algoritmusok tervezése. Algoritmusok készítése, leírása algoritmus-leíró nyelven. A feladatok megoldása fejlesztő rendszerrel. Programozás. A program futtatása, tesztelése, javítása. A lépésenkénti finomítás elve.	A feladatmegoldáshoz szükséges adatok és az eredmények kapcsolatának feltárása, elemzése. Elemi és összetett adatok megkülönböztetése, kezelése. Adott feladat megoldásához algoritmus tervezése. Szekvenciális és feltételes vezérlés, ciklusos programok értelmezése, kódolása, kipróbálása. Grafikával, szöveggel kapcsolatos programok készítése. Egyszerű a mindennapi élethez kapcsolódó logikai és matematikai feladatok megoldása. Különböző számításművelet adatok használata.
Folyamatok modellezése	Kísérletezés véletlen jelenségek modelljeivel.	Néhány véletlen jelenség modelljének megismerése, a paramétermódosítás hatásainak megfigyelése. Logikai játékok használata.
Információs társadalom	Az informatikai eszközhasználat veszélyei. Az IKT eszközhasználat és az emberi kapcsolatok, viselkedési szabályok.	A túlzott informatikai eszközhasználat (számítógépes játékok, tévé, videó) veszélyeinek, személyiséget károsító hatásainak megbeszélése. A függőség megakadályozása.
Könyvtári informatika	Könyvtártípusok. Az elektronikus könyvtár lehetőségei és alkalmazása a tanulási folyamatban, a közhasznú tájékozódásban és a rekreációban. A kézikönyvtár jellemző könyvtípusai. Irányított forrás- és információkeresés.	Különböző típusú könyvtárak megismerése. Az elektronikus könyvtárak szolgáltatásainak igénybevétele. A kézikönyvtár jellemző könyvtípusainak felhasználása a szaktárgyi tájékozódásban. Tájékozódás a korosztálynak készült informatika tárgyú lexikonok, ismeretterjesztő könyvek, folyóiratok körében. Irányított forrás- és információkeresés a direkt és indirekt tájékoztató eszközöknek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes a számítógép legfontosabb perifériáit kezelni. Tudjon tájékozódni a számítógép könyvtárstruktúrájában. Tudja használni a számítógép karbantartásához szükséges segédprogramok egyikét, vagy az operációs rendszer néhány szolgáltatását. Ismerje és tudja kezelni a multimédia alapelemeit (szöveg, kép, hang). Tudja használni az elektronikus levelezés alapszolgáltatásait. Képes legyen egyszerű feladatokhoz (néhány utasításból álló) algoritmusokat készíteni. Ismerjen fel algoritmus-szerkezeteket (elágazás, ciklus). Ismerje a könyvtártípusokat. Tudja használni az elektronikus könyvtárat. Tudjon információt keresni a segédkönyvekben (szótár, lexikon, enciklopédia) és az interneten.

8. évfolyam

Fejlesztési feladatok

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

BELÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK

Az informatikai eszközök használata

Hardver- és szoftverkönyezet

Korszerű digitális számítógépek. Adatvédelem, adatbiztonság. A vírus fogalma, fajtái. A vírusterjedés megakadályozása.

Adatok gyűjtése, kiselőadások összeállítása a mai számítógépekről. Védekezés a vírusok terjedése ellen.

Informatika-alkalmazói ismeretek

Szövegszerkesztés

Szöveges-rajzos-táblázatos dokumentum tervezése, az elkészítés szokásos menete. A szövegegységek. Karakter-, bekezdés- és oldalformázás. Műveletek vágólappal. Ábrák, rajzok, képek, szimbólumok, objektumok beszúrása. Kisebb méretű dokumentum tervezése, szerkesztése (Például levél, újságoldal készítése.)
Tabulátorok használata. Szöveg átrendezése, keresés, csere, helyesírás. Táblázat beszúrása szöveges dokumentumba.
Hípertext (hipermédia) dokumentum.

Az alapvető szövegegységek ismerete, kezelése. Többféle formázást tartalmazó dokumentumok készítése. A vágólap használata (kivágás, másolás, beillesztés, mozgatás, törlés). A dokumentum mentése, megnyitása és nyomtatása.
Dokumentumkészítés szokásos menete szerint. Képi adatok gyűjtése, képek bevitele (a dokumentumba).
Szöveges dokumentumokban tabulátorok használata. Táblázat beszúrása, formázása, feltöltése adatokkal.
Dokumentumok formai és tartalmi javítása, a helyesírás ellenőrzése. Szöveget, képet vagy táblázatot tartalmazó dokumentumok készítése. Egyszerű hípertext dokumentum szerkesztése például szövegszerkesztővel.

Táblázatok, diagramok

Táblázatok használata a hétköznapi és az iskolai életben. Cella, sor, oszlop, hivatkozás, képlet. Adatok formátuma, típusai (szöveg, szám, pénznem).
Az adatok szemléltetését segítő eszközök megismerése.
Az adatok csoportosítása értelmezése, azok grafikus ábrázolása, következtetések levonása.
Diagramok, grafikonok készítése táblázatból.

Az adatok táblázatos formában történő megjelenítése, előnyeinek bemutatása.
A táblázatkezelés alapfogalmainak (cella, sor, oszlop, hivatkozás, képlet) megismerése egyszerű példákon.
Táblázatok létrehozása, módosítása (adatbevitel, mozgatás, másolás, törlés).
Az elkészült munka tárolása, kinyomtatása.
Táblázathoz diagram készítése. Kész táblázatból és diagramból az adatok között meglévő összefüggések felismerése, olvasása.
Különböző tantárgyakhoz kapcsolódó táblázatok megismerése, egyszerű tantárgyi feladatok megoldása táblázatkezelővel.
Keresés tantárgyi adatbázisokban.

Problémamegoldás

Problémamegoldás informatikai alkalmazásokkal.

A probléma megoldásához szükséges alkalmazói környezet kiválasztása. Az iskolához kapcsolódó probléma, feladat megoldása informatikai eszközök használatával önállóan vagy csoportmunkában, tanári irányítással.

Infokommunikáció

Adatok közlése és keresése az interneten

Weblapkészítés. A weboldal tulajdonságai, szövegformázás, kép beillesztése, hivatkozások.
A weblap publikálása.
Egyéb publikálási lehetőségek, például blog, fotótár.
Tematikus és kulcsszavas keresők.

Egyszerű weblapok szerkesztése és elhelyezése az interneten.
Sövegek, képek elhelyezése az interneten.
Böngészés. Tematikus és kulcsszavas keresés az interneten. Tantárgyi anyag összeállítása.

	Keresés meglévő adatbázisban.	
Internetes kommunikáció	Az internet szolgáltatásairól. E-kereskedelem, webáruházak.	Az internet egyes kommunikációs szolgáltatásainak használata. Vásárlás az interneten. Panaszok intézése az elektronikus vásárlás területén. Termékek, szolgáltatások keresése és megrendelése.
Információs társadalom Az informatika fejlődéstörténetéből Az információs társadalomról	A számítástechnika történetéből. Magyar tudósok szerepe az informatikai kultúra fejlődésében. A hálózati szolgáltatások kialakulásának rövid története. A számítógépek alkalmazási területei a társadalomban. Különböző számítógéppel ellátott eszközök, rendszerek (például gépkocsi, lakás, robot). Az informatika fejlődési irányai. Az információ hitelessége. Szerzői jog. Szabad felhasználás körébe tartozó adatok, dokumentumok bemutatása példákkal. Felhasználói etika. Az emberi kapcsolatok változása az információs társadalomban. Infokommunikációs viselkedési szabályok bemutatása példákkal.	A számítástechnika történetére vonatkozó adatok gyűjtése, rendszerezése; tájékozódás a mai hardvereszközök világában; adatok gyűjtése a számítógép, a robotok és más informatikai eszközök alkalmazási területeiről, tanári irányítással, könyveket, folyóiratokat és az internetet forrásként használva. Források értékelése a megbízhatóság szempontjából. A szerzői jog fogalmának megismerése. Informatikai eszközök és szoftverek etikus használata. Előadások, dolgozatok készítése az információs társadalom egy-egy jellemző vonásáról, problémájáról.
Könyvtári informatika	Az iskolai könyvtár teljes körű használata. Tárgyi katalógusok (hagyományos és elektronikus formában). A tematikus keresés algoritmusai. Keresési szempontok kifejezése a könyvtár kódrendszerével. A forrásfelhasználás szabályai.	Szaktárgyi problémához megfelelő médium kiválasztása. Források keresése a könyvtári katalógusokban tárgyszavak, ill. szakjelzetek segítségével. Információkeresés hagyományos és elektronikus forrásokból. Forrásfelhasználás algoritmusának és etikai szabályainak alkalmazása. Forrásjegyzék készítése.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje a számítógép fontosabb alkalmazási területeit és jelentőségét a mai társadalomban. Képes legyen többféle formázást tartalmazó szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumot készíteni. Minta alapján tudjon dokumentumot készíteni. Tudjon adatokat táblázatos formában és diagramon megjeleníteni. Tudja használni az internet egyes szolgáltatásait. Tudja, hogy a tárgyszó és a szakjelzet a könyv témáját fejezi ki. Tudjon a szakjelzet ismeretében a szabadpolcon műveket keresni. Legyen képes - segítséggel - a tárgyi katalógust használva egyszerű keresési feladatokat megoldani. Tudjon forrásokra hivatkozni.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt területeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük. Ebben az alapvető ismeretek mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tanulók a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók számonkérése során a hagyományos osztályozás mellett használjuk a rövidebb-hosszabb szóbeli értékelést is. A tanulást segítő diagnosztikus értékelés úgy hatékony, ha megadjuk a javítás lehetőségét, hiszen legfőbb feladatunk a tanuló informatikai kompetenciáinak fejlesztése. Ez az értékelés a tanulási folyamat irányításának eszköze, nem a tanulók rangsorolása. Ezzel szemben a végső jegynek az informatika tudásszintet kell tükröznie, nem más szaktárgyi tudást, nem a magatartást vagy egyéb szempontot.

A tanulók tevékenységének értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet. Formái:

- Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
- Szóbeli beszámoló
- Írásbeli beszámoló egy-egy résztémából. Törekedni kell arra, hogy a feladat megoldásához más szaktárgyi tudást és készséget, vagy egyéb ismeretet csak minimális mértékben használjunk. A feladatok ne legyenek sem túl szokatlanok, sem túl bonyolultak, az órai gyakorlathoz igazodjanak, emellett adjunk olyan feladatot is, amely a tehetségesebb és gyakorlottabb tanulóknak szól. Csak azt szabad értékelni, amit a feladat egyértelműen kér (előír). A tanulónak ne kelljen kitalálnia, hogy a kérdéseken túlmenően mire vagyunk még kíváncsiak. Írásbeli munka lehet fogalmakat, ismereteket vagy a problémamegoldást ellenőrző dolgozat, nagyobb otthoni vagy könyvtári munkára építő házi dolgozat, vagy témazáró elméleti feladatlap. A tanulóknak legtöbbször gyakorlati feladatokat kell megoldaniuk az operációs rendszert és a különböző alkalmazásokat vagy a könyvtárat használva.
- Szóbeli felelet lehet egy-egy kérdésre adott válasz, hozzászólás, kiselőadás például az informatika történetéből, beszámoló valamely összetett feladat megoldásáról.
- Kiselőadás (például az informatika történetéből,) írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése.

Az egyéni értékelés összegzésének összetevői:

- Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vítaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

Függelék

A kerettanterv megvalósításának tárgyi feltételei

Az informatika oktatásához szaktanterem szükséges: elektromos hálózat, féhértábla, ergonómiaileg megfelelő számítógépasztalok, megfelelő világítás. Annnyi számítógép, hogy lehetőleg minden diáknak jusson. Szükséges helyi hálózat szerverrel, nagysebességű internet kapcsolattal, hálózati nyomtatóval és szkennelvel. Ajánlott projektor, amely segíti a tanári bemutatást, az irányított közös munkát.

Az informatika kerettanterv feltételezi a multimédia számítógépes hátteret, megfelelő méretű memóriával és háttértárakkal CD-vel (DVD-vel), hangkártyával, hangszórával, mikrofonnal. Feltételezi továbbá a jogtiszt programokat: grafikus operációs rendszert, szükséges segédprogramokkal, (vírusellenőrző, tömörítő programokkal, lejátszó programokkal) böngésző, rajzoló, képszerkesztő programokkal, továbbá szövegszerkesztőt, táblázatkezelőt, bemutató-készítőt, valamint magas szintű programozási nyelvet. Szükségesek az oktatóprogramok és a digitális oktatási anyagok. Használni kell a Sulinet Digitális Tudásbázis ingyenes oktatási segédanyagait is.

Célszerű az informatika szakteremben nyomtatott anyagokat is hozzáférhetően elhelyezni: hardver- dokumentációt, felhasználói kézikönyveket, programozói kézikönyvet, feladatgyűjteményeket, számítástechnikai szakszótárt, szakkönyveket, folyóiratokat, transzparenszeket és képeket.

Legalább néhány példányban szükség van más informatikai eszközökre is: digitális fényképezőgépekre, tévére, játék- és oktatórobotokra, mobiltelefonokra, számológépekre. A hatékony oktatáshoz szükséges egy iskolai könyvtár is.

Az informatika oktatásához ajánlott a megfelelő tankönyv, amely alkalmas egyéni tanulásra, felkészülésre is. A saját jegyzet készítése fontos, de nem pótolja a rendszerezett ismereteket nyújtó tankönyvet. A tanulás tanítása az informatika tantárgynak is feladata. A multimédia oktatóprogramok és oktatási részanyagok széles skálája segíti az önálló tanulást.

A papír alapú tankönyv mellett, célszerű „digitális könyvet” (digitális oktatási anyagot) is használni, különösen, ha több tanulónak van otthon számítógépe. Fontos, hogy a hagyományos tankönyv és az „elektronikus könyv” is vegye figyelembe a fejlesztési követelményeket, a tartalmakat és a belépő tevékenységeket.

TERMÉSZETISMERET

6. évfolyam

Célok és feladatok

A Természetismeret tantárgy tartalmában és szemléletében szervesen épül az 1–4. évfolyam környezetismeret tantárgyára, azzal egységes rendszert alkot. Célja az 1–4. évfolyamon megalapozottak továbbfejlesztése mind az elemi természettudományos megismerés módszereinek, mind az egészség és környezettel harmonikus életvezetési szokások tekintetében.

Célja, hogy a tanulók képessé váljanak a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére. A tantárgy vizsgálódásának középpontjában ezért nem az egyes természettudományok alaptételei, hanem az élő- és élettelen természet konkrét valósága, a jelenségek, a táj és a környezet állnak. A megismerés lényege, hogy a környezet állandóan változó, komplex, egészséges rendszer, ezért a tantárgy alkalmas arra, hogy megalapozza a környezet fenntarthatóságának társadalmi igényét az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten. Az iskolai nevelés-oktatás kiemelt célja a személyes boldoguláshoz, fejlődéshez szükséges kulcskompetenciák kialakítása, fejlesztése. A természetismeret tantárgy ismerettartalma alapján a cél elsődlegesen a természettudományos kompetencia megalapozása, az önálló és társas (csoportos) tanulás, kezdeményezőképeség kialakítása, fejlesztése.

Az 5–6. évfolyamon tanuló gyermek természettudományos gondolkodását jobbra még a szemléletes képi tartalmak jellemzik, de ebben az életkori szakaszban már megalapozódnak annak absztrakt kategóriái is. Ugyanakkor a valóságos természeti folyamatok, összefüggések, törvényszerűségek megértéséhez szükséges térbeli és időbeli elvonatkoztatás képessége egyre árnyaltabb és biztosabb képzetek kialakítását teszi lehetővé. Az elemi természettudományos nevelés fontos feladata tehát a konkretizálásra és általánosításra építve az elvonatkoztatás képességének alapozása, az egyszerű absztrakt fogalmak, ítéletek és következtetések használatának megtanítása. Továbbra sem törekszünk azonban az elvont tudományos fogalmak meghatározására, definíciószerű megtanítására. Ebben az életkori szakaszban a természettudományos gondolkodáshoz szükséges képességeket kell megalapoznunk.

Tanul ismeretek alapján elvárható, hogy a gyermek egyre biztosabban igazodjék el közvetlen, majd távolabbi - magyarországi, kárpát-medencei, európai - környezetében, a közvetlenül, majd közvetetten megismerhető természeti folyamatok, történések körében. Fontos feladat a nemzeti, nemzetiségi és etnikai hagyományok tudatosítása, az ápolásukra történő nevelés.

Kulcskompetenciák fejlesztése

A *hatékony és önálló tanulás* a motiváció folyamatos fenntartására, a figyelem összpontosítására épül. Kívánatos ezért, hogy a gyermek a természetismeret tantárgy képzési folyamatában találkozzék az értelmes, összefüggésekre épülő tanulás eljárásaival, gyakorolhassa azokat egyénileg és társaival együttműködve is. A társakkal való kooperáció lehetővé teszi a *közösségi beilleszkedés*, a *szociális kompetencia* megalapozását, a *kezdeményezőképeség*, a kreativitás és a kommunikálás szintjének fejlődését. A diákoknak legyen módjuk egyéni érdeklődésük kielégítésére, örömteli megismerési, tanulási élmények szerzésére. Ezek elősegítése érdekében segítsen a tantárgy az iskolán kívül szerzett ismeretek feldolgozásában is (projekt munka, terepi csoportos megfigyelések).

A természetismeret tanítása során a környezet állapota iránti érzékenység, az ökológiai szemlélet, valamint a helyes környezeti attitűdök, magatartás, értékrend alakítására nagy figyelmet fordítunk. Elősegítjük a környezetért felelős életvitel szükségességének megértését. Támogatjuk a tanulókat a környezetük használatára vonatkozó helyes döntéseik meghozatalában, segítjük környezettudatuk, felelősségérzetük fejlődését.

Mind a természetismeret tanulása során elsajátított ismereteknek, mind a gondolkodási képességeknek biztonságos alapot kell képezniük a *természettudományos kompetencia* megalapozásához, a későbbi természettudományos tantárgyak – a fizika, a kémia, a biológia és egészségügy, illetve a földrajz – elsajátításához. A természeti és társadalmi-gazdasági környezetben lezajló kölcsönhatások megfigyelése, észlelése, értelmezése kiváltja a gyerekekben a kritikus és kíváncsi attitűdöt, felkelti az érdeklődést a környezet és a fogyasztói társadalom problémái iránt, elősegíti a megoldás keresésének igényét.

Kulcskompetenciákra épülő kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép, önismeret

A természetismeret tanítás célja, hogy a természettudományos gondolkodáshoz szükséges képességeket megalapozza. Ennek érdekében fontos a gyermekek tevékenykedtetése, a közvetlen tapasztaláson alapuló ismeretszerzés megvalósítása. A tanulási tartalmak elsajátításának így a tanulók maguk is aktív részeseivé kell, hogy váljanak, s az értékek megnevezése és azonosítása során énképükbe integrálják az újabb és újabb ismereteket.

Hon- és népismeret

A természetismeret tárgy lehetőséget nyújt hazánk természeti földrajzának, és társadalmi- gazdasági életének bemutatására az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten. Megismerteti a tanulókkal a városi és falusi környezet és mindennapi élet sajátosságait, hagyományait és különbözőségeit. Megalapozza a diákokban a nemzettudatot, hazaszeretetet. Elősegíti a természeti és társadalmi környezet megismerését, kölcsönös egymásra hatásuk felismerését, az emberi tevékenységek környezet- formálásának és átalakításának felelősségét.

Környezettudatosságra nevelés

Törekednünk kell a környezettudatos, a környezetért felelősséget érző, a környezettel szemben „gazda szemléletű” magatartás kialakítására. A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete és szeretete, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá. Értsék meg a természeti környezet védelmének szükségességét a fenntartható gazdaság- és fejlődés érdekében.

Kiemelt feladatunk a megismerési képességek fejlesztése. A tanulók váljanak nyitottá a természet szépségei, értékei, illetve a környezeti problémák iránt. Legyenek képesek a természeti, és az ember alkotta környezetről különféle módon szerzett ismereteiket egymással összehasonlítani, csoportosítani, rendszerezni, egyszerű vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, megtervezni, és azok eredményeit elemezni, kiértékelni. Legyen gyakorlatuk a különböző természeti tárgyak, élőlények, jelenségek minőségi és mennyiségi jellemzőinek elemi szintű összehasonlításában, mérésében, az adatok ábrázolásában. Ismerjék és használják a vizsgálódásokhoz, mérésekhez szükséges eszközöket, és kezeljék azokat balesetmentesen, környezetkímélő módon. Szerezzenek gyakorlatosságot a mindennapi életben előforduló mérésekben, a hosszúság, az űrtartalom, a sűrűség, a nyomás, a hőmérséklet és az idő mértékegységeinek használatában.

Tájékozottak legyenek a természettudományos megismerés folyamatáról, a természettudományok fejlődéséről.

Tudják, hogy a természettel kapcsolatos ismereteiket felkészültségüknek megfelelő könyvek, cikkek olvasása, a rádió és a televízió adásainak hallgatása, nézése, a számítógépes kapcsolatteremtés révén is fejleszthetik, de sok téves nézettel is találkozhatnak.

Tudjanak önállóan problémákat megfogalmazni a környezetükre vonatkozólag, beszámolni a saját tapasztalataikról, álló- és mozgóképekről, történetekből, leírásokból, a különböző kommunikációs eszközökből szerzett ismereteikről önállóan. Tudjanak írásban válaszolni ismereteiknek megfelelő szóbeli vagy írásbeli kérdésekre. Tudjanak egyszerű jelenségeket, folyamatokat, összefüggéseket vázlatosan ábrázolni.

Legyenek tájékozottak arról, hogy a természettudományok milyen meghatározó szerepet tölthettek be új kérdések felvetésében és az emberiség problémáinak megoldásában, az élet minőségének javításában. Értékeljék, tiszteljék a tudósok kiemelkedő eredményeit, kitartó szorgalmát.

A tanulás tanítása

Tegyük érdekeltté tanulóinkat a természeti környezet ismereteinek befogadására. Motiváljuk őket minél több közvetlen tapasztalatszerzés biztosításával (tanulmányi séták, kirándulások, erdei iskola, kísérletek, film- és képvetítés). Az eredményes tanulás módszereinek és technikáinak elsajátíttatása során biztosítsuk a csoportos tanulást, a kooperatív csoportmunka lehetőségét. Erősítsük a megfigyelési, megnevezési, és felismerési képességeket, a memória és gondolkodási kultúra fejlődését. Törekedjünk a gondolkodási képességek: a rendszerezés, a tapasztalatszerzés, az összefüggések felismerésére és a problémamegoldás (analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás, konkretizálás) fejlesztésére, és a mindennapokban történő felhasználására. Tudják a tanulók ismereteiket megadott szempontok szerint rendszerezni, a lényeges tulajdonságokat a lényegteltől elkülöníteni, a jellemző tulajdonságokat kiválasztani, azok alapján általánosítani, majd elvonatkoztatni. Megfigyeléseiket, tapasztalataikat a tanult szakkifejezések alkalmazásával, tanári segítséggel tudják megfogalmazni és önállóan, rajzban és írásban rögzíteni. Tanári segítséggel legyenek képesek tájékozódni egyszerűbb enciklopédiákban, lexikonokban, tudjanak ismeretekhez jutni különböző szöveges és képi ismerethordozókból, az elektronikus médiából. Tudjanak térképen tájékozódni, térképábrát készíteni. Tudják magyarázni az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okait, az egyszerűbb technikai eszközök (hőmérő, csapadékmérő, szélkanál, szélzsák) működését. Tanári segítséggel tudják összehasonlítani a környezetében megnyilvánuló kölcsönhatásokat, változásokat. Legyenek képesek a megfigyelt és megvizsgált élőlények életmódjára, testfelépítésére, az élettelen és az élő környezetükhöz fűződő kapcsolataikra vonatkozó tárgyilagos ismeretek megszerzésére. Tudják felhasználni, alkalmazni a mindennapi élet problémáinak megoldásában az elemi természettudományos ismereteiket.

Testi és lelki egészség

Értessük meg a tanulókkal, hogy környezetük állapota saját egészségükre is hatással van, igényeljük az egészséges életkörülményeket. Ismereteik ébresszék rá, őket, hogy maguk is felelősek a környezet egészséges állapotának fenntarthatóságáért. Ismertessük meg a háztartás, az iskola, a közlekedés egészséget, testi épséget veszélyeztető leggyakoribb tényezőit. Az egészséges életmódra nevelés a prevenció, a betegségek elkerülése mellett az egészséges állapot örömteli megélésére, a harmonikus élet értékévé váló tiszteletére is neveljen.

Differenciált tanulás-szervezési szempontok

A természetismeret tanítása során részesítsük előnyben az olyan szervezési megoldásokat, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációjának, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését (pl. projekt tanítás, közvetlen szemléltetés természeti környezetben, az információs és kommunikációs technikák, a számítógép felhasználása).

A tanulás-szervezés meghatározó szempontja legyen a tanulók aktivitásának optimális kibontakoztatása. A tanítási folyamat megszervezése segítse elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon lehetőséget esetleges tévedéseiknek korrigálására és tudásuk átrendeződésére.

A tanulási-tanítási folyamat alkalmazza az együttműködő (kooperatív) tanulás technikáit, formáit: osztálymunkában, csoportoktatásban, a tanulók páros tevékenységének megszervezésével. Építsen a tanulók tevékenységeinek, önállóságának, kezdeményezésének, problémamegoldásainak, alkotóképességének előtérbe állítására.

Érvényesüljön a tanulás-szervezés egyik fő elve és teendője a tanulókhoz optimálisan alkalmazkodó differenciálás a feladatok kijelölésében, azok megoldásában, a szükséges tanári segítségben, az ellenőrzésben, az értékelésben.

Sajátos tanulás-szervezési megoldások alkalmazása szükséges a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelésének, oktatásának eredményes megvalósításához.

Fejlesztési követelmények

Ismeretszerzési, -feldolgozási és -alkalmazási képességek

A tanuló váljék nyitottá a természet szépségei, értékei, illetve a környezeti problémák iránt. Legyen képes a természeti és az ember alkotta környezetről különféle módon szerzett ismereteit egymással összehasonlítani, csoportosítani, rendszerezni, egyszerű vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, megtervezni és azok eredményeit elemezni, kiértékelni. Legyen gyakorlata a különböző természeti tárgyak, élőlények, jelenségek minőségi és mennyiségi jellemzőinek elemi szintű összehasonlításában, mérésében, az adatok ábrázolásában.

Ismerje és használja a vizsgálódásokhoz, mérésekhez szükséges eszközöket, és kezelje azokat balesetmentesen, környezetkímélő módon. Szerezzen gyakorlottságot a mindennapi életben előforduló mérésekben, a hosszúság, a tömeg, az űrtartalom, a sűrűség, a nyomás, a hőmérséklet és az idő mértékegységeinek használatában. Tudja ismereteit megadott szempontok szerint rendszerezni, a lényeges tulajdonságokat a lényegtelenről elkülöníteni, a jellemző tulajdonságokat kiválasztani, azok alapján általánosítani, majd elvonatkoztatni. Megfigyeléseit, tapasztalatait a tanult szakkifejezések alkalmazásával, tanári segítséggel tudja megfogalmazni és rajzban, írásban önállóan rögzíteni. Tanári segítséggel legyen képes tájékozódni egyszerűbb enciklopédiákban, lexikonokban, tudjon ismeretekhez jutni különböző szöveges és képi ismerethordozókból. Tudjon térképen tájékozódni, térképvázlatot készíteni.

Tudja magyarázni az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okait, az egyszerűbb technikai eszközök működését. Tanári segítséggel tudja összehasonlítani a környezetében megnyilvánuló kölcsönhatásokat, változásokat. Legyen képes a megfigyelt és megvizsgált élőlények életmódjára, testfelépítésére, az élettelen és az élő környezetükhöz fűződő kapcsolataikra vonatkozó tárgyilagos ismeretek megszerzésére. Legyen képes felhasználni, alkalmazni elemi természettudományos ismereteit a mindennapi élet problémáinak megoldásában. Lássa be, hogy környezetének állapota saját egészségére is hatással van, igényelje az egészséges életkörülményeket. Ismeretei ébresszék rá, hogy ő maga is felelős a természet jövőjéért, a környezet egészséges állapotának fenntarthatóságáért. Becsülje meg környezetének értékeit. Készüljön fel tudatosan a természet megóvására, a környezeti problémák megelőzésére, önmaga és társai védelmére.

Tájékozottság az anyagról

Ismerje a környezetében előforduló legfontosabb – különböző szerveződési szintű – anyagok alapvető tulajdonságait, a környezetre és önmagára veszélyes anyagokat, folyamatokat, jelenségeket. Ismeretei tegyék lehetővé az élvezeti és kábítószer (szeszes ital, dohány, kábítószer) elutasítását. Ismerje fel a környezetét szennyező leggyakoribb folyamatokat és anyagokat.

Tájékozódás az időben – az idő és a természeti jelenségek

Szerezzen gyakorlatot az idő mérésében, a különböző folyamatok időtartamának becsülésében.

Értse, hogy az idő múlásával természeti és társadalmi környezete is változik.

Tudja, hogy vannak megfordítható és nem megfordítható folyamatok.

Tájékozódás a térben – a tér és a természeti jelenségek

Ismerje a világtájakat, tudja azokat a valóságban és a térképen azonosítani.

Tudjon tájékozódni a lakóhelyén és annak környékén.

Ismerje Magyarország elhelyezkedését Európában és a Földön.

Ismerje hazánk tájainak, életközösségeinek legfontosabb jellegzetességeit, ismerje fel a főbb felszínformákat.

Ismerje hazánk legjellemzőbb élőlényeit.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudomány fejlődéséről

Legyen tájékozott arról, hogy a természettel kapcsolatos ismereteit felkészültségének megfelelő könyvek, cikkek olvasása, a rádió és a televízió adásainak hallgatása, nézése, a számítógépes kapcsolatteremtés révén is fejlesztheti, de sok téves nézettel is találkozhat.

Tudjon önállóan problémákat megfogalmazni a környezetére vonatkozólag. Tudjon önállóan beszámolni a saját tapasztalataiból, álló- és mozgóképekből, történetekből, leírásokból, a különböző kommunikációs eszközökből szerzett ismereteiről. Tudjon írásban válaszolni ismereteinek megfelelő szóbeli vagy írásbeli kérdésekre. Tudjon egyszerű jelenségeket, folyamatokat, összefüggéseket vázlatosan ábrázolni.

Legyen tájékozott arról, hogy a természettudományok milyen meghatározó szerepet tölthettek be új kérdések felvetésében és az emberiség problémáinak megoldásában, az élet minőségének javításában. Értelmezze, tisztelje a tudósok kiemelkedő eredményeit, kitartó szorgalmát.

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A jelenségről szerzett tapasztalatok összevetése a tanulók már meglévő képzeivel, fogalomalkotás az analógiás, az elemző és az egészséges gondolkodás fejlesztése által.

Természeti folyamatok és egyszerűbb összefüggések felismertetése, magyarázata, bizonyítása, általánosítás és egyszerű elvonatkoztatás.

Felkészítés az önálló és együttműködő ismeretszerzésre, feladat- és problémamegoldásra a különböző ismerethordozók, információforrások alkalmazásával.

Az anyag mérhető tulajdonságainak, kölcsönhatásainak és változásainak elemi szintű értelmezését segítő bemutatások, kísérletek, modellek alkalmazása, megtervezése, elvégzése a baleset-, tűz- és környezetvédelmi szabályok betartásával, a tapasztalatok kiértékelése (a víz öntisztulása, a füves területek és erdők pusztulása).

Egyszerű tájékozódási gyakorlatok a térképen és a földgömbön a földrajzi fókusz segítségével.

Képi információk és szemléletes leírások felhasználásával a földrajzi övezetekre vonatkozó elsődleges képzetek kialakítása.

Magyarország helyzetének, nagytájainak, környezeti értékeinek, életközösségeinek leíró jellegű bemutatása, a hazai tájról alkotott képzetek gazdagítása.

A hazai tájak élővilágának – jellemző társulásainak és fajainak – ökológiai szemléletű jellemzése, a hazai élővilág sokféleségének, értékének bemutatása.

Témakör	Tartalom és kulskompetenciák, valamint a rájuk épülő fejlesztési feladatok
Megfigyelési módszerek fejlesztése	Folyamatos megfigyelés, vizsgálódás több kiválasztott szempont szerint. Az anyagok tulajdonságainak összehasonlítása. Alapfogalmak helyes használata a tapasztalatok értékeléséhez, alpmérések (távolság és hosszúság, terület, térfogat, tömeg, sűrűség, hőmérséklet és idő), a mértékegységek pontos használata. Egyszerű kísérlet megtervezése, beállítása, elvégzése, a tapasztalatok önálló rögzítése és értelmezése. Balesetvédelem, tűzbiztonság, a tűzoltás szabályai. Alapfokú, biztonságos tájékozódás a térben, térképen és földgömbön, tájékozódás az időben a folyamatok lezajlása alapján. Információszerzés természetismereti kiadványok, térképek, földgömb, film, könyvtár, bemutatóhelyek, elektronikus média és a valóságos környezet által.
Tájékozódás a térképen és a földgömbön	A Föld alakja. Elemi tájékozódás a fókusz alapján. Tájékozódás Magyarország térképén. Hazánk helye a Kárpát-medencében, Európában és a Földön. Kontinensek és óceánok elhelyezkedése, földrajzi helyzete. Tájékozódás az időben. Időmérés. A Föld tengely körüli forgása. A napi időszámítás. A Föld Nap körüli keringése. Évi időszámítás. Szociális kompetencia fejlesztése: társas tanulás, együttműködés fejlesztése; Belső motiváció kialakítása tevékenykedtetéssel: differenciálás elve a meglévő tanulói ismeretek alkalmazása, optimális tanulói aktivitás kibontakoztatása tájékozódási

Éghajlat, éghajlati övezetek

gyakorlatok megoldása révén;

Tanulás tanítása: a tájékozódás célja, a mindennapokban alkalmazni a tanult ismereteket (helymeghatározás, idő meghatározása, vagyis térben és időben történő tájékozódás);

Hon- és népismeret: Hazánk természetföldrajzi és társadalmi környezete a Kárpát-medencében (Nagy tájaink folytatása a környező országok területén, egységes kárpáti környezet sajátosságai).

A földalak, a földtengely ferdesége, a besugárzás és az éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggések. Az egyes éghajlati övezetek leíró jellemzése. Éghajlatot kialakító és módosító tényezők.

Környezettudatosságra nevelés: az éghajlat változás környezet változást gerjeszt;

Énkép-önismeret: megelőző magatartás szükségessége, önszabályozó mechanizmusok fejlesztése (pl. takarékosabb energiafogyasztás);

Testi és lelki egészség: globális felmelegedés környezetváltozási következményei, ivóvíz, termőföld és helyhiány problémái az emberi egészség szempontjából. A környezetvédelem egyben az emberi egészség védelmét is jelenti;

Hatékony önálló tanulás fejlesztése: összehasonlító, rendszerező feladatok elvégzésével;

Szociális kompetencia fejlesztése: társas tevékenység, együttműködés fejlesztése az összehasonlító feladatok elemzése, értékelése révén;

Természettudományos gondolkodásra nevelés: összefüggések megláttatása, megtapasztaltatása, rendszerszemlélet kialakítása. Koordináció: fizikai, földrajzi ismeretek egymásra épülése, visszahatása;

Tanulás tanítása: probléma központú, összefüggésekre épülő ismeretszerzés.

Magyarország nagytájainak jellegzetességei

A Kárpát-medence. Magyarország nagytájainak kialakulása, jellemző felszínformái. Nagytájaink leíró jellemzése (a táj arculata, éghajlati sajátosságai, természetes vizei, természeti veszélyforrásai, környezeti értékei, települési jellemzői, társadalmi életképe). A szűkebb lakókörnyezet, illetve Budapest természeti és társadalmi jellemzői.

Hon- és népismeret: Hazánk természetföldrajzi és társadalmi környezete a Kárpát-medencében nemzettudat megalapozása (Nagy tájaink folytatása a környező országok területén, egységes kárpáti környezet sajátosságai);

Differenciált tanulásszervezési szempont: belső motiváció kialakítása közvetlen terepi-környezeti szemléltetéssel, tanulói aktivitás optimális kibontakoztatása differenciált feladatok kijelölésével, tanulói ismeretek beépítésével;

Tanulás tanítása: közvetlen tapasztalatszerzés „külső helyszínű órák” segítségével, közvetett, de önálló tapasztalatszerzés, tájékozódás a szakirodalom és az IKT, internet segítségével;

Hatékony önálló tanulás elősegítése tanulói beszámolók, rajzos feladatok, tablóképzítésre irányuló feladatok elvégzésével;

Szociális kompetencia fejlesztése csoportos munkaformák szervezésével (pl. osztálykirándulás, erdei iskola);

Természettudományos gondolkodásra nevelés: összefüggések megláttatása, megtapasztaltatása, rendszerszemlélet kialakítása, táj és környezet különbözőségei, összefüggései, tájpotenciál környezeti-társadalmi jelentősége.

Hazai életközösségei tájaink

A hazai erdők sajátosságai. Az erdők legjellemzőbb élőlényei. Az erdők jelentősége (táplálkozási kapcsolatok), pusztulásuk okai. A folyók, tavak legjellemzőbb élőlényei. A szennyezés hatása a vízi életközösségekre. A vizek öntisztulása. A hazai vízparti élőhelyek környezeti adottságai. Élőlények a vizek partján. A hazai füves területek kialakulásának környezeti feltételei. A hazai füves területek legjellemzőbb élőlényei. A füves területek jelentősége, pusztulásuk okai. Nemzeti parkjaink. A lakóhely és környékének védett és védelem alatt nem álló természeti értékei. A hazai élővilág legkiválóbb kutatóinak munkássága.

Differenciált tanulásszervezési szempont: belső motiváció kialakítása közvetlen terepi-környezeti szemléltetéssel, tanulói aktivitás optimális kibontakoztatása differenciált feladatok kijelölésével, tanulói ismeretek beépítésével;

Szociális kompetencia fejlesztése: társas tanulás, együttműködés fejlesztése;

Környezettudatosságra nevelés: környezetért felelős életmód, preventív magatartásformák kialakítása (élőlény és környezete kapcsolata, állatvédelem, hasznosság megítélése környezeti /ökológiai/ szempontból is);

*Énkép-önismeret: aktív ismeretszerzés közvetlen tapasztalatszerzés alapján, belső igényné válhat az önszabályozó magatartás a környezet védelme érdekében;
Tanulás tanítása: probléma központú, összefüggésekre épülő ismeretszerzés, a természettudományos ismeretek mindennapi, gyakorlati alkalmazása;
Hon- és népismeret, énkép-önismeret: természeti értékeink jelentőségének súlya európai környezetünkben (NATURA 2000), nemzettudat erősítése, egyben megóvásuk szükségességének kialakítása (önszabályozó mechanizmusok fejlesztése).*

A továbbhaladás feltételei

Tudjon a tanuló a konkrét környezeti jelenségekből általánosítani, elvonatkoztatni. Ismerje fel és értse meg a vizsgált jelenségekben, folyamatokban megmutatkozó oksági kapcsolatokat, összefüggéseket, törvényszerűségeket. Legyen képes alapvető méréseket elvégezni, és a mért adatokat értékelni. Ismerje fel ezek közül azokat, amelyek veszélyesek lehetnek, tudja elkerülni azokat! Bemutatás után legyen képes egyszerű kísérleteket fegyelmezetten és a balesetvédelmi, érintésvédelmi, tűzvédelmi szabályok betartásával megismételni, a tapasztalt jelenséget elmondani.

Elemi szinten tájékozódjon a térképen és a földgömbön a fókálózat segítségével. Használja a térképet egyszerű földrajzi ismeretek megszerzésére, tudjon adatokat leolvasni a domborzati és vízrajzi térképekről. Tudja felsorolni a kontinenseket és óceánokat. Legyenek egyszerű, szemléletes képzei a földrajzi övezetekről.

Ismerje fel jellemző álló- vagy mozgóképről és leírás alapján hazánk nagytájtait, lakókörnyezetének néhány nevezetes települését, az ország fővárosát.

Tudja felidézhető képzei segítségével jellemezni a hazai életközösségeket. Tudjon egyszerű táplálékláncokat bemutatni. Ismerje a legjellegzetesebb hazai növény- és állatfajok testfelépítését, életmódját. Értse meg a természet védelmének jelentőségét.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt területeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük. Ebben az alapvető ismeretelem mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tanulók a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.

Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.

- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók tevékenységének értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Különböző tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

EGÉSZSÉGTAN

Célok és feladatok

A Nemzeti alaptanterv értelmében az egészségnevelés a közoktatás egyik kiemelt fejlesztési feladata, melynek az iskolai oktatás valamennyi elemét át kell hatnia, elő kell segítenie a tantárgyközi kapcsolatok erősítését, a tanítás-tanulás szemléleti egységét, a tanulók személyiségének fejlődését. Ennek a szemléletnek különösen az egészségtan

tantárgyban is meg kell jelennie, így a tantárgyi célok megfogalmazásakor, a jártasságok, készségek szintjének meghatározásakor ennek az alap gondolatnak határozottan jelen kell lennie.

Az egészségtan tanításának célja, hogy a tanulók korszerű ismeretekkel és azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek az egészségük védelme érdekében. Ismerjék fel azt, hogy milyen összefüggés van az életmód, a viselkedés és az egészségi állapot között.

Az egészségtan oktatása ösztönözze a diákokat arra, hogy kialakuljon bennük az önmagukkal szembeni felelősségérzet. Ismerjék fel, miért szükséges a jövő tervezése, az életút tudatos építése, s lássák be, hogy ebben meghatározó szerepet játszanak az egyéni döntések, helyzetmegoldási, megküzdési technikák. Nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók helyesen értelmezzék azt a tényt, hogy az egészség megőrzése egyéni tetteken, választásokon, személyközi kapcsolataik minőségén is múlik.

Ismertesse meg a tanulókkal az egészségi állapot szempontjából fontos viselkedésmódok, szokások kialakulását, feltételeit, valamint az ezeket befolyásoló tényezőket. Adjon támpontokat, értelmezési kereteket az életmódbeli döntések meghozatalához, ezzel is segítve, hogy az egészséget támogató magatartásformák, megoldási módok alternatívaként jelenjenek meg mindennapi életükben.

Nyújtson segítséget a tanulóknak abban, hogy készségszinten alkalmazzák azokat a megküzdési stratégiákat, amelyek alkalmazásával megőrizhetik, illetve újrateremthetik életük egyensúlyát.

Fejlesztési követelmények

Az egészségtan oktatásában a tanulók már meglévő ismereteire támaszkodunk. Az egészségre vonatkozó fogalomkészletüket bővítjük, egyre differenciáltabbá tesszük, folyamatosan értelmezzük az egészségfejlesztés fogalmát. Az egészség megőrzéséhez, a betegségek megelőzéséhez szükséges készségeket a tanulói aktivitásra épülő módszerekkel, a pozitív példák, minták megerősítésével fejlesztjük.

Az egészségtan témakörei átfogják az egészség-magatartás szempontjából leginkább kritikusnak tekinthető területeket: a táplálkozást, a biztonságot, az alkohol- és kábítószer-fogyasztást, a dohányzást, a családi és kortárs kapcsolatokat, a környezetvédelmet, testmozgásban gazdag életmódot, a személyes higiéniét és a szexuális fejlődést. Ezeket azonban nem egymástól elszigetelt, összefüggéseikből kiragadott módon, hanem kölcsönös kapcsolataikba ágyazottan tárgyalja.

Az oktatás során a tanulók jussanak közvetlen tapasztalatok birtokába lényeges fogalmak értelmezése terén, váljon érthetővé és élményszerűvé számukra az „egészséges” - „kevésbé egészséges” tevékenységformák, anyagok közötti megkülönböztetés, a pozitív életszemlélet. Ertsék meg, hogy az egészség - a kiegyensúlyozott életvitel - eszköz a boldog és sikeres élet folytatásához.

Belépő tevékenységformák

Megismerkedés az egészséges életvitel szempontjából kulcsfontosságú viselkedéselemekkel azok kontextusával és befolyásolási módjaikkal.

A tanulók megismerkednek a személyes biztonság megőrzésének fontosságával, és tapasztalatokra tesznek szert ezzel kapcsolatban.

Szerep- és szituációs játékok során megtanulják, hogy a kiegyensúlyozott lelkiállapot, a jó közérzet fontos szerepet játszik a lehetséges veszélyek és kockázatos helyzetek felismerésében és kezelésében.

Mindennapi életükből vett példák alapján azonosítják és megkülönböztetik a mindennapi és az ünnepi étkezés, ital fogyasztás formáit, az ezek hátterében húzódó kulturális és társadalmi szokásokat.

Az élelmiszereket, táplálékokat „egészséges” és „kevésbé egészséges” kategóriákba sorolják, és gyakorolják a kiegyensúlyozott, egészséges táplálkozás formáit.

Gyűjtőmunka révén megismerkednek az egészséggel, életmóddal, táplálkozással foglalkozó reklámok hatásmechanizmusával, plakátokat, újságcikkeket készítenek.

Interjú készítenek családtagjaikkal, elemzik és értelmezik az eredményeket.

A csoportmunka eszközeit alkalmazva a tanulók megvizsgálják saját mindennapos gyakorlatukat a fizikai aktivitás és testi higiénié területén.

A rendszeres mozgás, aktivitás érdekében született elhatározásokat (napi rendszeres torna, futás stb.) kisebb csoportokban is megbeszélik, egymás között versengve is gyakorolják.

Felismerik, hogy ebben az életkorban a megváltozott fizikai sajátosságok következtében a személyes higiéniével való fokozott foglalkozás különös figyelmet igényel, hogy kapcsolataikat, önértékelésüket, általános közérzetüket is befolyásolja.

Ismereteket szereznek a pszichoaktív szerekről s a használatukban rejlő veszélyekről.

Felismerik azokat a társadalmi helyzeteket, amelyekben dohányással, alkohollal, kábítószerrel kínálhatják őket, és gyakorolják ezek elhárítását.

Megértik a hozzászokásból adódó veszélyeket, egészségkárosodást.

Ismerkednek a testi és lelki fejlődés különböző aspektusaival, a serdülőkori sajátosságokkal és az emberi sexualitással, a férfi és női szerepek eltérő sajátosságaival.

A környezeti ártalmakra vonatkozó korszerű ismeretek elsajátításán túl kiscsoportokban végzett projekt munka révén kialakul a tanulóknál a személyes kompetencia, a felelősség érzete a környezethez való viszonyban.

6. évfolyam

Témakörök	Tartalmak
A biztonság megőrzése	Az emberi egészséget veszélyeztető néhány tényező: a „kockázatos” és a „veszélyes” viselkedési módok. Az érzelmek és a viselkedés kapcsolata. Veszélyes foglalkozások.
A táplálkozás	Az étrend fontossága, szerepe az egészség megőrzésében. Javaslatok az étrend megváltoztatására.
Mozgás és személyes higiéné	A mozgás mennyisége, intenzitása és az egészség. A testkép megerősítése. A külső megjelenés összetevői, jelentése és hatása.
Dohányzás, alkoholfogyasztás, kábítószer-használat	Az alkoholfogyasztás és a dohányzás egészségkárosító hatása. A szenvedélybetegségek közös vonásai. A pszichoaktív szerek veszélyei a gyerekek életében.
Szexualitás	Kamaszkor: a testi és érzelmi változások kora. A nemi érés tudatosulása. A nemi identitás kialakulása. Sztereotípiák a nemi szerepekben a különböző nemzedékek körében.
Családi élet és kapcsolatok	A kapcsolati hálók fontossága. A barátság, mint a kapcsolati rendszer egyik alapja. Az önismeret jelentése, szerepe és fontossága. Társkapcsolat. Férfi és női szerep. Konfliktusok a kapcsolati rendszerben.
A környezet	A jelen hatása a jövőre. Az ipari méretű áramtermelés és a környezet. A technológiai fejlődés káros következményei. Az emberiség összefogása a természet védelmének érdekében.

A továbbhaladás feltételei

A diákok az egészségfejlesztés terén szerzett ismereteik, készségeik és jártasságaik birtokában felismerik a kiegyensúlyozott életmód és életvitel jelentőségét saját egészségük szempontjából. Ismerjék az egészségfejlesztéssel összefüggő alapfogalmakat, különös tekintettel az egyéni felelősség jelentőségére.

A tanulók legyenek tisztában azzal, hogy az egészség nem a betegség hiánya, hanem a testi, lelki, szellemi és szociális jól-lét állapota, valamint a mindennapi életvezetés, az életmódbéli szokások fogják döntő mértékben meghatározni későbbi egészségi állapotukat, életkilátásaikat.

Tudjanak különbséget tenni a „kockázatos” és „veszélyes” dolgok, tevékenységek között. Ismerjék fel az egészséget veszélyeztető magatartásformákat, valamint azokat az élethelyzeteket, amelyek választások elé állíthatják őket.

Legyenek tisztában a dohányzás, az alkohol- és a kábítószer-fogyasztás egészségi, jogi és társadalmi következményeivel.

Ismerjék a sexualitás társadalmi vonatkozásait, a nemi és családi szerepek jellegzetességeit, legyenek tisztában a szexuális élet alapvető higiénéjével, fogamzásgátlás egészségre legkevésbé káros, biztonságos és hatékony módjával.

Rendelkezzenek olyan kommunikációs készségekkel, amelyek segítik őket az egészségüket támogató döntések meghozatalában, valamint társas kapcsolataik „karbantartásában”, konfliktusaik kezelésében.

Ismerjék fel a kiegyensúlyozott táplálkozás alapvető jelentőségét az egészségi állapot fenntartásában.

Legyenek tudatában a testmozgásban gazdag életmód által kínált előnyöknek, elsősorban a mindennapi mozgás kedvező élettani hatásának, valamint saját fizikai képességeik megőrzésében játszott fontosságának. Ugyancsak lássák be az aktív életvitel szerepét a személyközi kapcsolatokban és az önbecsülésben.

Éljék át a szűkebb és tágabb környezetért vállalt felelősség érzését, ismerjék fel egyéni lehetőségeiket a természetvédelem területén.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.

- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.

Évfolyamokra bontva:

- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:

- Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából. Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK (DORNYAY – TANTÁRGYI BONTÁS NÉLKÜL)**TERMÉSZETISMERET****6. évfolyam****Célok és feladatok**

A Természetismeret tantárgy tartalmában és szemléletében szervesen épül az 1–4. évfolyam környezetismeret tantárgyára, azzal egységes rendszert alkot. Célja az 1–4. évfolyamon megalapozottak továbbfejlesztése mind az elemi természettudományos megismerés módszereinek, mind az egészséges és környezettel harmonikus életvezetési szokások tekintetében.

Célja, hogy a tanulók képessé váljanak a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére. A tantárgy vizsgálódásának középpontjában ezért nem az egyes természettudományok alaptételei, hanem az élő- és élettelen természet konkrét valósága, a jelenségek, a táj és a környezet állnak. A megismerés lényege, hogy a környezet állandóan változó, komplex, egészséges rendszer, ezért a tantárgy alkalmas arra, hogy megalapozza a környezet fenntarthatóságának társadalmi igényét az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten. Az iskolai nevelés-oktatás kiemelt célja a személyes boldoguláshoz, fejlődéshez szükséges kulcskompetenciák kialakítása, fejlesztése. A természetismeret tantárgy ismerettartalma alapján a cél elsődlegesen a természettudományos kompetencia megalapozása, az önálló és társas (csoportos) tanulás, kezdeményezőképeség kialakítása, fejlesztése.

Az 6. évfolyamon tanuló gyermek természettudományos gondolkodását jobbra még a szemléletes képi tartalmak jellemzik, de ebben az életkori szakaszban már megalapozódnak annak absztrakt kategóriái is. Ugyanakkor a valóságos természeti folyamatok, összefüggések, törvényszerűségek megértéséhez szükséges térbeli és időbeli elvonatkoztatás képessége egyre árnyaltabb és biztosabb képzetek kialakítását teszi lehetővé. Az elemi természettudományos nevelés fontos feladata tehát a konkretizálásra és általánosításra építve az elvonatkoztatás képességének alapozása, az egyszerű absztrakt fogalmak, ítéletek és következtetések használatának megtanítása. Továbbra sem törekszünk azonban az elvont tudományos fogalmak meghatározására, definíciószerű megtanítására. Ebben az életkori szakaszban a természettudományos gondolkodáshoz szükséges képességeket kell megalapoznunk.

Tanult ismeretek alapján elvárható, hogy a gyermek egyre biztosabban igazodjék el közvetlen, majd távolabbi - magyarországi, kárpát-medencei, európai - környezetében, a közvetlenül, majd közvetetten megismerhető természeti folyamatok, történések körében. Fontos feladat a nemzeti, nemzetiségi és etnikai hagyományok tudatosítása, az ápolásukra történő nevelés.

Kulcskompetenciák fejlesztése

A **hatékony és önálló tanulás** a motiváció folyamatos fenntartására, a figyelem összpontosítására épül. Kívánatos ezért, hogy a gyermek a természetismeret tantárgy képzési folyamatában találkozzék az értelmes, összefüggésekre épülő tanulás eljárásaival, gyakorolhassa azokat egyénileg és társaival együttműködve is. A társakkal való kooperáció lehetővé teszi a **közösségi beilleszkedés**, a **szociális kompetencia** megalapozását, a **kezdeményezőképeség**, a kreativitás és a kommunikálás szintjének fejlődését. A diákoknak legyen módjuk egyéni érdeklődésük kielégítésére, örömteli megismerési, tanulási élmények szerzésére. Ezek elősegítése érdekében segítsen a tantárgy az iskolán kívül szerzett ismeretek feldolgozásában is (projekt munka, terepi csoportos megfigyelések).

A természetismeret tanítása során a környezet állapota iránti érzékenység, az ökológiai szemlélet, valamint a helyes környezeti attitűdök, magatartás, értékrend alakítására nagy figyelmet fordítunk. Elősegítjük a környezetért felelős életvitel szükségességének megértését. Támogatjuk a tanulókat a környezetük használatára vonatkozó helyes döntéseik meghozatalában, segítjük környezettudatuk, felelősségérzetük fejlődését.

Mind a természetismeret tanulása során elsajátított ismereteknek, mind a gondolkodási képességeknek biztonságos alapot kell képezniük a **természettudományos kompetencia** megalapozásához, a későbbi természettudományos tantárgyak – a fizika, a kémia, a biológia és egészségügy, illetve a földrajz – elsajátításához. A természeti és társadalmi-gazdasági környezetben lezajló kölcsönhatások megfigyelése, észlelése, értelmezése kiváltja a gyerekekben a kritikus és kíváncsi attitűdöt, felkelti az érdeklődést a környezet és a fogyasztói társadalom problémái iránt, elősegíti a megoldás keresésének igényét.

Kulcskompetenciákra épülő kiemelt fejlesztési feladatok**Énkép, önismeret**

A természetismeret tanítás célja, hogy a természettudományos gondolkodáshoz szükséges képességeket megalapozza. Ennek érdekében fontos a gyermekek tevékenykedtetése, a közvetlen tapasztaláson alapuló ismeretszerzés megvalósítása. A tanulási tartalmak elsajátításának így a tanulók maguk is aktív részeseivé kell, hogy váljanak, s az

értékek megnevezése és azonosítása során énképükbe integrálják az újabb és újabb ismereteket.

Hon- és népismeret

A természetismeret tárgy lehetőséget nyújt hazánk természeti földrajzának, és társadalmi- gazdasági életének bemutatására az életkori sajátosságoknak megfelelő szinten. Megismerteti a tanulókkal a városi és falusi környezet és mindennapi élet sajátosságait, hagyományait és különbözőségeit. Megalapozza a diákokban a nemzettudatot, hazaszeretetet. Elősegíti a természeti és társadalmi környezet megismerését, kölcsönös egymásra hatásuk felismerését, az emberi tevékenységek környezet- formálásának és átalakításának felelősségét.

Környezettudatosságra nevelés

Törekednünk kell a környezettudatos, a környezetért felelősséget érző, a környezettel szemben „gazda szemléletű” magatartás kialakítására. A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete és szeretete, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá. Értsék meg a természeti környezet védelmének szükségességét a fenntartható gazdaság- és fejlődés érdekében.

Kiemelt feladatunk a megismerési képességek fejlesztése. A tanulók váljanak nyitottá a természet szépségei, értékei, illetve a környezeti problémák iránt. Legyenek képesek a természeti, és az ember alkotta környezetről különféle módon szerzett ismereteiket egymással összehasonlítani, csoportosítani, rendszerezni, egyszerű vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, megtervezni, és azok eredményeit elemezni, kiértékelni. Legyen gyakorlatuk a különböző természeti tárgyak, élőlények, jelenségek minőségi és mennyiségi jellemzőinek elemi szintű összehasonlításában, mérésében, az adatok ábrázolásában. Ismerjék és használják a vizsgálódásokhoz, mérésekhez szükséges eszközöket, és kezeljék azokat balesetmentesen, környezetkímélő módon. Szerezzenek gyakorlottságot a mindennapi életben előforduló mérésekben, a hosszúság, az űrtartalom, a sűrűség, a nyomás, a hőmérséklet és az idő mértékegységeinek használatában.

Tájékozottak legyenek a természettudományos megismerés folyamatáról, a természettudományok fejlődéséről.

Tudják, hogy a természettel kapcsolatos ismereteiket felkészültségüknek megfelelő könyvek, cikkek olvasása, a rádió és a televízió adásainak hallgatása, nézése, a számítógépes kapcsolatteremtés révén is fejleszthetik, de sok téves nézettel is találkozhatnak.

Tudjanak önállóan problémákat megfogalmazni a környezetükre vonatkozólag, beszámolni a saját tapasztalataikról, álló- és mozgóképekről, történetekből, leírásokból, a különböző kommunikációs eszközökből szerzett ismereteikről önállóan. Tudjanak írásban válaszolni ismereteiknek megfelelő szóbeli vagy írásbeli kérdésekre. Tudjanak egyszerű jelenségeket, folyamatokat, összefüggéseket vázlatosan ábrázolni.

Legyenek tájékozottak arról, hogy a természettudományok milyen meghatározó szerepet töltek be új kérdések felvetésében és az emberiség problémáinak megoldásában, az élet minőségének javításában. Értékeljék, tiszteljék a tudósok kiemelkedő eredményeit, kitartó szorgalmát.

A tanulás tanítása

Tegyük érdekeltté tanulóinkat a természeti környezet ismereteinek befogadására. Motiváljuk őket minél több közvetlen tapasztalatszerzés biztosításával (tanulmányi séták, kirándulások, erdei iskola, kísérletek, film- és képvetítés). Az eredményes tanulás módszereinek és technikáinak elsajátíttatása során biztosítsuk a csoportos tanulást, a kooperatív csoportmunka lehetőségét. Erősítsük a megfigyelési, megnevezési, és felismerési képességeket, a memória és gondolkodási kultúra fejlődését. Törekedjünk a gondolkodási képességek: a rendszerezés, a tapasztalatszerzés, az összefüggések felismerésére és a problémamegoldás (analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás, konkretizálás) fejlesztésére, és a mindennapokban történő felhasználására. Tudják a tanulók ismereteiket megadott szempontok szerint rendszerezni, a lényeges tulajdonságokat a lényegtelenről elkülöníteni, a jellemző tulajdonságokat kiválasztani, azok alapján általánosítani, majd elvonatkoztatni. Megfigyeléseiket, tapasztalataikat a tanult szakkifejezések alkalmazásával, tanári segítséggel tudják megfogalmazni és önállóan, rajzban és írásban rögzíteni. Tanári segítséggel legyenek képesek tájékozódni egyszerűbb enciklopédiákban, lexikonokban, tudjanak ismeretekhez jutni különböző szöveges és képi ismerethordozókból, az elektronikus médiából. Tudjanak térképen tájékozódni, térkép vázlatot készíteni. Tudják magyarázni az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okait, az egyszerűbb technikai eszközök (hőmérő, csapadékmérő, szélkanál, szélzsák) működését. Tanári segítséggel tudják összehasonlítani a környezetében megnyilvánuló kölcsönhatásokat, változásokat. Legyenek képesek a megfigyelt és megvizsgált élőlények életmódjára, testfelépítésére, az élettelen és az élő környezetükhöz fűződő kapcsolataikra vonatkozó tárgyilagos ismeretek megszerzésére. Tudják felhasználni, alkalmazni a mindennapi élet problémáinak megoldásában az elemi természettudományos ismereteiket.

Testi és lelki egészség

Értessük meg a tanulókkal, hogy környezetük állapota saját egészségükre is hatással van, igényeljük az egészséges életkörülményeket. Ismereteik ébresszék rá, őket, hogy maguk is felelősek a környezet egészséges állapotának fenntarthatóságáért. Ismertessük meg a háztartás, az iskola, a közlekedés egészséget, testi épséget veszélyeztető leggyakoribb tényezőit. Az egészséges életmódra nevelés a prevenció, a betegségek elkerülése mellett az egészséges állapot örömteli megélésére, a harmonikus élet értékékként való tiszteletére is neveljen.

Differenciált tanulásszervezési szempontok

A természetismeret tanítása során részesítsük előnyben az olyan szervezési megoldásokat, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését (pl. projekt tanítás, közvetlen szemléltetés természeti környezetben, az információs és kommunikációs technikák, a számítógép felhasználása).

A tanulásszervezés meghatározó szempontja legyen a tanulók aktivitásának optimális kibontakoztatása. A tanítási folyamat megszervezése segítse elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon lehetőséget esetleges tévedéseiknek korrigálására és tudásuk átrendeződésére.

A tanulási-tanítási folyamat alkalmazza az együttműködő (kooperatív) tanulás technikáit, formáit: osztálymunkában, csoportoktatásban, a tanulók páros tevékenységének megszervezésével. Építsen a tanulók tevékenységeinek, önállóságának, kezdeményezésének, problémamegoldásainak, alkotóképességének előtérbe állítására.

Érvényesüljön a tanulásszervezés egyik fő elve és teendője a tanulókhoz optimálisan alkalmazkodó differenciálás a feladatok kijelölésében, azok megoldásában, a szükséges tanári segítségekben, az ellenőrzésben, az értékelésben. Sajátos tanulásszervezési megoldások alkalmazása szükséges a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelésének, oktatásának eredményes megvalósításához.

Fejlesztési követelmények

Ismeretszerzési, -feldolgozási és -alkalmazási képességek

A tanuló váljék nyitottá a természet szépségei, értékei, illetve a környezeti problémák iránt. Legyen képes a természeti és az ember alkotta környezetről különféle módon szerzett ismereteit egymással összehasonlítani, csoportosítani, rendszerezni, egyszerű vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, megtervezni és azok eredményeit elemezni, kiértékelni. Legyen gyakorlata a különböző természeti tárgyak, élőlények, jelenségek minőségi és mennyiségi jellemzőinek elemi szintű összehasonlításában, mérésében, az adatok ábrázolásában.

Ismerje és használja a vizsgálódásokhoz, mérésekhez szükséges eszközöket, és kezelje azokat balesetmentesen, környezetkímélő módon. Szerezzen gyakorlottságot a mindennapi életben előforduló mérésekben, a hosszúság, a tömeg, az űrtartalom, a sűrűség, a nyomás, a hőmérséklet és az idő mértékegységeinek használatában. Tudja ismereteit megadott szempontok szerint rendszerezni, a lényeges tulajdonságokat a lényegtelenről elkülöníteni, a jellemző tulajdonságokat kiválasztani, azok alapján általánosítani, majd elvonatkoztatni. Megfigyeléseit, tapasztalatait a tanult szakkifejezések alkalmazásával, tanári segítséggel tudja megfogalmazni és rajzban, írásban önállóan rögzíteni. Tanári segítséggel legyen képes tájékozódni egyszerűbb enciklopédiákban, lexikonokban, tudjon ismeretekhez jutni különböző szöveges és képi ismerethordozókból. Tudjon térképen tájékozódni, térképvázlatot készíteni.

Tudja magyarázni az egyszerű természeti jelenségek és folyamatok okait, az egyszerűbb technikai eszközök működését. Tanári segítséggel tudja összehasonlítani a környezetében megnyilvánuló kölcsönhatásokat, változásokat. Legyen képes a megfigyelt és megvizsgált élőlények életmódjára, testfelépítésére, az élettelen és az élő környezetükhöz fűződő kapcsolataikra vonatkozó tárgyilagos ismeretek megszerzésére. Legyen képes felhasználni, alkalmazni elemi természettudományos ismereteit a mindennapi élet problémáinak megoldásában. Lássa be, hogy környezetének állapota saját egészségére is hatással van, igényelje az egészséges életkörülményeket. Ismeretei ébresszék rá, hogy ő maga is felelős a természet jövőjéért, a környezet egészséges állapotának fenntarthatóságáért. Becsülje meg környezetének értékeit. Készüljön fel tudatosan a természet megóvására, a környezeti problémák megelőzésére, önmaga és társai védelmére.

Tájékozottság az anyagról

Ismerje a környezetében előforduló legfontosabb – különböző szerveződési szintű – anyagok alapvető tulajdonságait, a környezetre és önmagára veszélyes anyagokat, folyamatokat, jelenségeket. Ismeretei tegyék lehetővé az élvezeti és kábítószeres (szeszes ital, dohány, kábítószer) elutasítását. Ismerje fel a környezetét szennyező leggyakoribb folyamatokat és anyagokat.

Tájékozódás az időben – az idő és a természeti jelenségek

Szerezzen gyakorlatot az idő mérésében, a különböző folyamatok időtartamának becsülésében. Értse, hogy az idő múlásával természeti és társadalmi környezete is változik. Tudja, hogy vannak megfordítható és nem megfordítható folyamatok.

Tájékozódás a térben – a tér és a természeti jelenségek

Ismerje a világtájakat, tudja azokat a valóságban és a térképen azonosítani.

Tudjon tájékozódni a lakóhelyén és annak környékén.

Ismerje Magyarország elhelyezkedését Európában és a Földön.

Ismerje hazánk tájainak, életközösségeinek legfontosabb jellegzetességeit, ismerje fel a főbb felszínformákat.

Ismerje hazánk legjellemzőbb élőlényeit.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudomány fejlődéséről

Legyen tájékozott arról, hogy a természettel kapcsolatos ismereteit felkészültségének megfelelő könyvek, cikkek olvasása, a rádió és a televízió adásainak hallgatása, nézése, a számítógépes kapcsolatteremtés révén is fejlesztheti, de sok téves nézettel is találkozhat.

Tudjon önállóan problémákat megfogalmazni a környezetére vonatkozólag. Tudjon önállóan beszámolni a saját tapasztalataiból, álló- és mozgóképekből, történetekből, leírásokból, a különböző kommunikációs eszközökből szerzett ismereteiről. Tudjon írásban válaszolni ismereteinek megfelelő szóbeli vagy írásbeli kérdésekre. Tudjon egyszerű jelenségeket, folyamatokat, összefüggéseket vázlatosan ábrázolni.

Legyen tájékozott arról, hogy a természettudományok milyen meghatározó szerepet tölthettek be új kérdések felvetésében és az emberiség problémáinak megoldásában, az élet minőségének javításában. Értékelje, tisztelje a tudósok kiemelkedő eredményeit, kitartó szorgalmát.

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A jelenségről szerzett tapasztalatok összevetése a tanulók már meglévő képzeivel, fogalomalkotás az analógiás, az elemző és az egészséges gondolkodás fejlesztése által.

Természeti folyamatok és egyszerűbb összefüggések felismertetése, magyarázata, bizonyítása, általánosítás és egyszerű elvonatkoztatás.

Felkészítés az önálló és együttműködő ismeretszerzésre, feladat- és problémamegoldásra a különböző ismerethordozók, információforrások alkalmazásával.

Az anyag mérhető tulajdonságainak, kölcsönhatásainak és változásainak elemi szintű értelmezését segítő bemutatások, kísérletek, modellek alkalmazása, megtervezése, elvégzése a baleset-, tűz- és környezetvédelmi szabályok betartásával, a tapasztalatok kiértékelése (a víz öntisztulása, a füves területek és erdők pusztulása).

Egyszerű tájékozódási gyakorlatok a térképen és a földgömbön a földrajzi fókusz segítségével.

Képi információk és szemléletes leírások felhasználásával a földrajzi övezetekre vonatkozó elsődleges képzetek kialakítása.

Magyarország helyzetének, nagytájainak, környezeti értékeinek, életközösségeinek leíró jellegű bemutatása, a hazai tájról alkotott képzetek gazdagítása.

A hazai tájak élővilágának – jellemző társulásainak és fajainak – ökológiai szemléletű jellemzése, a hazai élővilág sokféleségének, értékének bemutatása.

Témakör	Tartalom és kulskompetenciák, valamint a rájuk épülő fejlesztési feladatok
Megfigyelési módszerek fejlesztése	Folyamatos megfigyelés, vizsgálódás több kiválasztott szempont szerint. Az anyagok tulajdonságainak összehasonlítása. Alapfogalmak helyes használata a tapasztalatok értékeléséhez, alpmérések (távolság és hosszúság, terület, térfogat, tömeg, sűrűség, hőmérséklet és idő), a mértékegységek pontos használata. Egyszerű kísérlet megtervezése, beállítása, elvégzése, a tapasztalatok önálló rögzítése és értelmezése. Balesetvédelem, tűzbiztonság, a tűzoltás szabályai. Alapfokú, biztonságos tájékozódás a térben, térképen és földgömbön, tájékozódás az időben a folyamatok lezajlása alapján. Információszerzés természetismereti kiadványok, térképek, földgömb, film, könyvtár, bemutatóhelyek, elektronikus média és a valóságos környezet által.
Tájékozódás a térképen és a földgömbön	A Föld alakja. Elemi tájékozódás a fókusz alapján. Tájékozódás Magyarország térképén. Hazánk helye a Kárpát-medencében, Európában és a Földön. Kontinensek és óceánok elhelyezkedése, földrajzi helyzete. Tájékozódás az időben. Időmérés. A Föld tengely körüli forgása. A napi időszámítás. A Föld Nap körüli keringése. Évi időszámítás. Szociális kompetencia fejlesztése: társas tanulás, együttműködés fejlesztése; Belső motiváció kialakítása tevékenykedtetéssel: differenciálás elve a meglévő tanulói ismeretek alkalmazása, optimális tanulói aktivitás kibontakoztatása tájékozódási

Éghajlat, éghajlati övezetek

gyakorlatok megoldása révén;

Tanulás tanítása: a tájékozódás célja, a mindennapokban alkalmazni a tanult ismereteket (helymeghatározás, idő meghatározása, vagyis térben és időben történő tájékozódás);

Hon- és népismeret: Hazánk természetföldrajzi és társadalmi környezete a Kárpát-medencében (Nagy tájaink folytatása a környező országok területén, egységes kárpáti környezet sajátosságai).

A földalak, a földtengely ferdesége, a besugárzás és az éghajlati övezetek kialakulása közötti összefüggések. Az egyes éghajlati övezetek leíró jellemzése. Éghajlatot kialakító és módosító tényezők.

Környezettudatosságra nevelés: az éghajlat változás környezet változást gerjeszt;

Énkép-önismeret: megelőző magatartás szükségessége, önszabályozó mechanizmusok fejlesztése (pl. takarékosabb energiafogyasztás);

Testi és lelki egészség: globális felmelegedés környezetváltozási következményei, ivóvíz, termőföld és helyhiány problémái az emberi egészség szempontjából. A környezetvédelem egyben az emberi egészség védelmét is jelenti;

Hatékony önálló tanulás fejlesztése: összehasonlító, rendszerező feladatok elvégzésével;

Szociális kompetencia fejlesztése: társas tevékenység, együttműködés fejlesztése az összehasonlító feladatok elemzése, értékelése révén;

Természettudományos gondolkodásra nevelés: összefüggések megláttatása, megtapasztaltatása, rendszerszemlélet kialakítása. Koordináció: fizikai, földrajzi ismeretek egymásra épülése, visszahatása;

Tanulás tanítása: probléma központú, összefüggésekre épülő ismeretszerzés.

Magyarország nagytájainak jellegzetességei

A Kárpát-medence. Magyarország nagytájainak kialakulása, jellemző felszínformái. Nagytájaink leíró jellemzése (a táj arculata, éghajlati sajátosságai, természetes vizei, természeti veszélyforrásai, környezeti értékei, települési jellemzői, társadalmi életképe). A szűkebb lakókörnyezet, illetve Budapest természeti és társadalmi jellemzői.

Hon- és népismeret: Hazánk természetföldrajzi és társadalmi környezete a Kárpát-medencében nemzettudat megalapozása (Nagy tájaink folytatása a környező országok területén, egységes kárpáti környezet sajátosságai);

Differenciált tanulásszervezési szempont: belső motiváció kialakítása közvetlen terepi-környezeti szemléltetéssel, tanulói aktivitás optimális kibontakoztatása differenciált feladatok kijelölésével, tanulói ismeretek beépítésével;

Tanulás tanítása: közvetlen tapasztalatszerzés „külső helyszínű órák” segítségével, közvetett, de önálló tapasztalatszerzés, tájékozódás a szakirodalom és az IKT, internet segítségével;

Hatékony önálló tanulás elősegítése tanulói beszámolók, rajzos feladatok, tablóképzítésre irányuló feladatok elvégzésével;

Szociális kompetencia fejlesztése csoportos munkaformák szervezésével (pl. osztálykirándulás, erdei iskola);

Természettudományos gondolkodásra nevelés: összefüggések megláttatása, megtapasztaltatása, rendszerszemlélet kialakítása, táj és környezet különbözőségei, összefüggései, tájpotenciál környezeti-társadalmi jelentősége.

Hazai életközösségei tájaink

A hazai erdők sajátosságai. Az erdők legjellemzőbb élőlényei. Az erdők jelentősége (táplálkozási kapcsolatok), pusztulásuk okai. A folyók, tavak legjellemzőbb élőlényei. A szennyezés hatása a vízi életközösségekre. A vizek öntisztulása. A hazai vízparti élőhelyek környezeti adottságai. Élőlények a vizek partján. A hazai füves területek kialakulásának környezeti feltételei. A hazai füves területek legjellemzőbb élőlényei. A füves területek jelentősége, pusztulásuk okai. Nemzeti parkjaink. A lakóhely és környékének védett és védelem alatt nem álló természeti értékei. A hazai élővilág legkiválóbb kutatóinak munkássága.

Differenciált tanulásszervezési szempont: belső motiváció kialakítása közvetlen terepi-környezeti szemléltetéssel, tanulói aktivitás optimális kibontakoztatása differenciált feladatok kijelölésével, tanulói ismeretek beépítésével;

Szociális kompetencia fejlesztése: társas tanulás, együttműködés fejlesztése;

Környezettudatosságra nevelés: környezetért felelős életmód, preventív magatartásformák kialakítása (élőlény és környezete kapcsolata, állatvédelem, hasznosság megítélése környezeti /ökológiai/ szempontból is);

*Énkép-önismeret: aktív ismeretszerzés közvetlen tapasztalatszerzés alapján, belső igénnyé válhat az önszabályozó magatartás a környezet védelme érdekében;
Tanulás tanítása: probléma központú, összefüggésekre épülő ismeretszerzés, a természettudományos ismeretek mindennapi, gyakorlati alkalmazása;
Hon- és népismeret, énkép-önismeret: természeti értékeink jelentőségének súlya európai környezetünkben (NATURA 2000), nemzettudat erősítése, egyben megóvásuk szükségességének kialakítása (önszabályozó mechanizmusok fejlesztése).*

A továbbhaladás feltételei

Tudjon a tanuló a konkrét környezeti jelenségekből általánosítani, elvonatkoztatni. Ismerje fel és értse meg a vizsgált jelenségekben, folyamatokban megmutatkozó oksági kapcsolatokat, összefüggéseket, törvényszerűségeket. Legyen képes alapvető méréseket elvégezni, és a mért adatokat értékelni. Ismerje fel ezek közül azokat, amelyek veszélyesek lehetnek, tudja elkerülni azokat! Bemutatás után legyen képes egyszerű kísérleteket fegyelmezetten és a balesetvédelmi, érintésvédelmi, tűzvédelmi szabályok betartásával megismételni, a tapasztalt jelenséget elmondani.

Elemi szinten tájékozódjon a térképen és a földgömbön a fókálózat segítségével. Használja a térképet egyszerű földrajzi ismeretek megszerzésére, tudjon adatokat leolvasni a domborzati és vízrajzi térképekről. Tudja felsorolni a kontinenseket és óceánokat. Legyenek egyszerű, szemléletes képzei a földrajzi övezetekről.

Ismerje fel jellemző álló- vagy mozgóképről és leírás alapján hazánk nagytájtait, lakókörnyezetének néhány nevezetes települését, az ország fővárosát.

Tudja felidézhető képzei segítségével jellemezni a hazai életközösségeket. Tudjon egyszerű táplálékláncokat bemutatni. Ismerje a legjellegzetesebb hazai növény- és állatfajok testfelépítését, életmódját. Értse meg a természet védelmének jelentőségét.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt területeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük. Ebben az alapvető ismeretelem mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tanulók a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.

Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.

- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók tevékenységének értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Különböző tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

FÖLDRAJZ

6. évfolyam

A földrajz kerettantere és a Nemzeti alaptanterv viszonya

Az általános iskolai földrajz kerettantere szemlélete és értékrendje tükrözi a Nat szellemiségét. Összhangban van az abban meghatározott fejlesztési feladatokkal és nevelési-oktatási célokkal. Megfogalmazása során mindvégig szem előtt tartotta a kiemelt fejlesztési feladatok, illetve a kulcskompetenciák fejlesztése terén megfogalmazott célok teljesítését.

Az általános iskolai földrajz kerettanterv szerepe a kulcskompetenciák fejlesztésében és a kiemelt fejlesztési célok teljesítésében

A földrajzoktatás a műveltségi terület tartalmi elemeinek feldolgozása, a szűkebb és tágabb környezetünkről megszerzett ismeretek bővítése mellett nagymértékben hozzájárul a tanulók képességeinek fejlődéséhez. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. Az Európai Unió, valamint a távoli tájak és országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemléletmód kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és a kulturális értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás fejlődéséhez. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulóknál az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerezés, valamint a nyitott gondolkodás. Ezért a megnevezett tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá váló információszerező tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerezés és -feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek hasznosítására. A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény kialakítása, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének megalapozása.

A tantárgy Magyarország és Európa természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinek bemutatásával hozzájárul a nemzeti és az európai identitástudat kialakulásához. Hazánk és a világ társadalomföldrajzi jellemzőinek megismertetésével emellett biztosítja a szociális és állampolgári kompetenciák későbbi fejlesztésének megalapozását.

Belépő tevékenységformák

Információk leolvasása hazánk közigazgatási és közlekedési térképéről. Földrajzi tartalmak leolvasása különböző társadalmi-gazdasági információkat ábrázoló tematikus térképekről. Egyszerű kontúrtérképes feladatok megoldása tanári irányítással.

Gyűjtőmunka nyomtatott információhordozókból hazánk gazdasági- és település-földrajzi sajátosságairól, az életmód és a fogyasztási szokások átalakulásáról.

Információk gyűjtése különböző jellegű információforrásokból a közlekedés és az idegenforgalom hazai sajátosságaival kapcsolatosan.

Gyűjtő munka tanári irányítással digitális információhordozókból adott témákhoz kapcsolódóan.

Tények, szöveges információk ábrázolása különböző módon (pl. térképvázlaton, rajzon, diagramon, terepasztali modellen, tablón).

Szemelvények és példák gyűjtése a szűkebb és tágabb természeti környezetet veszélyeztető társadalmi-gazdasági folyamatokról, a környezeti problémák megelőzéséről és megoldásáról. A szemelvények és a példák értelmezése, egyéni vélemények és javaslatok megfogalmazása.

Egyszerű időszalag készítése, természeti és társadalmi-gazdasági események elhelyezése az időszalagon. Időtartamuk összevetése.

Tájékozódás a településtípusokat és a gazdálkodás jellegzetességeit bemutató térképvázlatokon, fényképeken tanári irányítással. Társadalmi-gazdasági jellemzőket bemutató alapvető adatok, adatsorok és különböző típusú diagramok összehasonlító elemzése. Alapvető földrajzi tartalmú számítási feladatok megoldása.

Példák gyűjtése különböző időtartamú és periodikus természeti illetve társadalmi-gazdasági eseményekre, folyamatokra, törvényszerűségek megfogalmazása.

A különböző településtípusok megadott szempontok szerinti bemutatása csoportmunkában. Hol szeretnék inkább élni? - egyszerű érvek megfogalmazása az egyes településtípusok nyújtotta lehetőségek mellett és ellen. Az egyes közlekedési ágak jellemzése megadott szempontok szerint csoportmunkában végzett információgyűjtés alapján. Az egyes közlekedési ágak összehasonlítása környezetkárosító hatásuk alapján.

Példák gyűjtése az egyes gazdasági ágak szerepéről a mindennapi életben. Terméklisták összeállítása az egyes gazdasági ágak jellemző termékeiből.

Tanulmányi séta: Milyen vállalkozások, milyen intézmények működnek a lakóhelyemen?

Egyszerű gyűjtemény, tabló összeállítása tanári irányítással (pl. településtípusokat, gazdasági tevékenységeket, nyersanyagokat és a belőlük előállított késztermékeket ábrázoló képekből, termékekből, terményekből).

Utiterv összeállítása menetrendek segítségével.

Rövid, irányított tanulói kiselőadás, pl. egy kiválasztott településről/típusról, az ott élők jellemző tevékenységéről, szokásairól; üdülési szokásainkról, kedvelt hazai idegenforgalmi központokról.

A család, mint a legkisebb gazdasági egység működésének bemutatása helyzetgyakorlatokban, illetve egyszerű modellen.

A lakókörnyezetében végzett irányított egyéni vagy csoportban végzett megfigyelés: pl. közlekedési sajátosságok, vásárlási lehetőségek, intézmények működése stb. A megfigyelés eredménynek rögzítése.

Történet, mese írása és elmondása, pl. utazásról, vásárlási szokásainkról, a falusi illetve a városi életmódról, környezetszennyező tevékenységről és annak következményeiről.

TÉMAKÖRÖK**TARTALMAK**

Gazdaság -gazdálkodás	<p>A gazdaság legfontosabb ágazatainak - mezőgazdaság, ipar, szolgáltatás - szerepe, jelentősége mindennapi életünkben.</p> <p>A hazai gazdaságban leggyakrabban használt nyersanyagok (ásványok, kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók). A háztartásban használt energiahordozók és nyersanyagok. Energia- és nyersanyag-takarékosság. Környezetkímélő nyersanyag- és energiahasznosítás, Biogazdálkodás.</p> <p>A technikai fejlődés szerepe a termelés átalakulásában.</p> <p>A magyar gazdaság legismertebb termékei.</p> <p>Közlekedési hálózat, a közlekedés szerepe a mindennapi életben. A közlekedés környezetkárosító hatása.</p> <p>Utazás - idegenforgalom.</p> <p>Vásárlási, fogyasztási szokásaink, a család gazdálkodása - bevétel, kiadás.</p> <p>A társadalmi-gazdasági tevékenység környezet átalakító hatása a lakóhely szűkebb és tágabb környezetében valamint hazánkban.</p>
A településtípusok sajátosságai	<p>A tanya, a falu és a város jellemzői, eltérő szerepük a munkamegosztásban.</p> <p>Az életmód és a jellemző gazdasági tevékenység változásainak bemutatása. Az egyes településtípusokhoz kapcsolódó természeti és kulturális értékek megőrzése.</p> <p>A technikai fejlődés szerepe az életmód átalakulásában.</p>
A földrajzi folyamatok, jelenségek időbelisége	<p>Hazánk közigazgatási térképe.</p> <p>Tájékozódás a földtörténeti időben. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékeltetése.</p> <p>A környezetben lezajló folyamatok időrendisége, periodikussága.</p> <p>A rövidebb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatok bemutatása hazai példák alapján.</p>

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes egyszerű társadalmi-gazdasági jelenségek megfigyelésére a tapasztalatok szóbeli megfogalmazására, feljegyzésére és irányított értékelésére.

Tudjon biztonságosan tájékozódni a térképen. Olvasson le egyszerű információkat különböző térképekről. Legyen képes tanári irányítással tájékozódni a különféle földrajzi-környezeti tartalmú információs anyagokban és ezek gyűjteményeiben. Tudjon alapvető földrajzi tartalmú adatokat, információkat értelmezni, összehasonlítani és azokból következtetéseket levonni. Legyen képes földrajzi tartalmú adatok, információk ábrázolására. Ismerje fel és nevezze meg térképen a közvetlen földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat.

Ismerje fel a természetföldrajzi folyamatok és a történelmi, társadalmi-gazdasági események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeit. Tudja bemutatni példák alapján a legfontosabb gazdasági ágazatok, illetve tevékenységek szerepét, jellemzőit. Ismerje fel az egyes településtípusok sajátos vonásait.

Ismerje fel a földrajzi környezetre kifejtett emberi, társadalmi hatások következményeit, bizonyítsa példákkal az egyéni felelősség fontosságát a környezetkárosító folyamatok mérséklésében.

EGÉSZSÉGTAN**Célok és feladatok**

A Nemzeti alaptanterv értelmében az egészségnevelés a közsoktatás egyik kiemelt fejlesztési feladata, melynek az iskolai oktatás valamennyi elemét át kell hatnia, elő kell segítenie a tantárgyközi kapcsolatok erősítését, a tanítás-tanulás szemléleti egységét, a tanulók személyiségének fejlődését. Ennek a szemléletnek különösen az egészségtan tantárgyban is meg kell jelennie, így a tantárgyi célok megfogalmazásakor, a jártasságok, készségek szintjének meghatározásakor ennek az alapgondolatnak határozottan jelen kell lennie.

Az egészségtan tanításának célja, hogy a tanulók korszerű ismeretekkel és azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek az egészségük védelme érdekében. Ismerjék fel azt, hogy milyen összefüggés van az életmód, a viselkedés és az egészségi állapot között.

Az egészségtan oktatása ösztönözze a diákokat arra, hogy kialakuljon bennük az önmagukkal szembeni felelősségérzet. Ismerjék fel, miért szükséges a jövő tervezése, az életút tudatos építése, s lássák be, hogy ebben meghatározó szerepet játszanak az egyéni döntések, helyzetmegoldási, megküzdési technikák. Nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók helyesen értelmezzék azt a tényt, hogy az egészség megőrzése egyéni tetteken, választásokon, személyközi kapcsolataik minőségén is múlik.

Ismertesse meg a tanulókkal az egészségi állapot szempontjából fontos viselkedésmódok, szokások kialakulását, feltételeit, valamint az ezeket befolyásoló tényezőket. Adjon támpontokat, értelmezési kereteket az életmódbeli döntések meghozatalához, ezzel is segítve, hogy az egészséget támogató magatartásformák, megoldási módok alternatívaként jelenjenek meg mindennapi életükben.

Nyújtson segítséget a tanulóknak abban, hogy készségszinten alkalmazzák azokat a megküzdési stratégiákat, amelyek alkalmazásával megőrizhetik, illetve újrateheremthetik életük egyensúlyát.

Fejlesztési követelmények

Az egészségtan oktatásában a tanulók már meglévő ismereteire támaszkodunk. Az egészségre vonatkozó fogalomkészletüket bővítjük, egyre differenciáltabbá tesszük, folyamatosan értelmezzük az egészségfejlesztés fogalmát. Az egészség megőrzéséhez, a betegségek megelőzéséhez szükséges készségeket a tanulói aktivitásra épülő módszerekkel, a pozitív példák, minták megerősítésével fejlesztjük.

Az egészségtan témakörei átfogják az egészség-magatartás szempontjából leginkább kritikusnak tekinthető területeket: a táplálkozást, a biztonságot, az alkohol- és kábítószer-fogyasztást, a dohányzást, a családi és kortárs kapcsolatokat, a környezetvédelmet, testmozgásban gazdag életmódot, a személyes higiéniét és a szexuális fejlődést. Ezeket azonban nem egymástól elszigetelt, összefüggéseikből kiragadott módon, hanem kölcsönös kapcsolataikba ágyazottan tárgyalja.

Az oktatás során a tanulók jussanak közvetlen tapasztalatok birtokába lényeges fogalmak értelmezése terén, váljon érthetővé és élményszerűvé számukra az „egészséges” - „kevésbé egészséges” tevékenységformák, anyagok közötti megkülönböztetés, a pozitív életszemlélet. Ertsék meg, hogy az egészség - a kiegyensúlyozott életvitel - eszköz a boldog és sikeres élet folytatásához.

Belépő tevékenységformák

Megismerkedés az egészséges életvitel szempontjából kulcsfontosságú viselkedéselemekkel azok kontextusával és befolyásolási módjaikkal.

A tanulók megismerkednek a személyes biztonság megőrzésének fontosságával, és tapasztalatokra tesznek szert ezzel kapcsolatban.

Szerep- és szituációs játékok során megtanulják, hogy a kiegyensúlyozott lelkiállapot, a jó közérzet fontos szerepet játszik a lehetséges veszélyek és kockázatos helyzetek felismerésében és kezelésében.

Mindennapi életükből vett példák alapján azonosítják és megkülönböztetik a mindennapi és az ünnepi étkezés, italfogyasztás formáit, az ezek hátterében húzódó kulturális és társadalmi szokásokat.

Az élelmiszereket, táplálékokat „egészséges” és „kevésbé egészséges” kategóriákba sorolják, és gyakorolják a kiegyensúlyozott, egészséges táplálkozás formáit.

Gyűjtőmunka révén megismerkednek az egészséggel, életmóddal, táplálkozással foglalkozó reklámok hatásmechanizmusával, plakátokat, újságcikkeket készítenek.

Interjú készítenek családtagjaikkal, elemzik és értelmezik az eredményeket.

A csoportmunka eszközeit alkalmazva a tanulók megvizsgálják saját mindennapos gyakorlatukat a fizikai aktivitás és testi higiénié területén.

A rendszeres mozgás, aktivitás érdekében született elhatározásokat (napi rendszeres torna, futás stb.) kisebb csoportokban is megbeszélik, egymás között versengve is gyakorolják.

Felismerik, hogy ebben az életkorban a megváltozott fizikai sajátosságok következtében a személyes higiéniével való fokozott foglalkozás különös figyelmet igényel, hogy kapcsolataikat, önértékelésüket, általános közérzetüket is befolyásolja.

Ismereteket szereznek a pszichoaktív szerekről s a használatukban rejlő veszélyekről.

Felismerik azokat a társadalmi helyzeteket, amelyekben dohányással, alkohollal, kábítószerrel kínálhatják őket, és gyakorolják ezek elhárítását.

Megértik a hozzászokásból adódó veszélyeket, egészségkárosodást.

Ismerkednek a testi és lelki fejlődés különböző aspektusával, a serdülőkori sajátosságokkal és az emberi szexualitással, a férfi és női szerepek eltérő sajátosságaival.

A környezeti ártalmakra vonatkozó korszerű ismeretek elsajátításán túl kiscsoportokban végzett projekt munka révén kialakul a tanulóknak a személyes kompetencia, a felelősség érzete a környezethez való viszonyban.

6. évfolyam

Témakörök	Tartalmak
A biztonság megőrzése	Az emberi egészséget veszélyeztető néhány tényező: a „kockázatos” és a „veszélyes” viselkedési módok. Az érzelmek és a viselkedés kapcsolata. Veszélyes foglalkozások.
A táplálkozás	Az étrend fontossága, szerepe az egészség megőrzésében. Javaslatok az étrend megváltoztatására.
Mozgás és személyes higiéné	A mozgás mennyisége, intenzitása és az egészség. A testkép megerősítése. A külső megjelenés összetevői, jelentése és hatása.
Dohányzás, alkoholfogyasztás, kábítószer-használat	Az alkoholfogyasztás és a dohányzás egészségkárosító hatása. A szenvedélybetegségek közös vonásai. A pszichoaktív szerek veszélyei a gyerekek életében.
Szexualitás	Kamaszkor: a testi és érzelmi változások kora. A nemi érés tudatosulása. A nemi identitás kialakulása. Sztereotípiák a nemi szerepekben a különböző nemzedékek körében.
Családi élet és kapcsolatok	A kapcsolati hálók fontossága. A barátság, mint a kapcsolati rendszer egyik alapja. Az önismeret jelentése, szerepe és fontossága. Társkapcsolat. Férfi és női szerep. Konfliktusok a kapcsolati rendszerben.
A környezet	A jelen hatása a jövőre. Az ipari méretű áramtermelés és a környezet. A technológiai fejlődés káros következményei. Az emberiség összefogása a természet védelmének érdekében.

A továbbhaladás feltételei

A diákok az egészségfejlesztés terén szerzett ismereteik, készségeik és jártasságaik birtokában felismerik a kiegyensúlyozott életmód és életvitel jelentőségét saját egészségük szempontjából. Ismerjék az egészségfejlesztéssel összefüggő alapfogalmakat, különös tekintettel az egyéni felelősség jelentőségére.

A tanulók legyenek tisztában azzal, hogy az egészség nem a betegség hiánya, hanem a testi, lelki, szellemi és szociális jól-lét állapota, valamint a mindennapi életvezetés, az életmódbéli szokások fogják döntő mértékben meghatározni későbbi egészségi állapotukat, életkilátásaikat.

Tudjanak különbséget tenni a „kockázatos” és „veszélyes” dolgok, tevékenységek között. Ismerjék fel az egészséget veszélyeztető magatartásformákat, valamint azokat az élethelyzeteket, amelyek választások elé állíthatják őket.

Legyenek tisztában a dohányzás, az alkohol- és a kábítószer-fogyasztás egészségi, jogi és társadalmi következményeivel.

Ismerjék a szexualitás társadalmi vonatkozásait, a nemi és családi szerepek jellegzetességeit, legyenek tisztában a szexuális élet alapvető higiénéjével, fogamzásgátlás egészségre legkevésbé káros, biztonságos és hatékony módjával.

Rendelkezzenek olyan kommunikációs készségekkel, amelyek segítik őket az egészségüket támogató döntések meghozatalában, valamint társas kapcsolataik „karbantartásában”, konfliktusaik kezelésében.

Ismerjék fel a kiegyensúlyozott táplálkozás alapvető jelentőségét az egészségi állapot fenntartásában.

Legyenek tudatában a testmozgásban gazdag életmód által kínált előnyöknek, elsősorban a mindennapi mozgás kedvező élettani hatásának, valamint saját fizikai képességeik megőrzésében játszott fontosságának. Ugyancsak lássák be az aktív életvitel szerepét a személyközi kapcsolatokban és az önbecsülésben.

Éljék át a szűkebb és tágabb környezetért vállalt felelősség érzését, ismerjék fel egyéni lehetőségeiket a természetvédelem területén.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
- Évfolyamokra bontva:
 - Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:

- Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából. Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

FÖLDRAJZ

7-8. évfolyam

Az általános iskolai földrajzoktatás céljai és feladatai

A földrajz megismerteti a tanulókat a szűkebb és a tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel, a természeti és a társadalmi folyamatokban való tájékozódásukat szolgálja. Elősegíti, hogy megismerjék a világban elfoglalt helyünket, nemzeti értékeinket, kedvező és kedvezőtlen földrajzi és környezeti adottságainkat. Kialakítja, majd fokozatosan fejleszti a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodását. Ez megköveteli, hogy a tanítás során a jelenségek, folyamatok vizsgálatát kövesse általánosítás és az összefüggések felfedeztetése, valamint ezek átfogó rendszerként való értelmezése. Ennek érdekében minden jelenséget és folyamatot változásaiban, kölcsönhatásaiban, fejlődésében kell bemutatni, megláttatva azok lehetséges következményeit is.

A földrajz a ma emberét, társadalmát és környezetét állítja a középpontba, tananyagát oknyomozó és problémákra koncentrálnak módon dolgozza fel. Tananyaga komplex és több szempontból is szemléletformáló, hiszen a földrajzi-környezeti jelenségeket, folyamatokat részben a természettudományok, részben a társadalomtudományok, illetve az egyéb környezettudományok szempontjai szerint vizsgálja. Kialakítja a tanulóknak a mindennapi életben szükséges térbeli és időbeli tájékozódási képességeket. Ezért tanítása során az ismeretnyújtó módszerek mellett előtérbe kell kerülniük az ismeretszerző módszereknek.

A tantárgy oktatásának célja, hogy ráébressze a tanulókat a földrajzi ismeretek fontos szerepére napjaink környezeti jelenségeinek, folyamatainak megértésében, megalapozza bennük közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvétel készségét.

Tudatosítsa a tanulóknak, hogy az ember társadalmi-gazdasági tevékenysége során jelentősen átalakította a környezetét, amellyel már saját életfeltételeit is veszélyezteti. Ezzel és a környezet értékeinek megismertetésével segítse elő a környezettudatos életmód kialakulását. Láttassa meg a tanulókkal a környezet és a társadalom időben és térben változó kapcsolatait, összefüggéseit. Tudatosítsa, hogy a jövőben az emberiségnek sokféle kihívással kell szembenéznie, amelyek alapvetően földrajzi problémákból indulnak ki. A földrajz tantárgy feladata, hogy az ismeretek átadásával és a világban való eligazodáshoz szükséges képességek kialakításával felkészítse a tanulókat ezen problémák kezelésére.

A hazai és az európai természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékek megismertetésén keresztül járuljon hozzá a hazához való kötődés, a reális alapokon nyugvó nemzet- és Európa-tudat kialakulásához. Segítse elő a különböző társadalmi csoportok, nemzetiségek, népek életformája, kultúrája, értékei iránti érdeklődés és tisztelet kialakulását.

Az alapfokú földrajzoktatás megfogalmazott célkitűzéseinek, fejlesztési feladatainak megfelelő tartalmak és képességek elsajátítása a Nemzeti alaptanterv bevezetésével az 5. évfolyamon kezdődik. Az 5-6. évfolyamon folyó természettudományos oktatás azonban továbbra is megőrzi alapozó szerepét és feladatát, ezért itt nem a szaktudományos ismeretek elkülönítésén van a hangsúly, hanem a természettudományi kapcsolatok érzékeltetésén. Így a földrajzoktatás tartalmi és képességfejlesztési alapozása a többi természettudományos tantárggyal együtt a természetismeret-oktatás keretei között is megvalósulhat, amely szervesen épül az alsó tagozat környezetismeret-oktatására. A földrajzoktatás tartalma, ismeretrendszere azonban megkívánja, hogy az alapozó oktatási szakaszban ne csak az elemi természettudományi ismeretek és képességek elsajátítása történjen meg, hanem a társadalmi-gazdasági földrajz oktatását segítő alapvető társadalmi-gazdasági ismeretek és az ezek feldolgozásához szükséges képességek is.

A természet- és a társadalomtudomány oldaláról történő megalapozás hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók felismerjék a földrajzi tartalmak integrált jellegét. Megértsek a földrajzi ismeretek és képességek szerepét a természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek, folyamatok összefüggéseinek felismerésében. Éppen ezért célszerű a földrajztanítás alapozását a természetismeret tartalmi rendszerébe beépíteni, és azzal összekapcsolva megszervezni, úgy, hogy az kiegészüljön a társadalmi-gazdasági földrajz elsajátításához szükséges képességek megalapozásával. Így az óraszám a 6. évfolyamon heti 2,5 óra lehet, amely lehetővé teszi a hatékonyabb tanári és tanulói munkát, a földrajzi képességek differenciált, az egyéni tanulói adottságokhoz igazított fejlesztését.

Az 5-6. évfolyamra épülő földrajzoktatás a 7-8. évfolyamon az életkori sajátosságoknak megfelelő korszerű regionális földrajzi ismeretek átadásával, a földrajzi szemlélet-és gondolkodás valamint a sajátos vizsgálati módszerek alkalmazásával magasabb szinten fejleszti tovább, mélyíti el és differenciálja a tanulók alapozó szakaszban megszerzett tudását és képességeit. Az általános iskolai földrajzoktatás a tantárgy komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, felkészíti őket a középfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy az általános iskolából kilépő diákok eligazodjanak a világ társadalmi-gazdasági és környezeti folyamataiban, képesek legyenek későbbi, felnőtt életükben felelős döntéshozatalra az állampolgári szerepek gyakorlása során.

Fejlesztési követelmények

A tananyag feldolgozása során el kell érni, hogy a tanulók ismerjék fel a földi képződményeket, az alapvető természeti és társadalmi jelenségeket, folyamatokat és összefüggéseket. Vegyék észre a természetföldrajzi és a regionális társadalmi-gazdasági folyamatok egymásutániságát és időbeli fejlődését. Értelmezzék, hogy a természeti környezet hogyan befolyásolja az egyes országok társadalmi-gazdasági életét, és ismerjék fel a természeti környezet változásainak társadalmi hatásait.

A tanulók ismerjék fel a kontinensek, a tipikus tájak, az országok regionális sajátosságait, a közöttük lévő hasonlóságokat és különbségeket, kapcsolataik rendszerét. Ismerjék meg a gazdasági élet jelenségeinek kölcsönhatásait. Értsék meg, hogy a társadalmi-gazdasági élet eseményei hogyan hatnak az egyes országok fejlődésére.

Ismerjék meg példákon keresztül, hogy a népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan határozzák meg gondolkodásmódjukat, gazdasági helyzetüket, világszemléletüket. Tudják, hogy az emberek különböznek egymástól, de emberi mivoltában mindenki egyenrangú.

Annak érdekében, hogy kialakuljon a tanulóknak a hazai tájhoz, a természeti és a társadalmi értékeinkhez való kötődés, ismerjék meg természeti és társadalmi értékeinket, valamint a természeti tényezők hatásait és földrajzi összefüggéseit a Kárpát-medence népeinek elhelyezkedésében, hagyományaiban, településeiben és gazdasági életében.

El kell érni, hogy a tanulók összefüggéseikben ismerjék a környezetet veszélyeztető folyamatokat, azok forrásait, megelőzésük és megszüntetésük lehetséges módjait is. Értsék meg, hogy a környezet károsodása nem ismer országhatárokat, a károk megakadályozása érdekében nemzetközi összefogásra, együttműködésre van szükség.

A földrajztanítás során el kell érni, hogy a tanulók az alapozó képzés befejezésekor legyenek képesek önállóan a szemléleti, tanári irányítással az okfejtő térképolvasásra különböző tartalmú és méretarányú földrajzi térképeken. Ismerjék a földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat. Legyenek helyes képzetek a környezet elemeinek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok nagyságrendjéről. Alakuljon ki a megfelelő földrajzi-környezeti információhordozók kiválasztására és azok tartalmának felhasználására való képesség, igazodjanak el ezek gyűjteményeiben (pl. könyvtári és múzeumi anyagokban) is tanári segítséggel. Legyenek képesek az életkori sajátosságuknak megfelelő digitális kompetenciák alkalmazására a földrajzi tartalmú információk megszerzésében és feldolgozásában.

Legyenek képesek földrajzi ismereteik és képességeik szintjének reális értékelésére. Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan tovább gyarapítsák földrajzi-környezeti ismereteiket és képességeiket. Legyenek birtokában a földrajzi ismeretek elsajátítást segítő hatékony tanulási módszereknek. Váljanak alkalmassá a nemzeti, az európai és az egyetemes természeti és kulturális értékek befogadására, legyenek képesek életkoruknak megfelelő szinten felismerni az azokban rejlő esztétikai értéket.

A tanulók legyenek képesek pontos megfigyelésekre, tudjanak vizsgálni a föld- és környezettudományok megfelelő szempontjai szerint kezdetben tanári irányítással, majd egyre önállóbban. Legyenek képesek együttműködésre a földrajzi-környezeti tartalmú feladatok megoldásakor. Megfigyeléseiket, ismereteiket helyesen, kifejezően tudják elmondani, írásban és rajzban rögzíteni, tudják egyszerű térképeken ábrázolni. Használják a szakkifejezéseket életkori sajátosságaiknak megfelelően. Tudják elemezni és értékelni tapasztalataikat, megfigyeléseik és vizsgálataik alapján alkossanak véleményt. Legyenek képesek a környezetben történő események, helyzetek bemutatása mellett azok reális értékelésére és indoklására.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A különböző tartalmú földrajzi térképeken közölt információk felhasználása a kontinensek, illetve az egyes országok természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági megismeréséhez.

Kontúrtérképes feladatok irányított megoldása.

Gyűjtőmunka könyvekből, elektronikus információforrásokból a nagy földrajzi felfedezésekről és ezeknek a társadalmi-gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásairól.

Információk gyűjtése különböző jellegű információhordozókból az egyes népek életéről, szokásairól, kultúrájáról és hagyományairól.

Szemelvények és példák gyűjtése a természeti környezetet veszélyeztető folyamatokról, a környezeti problémák megelőzéséről és megoldásáról, természeti és civilizációs katasztrófákról.

A kontinensek felszínét, éghajlatát, növényzetét, talaját és gazdaságának jellemzőit bemutató képek, ábrák elemzése, az elemek közötti összefüggések bemutatása.

Tájékozódás légifotókon és műholdfelvételeken tanári irányítással.

Adatok, adatsorok és különböző típusú diagramok összehasonlító elemzése. Egyszerű számítási feladatok megoldása.

Tipikus tájak modellezése homokasztalon. Szemléletes rajz készítése leírások alapján.

A tipikus tájak különböző, megadott szempontok szerinti önálló bemutatása

Tipikus tájak, országok, régiók bemutatása csoportmunkában tanári irányítással.

Példák keresése a természeti és a társadalmi tényezők kölcsönhatásaira kontinensek, kontinensrészek, országcsoportok jellemzői alapján.

Terméklisták összeállítása az egyes országok jellemző termékeiről csoportmunkában. A terméklista alapján az ország világgazdasági szerepének értékelése.

A témákhoz kapcsolódó tablók készítése.

Irányított tanulói kiselőadás, egyszerű prezentáció az egyes országok természeti és kulturális értékeiről, népeinek szokásairól, életmódjáról.

Tanulói beszámoló a magyar utazók, földrajzi felfedezők szerepéről a Föld és népeinek megismerésében.

Szituációs játék, helyzetgyakorlat egyes népcsoportokra jellemző élethelyzetek bemutatására. Tipikus párbeszéd írása: turista és a helyi lakosok között.

Az egyes tipikus tájakon lejátszódható jellemző történet írása, illetve élethelyzet leírása.

Projekt feladat: egy-egy országra jellemző társadalmi-kulturális sajátosságok (zene, ételek, ruhák stb.) bemutatása tábló, kiállítás, közös előadás stb. formájában

Projekt feladat: Poszter készítés. Az egyes országok természeti és gazdasági-kulturális értékeinek bemutatása.

TÉMAKÖRÖK

Az Európán kívüli kontinensek tipikus tájainak és néhány kiemelt országának természet- és társadalomföldrajza
Természeti és társadalmi-kulturális értékei. A környezet minősége

Európa országainak természet- és társadalomföldrajza
Természeti és társadalmi-kulturális értékei. A környezet minősége

TARTALMAK

Afrika

A kontinens általános természet- és társadalomföldrajzi képe, eltérő társadalmi-gazdasági fejlettségű térségei, szerepük a világ gazdaságában

A sivatagok és az oázisok, mint tipikus tájak, az „éhségövezet”.

Trópusi-Afrika természeti képe, társadalmi-gazdasági problémái.

Ausztrália és Óceánia

Ausztrália és Óceánia természeti képe, társadalmi-gazdasági jellemzői.

Amerika

Amerika fő részeinek eltérő természet- és társadalomföldrajzi képe.

Az ültetvény, a farmvidék, a technológiai park és az agglomerációs zóna, mint tipikus táj.

Amerika jellegzetes országainak hasonló és eltérő természet- és társadalomföldrajzi adottságai: Dél-Amerikában Brazília; Közép-Amerikában Mexikó; Észak-Amerikában az Amerika Egyesült Államok.

Ázsia

Ázsia általános természet- és társadalomföldrajzi képe.

Eltérő adottságok és sajátos társadalmi-gazdasági fejlődési utak a kontinensen.

A tajga, a „monszunvidékek”, a magashegység és az öntözéses gazdálkodás területei mint tipikus tájak.

A földrész jellemző országai és térségei: Japán, Kína, India, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia. Szerepük a világ gazdasági életében.

Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képe

Az Európai Unió országainak általános társadalmi és gazdasági jellemzői.

Észak-Európa országainak közös és egyedi földrajzi vonásai, kapcsolatuk a természeti környezettel.

Nyugat-Európa országainak hasonló és eltérő földrajzi vonásai. Átalakuló ipari körzetek, új iparágak megjelenése.

Kiemelten: Franciaország, Egyesült Királyság.

Dél-Európa országainak általános és egyedi földrajzi vonásai. A tipikus mediterrán táj, a kikötő- és az üdülőövezet. A Balkán térség természetföldrajzi adottságai és társadalmi-gazdasági képe.

Kiemelten: Olaszország, Spanyolország, Horvátország, Szerbia és Montenegró.

Kelet-Európa jellegzetes természet- és társadalomföldrajzi vonásainak bemutatása.

Kiemelten: Oroszország és Ukrajna.

A tananyag feldolgozásához szükséges új topográfiai fogalmak

Afrika

Atlanti-óceán, Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, Indiai-óceán, Kongó, Niger, Nílus, Szuezi-csatorna, Tanganyika-tó, Viktória-tó, Vörös-tenger;

Afrikai-árokrendszer, Atlasz, Dél-afrikai-magasföld, Kelet-afrikai-magasföld, Kilimandzsáró-csoport, Kongó-medence, Madagaszkár, Szahara, Szudán;

Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Nigéria; Kairó.

Ausztrália és Óceánia

Csendes-óceán, Murray;

Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-korallzátony, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ösföld, Új-Guinea;

Ausztrália, Új-Zéland; Canberra, Melbourne, Sydney.

Sarkvidékek

Antarktika, Déli-sarkvidék, Északi-sarkvidék

Amerika

Alaszka, Amazonas, Colorado, Jeges-tenger, Kanadai-ösföld, Karib (Antilla)-tenger, Mississippi, Mexikói-öböl, Nagy-tavak, Panama-csatorna, Paraná, Szt. Lőrinc-folyó;

Észak-Amerika, Közép-Amerika, Dél-Amerika, Latin-Amerika;

Amazonas-medence, Andok, Antillák, Appalache, Brazil-felföld, Floridai-félsziget, Guyanai-hegyvidék, Hawaii-szigetek, Kaliforniai-félsziget, Kanadai-ösföld, Kordillerák, Labrador-félsziget, Mexikói-fennsík, Mississippi-alföld, Paraná-alföld, Préri, Sziklás-hegység;

Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Venezuela;

Brazíliaváros, Buenos Aires, Chicago, Los Angeles, Mexikóváros, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Washington.

Ázsia

Aral-tó, Bajkál-tó, Boszporusz, Indus, Jangce, Japán-tenger, Jeges-tenger, Jenyiszej, Gangesz, Kaszpi-tenger, Léna, Ob, Perzsa (Arab)-öböl, Sárga-folyó, Tigris;

Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Észak-Ázsia, Kelet-Ázsia, Közép (Belső)-Ázsia;

Arab-félsziget, Csomolungma, Dekkán-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Fuji, Góbi, Himalája, Hindusztáni-alföld, Hindusztáni-félsziget, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Japán-szigetek, Kaszpi-mélyföld, Kaukázus, Kínai-alföld, Kis-Ázsia, Koreai-félsziget, Közép-szibériai-fennsík, Mezopotámia, Nyugat-szibériai-alföld, Pamír, Szibéria, Tajvan, Tibet, Tien-san;

Dél-Korea, Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Irak, Irán, Izrael, Japán, Kína, Malajzia, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország;

Ankara, Bagdad, Bombay, Calcutta, Hongkong, Isztambul, Kanton, Novoszibirszk, Osaka, Peking, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Tokió, Újdelhi.

Európa

Adriai-tenger, Balti-tenger, Dnyeper, Don, Duna, Ebro, Elba, Északi-tenger, Fekete-tenger, Földközi-tenger, La Manche, Pó, Rajna, Rhóne, Szajna, Temze, Urál folyó, Volga;

Alpok, Appenninek, Appennini-félsziget, Balkán-félsziget, Balkán-hegység, Balti-ösföld, Brit-szigetek, Ciprus, Dalmácia, Dinári-hegység, Donyec-medence, Etna, Finn-tóvidék, Francia-középhegység, Grönland, Holland-mélyföld, Izland, Kárpátok, Kelet-európai-síkság, Kréta, Londoni-medence, Lotaringia, Mont Blanc, Párizsi-medence, Pennine, Pireneusi (Ibériai)-félsziget, Pireneusok, Skandináv-félsziget, Skandináv-hegység, Szicília, Urál, Vezúz;

Dél-Európa, Észak-Európa, Kelet-Európa, Kelet-Közép-Európa, Közép-Európa, Nyugat-Európa;

Albánia, Anglia, Belgium, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Fehéroroszország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg,

Macedónia, Moldávia, Moldova, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szerbia és Montenegró, Ukrajna; Kárpátalja; Amszterdam, Athén, Barcelona, Belgrád, Birmingham, Brüsszel, Chişinău, Dublin, Genova, Glasgow, Göteborg, Hága, Helsinki, Kijev, Koppenhága, Lisszabon, Ljubljana, London, Luxembourg, Lyon, Madrid, Manchester, Marseille, Milánó, Minszk, Moszkva, Munkács, Murmanszk, Nápoly, Odessza, Oslo, Párizs, Podgorica, Reykjavík, Rijeka, Róma, Rotterdam, Skopje, Stockholm, Strasbourg, Szabadka, Szarajevó, Szentpétervár, Szófia, Tirana, Torino, Újvidék, Ungvár, Velence, Volgográd, Zágráb.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes az egyes kontinensek, tájak, országok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képek, ábrák, adatok elemzésére, tanári irányítás alapján alapvető összefüggések felismerésére. Tudja megadott szempontok alapján bemutatni az egyes kontinenseket, tipikus tájait, legfontosabb országaikat. Ismerje fel a természeti és társadalmi környezet alapvető összefüggéseit. Legyen képes különböző térképi információk felhasználására a témához kapcsolódóan. Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrtérképen a topográfiai fogalmakat. Legyen képes nyomtatott és elektronikus forrásokból a témához kapcsolódó információk gyűjtésére, rendszerezésére és értelmezésére tanári irányítással. Legyen képes ábráról, képekről, diagramokról információk leolvasására, illetve azok értelmezésére. Tudja az egyes témához kapcsolódó ismereteit röviden összefoglalni szóban, illetve írásban.

8. évfolyam

Belépő tevékenységek

A különböző tartalmú földrajzi térképeken közölt információk felhasználása a kontinensek, illetve az egyes országok természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági megismeréséhez. Kontúrtérképes feladatok irányított megoldása.

Az időjárási jelenségek felismerése időjárási térképek alapján. Egyszerű összefüggések felismerése, következmények megfogalmazása.

Az éghajlat jellemzőinek felismerése diagramokon, és következtetések levonása az adatokból. Összefüggések felismerése.

Folyamatábrák használata a földtörténeti események, a felszínfejlődés és következményeik feltárásához.

A gazdasági élet ágazatainak, ágainak szerepe és változási tendenciáinak bemutatása statisztikai adatok feldolgozásával, forráselemzéssel, esetmegbeszéléssel.

A Kárpát-medence népeinek és hagyományainak, a tájak eltérő földrajzi jellemzőinek bemutatása szemelvények alapján.

Információk gyűjtése egyéni és csoportmunkában társadalmi-gazdasági jelenségekről, folyamatokról statisztikák, tömegkommunikációs források, internet felhasználásával.

Tanulói beszámoló önállóan gyűjtött információk alapján hazánk szerepéről az Európai Unió társadalmi-gazdasági, kulturális életben.

Sajtó-, tv- és internet figyelő az Európai Unióval, illetve hazánkkal kapcsolatos környezeti és társadalmi-gazdasági aktualitások gyűjtése és ismertetése.

Tanulói kiselőadás, prezentáció a különböző tájak népszokásairól, hagyományairól önálló, illetve csoportban végzett kutatómunka alapján.

Terméklisták összeállítása Magyarország legfontosabb termékeiből és kiviteli cikkeiből.

Tabló, illetve riport készítése hazánk védett természeti és kulturális értékeivel, idegenforgalmi vonzerejével kapcsolatban.

Szituációs játék, helyzetgyakorlat egyes országokban, illetve tájakon élők népcsoportokra jellemző élethelyzetek bemutatására.

Szituációs játék a lakókörnyezetet veszélyeztető környezeti, illetve természeti katasztrófa (árvíz, vihar, szennyezés) esetén való helyes viselkedés, illetve magatartás bemutatására.

Projekt feladat: egy-egy hazai tájra jellemző társadalmi-kulturális sajátosságok (népzene, ételek, szokások, népviselet stb.) bemutatása tábló, kiállítás, közös előadás stb. formájában

Projekt feladat: Egy idegenforgalmi körzet bemutatása prezentáció, poszter, kiállítás formájában.

Projekt feladat: Lakóhelyünk környezeti állapotának vizsgálata. Az eredmények bemutatása.

Véleményütköztetés, osztálytermi vita: Mi a környezettudatos életmód? Mit tehetünk a környezetünk védelmében?

Véleményütköztetés: hazánk természeti és társadalmi adottságainak (erőforrásának) megítéléséről.

Rajzverseny, fotókiállítás hazánk természeti, kulturális és társadalmi-gazdasági értékeinek bemutatására.

TÉMAKÖRÖK

Közép-Európa tájainak és országainak természet- és társadalomföldrajza
Természeti és társadalmi-kulturális értékei. A környezet minősége
A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajza
Természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági lehetőségek Magyarországon
Természeti és társadalmi-kulturális értékek. A környezet minősége

TARTALMAK

Közép-Európa általános földrajzi képe.
A Közép-európai-sík- és rögvídek természeti adottságai és gazdasági feltételei. A középhegységek és a feltöltött alföldek, mint tipikus tájak.
Németország szerepe az európai gazdaságban.
Csehország és Lengyelország földrajzi sajátosságai.
Közép-Európa magashegyvidékei: az Alpok és a Kárpátok.
Az alpi országok: Ausztria, Szlovénia és a kárpáti országok: Szlovákia, Románia földrajzi jellemzése, hasonló és eltérő vonások kiemelése.
A Kárpát-medence földtani szerkezete és természetföldrajzi képe.
A magyarság a Kárpát-medencében.
A társadalmi-gazdasági élet változásai és mai földrajzi vonásai.
Hazánk földrajzi fekvése, helyzete a Kárpát-medencében és Európában.
Magyarország felszíne, domborzata.
Természeti adottságaink és természeti erőforrásaink.
Hazánk népességföldrajzi jellemzői, népesedési folyamatai.
A magyar nép tájtörténeti tagolódása, etnikai csoportok, nemzetiségek.
A földrajzi környezet hatása a gazdálkodásra, a településekre és az életmódra.
A gazdaság telepítő tényezői, általános vonásai, területi különbségei, szerkezeti átalakulása.
Településtípusok, településhálózat és infrastruktúra Magyarországon.
A hazai tájtípusok (alföldi, dombsági és középhegyvidéki tájak) földrajzi jellemzése.
A tájak természeti erőforrásai, természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzőik.
Hazánk tájainak idegenforgalmi, környezeti értékei, állapota és védelme.
Hazánk nemzetközi kapcsolatai.
Budapest földrajza.
Régióink földrajza.

A tananyag feldolgozásához szükséges új topográfiai fogalmak

Balaton, Bodrog, Dráva, Fertő, Hernád, Ipoly, Kis-Balaton, Körös, Maros, Mura, Odera, Olt, Rába, Rajna-Majna-Duna vízi út, Sajó, Sió, Szamos, Száva, Tisza, Tisza-tó, Vág, Velencei-tó, Visztula, Zagyva, Zala;
Aggteleki-karszt, Alföld, Alpokalja, Badacsony, Bakony, Balaton-felvidék, Baradla-barlang, Baranyai-dombság, Bécsmédenca, Bodrogtó, Borsodi-medence, Börzsöny, Budai-hegység, Bükk, Bükk-fennsík, Csallóköz, Cseh-medence, Csepel-sziget, Cserhát, Déli-Kárpátok, Dráva menti síkság (Dráva-mellék), Duna-Tisza köze, Dunakanyar, Dunántúl, Dunántúli-dombság, Dunántúli-középhegység, Dunazug-hegység, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-medence, Északi-középhegység, Északkeleti-Kárpátok, Északnyugati-Kárpátok, Gerecse, Germán-alföld, Győri-medence, Hajdúság, Hargita, Hegyalja, Hortobágy, Jászság, Kárpát-medence, Kárpát-medencevidék, Kékes, Keleti-Alpok, Keleti-Kárpátok, Kisalföld, Kiskunság, Kőszegi-hegység, Lengyel-alföld, Lengyel-középhegység, Magas-Tátra, Marcal-medence, Maros-Körös köze, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Mohácsi-sziget, Móri-árok, Morva-medence, Nagykunság, Német-középhegység, Nógrádi-medence, Nyírség, Nyugati-Alpok, Nyugat-magyarországi-peremvidék, Órség, Pesti-síkság, Pilis, Román-alföld, Ruhr-vidék, Somogyi-dombság, Soproni-hegység, Szigetköz, Székelyföld, Szekszárdi-dombság, Szentendrei-sziget, Szilézia, Szudéták, Tapolcai-medence, Tihanyi-félsziget, Tiszántúl, Tokaj-Eperjesi-hegység, Tolnai-dombság, Vajdaság, Velencei-hegység, Vereckei-hágó, Vértes, Villányi-hegység, Visegrádi-hegység, Zalai-dombság, Zempléni-hegység;
Ausztria, Csehország, Lengyelország, Németország, Románia, Svájc, Szlovákia, Szlovénia;
Burgenland,
Ajka, Algyő, Arad, Baja, Balassagyarmat, Balatonfüred, Beregszász, Bécs, Békéscsaba, Berlin, Bern, Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Budapest, Bukarest, Bük, Cegléd, Constanța, Debrecen, Dorog, Drezda, Dunaújváros, Eger, Eszék, Esztergom, Frankfurt, Gdańsk, Genf, Graz, Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Halle, Hamburg, Harkány, Hatvan, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Kassa, Karlovy Vary, Katowice, Kazincbarcika (Berente), Kecskemét, Keszthely, Kolozsvár, Komárom, Köln, Kőszeg, Komló, Krakkó, Lábatlan, Linz, Lipcse, Makó, Marosvásárhely, Miskolc, Mohács, Mosonmagyaróvár, München, Nagykanizsa, Nagyváradi, Nyíregyháza, Orosháza, Ózd, Paks, Pannonhalma, Pápa, Pécs, Ploiești, Plzeň, Pozsony, Prága, Révkomárom, Salgótarján, Salzburg, Sárospatak, Siófok, Sopron, Stuttgart, Százhalombatta, Szeged, Székelyudvarhely, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szolnok, Szombathely, Tata, Tatabánya, Temesvár, Tihany, Tiszaújváros, Vác, Várpalota, Varsó, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg, Zalakaros;

Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Duna-Dráva Nemzeti Park, Duna-Ipoly Nemzeti Park, Fertő-Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park, Őrségi Nemzeti Park;

Magyarország megyéi, Dél-Alföld régió, Dél-Dunántúl régió, Észak-Alföld régió, Észak-Magyarország régió, Közép-Dunántúl régió, Közép-Magyarország régió, Nyugat-Dunántúl régió, Budapesti agglomeráció.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes ismertetni Közép-Európa országainak jellemző természeti és társadalmi-gazdasági vonásait. Tudja bemutatni hazánk földrajzi környezetének természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit megadott szempontok alapján. Tudja ismertetni hazánk tájainak természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit különböző térképi információk felhasználásával. Ismerje fel a természeti adottságok szerepét, hatását az egyes térségek gazdasági életében. Ismerje hazánk környezeti értékeit. Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrterképen a topográfiai fogalmakat. Tudja meghatározni és megfogalmazni földrajzi fekvésüket, kapcsoljon hozzájuk tartalmi jellemzőket. Legyen képes nyomtatott és elektronikus forrásokból a témákhoz kapcsolódó információk gyűjtésére, rendszerezésére és értelmezésére tanári irányítással. Legyen képes ábráról, képekről, diagramokról információk leolvasására, illetve azok értelmezésére. Tudja az egyes témákhoz kapcsolódó ismereteit röviden összefoglalni szóban, illetve írásban.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban. Az információszerzés különféle módszereinek alkalmazása (pl. keresés forrásanyagban).
- Szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:

- Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Gyakorlati tevékenységek (pl. egy táj modellezése homokasztalon, applikációs vagy kártyás feladatok, diagramszerkesztés stb.)
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése, prezentáció.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

FIZIKA
7–8. évfolyam**A fizika kerettanterv és a Nemzeti alaptanterv viszonya**

A fizika kerettanterv összhangban van a Nat-ban megfogalmazott általános értékrenddel, lehetőséget teremt, ajánlásokat fogalmaz meg a Nat által meghatározott kiemelt kompetenciák fejlesztésére. A tanterv alkalmazása során olyan oktatási struktúra alakítható ki, mely tevékenységközpontú képzést tesz lehetővé, a nem szaktárgyi kompetenciák fejlesztését is elősegíti. A kerettanterv tudatosan épít azokra a tanári megoldásokra, melyek a tanulók együttműködését helyezik előtérbe, s megteremti a lehetőségét mind az önállóan végzett egyéni, mind a csoportos munkának. A fizika iránti érdeklődés felkeltése és fenntartása érdekében a tananyag feldolgozása során problémaközpontú, gyakorlatias, a tanulók érdeklődésére fókuszáló, a tanulókat aktivizáló tartalmakat és módszertani megoldásokat célszerű keresni.

A kerettanterv rámutat az emberiség globális problémáinak forrására, azok kezelésének, elhárításának lehetőségeire, a környezettudatos magatartás jelentőségére. A természettudományok sokoldalú alkalmazhatóságára mind a világ leírásában, értelmezésében és megértésében, mind a technikai fejlődésben.

A fizika kerettanterv és a kulcskompetenciák fejlesztése

A fizika kerettanterv alapvető céljának tekinti a tanulók a felnőtt életének sikeressége szempontjából kiemelt fontosságú kulcskompetenciák fejlesztését, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítést, a személyiségközpontú, tevékenykedtetésre alapozó tanulási eljárások és módszerek terjedésének elősegítését. A fizika oktatásának központi eleme a természettudományos kompetencia fejlesztése. Ennek révén a tanuló képessé válik arra, hogy a természet leírásának eszköztárát megismerve értelmezze, s bizonyos mértékig előre jelezze a környezetében lezajló kölcsönhatásokat, tudatosan irányítsa mindennapi cselekedeteit, elemző, objektív módon hozza meg döntéseit, s védetté váljon az áltudományokkal szemben. A tanulók természettudományos világképének fejlesztése elképzelhetetlen előzetes tudásuk, gyermeki elképzeléseik felmérése, felismerése nélkül. A tanulók a természettudományok majd minden területén rendelkeznek előzetes ismeretekkel, sokszor pontatlan, gyermekien naiv képzetekkel. A gyermeki világkép átalakítása csak ezen elképzelések tudatos "átépítése" révén lehetséges. Mindebből az következik, hogy a fizika program ebben az életkorban hangsúlyosan kell hogy tartalmazza a jelenségek felismerésére vezető megfigyeléseket, kísérleteket, s az önálló jelenségértelmezés lehetőségét.

A fizika kerettanterv lehetőséget teremt a környezettudatos nevelés megvalósítására. Megmutatja azokat a folyamatokat, melyek során az ember megismerő tevékenysége a természeti környezet megváltoztatására vezetett, láttatja a változások okait, hatásait, bemutatja a cselekvés módozatait, a cselekvés társadalmi formáit, s ezeken belül az egyén lehetőségeit.

Az anyanyelvi kompetencia fejlesztése (szövegképzés, szövegértés) a természettudományos kerettantervek fontos velejárója. E kompetencia fejlesztése gyakran a hagyományos munkamódszerek mellett megjelenő új ismeretszerzési eljárásokhoz (projekt, kooperatív tanulás, önálló munka stb.) kapcsolódik.

A matematikai kompetencia fejlesztésére a fizika elsődlegesen a számítási feladatok révén alkalmas. Ugyanakkor ebben az életkorban a számítások csak a legegyszerűbb arányosságokra korlátozódnak, s elsődleges céljuk annak megmutatása, hogy a jelenségek értelmezéséhez, előrejelzéséhez egyes mért (adatszerű) mennyiségek, s az azokkal végzett műveletek segítséget nyújthatnak.

A gyerekek ebben az életkorban már sokoldalúan használják a számítógépet. A digitális kompetencia fejlesztése elsődlegesen a digitális technika célirányos felhasználást jelenti, legyen szó internetes kereséséről, adatbázis kezeléséről, szövegszerkesztők használatáról, vagy prezentációk készítéséről.

A természettudományok, ezen belül a fizika alapvető sajátossága a társadalmi beágyazottság. Ez azt jelenti, hogy a természettudósok s a természettudományok eredményei, azok létrejötte, felhasználása egy meghatározott társadalmi közegben történik, egy társadalmi közeggel kölcsönhatásban értelmezhető. A tanulók motiválása szempontjából is érdemes a fizika történetével foglalkozni, mely nem csak a fizika gyakorlati alkalmazásainak bemutatásában segíthet, hanem a fizika művelőit is közelebb hozhatja a tanulókhöz.

Célok és feladatok

Az általános iskolai fizikatanítás az alsóbb évfolyamokon tanított környezetismeret, illetve természetismeret integrált tantárgyak anyagára épül, azok szerves folytatása. A fizikatanítás célja az általános iskolában a gyerekek érdeklődésének felkeltése a természet, ezen belül a fizikai jelenségek iránt. Ez az érdeklődés jelentheti a tanulók későbbi természettudományos műveltségének legfontosabb alapozását. Egyszerű jelenségeken, alkalmazási példákon keresztül mutassuk meg, hogy a természet jelenségei kísérletileg vizsgálhatók, megérthetők, és az így szerzett ismeretek a hétköznapi életben hasznosíthatók. Fontos cél annak tudatosítása, hogy a fizikai ismeretek a technikai fejlődésen keresztül döntő hatással vannak az ember életminőségére. Ugyanakkor a fizikai ismereteket természeti környezetünk megóvásában is hasznosítani lehet.

A fizikaórák akkor válhatnak élményszerűvé és ezáltal hatékonyá, ha a tananyag bőséges jelenségbemutatóra és sok jól kiválasztott kísérletre épül. A fogalmak bevezetésénél, a törvények megfogalmazásánál a konkrét probléma szempontjából szakszerűen, de a lehető legegyszerűbben kell fogalmaznunk. Kerülni kell azokat az absztrakt gondolatmeneteket, amelyek inkább gátolják, mint segítik a megértést. A fizikai fogalmak közül az általános iskolában azokra helyezük a hangsúlyt, amelyek konkrét kísérleti tapasztalatokkal kapcsolatosak, túlzott absztrakciót nem igényelnek.

A fizikai fogalmak bevezetését, a törvények megfogalmazását lehetőleg mindig megfigyelésre, jelenségek bemutatására, konkrét kísérletekre alapozzuk. Ennek során gondot kell fordítani arra, hogy a tanulók kellő gyakorlatot szerezzenek a látott jelenség pontos megfigyelésében, és szabatosan el is tudják mondani azt. A kísérletek közül különösen értékesek azok, amelyeket a tanulók maguk végeznek el.

A természettudományok közül a fizika már az alapképzést nyújtó iskolában is érzékeltetni tudja a gyerekekkel, hogy a természet jelenségei kvantitatív szinten, a matematika nyelvén leírhatók. A matematikai formalizmus az általános iskolában csak a legegyszerűbb összefüggésekre – egyenes és fordított arányosság – szorítkozik. Ezek esetében azonban kiemelten fontos feladat a megismert törvények *egyszerű* számpéldákon történő alkalmazása. A feladatmegoldás a gyakoroltatáson túl szemléletformáló hatású is lehet, ha a tanár olyan feladatokat is ad (az adatokat előre célszerűen megválasztva), melyekben a kiszámított eredmény utólag kísérletileg is ellenőrizhető legyen. Az ilyen feladatok tudatosítják a gyerekekben, hogy a fizikapélda nem csupán matematikai feladvány, hanem a természet leírása, amelynek eredménye valódi, mérhető adat. A fizikai gondolkodás fejlesztésében, a számítási feladatok mellett, a tanulók tudásszintjének megfelelő kvalitatív problémák megoldása is szükséges. Ezek a kérdések a hétköznapi életből ismert egy-egy jelenség magyarázatára vagy a helyszínen bemutatott kísérlet értelmezésére vonatkozhatnak.

Fejlesztési követelmények

Ismeretszerzési, -feldolgozási és -alkalmazási képességek

A tanuló legyen képes a fizikai jelenségek, folyamatok megadott szempontok szerinti tudatos megfigyelésére, igyekezzen a jelenségek megértésére. Legyen képes a lényeges és lényegtelen tényezők elkülönítésére. → anyanyelvi-, természettudományos kompetencia.

Tudja a kísérletek, mérések eredményeit különböző formákban (táblázatban, grafikonon, sematikus rajzon) irányítással rögzíteni. Tudja kész grafikonok, táblázatok, sematikus rajzok adatait leolvasni, értelmezni, ezekből tudjon egyszerű következtetéseket levonni. → matematikai-, természettudományos kompetencia.

A tanuló tudja érthetően elmondani, ismereteinek mennyisége és mélysége szerint magyarázni a tananyagban szereplő fizikai jelenségeket, törvényeket, valamint az ezekhez kapcsolódó gyakorlati alkalmazásokat.

Tudjon egyszerű kísérleteket, méréseket végrehajtani. Legyen tapasztalata a kísérleti eszközök, anyagok balesetmentes használatában. → anyanyelvi-, természettudományos kompetencia.

Szerezzen jártasságot a tananyagban szereplő SI és a gyakorlatban használt SI-n kívüli mértékegységek használatában, a mindennapi életben is alkalmazott mértékegységek átváltásában. → természettudományos kompetencia.

Legyen képes megadott szempontok szerint használni különböző lexikonokat, képlet- és táblázatgyűjteményeket, multimédiás oktatási anyagokat. Tudja, hogy a számítógépes világhálón a fizika tanulását, a fizikusok munkáját segítő adatok, információk is megtalálhatók. Értse a szellemi fejlettségének megfelelő szintű ismeretterjesztő könyvek, cikkek, televízió- és rádióműsorok információit. Alakuljon ki benne a tudományosan nem alátámasztott, „szenzációs újdonságokkal”, elméletekkel szembeni kritikai érzék. → digitális-, természettudományos kompetencia.

Értékelje a természet szépségeit, tudja, hogy a természetet, környezetünket védeni kell. Ismerje a tananyag természet- és környezetvédelmi vonatkozásait, törekedjék ezek alkalmazására. → esztétikai tudatosság.

A felsorolt képességek fejlesztése révén kiemelt szerepet nyer ebben az életkorban az anyanyelvi kompetencia fejlesztése

Tájékozottság az anyagról, tájékozódás térben és időben

Ismerje fel a természetes és mesterséges környezetünkben előforduló anyagok tanult tulajdonságait. Tudja az anyagokat tanult tulajdonságaik alapján csoportosítani. → természettudományos kompetencia.

Tudja, hogy a természeti folyamatok térben és időben zajlanak le, a fizika vizsgálódási területe a nem látható mikrovilág pillanatszerűen lezajló folyamatait éppúgy magában foglalja, mint a csillagrendszerek évmilliók alatt bekövetkező változásait. → természettudományos kompetencia.

Legyen gyakorlata a mindennapi életben előforduló távolságok és időtartamok becslésében, tudja ezeket összehasonlítani. Legyen áttekintése a természetben található méretek nagyságrendjéről. → matematikai és természettudományos kompetencia.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudományok fejlődéséről

Tudatosuljon a diákokban, hogy a természet megismerése hosszú folyamat, jelenleg jóval többet tudunk fizikai világunkról, mint a korábbi évszázadok emberei, de biztosan sokkal kevesebbet, mint az utánunk jövő nemzedékek. A tanult fizikai ismeretekhez kapcsolódva tudja, hogy mely történelmi korban történtek és kiknek a nevéhez köthetők a legfontosabb felfedezések. Ismerje a kiemelkedő magyar fizikusok, mérnökök, természettudósok munkásságát. → szociális és állampolgári-, természettudományos kompetencia.

Értse, hogy a fizika és a többi természettudomány között szoros kapcsolat van, kutatóik különböző szempontból és eltérő módszerekkel, de ugyanazt az anyagi valóságot vizsgálják. → természettudományos kompetencia.

7. évfolyam**Belépő tevékenységformák**

Egyszerű mechanikai és hőtani jelenségek megfigyelése, a tapasztalatok önálló, szóbeli összefoglalása. → önálló tanulás, anyanyelvi- és természettudományos kompetencia fejlesztése.

A hétköznapi életben is használt fizikai szakszavak tartalmi pontosítása, az új szakkifejezések szabatos használata. → anyanyelvi kompetencia fejlesztése.

Mindennapi eszközökkel, házilag elvégezhető egyszerű mechanikai és hőtani kísérletek összeállítása diák-kísérletgyűjtemények alapján; bemutatás és értelmezés egyéni vagy csoportmunkában. Összefüggések felismerése egyszerű mechanikai és hőtani kísérletekben. → természettudományos kompetencia fejlesztése.

Egyszerű mérések adatainak felvétele, táblázatba foglalása és grafikus ábrázolása, az ábrázolt függvénykapcsolat kvalitatív értelmezése. → matematikai kompetencia fejlesztése.

Út- és időmérésen alapuló átlagsebesség-meghatározás elvégzése az iskolán kívül (pl. gyaloglás, futás, kerékpár, tömegközlekedési eszközök). → matematikai kompetencia fejlesztése.

A tanult mechanikai és hőtani alapfogalmak és a mindennapi gyakorlat jelenségeinek összekapcsolása, egyszerű jelenségek magyarázata.

Elemi számítások lineáris fizikai összefüggések alapján. → matematikai kompetencia fejlesztése.

Ismerkedés az iskolai könyvtár fizikával kapcsolatos anyagaival (természettudományi kislexikon, fizikai fogalomtár, kísérletgyűjtemények, ifjúsági tudományos ismeretterjesztő kiadványok stb.) tanári irányítással. Ismerkedés az iskolai számítógépes hálózat (sulinet) válogatott anyagaival kisebb csoportokban, tanári vezetéssel. → digitális kompetencia fejlesztése.

Témakörök**Tartalmak****A testek mozgása****Az egyenes vonalú egyenletes mozgás**

Egyszerű út- és időmérés.
A mérési eredmények feljegyzése, értelmezése.
Út-idő grafikon készítése és elemzése.
Az út és az idő közötti összefüggés felismerése.

	A sebesség fogalma, a sebesség kiszámítása. A megtett út és a menetidő kiszámítása.
Az egyenletesen változó mozgás	Az egyenletesen változó mozgás kísérleti vizsgálata (pl. lejtőn mozgó kiskocsi). A sebesség változásának felismerése, a gyorsulás fogalma. Az átlag- és a pillanatnyi sebesség fogalma és értelmezése konkrét példákon.
A dinamika alapjai	
A testek tehetetlensége és tömege	Egyszerű kísérletek a tehetetlenség megnyilvánulására. A tehetetlenség törvénye.
Erő és mozgásállapot-változás	A test mozgásállapot-változása mindig egy másik test által kifejtett erőhatásra utal. (Egyszerű kísérletek.) Az erő mérése rugós erőmérővel. Az erő mértékegysége.
Erőfajták	Gravitációs erő (a Föld vonzása a testekre). Súly (és súlytalanság). Súrlódás és közegellenállás (gyakorlati jelentősége). Rugóerő (a rugós erőmérő működése).
Egy testre ható erők együttes hatása	Egy egyenesbe eső azonos és ellentétes irányú erők összegzése, az erőegyensúly fogalma.
Erő-ellenerő	Az erő két test közötti kölcsönhatásban. (Egyszerű kísérletek.)
A mechanikai munka	A munka értelmezése, mértékegysége. Egyszerű számításos feladatok a munka, az erő és az út kiszámítására. A mechanikai energia fogalma.
Az egyszerű gépek: emelő, lejtő	A forgatónyomaték kísérleti vizsgálata, sztatikai bevezetése, a forgatónyomaték kiszámítása. Az egyensúly feltétele emelőkön (az egyensúly létesítéséhez szükséges erő, illetve erőkar kiszámítása). Az egyszerű gépek gyakorlati haszna.
A nyomás	
Szilárd testek által kifejtett nyomás	A nyomás értelmezése egyszerű kísérletek alapján, a felismert összefüggések matematikai megfogalmazása, a formula alkalmazása.
Nyomás a folyadékokban és gázokban	A hidrosztatikai nyomás. A hidrosztatikai nyomás kísérleti vizsgálata, a nyomást meghatározó paraméterek. Közlekedőedények (egyszerű kísérletek, környezetvédelmi vonatkozások, például kutak, vizek szennyezettsége).
Arkhimédész törvénye, a testek úszása	A felhajtóerő kísérleti vizsgálata. Az úszás, lebegés, elmerülés feltételei. Egyszerű feladatok Arkhimédész törvényére.
Hőtan	
Hőtani alapjelenségek	Hőmérséklet és mérése. A hőtágulás jelensége szilárd anyagok, folyadékok esetén, a hőtágulás jelensége a hétköznapi életben.
Hő és energia	A testek felmelegítésének vizsgálata, a fajhő és mérése, az égéshő. Energiamegmaradás termikus kölcsönhatás során.
Halmazállapotok, halmazállapot-változások	Az anyag atomos szerkezete, halmazállapotok. A halmazállapot-változások – olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás – jellemzése, hétköznapi példák.

Az olvadáspont, forráspont fogalma.
 Az olvadáshő, forráshő értelmezése.
 A halmazállapot-változás közben bekövetkező energiaváltozások értelmezése.

Munka és energia A testek melegítése munkavégzéssel, a termikus energia felhasználása munkavégzésre: a hőerőgépek működésének alapjai.

Energiamegmaradás Az energia megmaradásának tudatosítása, kvalitatív szintű érzékeltetése egyszerű példákon.
 A különböző energiafajták bemutatása egyszerű példákon.

Teljesítmény és hatásfok A teljesítmény és hatásfok fogalma.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes egyszerű jelenségek, kísérletek irányított megfigyelésére, a látottak elmondására. Tudja értelmezni és használni a tanult fizikai mennyiségeknek (út, sebesség, tömeg, erő, hőmérséklet, energia, teljesítmény) a mindennapi életben is használt mértékegységeit. Ismerje fel a tanult halmazállapot-változásokat a mindennapi környezetben (pl. hó olvadása, vizes ruha száradása). Legyen tisztában az energiamegmaradás törvényének alapvető jelentőségével. Értse, hogy egyszerű gépekkel csak erőt takaríthatunk meg, munkát nem. Legyen képes kisebb csoportban, társaival együttműködve egyszerű kísérletek, mérések elvégzésére, azok értelmezésére.

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Egyszerű elektromos és fénytani jelenségek megfigyelése, a látottak elemzése, szóbeli összefoglalása. → önálló tanulás, anyanyelvi- és természettudományos kompetencia fejlesztése.

Ok-okozati kapcsolatok felismerése egyszerű kísérletekben. → természettudományos kompetencia fejlesztése.

A szakszókincs bővítése, a szakkifejezések helyes használata. → anyanyelvi kompetencia fejlesztése.

A kísérletező készség fejlesztése: diák-kísérletgyűjtemények (pl. Öveges-könyvek) tananyaghoz kapcsolódó egyszerű (elektrosztatikai, optikai) kísérleteinek összeállítása és bemutatása csoportmunkában. → önálló és kooperatív tanulás, természettudományos kompetencia fejlesztése.

Egyszerű kapcsolási rajzok olvasása, áramkörök összeállítása kapcsolási rajz alapján. Elektromos feszültség- és árammérés egyszerű áramkörökben. Az alapvető érintésvédelmi és baleset-megelőzési szabályok ismerete és betartása törpefeszültség és hálózati feszültség esetén. Tudja, mi a teendő áramütéses baleset esetén. Ismerje a villámcsapás elleni védekezés módját. Egyszerű kapcsolási rajzok olvasása, áramkörök összeállítása kapcsolási rajz alapján. A tanult elektromos alapfogalmak és a mindennapi gyakorlat jelenségeinek összekapcsolása, a tanultak alkalmazása egyszerű jelenségek magyarázatára (pl. dörzselektromos szikra, olvadó biztosíték, visszapiillantó tükör). → anyanyelvi- és természettudományos kompetencia fejlesztése.

A gyakran használt elektromos háztartási berendezések (fogyasztók és áramforrások) feltüntetett adatainak megértése, az egyes fogyasztók teljesítményének, fogyasztásának megállapítása. → anyanyelvi-, gazdasági-, és természettudományos kompetencia fejlesztése.

A tananyaghoz kapcsolódó kiegészítő információk (pl. nagy fizikusok életrajzi adatai, tudománytörténeti érdekességek) gyűjtése az iskolai könyvtár kézikönyveinek, ifjúsági ismeretterjesztő kiadványainak segítségével. → szociális és állampolgári kompetencia fejlesztése.

Ismerkedés az elektronikus információhordozók, multimédia, és oktatóprogramok alapszintű használatával, tanári irányítással. → digitális kompetencia fejlesztése.

Témakörök	Tartalmak
<i>Elektromos alapjelenségek, egyenáram</i>	
Elektrosztatikai alapismeretek	Az elektrosztatikai kísérletek elemzése, az elektromos töltés.
Az elektromos áram	Az elektromos áram fogalma, érzékelése hatásain keresztül.
Egyszerű elektromos áramkörök	Az elektromos áramkör részei, egyszerű áramkörök összeállítása, az áramerősség és mérése. A feszültség és mérése.
Ohm törvénye	Ohm törvénye, az elektromos ellenállás fogalma, az ellenállás kiszámítása és mértékegysége. Ohm törvényével kapcsolatos egyszerű kísérletek (pl. fogyasztók soros és párhuzamos kapcsolása). Ohm törvényével kapcsolatos egyszerű feladatok megoldása.
<i>Az elektromos munka és teljesítmény Az elektromos áram hatásai</i>	
Az elektromos áram hőhatása	Az elektromos áram hőhatásának kísérleti vizsgálata. Az áram hőhatásán alapuló eszközök (olvadó biztosíték, izzólámpa).
Az elektromos munka és az elektromos teljesítmény	Az elektromos munka és teljesítmény kiszámítása. Háztartási berendezések teljesítménye és fogyasztása. A háztartásban fellelhető elektromos berendezések biztonságos használata, érintésvédelem.
Az elektromos áram vegyi és élettani hatása	Az elektromos áram vegyi hatásának bemutatása.
Az elektromos áram mágneses hatása	Mágneses alapjelenségek. Az elektromos áram mágneses hatásának kvalitatív kísérleti vizsgálata. Az elektromos áram mágneses hatásának alkalmazása a gyakorlatban (elektromágnes, elektromotor, mérőműszerek, működésének megismerése).
<i>Elektromágneses indukció, váltakozó áram</i>	
Az elektromágneses indukció	Az indukciós alapjelenségek kvalitatív kísérleti vizsgálata, a mozgási és nyugalmi indukció jelenségének bemutatása.
Váltakozó áram	Váltakozó feszültség keltése indukcióval. A váltakozó áram, jellemzése, hatásai.
Az elektromágneses indukció gyakorlati alkalmazásai	A transzformátor kísérleti vizsgálata (összefüggés a transzformátor tekercseinek menetszáma, a feszültségek és az áramerősségek között). A transzformátor gyakorlati alkalmazásai.
Az elektromos energia-hálózat Az energiatakarékosság	Az elektromos hálózat, energiaellátás. Az energiatakarékosság globális stratégiai jelentősége. Az energiatakarékosság hétköznapi, gyakorlati megvalósítása.
<i>Fénytan</i>	
A fény visszaverődése	A fényvisszaverődés jelenségének kísérleti vizsgálata, a tükrös fényvisszaverődés törvénye. A gömb- és síktükör képalkotásának kísérleti vizsgálata. A sík- és gömbtükrök gyakorlati alkalmazásai.

A fénytörés	A fénytörés jelenségének kísérleti vizsgálata. Lencsék képalkotásának kísérleti vizsgálata. Domború és homorú lencsék alkalmazási lehetőségei (fényképezőgép, emberi szem, szemüveg).
A fehér fény színeire bontása	A fehér fény színekre bontása és újra egyesítése.

A továbbhaladáshoz szükséges tevékenységek

A diák ismerje fel a tanult elektromos és fénytani jelenségeket a tanórán és az iskolán kívüli életben egyaránt.

Ismerje az elektromos áram hatásait és ezek gyakorlati alkalmazását.

Ismerje és tartsa be az érintésvédelmi és baleset-megelőzési szabályokat. Legyen képes tanári irányítással egyszerű elektromos kapcsolások összeállítására, feszültség- és árammérésre. Tudja értelmezni az elektromos berendezéseken feltüntetett adatokat.

Ismerje a háztartási elektromos energiatakarékosság jelentőségét és megvalósításának lehetőségeit.

Tudja az anyagokat csoportosítani elektromos és optikai tulajdonságaik szerint.

Legyen tisztában a szem működésével és védelmével kapcsolatos tudnivalókkal, ismerje a szemüveg szerepét. Ismerje a mindennapi optikai eszközöket.

Legyen képes alapvető tájékozódásra az iskolai könyvtár lexikonjai, kézikönyvei, természettudományos ismeretterjesztő könyvei, folyóiratai között.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:

- Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése. Önálló kísérlet, projekt bemutatása, témához csatlakozó újságcikk értelmezése, önálló kutatómunka eredményének bemutatása
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

BIOLOGIA

Az általános iskolai biológia kerettanterv és a Nemzeti Alaptanterv viszonya

Az általános iskolai biológia kerettantervben kifejeződő értékrendszer tükrözi a Nat-ban meghatározott közös értékeket, azonosíthatók benne a Nat-ban kiemelt kompetenciák.

Az általános iskolai biológia kerettantervben foglaltak alkalmasak a kompetenciák fejlesztésére, megalapoznak egy később kialakítandó koherens szaktudományi műveltségképet, segítik a differenciált tanulást és útmutatásokkal szolgálnak mind a kiemelt, mind a műveltségi területhez rendelt fejlesztési feladatok teljesítéséhez.

Az általános iskolai biológia kerettanterv oly módon igyekszik meghatározni a tantárgy tartalmi követelményeit és fejlesztési feladatait, hogy ezzel elősegítse az iskolai nevelés és oktatás hozzájárulását a környezeti és gazdasági fenntarthatóság kialakulásához és a társadalom felelősségtudatának erősödéséhez. Figyelmet fordít az emberiség előtt álló közös, globális természeti-környezeti problémákra, hangsúlyozva az egyén és a kisebb és nagyobb közösségek felelősségét a veszélyek csökkentésében, elhárításában.

Az általános iskolai biológia kerettanterv alapvető céljának tekinti tanulók a felnőtt életének sikeressége szempontjából kiemelt fontosságú kulcskompetenciák fejlesztését, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítést, a személyközpontú, interaktív, tapasztalati tanulásra alapozó tanulási eljárások és módszerek terjedésének elősegítését.

Az általános iskolai biológia kerettanterv és a kulcskompetenciák fejlesztése

Az általános iskolai évek alatt a biológia oktatásának – az oktatási rendszer egyik elemeként – szerepe van abban, hogy a tanulók megszerezzék azokat a kulcskompetenciákat, amelyek elengedhetetlenek a személyes boldogulásukhoz és fejlődésükhöz, az aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Természetesen az általános iskolai biológia kerettanterv a tantárgy jellegéből adódóan nem egyformán kínál lehetőséget minden kulcskompetencia fejlesztésére – de ha eltérő mértékben is, mindegyik kulcskompetencia fejlesztése lehetséges a tantárgy segítségével.

A biológia oktatásának központi eleme a természettudományos kompetencia fejlesztése. A természettudományos kompetencia fejlesztésével a tanuló életkorának megfelelő készséget és képességet szerez arra, hogy az ismeretek és módszerek felhasználásával, az ember és a rajta kívüli természeti világ közt lezajló kölcsönhatásban lejátszódó folyamatokkal kapcsolatban magyarázatokat adjon, előrejelzéseket tegyen, s irányítsa cselekvéseit a hétköznapokban.

Ugyancsak magában foglalja a természettudományos kompetencia az emberi tevékenység okozta változások megértését és az ezzel kapcsolatos, a fenntartható fejlődés formálásáért viselt egyéni és közösségi felelősség kialakítását.

A természettudományos kompetencia birtokában a tanuló életkorának megfelelő komplexitással képes lesz mozgósítani természettudományos műveltségét, a munkájában és a hétköznapi életben felmerülő problémák megoldása során. Képes lesz kritikusan szemlélni az áltudományos, az egyoldalúan tudomány- és technikaellenes megnyilvánulásokat, és képes lesz cselekedni a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása érdekében lokálisan, és globális vonatkozásokban egyaránt.

A természettudományos kompetencia egyik speciális területe, fejlesztési iránya a környezettudatosságra nevelés. Ennek célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének átalakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezetmegóvására, elősegítve ezzel az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését. Ennek az attitűdnek a kialakítását minél korábbi életkorban meg kell kezdeni, így az általános iskolai oktatás ebből a szempontból kulcsfontosságú.

Ha a tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartásnak a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelveknek kell lennie egyéni és közösségi szinten egyaránt.

A környezeti nevelés során a tanulók megismerik azokat a folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Megismerik életkoruknak megfelelő szinten a társadalmi-gazdasági modernizáció egyénre gyakorolt pozitív és negatív hatásait a környezeti következmények tükrében. Bekapcsolódhatnak közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe és lehetővé válik, hogy életmódjukban a természet tisztelete, a környezeti károk megelőzése váljék meghatározóvá.

A biológia oktatásában a természettudományos kompetencia fejlesztése mellett kiemelt szerepet kap a nyelvi, elsősorban anyanyelvi kommunikáció fejlesztése. Ennek birtokában a tanuló képes lesz a tantárgyi témákban szóban és írásban kommunikálni.

Képes lesz felhasználni az egyszerűbb tudományos-ismeretterjesztő szövegeket, összegyűjteni és feldolgozni belőlük a releváns információkat, és képes lesz saját gondolatait a helyzetnek megfelelő módon meggyőzően megfogalmazni és kifejezni.

A biológia oktatásának számos területe alkalmas a matematikai kompetencia fejlesztésére is, hiszen ez a kompetencia lényegében egyfajta matematikai gondolkodás alkalmazásának képessége, akár a mindennapok problémáinak megoldására is. A biológiában elsősorban a matematikai kompetenciának azon területeit fejleszthetjük, amelyek a modellalkotással és a modellek alkalmazásával kapcsolatosak.

Ennek értelmében az általános iskolai tanuló képes lesz alkalmazni az alapvető matematikai elveket az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában. Követni és értékelni tudja az érvek láncolatát, matematikai úton képes indokolni bizonyos biológiai kísérleti eredményeket. Törekedni fog arra, hogy a magyarázatok, bizonyítások esetében a dolgok logikus okát és érvényességét keresse.

A modern biológia nem nélkülözheti a digitális kompetencia meglétét sem, így ennek az oktatásban is tükröződnie kell. Ez magában foglalja az információs társadalom technológiáinak a tanulók életkorának megfelelő használatát az ismeretek megszerzésének és továbbadásának folyamatában egyaránt.

Ennek értelmében a tanuló képes lesz a biológia tudományának megfelelő formában és módon használni a főbb számítógépes alkalmazásokat – elsősorban egyszerű szövegszerkesztést, információátvitelt-kezelést, az internet által kínált lehetőségeket és az elektronikus média útján történő prezentációt illetve kommunikációt.

Az ismeretszerzés folyamata már az általános iskolai tanítás-tanulás folyamatában sem nélkülözheti a hatékony, önálló tanulást. A tanuló tehát legyen képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is.

Ennek feltétele, hogy a tanuló ismerje és életkorának megfelelő szinten értse saját tanulási stratégiáit, készségeinek és tudásának erős és gyenge pontjait, valamint legyen képes a saját tanulási stratégiájának kialakítására, a motivációjának folyamatos fenntartására. Ugyancsak képesnek kell lennie a közös munkára és tudásának másokkal való megosztására, munkájának értékelésére és szükség esetén információ és támogatás kérésére.

A biológiának több olyan témaköre is van, amely alkalmas a szociális és társadalmi kompetencia elmélyítésére. Ezekben megismertethetjük a tanulókkal a harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételeit, bemutathatjuk a magatartás olyan formáit, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt az egyre sokszínűbb társadalomban.

Már az általános iskolai tanuló is rendelkezik fog saját fizikai és mentális egészségére vonatkozó ismeretekkel és megérti az egészséges életvitelnek ebben játszott meghatározó szerepét. Ismerni fogja az egyénnel, a csoporttal, a nemek közti egyenlőséggel, a megkülönböztetés-mentességgel, a társadalommal és az emberi kultúrával kapcsolatos biológiai-pszichológiai tényeket. Törekedjünk arra, hogy a tanulóban kialakuljon az a képesség, hogy figyelembe vegyen és megértse különböző nézőpontokat és leküzdje előítéleteit.

Ez a terület alkalmas az énkép és önismeret fejlesztésére. Segítség ad az egyén önmagához való viszonyának alakításában, az önmegismerés, az önkontroll és az önfejlesztés igényének kialakításában.

A tanulók az általános iskolai oktatás során megismerik népünk kulturális örökségének a biológia tudományát jellemző részét is. Tanulmányozzák a kiemelkedő magyar tudósok tevékenységét, munkásságát, megismerik a haza természeti kincseit. Megismerik az egyetemes emberi civilizáció legnagyobb hatású tudományos eredményeit. Megismerik az emberiség közös, globális problémáit, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködések.

A természettudományos és szociális kompetencia sajátos szinergiája a testi és lelki egészség megőrzésének területe. Az általános iskolai oktatás során kiemelt feladat a felnövekvő nemzedékek egészséges életmódra nevelése. Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékékként való tiszteltetésére is nevel. Fel kell készíteni a tanulókat arra, hogy önálló, életükben életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, egészséges életvitelt alakítsanak ki, és a konfliktusokat képesek legyenek megoldani. Elő kell segíteni, hogy a tanulóknak kialakuljon a beteg, sérült és fogyatékos emberek iránti elfogadó és segítőkész magatartás. Figyelmet kell fordítani a káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, helytelen táplálkozás) kialakulásának megelőzésére, a szexuális kultúra és magatartás kérdéseire, a családi életre és a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre.

Célok és feladatok

Az általános iskolai biológiatanítás célja, hogy a tanulók tájékozottak legyenek a földi élővilág sokféleségéről, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszeréről. Ezek tudatosításával növelje az élővilágban meglévő változatosság fennmaradásának és az emberek egészséges életének esélyeit. A diákok ismerjék saját testük felépítésének és működésének alapjait, az egészséges életmód szabályait, és képesek legyenek az egészséges életvezetésre. A biológia tanításának - a többi tantárggyal együtt - célja, hogy kialakítsa az új ismeretek önálló megszerzésének képességét.

A fenti célokból a következő feladatai adódnak a biológiát tanító pedagógusnak:

Az általános iskolában olyan természetszemléletet és biológiai tudatot alakítson ki, melyben a biológiai sokféleség alapvető fontosságú. Mutasson rá az élőlények és az életközösségek változatosságára, az ökológiai rendszerek dinamikus jellegére. Rendezze a hazai és a távoli tájak megismert élőlényeit a tudományos rendszer főbb kategóriáiba. Mutassa be az emberi szervezet felépítésének és működésének lényeges sajátosságait, biztosítsa az életmóddal kapcsolatos helyes alternatívák kiválasztásához szükséges tájékozottságot és segítse elő az emberek közötti, valamint emberek és környezetük közötti együttélési szabályok megértését. Tudatosítsa, hogy Földünk globális problémáinak megoldása, a biológiai ismeretek segítségével, minden ember közös feladata.

Tanulói megfigyelések, vizsgálatok és tanulókísérletek szervezésével, vizsgálati eljárások gyakoroltatásával, ismeretterjesztő művek közös feldolgozásával alakítsa ki az önálló ismeretszerzés képességét és igényét.

A tananyag feldolgozása során a mindennapi élethez, a gyakorlathoz kapcsolódva tegye nyilvánvalóvá, hogy az elsajátítandó tudás nem elsősorban önmagáért szükséges, hanem azért, hogy megértsék, és ennek alapján tudják befolyásolni a környező világ jelenségeit.

Segítse elő csoportos tevékenységekkel az együttműködésre vonatkozó készségek kialakulását, és az iskola működésének egészébe integrálódva könnyítse meg a szocializációt, a társadalmi környezetbe történő beilleszkedést.

Fejlesztési követelmények

A Nat-ban a kiemelt fejlesztési feladatok közé tartozik a környezeti nevelés, valamint a testi és lelki egészség védelme. Ez a két terület a biológia tanításában is központi helyet foglal el, szinte e két terület köré szerveződik az általános iskolai biológiaoktatás egésze. Valósítsuk meg e két kiemelt fejlesztési feladatot az alábbi követelményrendszer elemein keresztül!

Keltjük fel a tanuló érdeklődését a biológiai jelenségek, folyamatok iránt. Juttassuk ismeretekhez a biológiai környezete jelenségeinek, folyamatainak vizsgálata révén. Tegyük képessé a tanulót a biológiai jelenségek, folyamatok önálló megfigyelésére, tudjon egyszerűbb vizsgálatokat, kísérleteket önállóan elvégezni. Ehhez legyen gyakorlata a taneszközök, vizsgálati és kísérleti eszközök, anyagok balesetmentes használatában.

Tegyük képessé a tanulót, hogy ismeretszerzési tevékenységében használni tudja a nyomtatott, illetve az elektronikus információhordozókat, és értse a szellemi fejlettségének megfelelő szintű biológiai ismeretterjesztő könyvek, cikkek, különböző elektronikus médiumok biológiával kapcsolatos információit.

Ismertessük meg, vételessük észre a természet szépségeit és tegyünk kísérletet a természeti szépségeknek a tanulók értékrendjébe való megfelelő módon történő beillesztésére.

Alakítsuk ki a tanuló az irányú képességét, hogy tudja a biológiai objektumokról, jelenségekről szerzett ismereteit elmondani, leírni, ábrázolni és a biológiai környezetéről különböző módon szerzett ismereteit összehasonlítani.

Tegyük képessé a biológiai ismeretszerzés szempontjából lényeges és lényegtelen jellemzők, tényezők elkülönítésére, és a biológiai objektumok, jelenségek, csoportosítására, rendszerezésére. A biológiai kísérletek kapcsán legyen képes megállapítani, hogy mely tényezők miként változnak meg, tanári segítséggel rendezze a megfigyelések, mérések, kísérletek során nyert adatokat és értelmezze a vizsgálatok, kísérletek eredményeit.

Segítsük a tanulót, hogy a megfigyelései, vizsgálatai, kísérletei során szerzett ismereteit szellemi fejlettségének megfelelő szinten tudja - a legfontosabb szakkifejezések helyes használatával - megfogalmazni, és írásban, egyszerűbb vázlatrajzokon rögzíteni, és képes legyen a biológiai jelenségekkel kapcsolatos diagramok, ábrák információtartalmát leolvasni, értelmezni.

Tegyük képessé a tanulót arra, hogy magyarázni tudja ismereteinek mennyisége és mélysége szerint a biológiai művelődési anyagban feldolgozott jelenségekhez, folyamatokhoz hasonlókat is, és használja, alkalmazza a mindennapi élet feladatainak, problémáinak megoldásában a biológiai művelődési anyag elsajátítása során szerzett jártasságait, képességeit, készségeit.

Alakítsuk ki a tanulóban az igényt fizikai és pszichés egészségének, egészséges - természetes és mesterséges - környezetének megőrzése iránt, érjük el, hogy ezeket az emberiség közös értékének tekintse.

Segítsük azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a tanulók testi és lelki egészségi állapotát, életminőségét javítják, segítsük az egészséges életmód térhódítását a felnövekvő nemzedék körében.

Ismertessük meg a tanulóval a szűkebb, illetve a tágabb környezetében előforduló és a biológiai művelődési anyagban szereplő - különböző szerveződési szintű - anyagok, élőlények alapvető tulajdonságait, az élő anyag jellemzőit.

Ismertessük meg az élelmiszerek tápanyagtartalma és értéke közötti összefüggést, az ember egészséges életműködését veszélyeztető anyagoknak a szervezetére gyakorolt hatásait.

Törekedjünk arra, hogy a tanuló értse és a gyakorlatban is alkalmazza a környezet- és természetvédelem legfontosabb alapelveit, valamint tegyük képessé arra, hogy mikrokörnyezetében a szennyező anyagok káros mértékű felhalmozódásának megelőzésében aktív szerepet vállaljon. Ismerje a környezetében előforduló természeti és civilizációs veszélyhelyzeteket, azok túlélési lehetőségeit.

Ismertessük meg a tanulóval a fenntartható fejlődés ökológiai-társadalmi fogalmát és segítsük elő a környezettudatos magatartás kialakulását.

Tudatosítsuk a tanulóban, hogy a biológiai jelenségek, folyamatok egyik alapvető jellemzője az idő, az idő múlásával az élőlények is változnak. Adjunk áttekintést a földi élet periodikus változásairól, az emberi élet szakaszainak főbb jellemzőiről, életfolyamatok visszafordíthatatlanságáról.

Adjunk képet az egyes kontinensek és hazánk tájainak jellegzetes növényeiről, állatairól.

Mutassuk meg, hogy a biológiai objektumok, jelenségek megismerése is folyamat, közelítés a valóság felé. Tudatosítsuk, hogy a biológiai ismeretek fejlődése a különböző népek, országok tudósai, kutatói egymásra épülő munkájának eredménye, s ebben a munkában jelentős szerepet töltöttek be a magyar tudósok, kutatók is.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A biológia tudományának elhelyezése a megismerési folyamatban, a tudományos fejlődés érzékeltetése.

A tananyagban szereplő legfontosabb fogalmak helyénvaló használata.

A földrajzi térképek és kontúrtérképek használata az élővilág biomjainak földrajzi elhelyezésében.

Az éghajlat, az élőhelyek és a biotopok jellegzetességei közötti kapcsolat felismerése.

Önálló információgyűjtés az egyes életközösségekről, élőhelyekről (könyvek, folyóiratok, elektronikus források stb.).

Az életközösségek rendszerként való értelmezése és vizsgálata. A rendszer és környezet elválasztása. A rendszer egyensúlyának bemutatása.

A megismert biotopok önálló bemutatása, jellemzése.

A megismert állatok és növények felismerése.

A megismert élőlények tulajdonságainak összehasonlítása, az azonosságok és különbségek felismerése.

Az állatok és növények energia átalakító folyamatainak vázlatos elemzése.

Az élőlények életmódja és az élőhelyek közti kapcsolat felfedezése.

A növény- és állatfelismeréshez kapcsolódó segédanyagok (határozókönyvek, képes atlaszok stb.) használata.

Az iskola környezetének, mint élőhelynek a megfigyelése, természet- és környezetvédelmi szempontból való elemzése.

Tanulói kiselőadás tartása, pl. a környezetszennyezés problémáiról vagy a biológia fejlődésében fontos szerepet játszó tudósok életéről.

Az iskola és a lakóhely környezetvédelmi problémáinak megoldását, az emberek meggyőzését szolgáló programok kitalálása, irányított megvalósítása.

A megismert élőlények csoportosítása, osztályozása különböző szempontok szerint. Az evolúciós gondolat, mint a csoportosítás egyik lehetséges kiindulópontja, megismerése.

A megismert élőlények besorolása a főbb rendszertani kategóriákba.

Témakör	Tartalom
Tájak és életközösségek	
A földi élővilág	Az életközösségek jellemzői, az ökológiai környezet, az élő és élettelen környezeti

általános jellemzése	tényezők fogalma. Az életközösségek szerveződése, anyagforgalma, a tápláléklánc. A környezetszennyezés és a környezetvédelem fogalma. Az életközösségek pusztulásának okai, védelmük jelentősége a földi élővilág és ezen belül az emberiség szempontjából. Az emberiségre leselkedő veszélyek. A járványok kialakulása és az ellentük való védekezés módjai.
A forró övezet élővilága	A trópusi esőerdők előfordulása, környezeti adottságai. Egy trópusi esőerdő jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A trópusi esőerdők jelentősége a bioszférában, pusztulásuk okai és védelmük. A szavannák előfordulása, környezeti adottságai. Egy szavanna jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A sivatagos területek környezeti adottságai, övezetes előfordulása. A sivatagos területek jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. Az elsivatagosodás jelensége, veszélyei.
A mérsékelt övezet élővilága	A mediterrán területek környezeti adottságai, előfordulása, néhány itt honos élőlény jellemzése. A lomberdők előfordulása, környezeti adottságai. Egy lomberdő jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A füves puszták előfordulása, környezeti adottságai. Egy füves puszta jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A füves puszták pusztulásának okai, védelmük. A tajgaerdők előfordulása, környezeti adottságai, jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A lomberdők és tajgaerdők pusztulása és védelme.
A hideg övezet élővilága	A tundrák előfordulása, környezeti adottságai, a tundra jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A sarkvidékek környezeti adottságai, a sarkvidékek jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben.
A hegyvidékek élővilága	A környezeti viszonyok és az élővilág elrendeződésének függőleges övezetessége.
A tengerek és tengerpartok élővilága	A tengerpartok jellemző élőlények testfelépítése, életmódja, szerepe az életközösségben. A partközeli és a nyílt vizek, valamint a mélytengerek környezeti adottságai, legfontosabb élőlények jellemzői és szerepe az életközösségben. A tengerek és óceánok szennyeződésének következményei és a megelőzés lehetőségei.
Az élőlények rendszerezése	
A rendszerezés	A rendszerezés elvei, a természetes rendszer. A legfontosabb rendszertani kategóriák.
A sejtmagnélküliek és a sejtmagvas egysejtűek	A baktériumok, a növényi és állati életmódot folytató egysejtűek általános jellemzői, egészségügyi és ökológiai jelentőségük.
A gombák	A gombák általános jellemzői, egészségügyi és ökológiai jelentőségük.
A növények	A növények általános jellemzői. Az alacsonyabb rendű növények: a moszatok, a zuzmók, a mohák, a harasztok. A nyitvatermők törzse. A zárvatermők törzse, ezen belül a kétszikűek és az egyszikűek osztályai.
Az állatok	Az állatok általános jellemzői. Az alacsonyabb rendű állatok: a szivacsok, a csalánozók, a gyűrűsférgesek, a puhatestűek, az ízeltlábúak jellemzői.

	A gerincesek törzse és ezen belül a halak, a kétéltűek, a hüllők, a madarak és az emlősök jellemzői.
--	--

A továbbhaladás feltételei

Ismerjék az életközösségek legjellemzőbb, táplálékláncot alkotó fajainak nevét, külső felépítését, életmódját. Tudjanak egy-egy táplálékláncot összeállítani a különböző életközösségek megismert élőlényekből. Legyenek képesek kiemelni és összehasonlítani a különböző tájakon élő növények és állatok lényeges ismertetőjegyeit. Mondjanak egy-két példát a különböző életközösségek élőlények testfelépítése és környezete közötti összefüggésre. Legyenek tisztában azzal, hogy a természetes életközösségek védelme az egész földi élet számára létfontosságú. Észleljék, ha környezetük állapota romlik, és legyen igényük annak megakadályozására. Ismerjenek példákat a különféle életközösségek károsításának módjára és annak megakadályozására. Ismerjék, hogyan kell az élőlényeket hasonló tulajdonságaik alapján rendszerezni, csoportosítani. Legyenek képesek a megfigyeléseik, vizsgálódásaik során nyert tapasztalatok értelmezésére.

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A tananyagban szereplő legfontosabb fogalmak értelmezése, szakszerű használata.
Az emberi szervezet egészének és részeinek bemutatása, jellemzése.
Az ember legfontosabb szöveteinek, szerveinek, szervrendszereinek felépítése és működése közötti kapcsolat felismerése.
Az egyes szervek, szervrendszerek működésének értelmezése a szervezet egészének szempontjából.
Önálló információgyűjtés és feldolgozás az emberi szervezet működéséről (könyvek, folyóiratok, elektronikus források stb.).
Az ember életmódja és egészségi állapota, illetve az egészségi állapota és a környezet közti kapcsolat elemzése.
Önálló tanulói kiselőadások tartása pl. a korszerű táplálkozásról, az egészségkárosító anyagokról, élvezeti szerekről, szenvedélybetegségekről.
Az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok szervezetre gyakorolt fontosabb hatásainak megismerése.
Az öröklődés és az egészség közötti kapcsolat megismerése, az öröklött kockázatok fogalmának megértése.
Egyszerű élettani megfigyelések és vizsgálatok önálló elvégzése.
A vizsgálatok eredményeinek, tapasztalatainak dokumentálása és értékelése.

Témakör	Tartalom
Az emberi szervezet felépítése és működése	
Az emberi test szerveződése	Szerveződési szintek: sejtek, szövetek, szervek, szervrendszerek, szervezet. Az ember sejtjeinek közös jellemzői. A hámszövetek, a kötő- és támasztószövetek, az izomszövetek, valamint idegszövet felépítése és funkciója.
Az emberi bőr	A bőr szerkezetének és funkciójának összefüggései. A bőr sérülései, védelme, bőrápolás.
A mozgás	A csontok felépítése, kapcsolódása és funkciói. Az izmok részei, rögzülése és funkciói. A rendszeres mozgás fontossága, a mozgásszegény életmód következményei.
A táplálkozás	A táplálkozás szerveinek elhelyezkedése. A táplálkozás funkciója a szervezet fenntartásában. A bélcsatorna szerkezete és működése. A legfontosabb tápanyagok. A vitaminok. A táplálkozás higiénije és az egészséges táplálkozás.
A légzés	A légzés szerveinek elhelyezkedése. A légzés funkciója a szervezet fenntartásában.

	A légutak, a tüdő szerkezete és működése, a hangadás. A légcseré és a gázcsere. A légzőszervekre ható környezeti ártalmak, légzésvédelem, a dohányzás káros hatásai.
A keringés	A keringés szerepe a szervezet fenntartásában. A keringési rendszer részei. A vér összetétele, vércsoportok. A szív- és érrendszeri betegségek megelőzése. Védekezés a kórokozók ellen.
A kiválasztás	A kiválasztó működés jelentősége. A kiválasztás szervei és ezek működése.
A szaporodás	A férfiak ivarszervei és ezek működése. A nők ivarszervei és ezek működése, az ivari ciklus. Az ember nemi élete, a fogamzásgátlás. A terhesség kialakulása és eseményei, a szülés. Az ivarszervek higiéniéje, a nemi úton terjedő betegségek megelőzése. Az öröklődés és az egészség közötti kapcsolat, öröklött kockázat.
Az ember egyedfejlődése	Az embrionális fejlődés főbb jellemzői. A posztembrionális fejlődés főbb jellemzői. A fejlődési szakaszok főbb egészségügyi problémái.
Idegi és hormonális szabályozás	A szabályozó működés jelentősége a szervezet fenntartásában. A látás és a hallás szerveinek főbb jellemzői és működése; az íz és a szag érzékelése, a bőrérzékelés. Az idegrendszer tagolódása, akaratlagos és akaratától független működése. A lelki egészség. Az idegrendszer működését befolyásoló élvezeti és kábítószeres káros hatása, szenvedélybetegségek. Kockázatok és veszélyek felismerése és kivédése. A hormonrendszer főbb jellemzői. Néhány belső elválasztású mirigy és hormonja, valamint ezek hatásai.

A továbbhaladás feltételei

Tudják felsorolni az egyes életműködések szervrendszereinek fő részeit és ismerjék ezek működésének lényegét.

Legyenek jártasak abban, hogy testükkel, életműködésükkel kapcsolatos ismereteket tudjanak szerezni a népszerűsítő művekből, és tudásuknak megfelelő szinten legyenek képesek az információk kritikus értékelésére.

Legyenek képesek elektronikus forrásokból a témákhoz kapcsolódó információk gyűjtésére, rendszerezésére és értelmezésére. Legyenek képesek ábrákról, képekről, diagramokról információk leolvasására, illetve azok értelmezésére.

Tudják az egyes témákhoz kapcsolódó elméleti és gyakorlati ismereteiket röviden összefoglalni szóban, illetve írásban.

Tudják az emberi életszakaszok főbb testi, lelki és viselkedésbeli jellemzőit felsorolni.

Tudatosuljon bennük, hogy az ivarszervek nem azonos ütemben fejlődnek a többi szervrendszerrel, a korai szexuális élet ártalmas lehet.

Értsék meg, hogy az egyes emberek egyedfejlődése különböző ütemű, ezért az azonos életkorúak között is lehetnek olyan jelentős fejlettségbeli különbségek, amelyek mégsem kórosak. Legyenek toleránsak a más ütemben fejlődő és fogyatékos emberekkel.

Legyen igényük a tisztaságra és az egészséges életmódra. Értsék a betegségek megelőzésének fontosságát.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése. Évfolyamokra bontva:
 - 7. évfolyamon legyenek képesek kiemelni és összehasonlítani a különböző tájakon élő növények és állatok lényeges ismertetőjegyeit. Legyen gyakorlatuk abban, hogyan kell az élőlényeket hasonló tulajdonságaik alapján rendszerezni, csoportosítani.
 - 8. évfolyamon legyenek képesek egyszerű élettani vizsgálatokat, kísérleteket elvégezni, a vizsgálat, kísérlet eredményeit a célnak megfelelő módon rögzíteni és értelmezni.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban (például a tanulók számára ismeretlen élőlény leírása, vagy több ilyen élőlény összehasonlítása, csoportosítása vagy egy egyszerű kísérlet elvégzése), szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja. Évfolyamokra bontva:
 - 7. évfolyamon legyenek tisztában azzal, hogy a természetes életközösségek védelme az egész földi élet számára létfontosságú. *Észleljék, ha környezetük állapota romlik*, és legyen igényük annak megakadályozására.
 - 8. évfolyamon Legyenek jártasak abban, hogy testükkel, életműködésükkel kapcsolatos ismereteiket meg tudják szerezni a népszerűsítő művekből.
- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:

- Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán. (Amelyek megválaszolásakor az is kiderül, hogy a tanulóknak helyes képzetei alakultak-e ki, jól használják-e a biológiai szakkifejezéseket, értik-e az összefüggéseket.)
- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából. Sztenderdizált feladatsorokból összeállított feladatlapok, ismeretek megállapításához készített tesztek.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése. Vizsgálómódszerek gyakorlati alkalmazásában való jártasságot bizonyító tevékenységek.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

EMBER- ÉS TÁRSADALOMISMERET, ETIKA - KÖZPONTI ISKOLÁBAN BIOLÓGIÁVAL
7-8. évfolyam

Célok és feladatok

A társadalomismeret ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. Az ismeretek nyújtásán túl ez mindennek előtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztését igényli. Az etika betekintést nyújt az embert másokhoz és önmagához, a társadalomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába. Segít tudatosítani az ember sorsától elválaszthatatlan értékilemmákat, megismerteti az erkölcsi vitákban használatos érvelésmódokkal, fejleszti az önálló tájékozódáshoz, felelős döntéshez, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket.

A hetedik évfolyamon belépő új tantárgy az első félévben az emberi természet, a második félévben a társas kapcsolatok sajátosságait. A tárgy egyszerre szolgálhatja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészíti a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához.

Fejlesztési követelmények

A tárgy segíti a személyiségjegyek fejlesztését: a társas kapcsolatokban szükséges normák, készségek kialakítását, az ember és környezete viszonyának reális érzékelését, a nyitottság, a bátorság és a humorérzék emberi értéként való kezelését. Megalapozza továbbá a tanulók toleráns törvénytisztelő magatartását, kulturált vitakészségét.

Belépő tevékenységformák

Beszélgetés (szabad asszociációk, vélemények felszínre hozása és ütköztetése, hipotézisek bizonyítása és cáfolata, szövegek megbeszélése és elemzése).

A játék (szerepjáték, szociodráma).

Kutatás (önmaguk, események, helyzetek megfigyelése és elemzése, megismerkedés és interjú szakemberekkel, adatok és tények összegyűjtése, rendezése és elemzése, kísérletek, írásos és szóbeli kutatási beszámolók készítése).

Kiegészíthetik bibliográfia készítése, a tanultak és feltártak vizuális megjelenítése, olvasmány- és eseménynapló vezetése, sajtófigyelés, élménybeszámoló készítése, a tanult témaköröket bemutató kiállítások rendezése, segítségre szoruló megismerése, és megsegítése, művészi alkotás létrehozása egyénileg vagy közösen.

Témakörök

Tartalmak

Az emberi természet

**Az ember
egyedfejlődése**

A születés előtti időszak és a születés. Életszakaszok: csecsemőkor, kisgyermekkor, kisiskoláskor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor.

Test és lélek

A test és a lélek egysége. Egészség, betegség, fogyatékoság, egészség és egészség.

**Pszichikus
működésünk és
mozgatóink**

Érzékelés és cselekvés. Ösztönök, indulatok, érzések, érzelmek, értékelés. Megismerés, gondolkodás. Szükségleteink és érdekeink. Előítéleteink. Nyitottság, empátia és tolerancia.

Egyén és személy

**Kommunikáció,
nyelv, gondolkodás**

Nyelv és kommunikáció.
Intelligencia, okosság, bölcsesség.
Megismerés és tudás.
Képesség, tehetség.
Problémamegoldás, tanulás.

**Emberi szellem,
emberi kiteljesedés**

Hit és tudás. Önmegvalósítás, önszeretet, önzés. Siker és boldogság. Öröm és szenvedés.

**Az ember mint
értékelő
és erkölcsi lény**

Értékek és normák. Az értékelés és nehézségei. Illendőség, helyesség, igazságosság. Jó és rossz. Szokások és erkölcsök. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret.
Az erények. A helyes életvezetés alapelvei.

Társas kapcsolatok

Társaink	Szülő és gyermek, testvérek, házastársak. Barátság. Munkatársak, diáktársak. etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás. Identitás, identitások.
Kapcsolatok	A kapcsolatok szimmetriája. Rokonszenv és ellenszenv. Ószinteség és hazugság. Hűség. Előítéletesség és nyitottság. Alkalmazkodás és önállóság. Gyávaság és bátorság. Bizalom. Erőszak, jogos önvédelem.
Nemiség, szerelem, házasság	Férfi és női szerepek. A nemi érettség. Szerelem és házasság. A házasság, mint szövetség, mint otthonteremtés, mint biológia, érzelmi, gazdasági, jogi, erkölcsi szövetség, mint szeretetkapcsolat és életadás. Konfliktusok a házasságban és megoldásuk.
Az emberi társadalom	Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.
Munka, gazdaság, alkotás	Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás.
Kultúra és művelődés	Társadalom, kultúra, vallás. Kultúra és civilizáció. Műveltség és képzettség.
Életszínvonal, életmód és életminőség	Jólét és jól-lét. Munkaidő, szabadidő, szórakozás. Otthonteremtés. Ünnep és ünneplés. Az élet értelme az értelmes élet.
Ember és természet	Beavatkozás, uralom, felelősség.
Hit, világszemlélet, vallás	Megismerés, hit, meggyőződés. Természetkép, világkép, világszemlélet. Istenhitek és vallások. A vallás, mint hit, ismeret, élmény, szertartás, rítus és közösség. A vallás, mint világmagyarázat.
Egyéni és közösségi értékek	A demokratikus állampolgárság értékei: a közjó, az egyén jogai, törvényesség, más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság, a polgári állam értékei. többség, kisebbség.

A továbbhaladás feltételei

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos ismeretszerzési és -feldolgozási képességek fejlődése. Életkorának megfelelő szinten legyen képes különböző forrásokból ismeretek összegyűjtésére, osztályozására, elemzésére, a köztük lévő összefüggések keresésére és azokból következtetések levonására.

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos tudását, véleményét legyen képes kifejezni, mások megnyilatkozását legyen képes értelmezni.

Legyen tisztában az egyéni és közösségi értékekkel, az alapvető állampolgári jogokkal és kötelességekkel. Legyen képes erkölcsi értékeket felismerni, tudjon különbséget tenni a jó és rossz, az igaz és hamis, valamint a szép és a rút között.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg- szöveg, egyszerűbb ábra - szöveg).

- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek kialakítása, lényegkiemelő képesség fejlesztése.
- Önálló véleményalkotás, értékelés történetekről, jelenségekről, személyekről, konfliktusokról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli, írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, vagy önálló gyűjtés alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli).
- Szituációs játékok (történetek, konfliktusok eljátszása), vitaszituációkban való részvétel írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

KÉMIA
7-8. évfolyam**Célok és feladatok**

Az Ember a természetben műveltségi terület legfontosabb célja, hogy a tanulók a három természettudományos tantárgy (fizika, kémia, biológia) és a földrajz segítségével 18 éves korukra korszerű természettudományos műveltséggel rendelkezzenek. Megszerezzék azt a használható tudást, amelyek segítenek az állampolgári léttel összefüggő kérdésekben, a döntéshozatalban. Világképük kialakulását az iskolai évek során folyamatosan segítjük. A fejlesztés fontos szakasza a 7-8. évfolyam. A világról kialakított kisgyermekkorú elképzeléseiket ebben az életszakaszban - a korábbiakhoz képest sokkal hathatósabban - vetjük össze a tudományok által megfogalmazott tényekkel, törvényszerűségekkel. Alapvető tehát, hogy a bemutatott törvényeket világosan megértsék és a kialakított - egyértelmű, tiszta - fogalmakat a hétköznapi életben alkalmazni tudják. Mindennek eléréséhez eszköz a megtanított tananyag. Iskolai szinten alaposan át kell gondolni, hogy a természettudományos alapfogalmakat melyik tantárgy, mikor vezeti be. Hogyan épülnek egymásra. Mindehhez a természettudományos tanárok és a matematika tanárok együttműködésére van szükség. Az anyag sokféleségét, fizikai, kémiai tulajdonságait jól megválasztott példák segítségével mutatassuk be és e sokféleségben egyszerű, tanulható szabályok segítségével „teremtünk rendet”, alakítsuk ki az anyag összetételén alapuló csoportokat. A tanítás során tájékozódjunk rendszeresen a tanulók elképzeléseinek változásáról és szükség esetén, ismételt segítsük a helyes elképzelések kialakulását.

A kémia tantárgy a kulcskompetenciák közül első sorban a természettudományos kulcskompetenciákat alakítja ki, de fontos szerepet játszik a matematikai kulcskompetencia (pl. hétköznapi életből vett számolási feladatok révén), az anyanyelvi kommunikáció (pl. kooperatív feladatok), a digitális kompetencia (pl. anyaggyűjtés, a korosztályi adottságoknak megfelelő poszter-, prezentációkészítés), hatékony, önálló tanulás kialakításában is. A tantárgy lehetőségeket ad az idegennyelvi kompetencia (pl. szakkifejezések), a szociális és állampolgári kompetencia (pl. a tudomány és technika fejlődése kapcsán), a kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia (kooperatív csoportmunkában végzett feladatok), az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség (kooperatív csoportmunkában végzett feladatok produktumai: tablók, poszterek stb.) fejlesztésére is.

A 7-8. osztályos kémiatanítás során nem szabad megfeledkezni arról, hogy a középszintű kémia érettséginek (későbbiekben: KÉ) része a csak ezeken az évfolyamokon megtanított szerves kémia tananyag. Így a tanítás során differenciálást kell alkalmazni. A legjobbak rendelkezzenek ebben a témakörben az érettségihez nélkülözhetetlen biztos ismeretekkel, viszont a gyengébbektől ne várjuk el a számukra nehezen elsajátítható ismereteket. Esetükben első sorban a természettudományos nevelésükre kell koncentrálni. Mindezt a tanítás alaposan átgondolt szervezésével, és ha erre mód van (akár néhány, egy-két tanuló számára szervezett) tehetséggondozó szakkörrel, foglalkozással lehet elérni. A tanítás során a kollégák ismerjék és használják a kémia érettségi részletes követelményrendszerét. A gyengébbek számára készüljön minimális követelményrendszer. Ez tartalmazza azokat az elvárásokat, amelyeket minden tanuló teljesíteni tud.

Fontos, hogy bemutassuk a kémia jelentőségét. A vegyipar nélkülözhetetlen a társadalom számára. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a környezeti problémák (azok is, amelyeket a vegyipar okoz) csak kémiai tudás segítségével oldhatók meg. Mindezek során fejlesszük a tanulók felelősségérzetét (önmaguk, társaik, családjuk és a társadalom iránt)!

Legyen a kémiatanítás érdekes, élményszerű, melynek elengedhetetlen velejárói a kémiai kísérletek (demonstrációs és tanulói kísérletek) legyenek látványosak, de a lehetőségekhez mérten egyszerűek. Legyenek olyan kísérletek, amelyeket a tanulók otthon is meg tudnak ismételni (pl. oldás, égetés, sav-bázis reakciók, erjesztés), de minden ilyen lehetőség esetén hívjuk fel a figyelmüket a veszélyekre (tűz és balesetvédelem). A kísérletezés során mutassunk példát a munkavégzésben (óvatosság, pontosság, tisztaság, figyelmes, esztétikus munka) és az anyag- és energiatakarékosságban. Ez utóbbiak a környezetvédelem hatékony módszerei.

Alkalmazzuk a 2000. évi XXV. törvény „a kémiai biztonságról” előírásait, tanítsuk meg erre tanítványainkat is. Ebben a vonatkozásban se felejtjük, hogy a példa nevel a legjobban.

Foglalkozunk a fogyasztóvédelem kérdéseivel, a különböző adalékanyagok alkalmazásával, a veszélyes anyagok kezelésével is.

A jelenségek értelmezése során is lehetőség nyílik a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, kialakítható a tanulóknak a jelenségek magyarázatának igénye. Kreativitásukat, együttműködő készségüket, önismeretük fejlődését változatos módszerek alkalmazásával segítsük (kooperatív módszerek, csoportmunka, projektek, könyvtár- és internet-

használat)! Neveljük tanítványainkat a kémia ismeretanyagán keresztül aktív, viszonyaikat megváltoztatni képes, kritikus emberekké. Fejlesszük együttműködőkészségüket. Adjunk lehetőséget arra, hogy átéljék az együtt végzett munka örömét és azt az örömet, amely a sikeres produktum elismerésével jár.

A megértést minden lehetséges módon segítsük. Szemléltessünk az iskola adottságai szerint a legsokoldalúbban. Használjuk a videofilmeket, számítógépes programokat, a digitális tananyagbázis anyagait, modelleket, a tankönyvek ábráit stb. A molekulamodellek legyenek az állandó tömegviszonyok megjelenítői is. Mutassuk be a háztartásban elterjedten használt vegyszereket, ezek élettani hatását és szakszerű, balesetmentes használatát. Minden lehetséges alkalommal fel kell hívni a diákok figyelmét az egészséges életmódra (tápanyagok, kábítószer, kábító hatású oldószerek, permetezőszerek, gyógyszerek, dohányzás). Segíteni kell a helyes szokások kialakulását.

Az eredményes kémiatanulásnak speciális módszerei vannak. Ezeket meg kell tanítani. El kell mondani, hogy melyek azok a részek, amelyeket a tanulónak memorizálni kell és melyek azok az ismeretek, amelyeket a szabályok ismeretében a tanultakból levezethetünk. Fel kell hívunk a figyelmet a megértés, a gyakorlás jelentőségére és biztatunk kell a tanulókat arra, hogy mindaddig kérdezzenek bátran (a kooperációs csoportmunkában egymástól, az így meg nem oldott problémákat pedig a tanártól), míg vannak számukra érthetetlen anyagrészek. A képleteket, egyenleteket a tanulás során (akár többször is) le kell írni. A számítási feladatok minél nagyobb számú tanuló általi megértésére kifejezetten alkalmas a munkának kooperációs csoportban történő szervezése. A jobb képességű tanulók az ilyen munkaszervezéssel a tanár „kinyújtott karjai” lehetnek és esetenként hatékonyabban átláthatják tanuló társaik problémáját, mint maga a szaktanár.

A kémiai szaknyelvben a kommunikáció fontos eszközei a vegyjelek, képletek. Információtartalmuk sokoldalúan felhasználható a tanítás során. A gondolkodás fejlesztésének fontos eszközei. Segítségükkel egyszerűen leírhatók a kémiai reakciók. Használatuk alapvető feltétele a megértés. Mennyiségi jelentésük alkalmat ad a mennyiségi törvényszerűségek elmélyítésére, a mértékegységek és az alapvető matematikai összefüggések természettudományos alkalmazásának begyakorlására. A számítási feladatok a szövegértés fejlesztésének hasznos eszközei. Mértéktartó, differenciált használatuk fejlesztő hatású.

A kémia tanulmányok során a gyerekek sokféle kommunikációs formát gyakoroljanak.

A kémiai eljárások alkalmazásának, valamint az egyes elemek, vegyületek, módszerek felfedezésének történetével, neves hazai és külföldi kémikusok tevékenységének tanításával kialakítható a kémia kultúrtörténeti szemlélete. A tudomány, mint társadalmi tevékenység bemutatásától eljutunk a technika (pl. a gyógyászat) és a tudomány kapcsolatáig.

Az informatika tárgyban elsajátított képességek, készségek gyakoroltatása, alkalmazása, továbbfejlesztése során alapvető önművelési, ismeretszerzési technikákat gyakorolnak a diákok.

A kémia alakítsa - a fenntartható fejlődés igényeinek megfelelően - a tanulók természethez való viszonyát, melynek során törekszünk a természet kincseit óvó, védő magatartás kialakítására. Fel kell hívunk a tanulók figyelmét arra, hogy az ember része a természetnek. E megbonthatatlan egységből következik az emberi társadalmak és az egyének sajátos felelőssége a környezetvédelemben. A környezeti nevelésben a legfontosabb a természetes vizek, a levegő és a talaj kémiai szennyeződéstől történő megóvásának fontosságát megismertetni a tanulókkal. Az érintett környezeti jelenségek tárgyalása során tudatosítsuk a gyerekekben, hogy ők maguk is sokat tehetnek saját környezetük védelméért, hogy iskolájuk, családjuk, lakóhelyük sok cselekvési lehetőséget kínál a környezeti gondok helyi mérséklésére.

Fejlesztési feladatok

A kémia tantárgynak meghatározó szerepe van a kiemelt fejlesztési feladatok közül – számtalan területen keresztül - a környezettudatosságra és a testi és lelki egészségre nevelésben. A további kiemelt fejlesztési feladatok kialakításában is szerepet játszik. Így pl. a kooperatív csoportmunka, a drámapedagógia segítségével az énkép és önismeret, az aktív állampolgárságra, demokráciára, a felnőttlét szerepeire történő, nevelés fejleszhető. A hazai, európai, Európán kívüli tudósok kiemelkedő eredményeinek bemutatásával a hon- és népismeret, az európai azonosság-tudat és egyetemes kultúra tudatosítható. Megfelelő, a mindennapi élethez kapcsolódó problémafeladatokkal (pl. hogyan csökkenthető a gázszámla?) gazdasági nevelést végezhetünk.

Ismeretszerzési, -feldolgozási és alkalmazási képességek

Mutassuk be és értelmezzük a tudomány szerepét a technikai és társadalmi folyamatokban.

Alakítsuk ki diákjainkban az ismeretszerzés iránti határozott igényt. A tanulók szerezzenek gyakorlatot a kísérletezéshez szükséges anyagok és eszközök szakszerű, balesetmentes használatában, a minden apró mozzanatra kiterjedő észlelésben. Ismerjék meg a veszélyforrásokat az iskolában és az iskolán kívül egyaránt. Rendelkezzenek

alapvető balesetvédelmi ismeretekkel. Ismerjék és alkalmazzák a kémiai biztonságról szóló törvény előírásait. Méréseik és egyszerű számítási feladataik során gyakorolják a tanult mértékegységek használatát, tudják alkalmazni azok törtrészeit és többszöröseit.

A molekulák térbeli viszonyainak vizsgálatához használjanak a diákok modelleket. A modellek segítségével értelmezzék a molekulák összetételét.

Gyakorlottságot kell szerezniük a tanulóknak az információkutatásban, a lényegkiemelésben, a válogatásban, a tömörítésben és a rendszerezésben. Legyenek képesek a diákok megadott szempontok szerint használni lexikonokat, képlet- és táblázatgyűjteményeket, a számítógépes lehetőségeket, valamint multimédiás oktatási anyagokat. Rendszeres feladatokkal és önálló munkájuk elismerésével szoktassuk hozzá a diákokat az ismeretterjesztő irodalom, a tudományos sajtó, a kézikönyvek, az iskolai és a lakóhelyi könyv- és médiatár, a sugárzott és a digitális média használatához. Gyakorlatot kell szerezniük a tanulóknak a feljük áradó információözből a tudományosan is elfogadható információk kiszűrésében, a média kritikus kezelésében.

A megfigyeléssel, méréssel, könyvtári munkával összegyűjtött információkat a tanulók legyenek képesek önállóan rögzíteni, áttekinthetően rendszerezni. A tapasztaltakat, információkat koruknak megfelelő szinten hasonlítsák össze, csoportosítják, sorolják be a megfelelő csoportokba. Találkoznak a rendszerezés lépéseivel, lássanak példát arra, hogy egy halmaz csoportképzés után hogy alakítható rendszerré.

A tanulók gyakorolják a vonalas felosztások, táblázatok, diagramok, grafikonok, ábrák, rajzok értelmezését, használatát, hogy ebben gyakorlatot szerevve maguk is képesek legyenek információkat megjeleníteni. A verbális és a képi információk átalakítása egymásba komoly nehézséget jelent a diákok számára. A felsőbb évfolyamokon akkor lehet hatékonyan fejleszteni ezt a fontos képességet, ha az alapvető ábrázolási módok, sematikus vázlatrajzok alkalmazásában gyakorlatot szereztek a tanulók az általános iskola évei alatt. Ismerkedjenek meg néhány komplex gyártási folyamat leírásával.

Az önálló vagy csoportos vizsgálatokkal, mérésekkel és információkutatással szerzett adatokat, ismereteket a tanár segítségével elemezzék a diákok: értelmezzék a jelenségeket, állapítsanak meg összefüggéseket, vonjanak le következtetéseket, általánosítsanak, tegyenek önálló megállapításokat. A legjobbak, az egyszerű reprodukción túllépve legyenek képesek a számukra érdekes természeti jelenségek és folyamatok, technikai alkalmazások mozzanatainak értelmezésére, magyarázatára, problémamegoldásra. Lássanak lehetőséget arra, hogy a megismerés eredményeként lehetőség van az eredmények előrejelzésére.

A fenti teljesítmények feltételezik a diákok jártasságát az írott és beszélt szaknyelv pontos, helyes, szabatos használatában. A tanulóknak a szövegfeldolgozás és a szövegalkotás terén is képesnek kell lenniük tudásuk, kérdéseik, problémáik, véleményük kifejtésére. Eközben alkalmazzák az anyanyelv, mint tantárgy tanulása során kialakult képességeiket.

A környezeti problémák az elmúlt évtizedekben tudatosultak a közgondolkodásban. A diákoknak ismerniük kell az ismereteikhez kapcsolódó globális és a közvetlen környezetükben megjelenő helyi környezeti problémák okait, következményeit. Értsék, hogy mindannyian használjuk, terheljük, szennyezzük környezetünket életünk során, tehát annak állapota saját életvitelünktől is függ. A helyzet elemzésében és a lehetséges megoldási módok keresésében támaszkodjanak a különböző természettudományi tárgyakban tanult ismereteikre. Ismerjék fel mindennapi életükben a környezeti problémákat, és közösen, tanárok és szülők segítségével keressenek megoldást az egyszerűbb gondokra.

Családjukban, iskolájukban, tágabb környezetükben szerzett személyes tapasztalataik és tanulmányaik nyomán diákjainknak érteniük kell, hogy az egészség és a környezet épsége semmivel sem pótolható érték az egyén és a kisebb-nagyobb közösségek számára. Ismerniük kell azokat a környezeti tényezőket, életmódunk azon összetevőit, amelyek veszélyeztetik ezeket az értékeket. Ismerjék meg a helyes tűzgyújtás szabályait, rendelkezzenek alapismerettel a tűzmelegedés, tűzoltás kérdéseiben.

Tájékozottság az anyag felépítéséről, szerkezetéről, az anyag és az energia kapcsolatáról

Az anyag szerkezetéről kialakult kép alapvető mindannyiunk világgképében. Az anyag részecsketermészetéről rendelkezzenek a tanulók a koruknak, elvonatkoztatási készségüknek megfelelő ismeretekkel. Vizsgálataik és tanulmányaik eredményeként a tanulók ismerjék meg a környezetükben előforduló fontosabb szerves anyagok részecskeszintű szerkezetét (atom és molekulafogalom kialakítása), a szerkezetből következő és egyéb fontos tulajdonságait, esetleges veszélyeit és biztonságos, szakszerű használatukat. Legyenek képesek a hétköznapi életben ismert anyagok anyagszerkezeti besorolására, néhány elemekre bontási, valamint vegyületképzési folyamat kísérleti bemutatására, keverékek (oldatok) készítésére, szétválasztására. A hétköznapi életben szükséges szinten legyenek képesek oldatokkal kapcsolatos feladatokat megoldani. Az anyagok megismerése kapcsán legyen szó a fogyasztóvédelemről. Szerezzenek gyakorlatot az anyag- és energiamegmaradás törvényének alkalmazásában, a kémiai reakciókkal összefüggő energiaváltozások jelentőségének felismerésében. Fejlesszük anyag és energiatakarékos szemléletüket. Legyenek képesek egyszerű szerves kémiai reakciók elvégzésére, feirására, természetes és mesterséges anyagok megkülönböztetésére.

A természeti környezet védelemre szorul. Az ember a környezet szerves része. A rendszer és a környezet elválasztható, de a határok viszonylagosak. Megfordítható kémiai folyamatok ismerete. Környezetünk anyagai közül az elfogyasztott tápanyagokkal kerülünk a legközvetlenebb, hosszú ideig tartó kapcsolatba. A diákok nyerjenek áttekintést a tápanyagok

szerepéről, értékéről, a táplálkozás egészségmegőrző szerepéről és az egészséges étkezési szokásokról. Legyenek tisztában az élő és élettelen világot összekötő alapvető folyamatokkal (fotoszintézis, légzés).

Az egészségkárosító anyagok közül a nikotin és a könnyen elérhető, tudatállapotot befolyásoló anyagok, gyógyszerek jelentenek közvetlen veszélyt erre a korosztályra. A dohányzás nagymértékben terjed a 13-14 éves korosztályban, ezért a nikotin káros hatásainak bemutatása nagyon fontos feladata a kémia tanításnak. Olyan formát kell találnunk a dohányzás veszélyeinek, hosszú távú személyes és társadalmi következményeinek bemutatására, hogy ennek hatására a gyerekek elhatározzák magukban, hogy nem szoknak rá a cigarettázásra. A diákoknak ismerniük kell az őket veszélyeztető anyagok hatásait, el kell utasítaniuk ezek fogyasztását.

A tanítás során nagy súlyt kell fektetni a differenciálásra, hiszen az érettségi követelményekben szerepelnek olyan ismeretek, amelyek csak az általános iskolai tananyagban fordulnak elő, ezért az általános iskolai tanároknak is ismernie és használnia kell a középszintű érettségi részletes követelményeit és ezeket, ha másképp nem lehetséges, tehetséggondozás keretében meg kell ismertetni a tanulókkal.

Tájékozódás a térben. A tér és a természeti jelenségek

A részecskékről tanult ismeretek szintjén alakuljon ki a diákoknak elképzelése az atomon belüli méretarányokról, valamint a kémiai részecskék és a közvetlenül érzékelhető méretű testek méretének nagyságrendi eltéréséről, a pontosság jelentőségéről. Legyenek képesek egyszerű mérőeszközök használatára.

Tájékozottság a természettudományos megismerésről, a természettudomány fejlődéséről

Általános iskolai tanulmányaik végén a diákok tudják, hogy a sokszínű anyagi világ egységes a felépítő részecskék tekintetében. Megértik, hogy a természet egységes rendszer (pl. atomelmélet, anyag, energia, kölcsönhatás, információ), melyet csupán az emberi megismerés vizsgál különböző szempontok és módszerek, tudományágak alapján. Tudatában kell lenniük annak, hogy a tudományos megismerés kanyargós utakat bejárva fejlődik. A felhalmozott tudás az egész emberiség közös eredménye, melyben testet ölt a letűnt generációk minden tapasztalata, az életüket a tudományos problémák megoldásának szentelő tudósok munkája, tehetsége. Ismerjék a kémiai ismereteikhez kapcsolódó legnevesebb hazai és külföldi kutatókat. Legyenek képesek a nagyobb összefüggő tudománytörténeti folyamatok értelmezésére. Tudják a diákok, hogy a technika eredményei mögött a természet törvényeinek tervszerű és alkotó jellegű alkalmazása áll. Legyenek tájékozottak a tudomány - technika - társadalom kölcsönhatásának, a tudomány szerepének, valamint a természettudományos megismerés természetének kérdéseiben. A világról tudományos és nem tudományos elméletek születnek. Szakértők véleményén alapuló gondos mérlegeléssel tudunk dönteni.

A tudományos fejlődés elméletirányított. Az elméleteket a tapasztalat ellenőrzi.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák (amelyekkel, a tanév során először találkoznak a tanulók)

A kémia tanulás specialitásai

A bemutatott és az önállóan elvégzett kísérletek során előforduló jelenségek, változások sokaságának érzékelése.

Megfigyelések rögzítése tanári segítséggel írott feljegyzések, rajzok, táblázatok formájában.

A megismert és önállóan alkalmazott mérőeszközök szakszerű használata.

Egyszerű kísérletek önálló, csoportos elvégzése szóbeli utasítások vagy tanári bemutatás alapján.

Az elvégzett tanuló kísérletek önálló bemutatása.

Az egyszerű kérdésekre adott válaszok ismertetése élőbeszédben.

A tanult jelenségek értelmezése szóban vagy írásban.

Az informatika tantárgyban elsajátított ismeretek és készségek alkalmazása.

A kémiai mérő-, modellező és oktatóprogramok használata, a hálózatról történő információgyűjtés során.

Egyéni és csoportos oktatási-tanulási tevékenységek a CD-n vagy az Interneten elérhető programok használatával.

A kémia hatékony elsajátítását segítő tanulás-módszertani eljárások megismerése és gyakorlása.

Ismerethordozók (könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, táblázatgyűjtemények, hetilapok és folyóiratok) használata csoportmunkában.

A vizsgált anyagok lényeges fizikai és kémiai tulajdonságainak felismerése.

Önállóan elvégzett feladat önálló kijavítása, pontozása készen kapott megoldás segítségével.

A környezetünkben előforduló legismertebb kémiai változások felismerése és értelmezése.

A tanult fogalmakhoz minél több hétköznapi példa keresése, felsorolása.

A különböző tűzoltási lehetőségek értelmezése, annak eldöntése, hogy milyen tüzesetben melyik eljárás alkalmazható.

Az anyag részecsketermészetével kapcsolatos modellkísérlet vagy kísérlet tapasztalatainak értelmezése, az atom és az atommag méretarányainak érzékeltetése.

A megismert ionokat tartalmazó ionvegyületek képletének megállapítása.

Egyszerű molekulák összetételének megállapítása, szerkezeti képletének lerajzolása, modelljének elkészítése és elemzése.

A használt modell és a valóság kapcsolatának értelmezése.

A részecskéket jellemző és a halmazra jellemző tulajdonságok között történő különbségtétel.

Egyszerű számítások végzése az anyagok tömegével, anyagmennyiségével és a részecskeszámmal kapcsolatban.

Egyszerű számítások végzése az oldatok tömegszázalékos összetételével kapcsolatban.

Adott egyenlet alapján a kémiai egyenlet lényegének és a tömegmegmaradás törvényének értelmezése. (A feldolgozás során a természettudományos és matematikai kulcskompetencián, a hatékony önálló tanuláson túl, kooperatív feladatok, projektmunka, drámapedagógia, könyvtár és internethasználat stb. segítségével az anyanyelvi, idegennyelvi (szakkifejezések), szociális és állampolgársági, vállalkozói (kezdeményezőkézség) és a digitális kulcskompetencia, valamint az esztétikai, művészeti tudatosság fejlesztése.)

Témakörök	Tartalmak
Tudománytörténet	A tárgyalt ismeretekhez kapcsolódó kiemelkedő tudósok munkássága, kísérleteik, felfedezéseik, fontos tudománytörténeti események. A tudomány fejlődése.
Anyagok	A természetes anyagok és vegyipari termékek sokfélesége, tulajdonságaik, jellemzésük, csoportosításuk különböző szempontok szerint. (Kooperatív feladatok, az anyanyelvi, és a digitális kulcskompetencia fejlesztése.) Szervetlen és szerves anyagok. Szakkifejezések ismerete, az idegennyelvi kulcskompetencia fejlesztése.
Változások	Változások a természetben, környezetünkben, a háztartásban, a laboratóriumban. Megismerési eljárások: megfigyelés, hipotézis- és modellalkotás, kísérlet. Alapvető kísérleti eszközök, balesetmentes kísérletezés, vegyi balesetek, az önvédelem lehetőségei. Különbség a fizikai, kémiai és a biológiai változások között. A keverékek és a vegyületek elkülönítése. A keverékek fajtái, szétválasztásuk. Oldódás, tömegszázalékos összetétel. A matematikai kulcskompetencia fejlesztése. Az égés: tűz, gyufa, az égés feltételei, (kooperatív feladatok, az anyanyelvi és a digitális kulcskompetencia fejlesztése.) oxidáció, redukció, redoxireakció, egyesülés és bomlás, belső energia, exoterm és endoterm reakció, veszélyhelyzetek, túlélési lehetőségek (az állampolgársági kompetencia fejlesztése). Sav-bázis reakció: sav, bázis, savas, semleges, lúgos, indikátor, közömbösítés, só. (sósav, nátrium-hidroxid, ammónia, nátrium-klorid)
Bepillantás a részecskék világába	Az atomok és felépítésük: elemi részecskék, töltésük, (relatív) tömegük, atommag, proton, neutron, elektronhéjak, méretviszonyok. Tömeg és töltésviszonyok a részecskékben: tömegszám, izotóp, (egyszerű) ion. Az atomok rendszerezése: elem, vegyjel, a periódusos rendszer, csoport, periódus, vegyértékelektronok. Az atomok kapcsolódása: molekulák, molekulamodellek. A részecskék sokasága: anyagmennyiség, moláris tömeg, halmazállapotok, kristályrács, rácsösszetartó erő. A kémiai egyenlet.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló sorolja fel az atomot felépítő elemi részecskéket, tudja, hogy a protonok és az elektronok száma azonos a semleges atomban. Alkalmazza a periódusos rendszerben való elhelyezkedés és az atom protonszáma közti összefüggést. Nevezze meg a tanult atomokat, ionokat, molekulákat és tudja felírni kémiai jelüket. Használja a molekulamodelt a tanult molekulák bemutatására. Ismerje fel a tanult anyagokat tulajdonságaik alapján. Az elvégzett tanulókísérleteket szóbeli utasítás vagy leírás alapján szakszerűen mutassa be. Tudja, hogy a megismert anyagoknak, változásoknak mi a szerepük a mindennapi életben, ismerje helyes alkalmazásukat, környezet- és egészségkárosító hatásukat. Legyen képes a tanult anyagok összetétel szerinti csoportosítására. Ismerje az égés folyamatának lényegét, mindennapi jelentőségét, feltételeit, veszélyeit, a helyes magatartásformát tűz esetén. Társítson minél több hétköznapi példát a tanultakhoz. Legyen képes egyszerű tudományos népszerűsítő irodalmi részlet értelmezésére, lényegének elmondására.

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák (amelyekkel, a tanév során először találkoznak a tanulók)

Az egyes témakörökben szereplő vegyületek megismerése közben használják, rögzítik, gyakorolják a tanulók a 7. évfolyam kerettantervében szereplő ismereteket, tevékenységeket, képességeket.

A baleset (vegyi balesetek) és tűzvédelem szabályainak további tudatosítása, a korosztálynak megfelelő szinten. A lényeges és lényegtelen tapasztalatok megkülönböztetése.

Megfigyelések önálló rögzítése: írott feljegyzések, rajzok, táblázatok formájában.

Olyan kísérletek elvégzése folyamatára vagy leírás alapján, melyek a korábban megismert műveleteket tartalmazzák.

Ismeretek kifejtése folyamatos élőbeszédben vagy írott szöveg alkotása a kémiai szakkifejezések pontos használatával.

Folyamatábrák, grafikonok, táblázatok, tablók készítése, kísérletek bemutatása és ezek értelmezése szóban.

Egy kiválasztott témához kapcsolódó ismeretek gyűjtése az írott, a sugárzott és a digitális médiából, irodalomból.

Az összegyűjtött ismeretek csoportosítása, válogatása, rendszerezése, szerkesztése, majd írott vagy szóbeli kifejtésre alkalmas formába öntése az informatika tantárgyban elsajátított ismeretek és képességek felhasználásával.

Az elsajátított tanulás-módszertani eljárások alkalmazása és kiegészítése a kémia újabb ismeretkörüihez illeszkedő módszerekkel.

A természettudományos megismerési módszerek alkalmazása feladathelyzetekben.

A környezet terhelését csökkentő lehetőségek említése a mindennapi életből. A takarékoság további tudatosítása, a megújuló energiaforrások használatának jelentősége és a szabályok szerinti cselekvés.

A fontosabb összetett ionokat is tartalmazó ionvegyületek képletének megszerkesztése.

A tanult vagy a kísérletek során megfigyelt reakciók egyenleteinek megszerkesztése egyszerűbb esetekben.

Egyszerű kémiai számítások elvégzése kémiai egyenlet alapján. (A feldolgozás során a természettudományos és matematikai kulcskompetencián, a hatékony önálló tanuláson túl, kooperatív feladatok, projektmunka, drámapedagógia, könyvtár és internethasználat stb. segítségével az anyanyelvi, idegennyelvi (szakkifejezések), szociális és állampolgársági, vállalkozói (kezdeményezőkézség) és a digitális kulcskompetencia, valamint az esztétikai, művészeti tudatosság fejlesztése.)

Témakörök	Tartalmak
Tudománytörténet	A tárgyalt anyagokhoz kapcsolódó kiemelkedő tudósok munkássága, kísérleteik, felfedezéseik, fontos tudománytörténeti események. A tudomány és a technika fejlődésének viszonya.
A víz, a levegő és ami bennük van	Nemfémek: hidrogén (KÉ: izotópjai, reakciói nemfémekkel, fém-oxidokkal, előfordulása, ipari előállítása, felhasználása), oxigén (KÉ: allotrópia, vízdékonyság, jelentőség, előállítás), klór (KÉ: fizikai tulajdonságai, előállítása sósavból), a víz klórozása. (A hidrogén előállítása, égése, durranógáz-reakció. A klór reakciója vízzel, nátriummal.) Nitrogén (KÉ: előfordulása, reakciókészsége, előállítása), az ózon szerepe, nemesgázok (KÉ: reakciókészség, előfordulás, ipari előállítás) és felhasználásuk.
Szerkezeti fémek és amit a kincsesláda rejt	Fémek: vas, vasoxid, vasgyártás, acél, alumínium, ötvözetek. Korróziós jelenségek a mindennapi életből, ezek értelmezése a tanult fogalmak alapján, a korrózióvédelem. (A vas reakciója oxigénnel, savoldatokkal, ipari előállítása. Az alumínium reakciója oxigénnel, az alumínium kiváltott korróziója.) Arany, ezüst, ötvözetek, réz, (KÉ: ón, ólom, élettani hatások, jelentőségük). [A nemesfémek reakcióképtelensége (híg) savoldatokkal.]
Szervetlen anyagok a természetben és a mindennapokban	További elemek és szervetlen vegyületek. A talaj és a növénytermesztés: Nátrium, kálium, kalcium-karbonát, magnézium és vegyületeik, szilícium, szilikátok, növényvédő szerek, réz-szulfát, műtrágyák. (KÉ: ammónia, a szerves anyagok bomlásterméke, hűtés, salétromsav és reakciói, választóvíz, királyvíz.) (A nátrium reakciója nemfémekkel, vízzel. A magnézium égetése, reakciója savoldattal. A víz reakciója fém-oxidokkal, -hidroxidokkal. A kalcium-karbonát reakciója savval.) Életfontosságú anyagok: Nátrium-klorid, a vas, a kalcium, a magnézium és a cink szerepe. Természetes vizek: Tengervíz, édesvíz. Vízkeménység, vízkő, vízlágyítás. Szervetlen tisztítószereink: hypo, oxidáló hatása, sósav, nátrium-hidroxid. (A hypo reakciója sósavval, színtelenítő hatása. A hidrogén-klorid vízdékonysága /KÉ: fizikai tulajdonságai/, reakciója bázisokkal, illetve fémekkel. A nátrium-hidroxid karbonátosodása, közömbösítés.)

Az építkezés anyagai: Tégla, cserép, vas, acél, cink, réz, ólom, műanyagok, kalcium-oxid, kalcium-hidroxid, cement, sóder, homok, habarcs, beton, gipsz.

(A cink reakciója savoldatokkal.

Mészégetés, mészsoltás, karbonátosodás.)

Az elektronika anyagai: Szilícium, üveg, arany.

Környezeti kémia

(E témakör anyaga részben átvihető a 7. évfolyamra.)

Energiagazdálkodás: Tüzugytás, tűzvédelem. Tüzipfa, természetes (KÉ: allotróp módosulatok és tulajdonságaik) és mesterséges szenek, kőolaj, földgáz, atomenergia, elektromos áram. Projektmunka, kooperatív feladat alkalmazása, az anyanyelvi, szociális és állampolgársági, vállalkozói és a digitális kulcskompetencia, valamint az esztétikai, művészeti tudatosság fejlesztése.

Megújuló energiahordozók, energiatakarékosság. Drámapedagógiai, kooperatív feladat alkalmazása, az anyanyelvi, szociális és állampolgársági, vállalkozói és a digitális kulcskompetencia, valamint az esztétikai, művészeti tudatosság fejlesztése.

Az emberi szervezet építőanyagai és energiahordozói: Zsírok, szénhidrátok, fehérjék. Kémiai biztonság. Fogyasztóvédelem. (az élelmiszerek adalékanyagai, az allergiát okozó vegyületek, az élelmiszerek tárolása, a csomagoláson található címke jellemzői)

Levegőtisztosítás: szén-dioxid, üvegházhatás, kén, kén-dioxid, kén-trioxid, kénsav, savas eső, nitrogén-dioxid, szmog. Projektmunka, kooperatív feladat alkalmazása, az anyanyelvi, szociális és állampolgársági, vállalkozói és a digitális kulcskompetencia, a hatékony, önálló tanulás, valamint az esztétikai, művészeti tudatosság fejlesztése.

Az oxigén reakciója szénnel, szerves vegyületekkel [metán, etil-alkohol].

A szén-dioxid reakciója vízzel, előállítás és kimutatása. A szén-monoxid képződése és égése. A kén halmazállapot-változásai (KÉ: allotróp módosulatok), reakciója oxigénnel (KÉ: konzerválás, a kén reakciója fémekkel).

A kén-dioxid további oxidációja, reakció vízzel.

A kénsav reakciója vízzel, bázisokkal, fémekkel, szerves vegyületekkel. (KÉ: A kénsavgyártás lépései) Csomagolóanyagok: Műanyagok, fémek, üveg, hulladékok, szennyező hulladékkezelés, újrahasznosítás, a hulladékégetés és veszélyei.

Projektmunka, kooperatív feladat alkalmazása, az anyanyelvi, szociális és állampolgársági, vállalkozói és a digitális kulcskompetencia, valamint az esztétikai, művészeti tudatosság fejlesztése.

Vízszennyezés: Szennyvíz, kémhatás, iontartalom, szerves szennyeződés, víztisztítás. Projektmunka, kooperatív feladat alkalmazása, az anyanyelvi, szociális és állampolgársági, vállalkozói és a digitális kulcskompetencia, valamint az esztétikai, művészeti tudatosság fejlesztése.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló a tanult elemek helyét ismerje fel a periódusos rendszerben. Néhány fontos tulajdonság említésével mutassa be a tanult elemeket, vegyületeket, írja fel kémiai jelüket. Használja a molekulamodellt a tanult molekulák bemutatására. Értelmezze a kémiai reakció lényegét (kiindulási anyagok és termékek megadása) az elvégzett kísérletek alapján. Sorolja be a megismert anyagokat a megfelelő anyagcsoportokba, a kísérleti úton is megismert változásait, reakcióikat a megfelelő típusba (egyesülés, bomlás). Társítson minél több hétköznapi példát a tanultakhoz. Leírás alapján mutassa be a tanulókísérleteket, ezek során használja szakszerűen a laboratóriumi eszközöket. Alkalmazza a kémiai biztonságról szóló törvénynek az elvégzett kísérlet anyagaira vonatkozó előírásait. Tudja, hogy a megismert anyagoknak, változásoknak mi a szerepük a mindennapi életben, ismerje helyes alkalmazásukat, környezet- és egészségkárosító hatásukat. Érzékszervvel megfigyelhető tulajdonságaik alapján azonosítsa a köznapiban is fontos szervetlen anyagokat. Használati utasítás alapján szakszerűen dolgozzon a háztartási vegyszerekkel, a mindennapi életben használt oldatokkal. Sorolja fel a természetes vizek összetevőit. Ismerje fel az egészséget, a környezet épségét veszélyeztető jelenségeket, problémákat saját környezetében. Sorolja fel a levegő és a természetes vizek szennyezéseit. Legyen képes egyszerű tudományos leírás önálló értelmezésére, felhasználására.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban.
- Szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:

- Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából
- Kiselőadás, kísérlet bemutatás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

FÖLDRAJZ 6-8. évfolyam

A földrajz tantárgy kerettantere és a Nemzeti alaptanterv viszonya

Az általános iskolai földrajz kerettanterv szemlélete és értékrendje tükrözi a Nat szellemiségét. Összhangban van az abban meghatározott fejlesztési feladatokkal és nevelési-oktatási célokkal. Megfogalmazása során mindvégig szem előtt tartotta a kiemelt fejlesztési feladatok, illetve a kulcskompetenciák fejlesztése terén megfogalmazott célok teljesítését.

Az általános iskolai földrajz kerettanterv szerepe a kulcskompetenciák fejlesztésében és a kiemelt fejlesztési célok teljesítésében

A földrajzoktatás a műveltségi terület tartalmi elemeinek feldolgozása, a szűkebb és tágabb környezetünkről megszerzett ismeretek bővítése mellett nagymértékben hozzájárul a tanulók képességeinek fejlődéséhez. A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. Az Európai Unió, valamint a távoli tájak és országok természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságainak bemutatásával hozzájárul az eltérő kultúrák megismerése iránti igény, a nyitott és befogadó magatartás, illetve szemléletmód kialakulásához. Mindezt úgy valósítja meg, hogy közben elősegíti a természeti és a kulturális értékek iránti tisztelet, illetve a következő nemzedékek számára történő megőrzésük iránti igény kialakulását. Ezzel hozzájárul a felelős és tudatos környezeti magatartás fejlődéséhez. A más anyanyelvű országok és kultúrák megismerése elősegítheti a tanulóknál az adott célnyelven történő kommunikáció igényének kialakulását, ez pedig megkönnyítheti az idegen nyelvi kommunikáció fejlődését.

A természeti, a társadalmi-gazdasági és a környezeti folyamatokban megfigyelhető kölcsönhatások feltárásával a földrajzoktatás hozzájárul a természettudományi szemlélet és gondolkodásmód kialakulásához. Szüntelenül változó világunk természeti, környezeti és társadalmi-gazdasági folyamatainak megismeréséhez és megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás és információszerezés, valamint a nyitott gondolkodás. Ezért a megnevezett tartalmi elemek elsajátítása elképzelhetetlen a tanulók egyre önállóbbá váló információszerező tevékenysége nélkül. Így a tanítási-tanulási folyamatban nagy hangsúlyt kap az információszerezés és -feldolgozás képességének fejlesztése, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek hasznosítására. A tanítási-tanulási folyamat kiemelt célja a folyamatos önképzés iránti igény kialakítása, valamint az élethosszig tartó tanulás képességének megalapozása. A tantárgy Magyarország és Európa természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőinek bemutatásával hozzájárul a nemzeti és az európai identitástudat kialakulásához. Hazánk és a világ társadalomföldrajzi jellemzőinek megismertetésével emellett biztosítja a szociális és állampolgári kompetenciák későbbi fejlesztésének megalapozását.

Az általános iskolai földrajzoktatás céljai és feladatai

A földrajz tantárgy megismerteti a tanulókat a szűkebb és a tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel, a természeti és a társadalmi folyamatokban való tájékozódásukat szolgálja. Elősegíti, hogy megismerjék a világban elfoglalt helyünket, nemzeti értékeinket, kedvező és kedvezőtlen földrajzi és környezeti adottságainkat. Kialakítja, majd fokozatosan fejleszti a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodását. Ez megköveteli, hogy a tanítás során a jelenségek, folyamatok vizsgálatát kövesse általánosítás és az összefüggések felfedeztetése, valamint ezek átfogó rendszerként való értelmezése. Ennek érdekében minden jelenséget és folyamatot változásaiban, kölcsönhatásaiban, fejlődésében kell bemutatni, megláttatva azok lehetséges következményeit is.

A földrajz tantárgy a ma emberét, társadalmát és környezetét állítja a középpontba, tananyagát oknyomozó és problémákra koncentrálnak módon dolgozza fel. Tananyaga komplex és több szempontból is szemléletformáló, hiszen a földrajzi-környezeti jelenségeket, folyamatokat részben a természettudományok, részben a társadalomtudományok, illetve az egyéb környezettudományok szempontjai szerint vizsgálja. Kialakítja a tanulóknál a mindennapi életben szükséges térbeli és időbeli tájékozódási képességeket. Ezért tanítása során az ismeretnyújtó módszerek mellett előtérbe kell kerülniük az ismeretszerző módszereknek.

A tantárgy oktatásának célja, hogy ráébressze a tanulókat a földrajzi ismeretek fontos szerepére napjaink környezeti jelenségeinek, folyamatainak megértésében, megalapozza bennük közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvétel készségét.

Tudatosítsa a tanulóknál, hogy az ember társadalmi-gazdasági tevékenysége során jelentősen átalakította a környezetét, amellyel már saját életfeltételeit is veszélyezteti. Ezzel és a környezet értékeinek megismertetésével segítse elő a környezettudatos életmód kialakulását. Láttassa meg a tanulókkal a környezet és a társadalom időben és térben változó kapcsolatait, összefüggéseit. Tudatosítsa, hogy a jövőben az emberiségnek sokféle kihívással kell szembenéznie, amelyek alapvetően földrajzi problémákból indulnak ki. A földrajz tantárgy feladata, hogy az ismeretek átadásával és a világban való eligazodáshoz szükséges képességek kialakításával felkészítse a tanulókat ezen problémák kezelésére.

A tantárgy a hazai és az európai természeti, társadalmi, kulturális és tudományos értékek megismertetésén keresztül járuljon hozzá a hazához való kötődés, a reális alapokon nyugvó nemzet- és Európa-tudat kialakulásához. Segítse elő a különböző társadalmi csoportok, nemzetiségek, népek életformája, kultúrája, értékei iránti érdeklődés és tisztelet kialakulását.

Az alapfokú földrajzoktatás megfogalmazott célkitűzéseinek, fejlesztési feladatainak megfelelő tartalmak és képességek elsajátítása a Nemzeti alaptanterv bevezetésével az 5. évfolyamon kezdődik. Az 5-6. évfolyamon folyó természettudományos oktatás azonban továbbra is megőrzi alapozó szerepét és feladatát, ezért itt nem a szaktudományos ismeretek elkülönítésén van a hangsúly, hanem a természettudományi kapcsolatok érzékeltetésén. Így a földrajzoktatás tartalmi és képességfejlesztési alapozása a többi természettudományos tantárggyal együtt a természetismeret-oktatás keretei között is megvalósulhat, amely szervesen épül az alsó tagozat környezetismeret-oktatására. A földrajzoktatás tartalma, ismeretrendszere azonban megkívánja, hogy az alapozó oktatási szakaszban ne csak az elemi természettudományi ismeretek és képességek elsajátítása történjen meg, hanem a társadalmi-gazdasági földrajz oktatását segítő alapvető társadalmi-gazdasági ismeretek és az ezek feldolgozásához szükséges képességek is. A természet- és a társadalomtudomány oldaláról történő megalapozás hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók felismerjék a földrajzi tartalmak integrált jellegét. Megértsék a földrajzi ismeretek és képességek szerepét a természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek, folyamatok összefüggéseinek felismerésében. Éppen ezért célszerű a földrajzitanítás alapozását a természetismeret tartalmi rendszerébe beépíteni, és azzal összekapcsolva megszervezni, úgy, hogy az kiegészüljön a társadalmi-gazdasági földrajz elsajátításához szükséges képességek megalapozásával. Így az óraszám a 6. évfolyamon heti 2,5 óra lehet, amely lehetővé teszi a hatékonyabb tanári és tanulói munkát, a földrajzi képességek differenciált, az egyéni tanulói adottságokhoz igazított fejlesztését.

Az 5-6. évfolyamra épülő földrajzoktatás a 7-8. évfolyamon az életkori sajátosságoknak megfelelő korszerű regionális földrajzi ismeretek átadásával, a földrajzi szemlélet-és gondolkodás valamint a sajátos vizsgálati módszerek alkalmazásával magasabb szinten fejleszti tovább, mélyíti el és differenciálja a tanulók alapozó szakaszban megszerzett tudását és képességeit. Az általános iskolai földrajzoktatás a tantárgy komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, felkészíti őket a középfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy az általános iskolából kilépő diákok eligazodjanak a világ társadalmi-gazdasági és környezeti folyamataiban, képesek legyenek későbbi, felnőtt életükben felelős döntéshozatalra az állampolgári szerepek gyakorlása során.

Fejlesztési követelmények

A tananyag feldolgozása során el kell érni, hogy a tanulók ismerjék fel a földi képződményeket, az alapvető természeti és társadalmi jelenségeket, folyamatokat és összefüggéseket. Vegyék észre a természetföldrajzi és a regionális társadalmi-gazdasági folyamatok egymásutánosságát és időbeli fejlődését. Értelmezzék, hogy a természeti környezet hogyan befolyásolja az egyes országok társadalmi-gazdasági életét, és ismerjék fel a természeti környezet változásainak társadalmi hatásait.

A tanulók ismerjék fel a kontinensek, a tipikus tájak, az országok regionális sajátosságait, a közöttük lévő hasonlóságokat és különbségeket, kapcsolataik rendszerét. Ismerjék meg a gazdasági élet jelenségeinek kölcsönhatásait. Értsék meg, hogy a társadalmi-gazdasági élet eseményei hogyan hatnak az egyes országok fejlődésére.

Ismerjék meg példákon keresztül, hogy a népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan határozzák meg gondolkodásmódjukat, gazdasági helyzetüket, világszemléletüket. Tudják, hogy az emberek különböznek egymástól, de emberi mivoltában mindenki egyenrangú.

Annak érdekében, hogy kialakuljon a tanulóknak a hazai tájhoz, a természeti és a társadalmi értékeinkhez való kötődés, ismerjék meg természeti és társadalmi értékeinket, valamint a természeti tényezők hatásait és földrajzi összefüggéseit a Kárpát-medence népeinek elhelyezkedésében, hagyományaiban, településeiben és gazdasági életében.

A tantárgynak azt is el kell érnie, hogy a tanulók összefüggéseikben ismerjék a környezetet veszélyeztető folyamatokat, azok forrásait, megelőzésük és megszüntetésük lehetséges módjait is. Értsék meg, hogy a környezet károsodása nem ismer országhatárokat, a károk megakadályozása érdekében nemzetközi összefogásra, együttműködésre van szükség.

A földrajzitanítás során el kell érni, hogy a tanulók az alapozó képzés befejezésekor legyenek képesek önállóan a szemléleti, tanári irányítással az okfejtő térképolvasásra különböző tartalmú és méretarányú földrajzi térképeken. Ismerjék a földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat. Legyenek helyes képzeik a környezet elemeinek méreteiről, a számszerűen kifejezhető adatok nagyságrendjéről. Alakuljon ki a megfelelő földrajzi-környezeti információhordozók kiválasztására és azok tartalmának felhasználására való képesség, igazodjanak el ezek gyűjteményeiben (pl. könyvtári és múzeumi anyagokban) is tanári segítséggel. Legyenek képesek az életkori sajátosságuknak megfelelő digitális kompetenciák alkalmazására a földrajzi tartalmú információk megszerzésében és feldolgozásában.

Legyenek képesek földrajzi ismereteik és képességeik szintjének reális értékelésére. Alakuljon ki bennük az igény arra, hogy későbbi életük folyamán önállóan tovább gyarapítsák földrajzi-környezeti ismereteiket és képességeiket. Legyenek birtokában a földrajzi ismeretek elsajátítást segítő hatékony tanulási módszereknek. Váljanak alkalmassá a nemzeti, az európai és az egyetemes természeti és kulturális értékek befogadására, legyenek képesek életkoruknak megfelelő szinten felismerni az azokban rejlő esztétikai értéket.

A tanulók legyenek képesek pontos megfigyelésekre, tudjanak vizsgálni a föld- és környezettudományok megfelelő szempontjai szerint kezdetben tanári irányítással, majd egyre önállóbban. Legyenek képesek együttműködésre a földrajzi-környezeti tartalmú feladatok megoldásakor. Megfigyeléseiket, ismereteiket helyesen, kifejezően tudják elmondani, írásban és rajzban rögzíteni, tudják egyszerű térképeken ábrázolni. Használják a szakkifejezéseket életkori sajátosságaiknak megfelelően. Tudják elemezni és értékelni tapasztalataikat, megfigyeléseik és vizsgálataik alapján alkossanak véleményt. Legyenek képesek a környezetben történő események, helyzetek bemutatása mellett azok reális értékelésére és indoklására.

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Információk leolvasása hazánk közigazgatási és közlekedési térképéről. Földrajzi tartalmak leolvasása különböző társadalmi-gazdasági információkat ábrázoló tematikus térképekről. Egyszerű kontúrtérképes feladatok megoldása tanári irányítással.

Gyűjtőmunka nyomtatott információhordozókból hazánk gazdasági- és település-földrajzi sajátosságairól, az életmód és a fogyasztási szokások átalakulásáról.

Információk gyűjtése különböző jellegű információforrásokból a közlekedés és az idegenforgalom hazai sajátosságaival kapcsolatban.

Gyűjtő munka tanári irányítással digitális információhordozókból adott témákhoz kapcsolódóan.

Tények, szöveges információk ábrázolása különböző módon (pl. térképvázlaton, rajzon, diagramon, terepasztali modellen, tablón).

Szemelvények és példák gyűjtése a szűkebb és tágabb természeti környezetet veszélyeztető társadalmi-gazdasági folyamatokról, a környezeti problémák megelőzéséről és megoldásáról. A szemelvények és a példák értelmezése, egyéni vélemények és javaslatok megfogalmazása.

Egyszerű időszalag készítése, természeti és társadalmi-gazdasági események elhelyezése az időszalagon. Időtartamuk összevetése.

Tájékozódás a településtípusokat és a gazdálkodás jellegzetességeit bemutató térképvázlatokon, fényképeken tanári irányítással. Társadalmi-gazdasági jellemzőket bemutató alapvető adatok, adatsorok és különböző típusú diagramok összehasonlító elemzése. Alapvető földrajzi tartalmú számítási feladatok megoldása.

Példák gyűjtése különböző időtartamú és periodikus természeti illetve társadalmi-gazdasági eseményekre, folyamatokra, törvényszerűségek megfogalmazása.

A különböző településtípusok megadott szempontok szerinti bemutatása csoportmunkában. Hol szeretnék inkább élni? - egyszerű érvek megfogalmazása az egyes településtípusok nyújtotta lehetőségek mellett és ellen. Az egyes közlekedési ágak jellemzése megadott szempontok szerint csoportmunkában végzett információgyűjtés alapján. Az egyes közlekedési ágak összehasonlítása környezetkárosító hatásuk alapján.

Példák gyűjtése az egyes gazdasági ágak szerepéről a mindennapi életben. Terméklisták összeállítása az egyes gazdasági ágak jellemző termékeiből.

Tanulmányi séta: Milyen vállalkozások, milyen intézmények működnek a lakóhelyemen?

Egyszerű gyűjtemény, tabló összeállítása tanári irányítással (pl. településtípusokat, gazdasági tevékenységeket, nyersanyagokat és a belőlük előállított késztermékeket ábrázoló képekből, termékekből, terményekből).

Útiterv összeállítása menetrendek segítségével.

Rövid, irányított tanulói kiselőadás, pl. egy kiválasztott településről/típusról, az ott élők jellemző tevékenységéről, szokásairól; üdülési szokásainkról, kedvelt hazai idegenforgalmi központokról.

A család, mint a legkisebb gazdasági egység működésének bemutatása helyzetgyakorlatokban, illetve egyszerű modellen.

A lakókörnyezetében végzett irányított egyéni vagy csoportban végzett megfigyelés: pl. közlekedési sajátosságok, vásárlási lehetőségek, intézmények működése stb. A megfigyelés eredmények rögzítése.

Történet, mese írása és elmondása, pl. utazásról, vásárlási szokásainkról, a falusi illetve a városi életmódról, környezetszennyező tevékenységről és annak következményeiről.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

Gazdaság -gazdálkodás

A gazdaság legfontosabb ágazatainak - mezőgazdaság, ipar, szolgáltatás - szerepe, jelentősége mindennapi életünkben.

A hazai gazdaságban leggyakrabban használt nyersanyagok (ásványok, kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók). A háztartásban használt energiahordozók és nyersanyagok. Energia- és nyersanyag-takarékosság. Környezetkímélő nyersanyag-

és energiahasznosítás, Biogazdálkodás.
 A technikai fejlődés szerepe a termelés átalakulásában.
 A magyar gazdaság legismertebb termékei.
 Közlekedési hálózat, a közlekedés szerepe a mindennapi életben. A közlekedés környezetkárosító hatása.
 Utazás - idegenforgalom.
 Vásárlási, fogyasztási szokásaink, a család gazdálkodása - bevétel, kiadás.
 A társadalmi-gazdasági tevékenység környezet átalakító hatása a lakóhely szűkebb és tágabb környezetében valamint hazánkban.

A településtípusok sajátosságai

A tanya, a falu és a város jellemzői, eltérő szerepük a munkamegosztásban.
 Az életmód és a jellemző gazdasági tevékenység változásainak bemutatása. Az egyes településtípusokhoz kapcsolódó természeti és kulturális értékek megőrzése.
 A technikai fejlődés szerepe az életmód átalakulásában.

A földrajzi folyamatok, jelenségek időbelisége

Hazánk közigazgatási térképe.
 Tájékozódás a földtörténeti időben. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékeltetése.
 A környezetben lezajló folyamatok időrendisége, periodikussága.
 A rövidebb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatok bemutatása hazai példák alapján.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes egyszerű társadalmi-gazdasági jelenségek megfigyelésére a tapasztalatok szóbeli megfogalmazására, feljegyzésére és irányított értékelésére.
 Tudjon biztonsággal tájékozódni a térképen. Olvasson le egyszerű információkat különböző térképekről. Legyen képes tanári irányítással tájékozódni a különféle földrajzi-környezeti tartalmú információs anyagokban és ezek gyűjteményeiben. Tudjon alapvető földrajzi tartalmú adatokat, információkat értelmezni, összehasonlítani és azokból következtetéseket levonni. Legyen képes földrajzi tartalmú adatok, információk ábrázolására. Ismerje fel és nevezze meg térképen a közvetlen földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat.
 Ismerje fel a természetföldrajzi folyamatok és a történelmi, társadalmi-gazdasági események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeit. Tudja bemutatni példák alapján a legfontosabb gazdasági ágazatok, illetve tevékenységek szerepét, jellemzőit. Ismerje fel az egyes településtípusok sajátos vonásait.
 Ismerje fel a földrajzi környezetre kifejtett emberi, társadalmi hatások következményeit, bizonyítsa példákkal az egyéni felelősség fontosságát a környezetkárosító folyamatok mérséklésében.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A különböző tartalmú földrajzi térképeken közölt információk felhasználása a kontinensek, illetve az egyes országok természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági megismeréséhez.
 Kontúrtérképes feladatok irányított megoldása.
 Gyűjtőmunka könyvekből, elektronikus információforrásokból a nagy földrajzi felfedezésekről és ezeknek a társadalmi-gazdasági fejlődésre gyakorolt hatásairól.
 Információk gyűjtése különböző jellegű információhordozókból az egyes népek életéről, szokásairól, kultúrájáról és hagyományairól.
 Szemelvények és példák gyűjtése a természeti környezetet veszélyeztető folyamatokról, a környezeti problémák megelőzéséről és megoldásáról, természeti és civilizációs katasztrófákról.
 A kontinensek felszínét, éghajlatát, növényzetét, talaját és gazdaságának jellemzőit bemutató képek, ábrák elemzése, az elemek közötti összefüggések bemutatása.
 Tájékozódás légifotókon és műholdfelvételeken tanári irányítással.
 Adatok, adatsorok és különböző típusú diagramok összehasonlító elemzése. Egyszerű számítási feladatok megoldása.
 Tipikus tájak modellezése homokasztalon. Szemléletes rajz készítése leírások alapján.
 A tipikus tájak különböző, megadott szempontok szerinti önálló bemutatása
 Tipikus tájak, országok, régiók bemutatása csoportmunkában tanári irányítással.
 Példák keresése a természeti és a társadalmi tényezők kölcsönhatásaira kontinensek, kontinensrészek, országcsoportok jellemzői alapján.

Terméklisták összeállítása az egyes országok jellemző termékeiről csoportmunkában. A terméklista alapján az ország világgazdasági szerepének értékelése.

A témákhoz kapcsolódó tablók készítése.

Irányított tanulói kiselőadás, egyszerű prezentáció az egyes országok természeti és kulturális értékeiről, népeinek szokásairól, életmódjáról.

Tanulói beszámoló a magyar utazók, földrajzi felfedezők szerepéről a Föld és népeinek megismerésében.

Szituációs játék, helyzetgyakorlat egyes népcsoportokra jellemző élethelyzetek bemutatására. Tipikus párbeszéd írása: turista és a helyi lakosok között.

Az egyes tipikus tájakon lejátszódható jellemző történet írása, illetve élethelyzet leírása.

Projekt feladat: egy-egy országra jellemző társadalmi-kulturális sajátosságok (zene, ételek, ruhák stb.) bemutatása tabló, kiállítás, közös előadás stb. formájában

Projekt feladat: Poszter készítés. Az egyes országok természeti és gazdasági-kulturális értékeinek bemutatása.

TÉMAKÖRÖK

Az Európán kívüli kontinensek tipikus tájainak és néhány kiemelt országának természet- és társadalomföldrajza
Természeti és társadalmi-kulturális értékei. A környezet minősége

Európa országainak természet- és társadalomföldrajza
Természeti és társadalmi-kulturális értékei. A környezet minősége

TARTALMAK

Afrika

A kontinens általános természet- és társadalomföldrajzi képe, eltérő társadalmi-gazdasági fejlettségű térségei, szerepük a világ gazdaságában

A sivatagok és az oázisok, mint tipikus tájak, az „éhségövezet”.

Trópusi-Afrika természeti képe, társadalmi-gazdasági problémái.

Ausztrália és Óceánia

Ausztrália és Óceánia természeti képe, társadalmi-gazdasági jellemzői.

Amerika

Amerika fő részeinek eltérő természet- és társadalomföldrajzi képe.

Az ültetvény, a farmvidék, a technológiai park és az agglomerációs zóna, mint tipikus táj.

Amerika jellegzetes országainak hasonló és eltérő természet- és társadalomföldrajzi adottságai: Dél-Amerikában Brazília; Közép-Amerikában Mexikó; Észak-Amerikában az Amerika Egyesült Államok.

Ázsia

Ázsia általános természet- és társadalomföldrajzi képe.

Eltérő adottságok és sajátos társadalmi-gazdasági fejlődési utak a kontinensen.

A tajga, a „monszunvidékek”, a magashegység és az öntözéses gazdálkodás területei mint tipikus tájak.

A földrész jellemző országai és térségei: Japán, Kína, India, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia. Szerepük a világ gazdasági életében.

Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képe

Az Európai Unió országainak általános társadalmi és gazdasági jellemzői.

Észak-Európa országainak közös és egyedi földrajzi vonásai, kapcsolatuk a természeti környezettel.

Nyugat-Európa országainak hasonló és eltérő földrajzi vonásai. Átalakuló ipari körzetek, új iparágak megjelenése.

Kiemelten: Franciaország, Egyesült Királyság.

Dél-Európa országainak általános és egyedi földrajzi vonásai. A tipikus mediterrán táj, a kikötő- és az üdülőövezet. A Balkán térség természetföldrajzi adottságai és társadalmi-gazdasági képe.

Kiemelten: Olaszország, Spanyolország, Horvátország, Szerbia és Montenegró.

Kelet-Európa jellegzetes természet- és társadalomföldrajzi vonásainak bemutatása.

Kiemelten: Oroszország és Ukrajna.

A tananyag feldolgozásához szükséges új topográfiai fogalmak

Afrika

Atlanti-óceán, Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, Indiai-óceán, Kongó, Niger, Nílus, Szezei-csatorna, Tanganyika-tó, Viktória-tó, Vörös-tenger;

Afrikai-árokrendszer, Atlasz, Dél-afrikai-magasföld, Kelet-afrikai-magasföld, Kilimandzsáró-csoport, Kongó-medence, Madagaszkár, Szahara, Szudán;

Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Nigéria; Kairó.

Ausztrália és Óceánia

Csendes-óceán, Murray;
 Ausztráliai-alföld, Nagy-Artézi-medence, Nagy-korallzátony, Nagy-Vízválasztó-hegység, Nyugat-ausztráliai-ösföld, Új-Guinea;
 Ausztrália, Új-Zéland; Canberra, Melbourne, Sydney.

Sarkvidékek

Antarktika, Déli-sarkvidék, Északi-sarkvidék

Amerika

Alaszka, Amazonas, Colorado, Jeges-tenger, Kanadai-ösföld, Karib (Antilla)-tenger, Mississippi, Mexikói-öböl, Nagy-tavak, Panama-csatorna, Paraná, Szt. Lőrinc-folyó;
 Észak-Amerika, Közép-Amerika, Dél-Amerika, Latin-Amerika;
 Amazonas-medence, Andok, Antillák, Appalache, Brazil-felföld, Floridai-félsziget, Guyanai-hegyvidék, Hawaii-szigetek, Kaliforniai-félsziget, Kanadai-ösföld, Kordillerák, Labrador-félsziget, Mexikói-fennsík, Mississippi-alföld, Paraná-alföld, Préri, Sziklás-hegység;
 Amerikai Egyesült Államok, Argentína, Brazília, Kanada, Kuba, Mexikó, Venezuela;
 Brazíliaváros, Buenos Aires, Chicago, Los Angeles, Mexikóváros, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, São Paulo, Washington.

Ázsia

Aral-tó, Bajkál-tó, Boszporusz, Indus, Jangce, Japán-tenger, Jeges-tenger, Jenyiszej, Gangesz, Kaszpi-tenger, Léna, Ob, Perzsa (Arab)-öböl, Sárga-folyó, Tigris;
 Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Délnyugat-Ázsia, Észak-Ázsia, Kelet-Ázsia, Közép (Belső)-Ázsia;
 Arab-félsziget, Csomolungma, Dekkán-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Fuji, Góbi, Himalája, Hindusztáni-alföld, Hindusztáni-félsziget, Indokínai-félsziget, Indonéz-szigetvilág, Japán-szigetek, Kaszpi-mélyföld, Kaukázus, Kínai-alföld, Kis-Ázsia, Koreai-félsziget, Közép-szibériai-fennsík, Mezopotámia, Nyugat-szibériai-alföld, Pamír, Szibéria, Tajvan, Tibet, Tien-san;
 Dél-Korea, Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Irak, Irán, Izrael, Japán, Kína, Malajzia, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország;
 Ankara, Bagdad, Bombay, Calcutta, Hongkong, Isztambul, Kanton, Novoszibirszk, Osaka, Peking, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Tokió, Újdelhi.

Európa

Adriai-tenger, Balti-tenger, Dnyeper, Don, Duna, Ebro, Elba, Északi-tenger, Fekete-tenger, Földközi-tenger, La Manche, Pó, Rajna, Rhóne, Szajna, Temze, Urál folyó, Volga;
 Alpok, Appenninek, Appennini-félsziget, Balkán-félsziget, Balkán-hegység, Balti-ösföld, Brit-szigetek, Ciprus, Dalmácia, Dinári-hegység, Donyec-medence, Etna, Finn-tóvidék, Francia-középhegység, Grönland, Holland-mélyföld, Izland, Kárpátok, Kelet-európai-síkság, Kréta, Londoni-medence, Lotaringia, Mont Blanc, Párizsi-medence, Pennine, Pireneusi (Ibériai)-félsziget, Pireneusok, Skandináv-félsziget, Skandináv-hegység, Szicília, Urál, Vezúv;
 Dél-Európa, Észak-Európa, Kelet-Európa, Kelet-Közép-Európa, Közép-Európa, Nyugat-Európa;
 Albánia, Anglia, Belgium, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Fehéroroszország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Macedónia, Moldávia, Moldova, Nagy-Britannia, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szerbia és Montenegro, Ukrajna; Kárpátalja;
 Amszterdam, Athén, Barcelona, Belgrád, Birmingham, Brüsszel, Chişinău, Dublin, Genova, Glasgow, Göteborg, Hága, Helsinki, Kijev, Koppenhága, Lisszabon, Ljubljana, London, Luxembourg, Lyon, Madrid, Manchester, Marseille, Milánó, Minszk, Moszkva, Munkács, Murmanszk, Nápoly, Odessza, Oslo, Párizs, Podgorica, Reykjavík, Rijeka, Róma, Rotterdam, Skopje, Stockholm, Strasbourg, Szabadka, Szarajevó, Szentpétervár, Szófia, Tirana, Torino, Újvidék, Ungvár, Velence, Volgograd, Zágráb.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes az egyes kontinensek, tájak, országok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit bemutató képek, ábrák, adatok elemzésére, tanári irányítás alapján alapvető összefüggések felismerésére. Tudja megadott szempontok alapján bemutatni az egyes kontinenseket, tipikus tájait, legfontosabb országait. Ismerje fel a természeti és társadalmi környezet alapvető összefüggéseit. Legyen képes különböző térképi információk felhasználására a témához kapcsolódóan. Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrterképen a topográfiai fogalmakat. Legyen képes nyomtatott és elektronikus forrásokból a témához kapcsolódó információk gyűjtésére, rendszerezésére és értelmezésére tanári irányítással. Legyen képes ábráról, képekről, diagramokról információk

leolvasására, illetve azok értelmezésére. Tudja az egyes témákhoz kapcsolódó ismereteit röviden összefoglalni szóban, illetve írásban.

8. évfolyam

Belépő tevékenységek

A különböző tartalmú földrajzi térképeken közölt információk felhasználása a kontinensek, illetve az egyes országok természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági megismeréséhez. Kontúrtérképes feladatok irányított megoldása.

Az időjárás jelenségek felismerése időjárás térképek alapján. Egyszerű összefüggések felismerése, következmények megfogalmazása.

Az éghajlat jellemzőinek felismerése diagramokon, és következtetések levonása az adatokból. Összefüggések felismerése.

Folyamatábrák használata a földtörténeti események, a felszínfejlődés és következményeik feltárásához.

A gazdasági élet ágazatainak, ágainak szerepe és változási tendenciáinak bemutatása statisztikai adatok feldolgozásával, forráselemzéssel, esetmegbeszéléssel.

A Kárpát-medence népeinek és hagyományainak, a tájak eltérő földrajzi jellemzőinek bemutatása szemelvények alapján.

Információk gyűjtése egyéni és csoportmunkában társadalmi-gazdasági jelenségekről, folyamatokról statisztikák, tömegkommunikációs források, internet felhasználásával.

Tanulói beszámoló önállóan gyűjtött információk alapján hazánk szerepéről az Európai Unió társadalmi-gazdasági, kulturális életben.

Sajtó-, tv- és internet figyelő az Európai Unióval, illetve hazánkkal kapcsolatos környezeti és társadalmi-gazdasági aktualitások gyűjtése és ismertetése.

Tanulói kiselőadás, prezentáció a különböző tájak népszokásairól, hagyományairól önálló, illetve csoportban végzett kutatómunka alapján.

Terméklisták összeállítása Magyarország legfontosabb termékeiből és kiviteli cikkeiből.

Tabló, illetve riport készítése hazánk védett természeti és kulturális értékeivel, idegenforgalmi vonzerejével kapcsolatban.

Szituációs játék, helyzetgyakorlat egyes országokban, illetve tájakon élők népcsoportokra jellemző élethelyzetek bemutatására.

Szituációs játék a lakókönyezetet veszélyeztető környezeti, illetve természeti katasztrófa (árvíz, vihar, szennyezés) esetén való helyes viselkedés, illetve magatartás bemutatására.

Projekt feladat: egy-egy hazai tájra jellemző társadalmi-kulturális sajátosságok (népzene, ételek, szokások, népviselet stb.) bemutatása tábló, kiállítás, közös előadás stb. formájában

Projekt feladat: Egy idegenforgalmi körzet bemutatása perzentáció, poszter, kiállítás formájában.

Projekt feladat: Lakóhelyünk környezeti állapotának vizsgálata. Az eredmények bemutatása.

Véleményütköztetés, osztálytermi vita: Mi a környezettudatos életmód? Mit tehetünk a környezetünk védelmé érdekében?

Véleményütköztetés: hazánk természeti és társadalmi adottságainak (erőforrásának) megítéléséről.

Rajzverseny, fotókiállítás hazánk természeti, kulturális és társadalmi-gazdasági értékeinek bemutatására.

TÉMAKÖRÖK

Közép-Európa tájainak és országainak természet- és társadalomföldrajza
Természeti és társadalmi-kulturális értékei. A környezet minősége

A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajza

Természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági lehetőségek
Magyarország tájain
Természeti és

TARTALMAK

Közép-Európa általános földrajzi képe.

A Közép-európai-sík- és rögvídek természeti adottságai és gazdasági feltételei. A középhegységek és a feltöltött alföldek, mint tipikus tájak.

Németország szerepe az európai gazdaságban.

Csehország és Lengyelország földrajzi sajátosságai.

Közép-Európa magashegyvidékei: az Alpok és a Kárpátok.

Az alpi országok: Ausztria, Szlovénia és a kárpáti országok: Szlovákia, Románia földrajzi jellemzése, hasonló és eltérő vonások kiemelése.

A Kárpát-medence földtani szerkezete és természetföldrajzi képe.

A magyarság a Kárpát-medencében.

A társadalmi-gazdasági élet változásai és mai földrajzi vonásai.

Hazánk földrajzi fekvése, helyzete a Kárpát-medencében és Európában.

Magyarország felszíne, domborzata.

Természeti adottságaink és természeti erőforrásaink.

Hazánk népességföldrajzi jellemzői, népesedési folyamatai.

A magyar nép tájtörténeti tagolódása, etnikai csoportok, nemzetiségek.

társadalmi-kulturális értékek. A környezet minősége

A földrajzi környezet hatása a gazdálkodásra, a településekre és az életmódra.
A gazdaság telepítő tényezői, általános vonásai, területi különbségei, szerkezeti átalakulása.
Településtípusok, településhálózat és infrastruktúra Magyarországon.
A hazai tájtypusok (alföldi, dombsági és középhegyvidéki tájak) földrajzi jellemzése.
A tájak természeti erőforrásai, természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzőik.
Hazánk tájainak idegenforgalmi, környezeti értékei, állapota és védelme.
Hazánk nemzetközi kapcsolatai.
Budapest földrajza.
Régióink földrajza.

A tananyag feldolgozásához szükséges új topográfiai fogalmak

Balaton, Bodrog, Dráva, Fertő, Hernád, Ipoly, Kis-Balaton, Körös, Maros, Mura, Odera, Olt, Rába, Rajna-Majna-Duna vízi út, Sajó, Sió, Szamos, Száva, Tisza, Tisza-tó, Vág, Velencei-tó, Visztula, Zagyva, Zala;
Aggteleki-karszt, Alföld, Alpokalja, Badacsony, Bakony, Balaton-felvidék, Baradla-barlang, Baranyai-dombság, Bécsmédenca, Bodrogtó, Borsodi-médenca, Börzsöny, Budai-hegység, Bükk, Bükk-fennsík, Csallóköz, Cseh-médenca, Csepel-sziget, Cserhát, Déli-Kárpátok, Dráva menti síkság (Dráva-mellék), Duna-Tisza köze, Dunakanyar, Dunántúl, Dunántúli-dombság, Dunántúli-középhegység, Dunazug-hegység, Erdélyi-középhegység, Erdélyi-médenca, Északi-középhegység, Északkeleti-Kárpátok, Északnyugati-Kárpátok, Gerecse, Germán-alföld, Győri-médenca, Hajdúság, Hargita, Hegyalja, Hortobágy, Jászság, Kárpát-médenca, Kárpát-médenca-vidék, Kékes, Keleti-Alpok, Keleti-Kárpátok, Kisalföld, Kiskunság, Kőszegi-hegység, Lengyel-alföld, Lengyel-középhegység, Magas-Tátra, Marcal-médenca, Maros-Körös köze, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Mohácsi-sziget, Móri-árok, Morva-médenca, Nagykunság, Német-középhegység, Nógrádi-médenca, Nyírség, Nyugati-Alpok, Nyugat-magyarországi-peremvidék, Órség, Pesti-síkság, Pilis, Román-alföld, Ruhr-vidék, Somogyi-dombság, Soproni-hegység, Szigetköz, Székelyföld, Szekszárdi-dombság, Szentendrei-sziget, Szilézia, Szudéták, Tapolcai-médenca, Tihanyi-félsziget, Tiszántúl, Tokaj-Eperjesi-hegység, Tolnai-dombság, Vajdaság, Velencei-hegység, Vereckei-hágó, Vértes, Villányi-hegység, Visegrádi-hegység, Zalai-dombság, Zempléni-hegység;
Ausztria, Csehország, Lengyelország, Németország, Románia, Svájc, Szlovákia, Szlovénia, Burgenland,
Ajka, Algyő, Arad, Baja, Balassagyarmat, Balatonfüred, Beregszász, Bécs, Békéscsaba, Berlin, Bern, Bonn, Brassó, Bréma, Brno, Budapest, Bukarest, Bük, Cegléd, Constanța, Debrecen, Dorog, Drezda, Dunaújváros, Eger, Eszék, Esztergom, Frankfurt, Gdańsk, Genf, Graz, Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Halle, Hamburg, Harkány, Hatvan, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Kassa, Karlovy Vary, Katowice, Kazincbarcika (Berente), Kecskemét, Keszthely, Kolozsvár, Komárom, Köln, Kőszeg, Komló, Krakkó, Lábatlan, Linz, Lipcse, Makó, Marosvásárhely, Miskolc, Mohács, Mosonmagyaróvár, München, Nagykanizsa, Nagyvárad, Nyíregyháza, Orosháza, Ózd, Paks, Pannonhalma, Pápa, Pécs, Ploiești, Plzeň, Pozsony, Prága, Révkomárom, Salgótarján, Salzburg, Sárospatak, Siófok, Sopron, Stuttgart, Százhalombatta, Szeged, Székelyudvarhely, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szolnok, Szombathely, Tata, Tatabánya, Temesvár, Tihany, Tiszaújváros, Vác, Várpalota, Varsó, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg, Zalakaros;
Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükki Nemzeti Park, Duna-Dráva Nemzeti Park, Duna-Ipoly Nemzeti Park, Fertő-Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös-Maros Nemzeti Park, Órségi Nemzeti Park;
Magyarország megyéi, Dél-Alföld régió, Dél-Dunántúl régió, Észak-Alföld régió, Észak-Magyarország régió, Közép-Dunántúl régió, Közép-Magyarország régió, Nyugat-Dunántúl régió, Budapesti agglomeráció.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen képes ismertetni Közép-Európa országainak jellemző természeti és társadalmi-gazdasági vonásait. Tudja bemutatni hazánk földrajzi környezetének természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit megadott szempontok alapján. Tudja ismertetni hazánk tájainak természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit különböző térképi információk felhasználásával. Ismerje fel a természeti adottságok szerepét, hatását az egyes térségek gazdasági életében. Ismerje hazánk környezeti értékeit. Tudja megmutatni térképen és felismerni kontúrtérképen a topográfiai fogalmakat. Tudja meghatározni és megfogalmazni földrajzi fekvésüket, kapcsoljon hozzájuk tartalmi jellemzőket. Legyen képes nyomtatott és elektronikus forrásokból a témához kapcsolódó információk gyűjtésére, rendszerezésére és értelmezésére tanári irányítással. Legyen képes ábráról, képekről, diagramokról információk leolvasására, illetve azok értelmezésére. Tudja az egyes témához kapcsolódó ismereteit röviden összefoglalni szóban, illetve írásban.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban. Az információszerzés különféle módszereinek alkalmazása (pl. keresés forrásanyagban).
- Szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, és az ismereteiknek megfelelő szinten legyenek képesek az így szerzett információk kritikus értékelésére. A felelősségvállalás attitűdjének kialakítása, magasabb rendű műveletek - analízis, szintézis.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. Formái:

- Folyamatos órai ellenőrzés és értékelés, például ellenőrző kérdések, gondolkodtató kérdések formájában vagy egy-egy gyakorlati részfeladat megoldása kapcsán.
- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Gyakorlati tevékenységek (pl. egy táj modellezése homokasztalon, applikációs vagy kártyás feladatok, diagramszerkesztés stb.)
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése, prezentáció.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

ÉNEK-ZENE

6-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az iskolai ének-zenei nevelés célja, hogy megszilárdítsa a zenei alapműveltséget, segítse kialakítani az igényt, a zeneszerető/értő közönségnevelést. Ehhez fontos a nemzeti és egyetemes zenekultúra megismertetése, az igényes zene mindennapos szükségletté válásának alakítása. Kiemelten fontos a zenei ízlés formálása, a zenei ítélőképesség, mert ez teszi lehetővé az értékes műalkotások felismerésén keresztül az elfogadást, a kritikai képesség kialakítását.

Az előadott, énekelt és meghallgatott zeneművek nyújtotta élmények fejlesztik, tudatosítják a zenei esztétikai érzéket és azt a meggyőződést, hogy a zene az emberi élet alapvető értéke. A zenei élmények és az ismeretszerzés eredményeként a zenei tudat állandóan alakul, formálódik. Fontos azonban, hogy a fejlettség bármely szintjén átfogó, teljes képbe rendeződjön a zenei valóság.

Az iskolai énektanítás zenei anyaga többségében énekes zene. Így a zenei nevelés a dalok szövege révén jelentősen hozzájárulhat a történelmi, erkölcsi tudat fejlődéséhez is.

Az éneklés és a hangszerjáték a zenei nevelés alaptevékenységei, mivel a zene megértésére, a zeneművek befogadására elsősorban az válik képessé, aki valamilyen mértékben részt tud venni zenei alkotótevékenységben is. Az aktív muzsikálás a zenei önkifejezés lehetőségével segít kialakítani a zenéhez fűződő pozitív attitűdöket.

A zenekultúrák sajátosságainak megismerése és elfogadása, a hazai zeneművészet alkotásai iránti érdeklődés fontos része a tanulók zenei világgképének.

A zene jelrendszerének megismerése és alkalmazása a zenei olvasás-írás tevékenységeiben nem öncélú: a zenei tartalmak, ismeretek fejlesztik a zenei fantáziát, segítik a zeneértővé válást.

A zene szeretete, a zenehallgatás szokásának kialakítása együtt jár az ízlésformálással, és elősegíti a tanórán kívüli zenei alkalmakba (énekkar, hangverseny látogatás) való bekapcsolódást.

Kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció

Az anyanyelvi kommunikáció magában foglalja a gondolatok, érzések és érzelmek kifejezését és értelmezését szóban és írásban egyaránt, valamint a helyes és kreatív nyelvhasználatot az élet minden területén: családon belül, iskolában, társadalmi érintkezések, szabadidős tevékenységek stb. során.

Az anyanyelvi kommunikáció az anyanyelv elsajátításának eredménye, amely kapcsolódik az egyén megismerő képességének fejlődéséhez. Az anyanyelvi kommunikáció feltétele a megfelelő szókincs, a funkcionális nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók biztos ismerete. A szókincs intenzív fejlesztése minden műveltségi területen cél.

A kompetenciák részben fedik egymást, egymásba fonódnak: az egyik területhez szükséges elemek támogatják a másik terület kompetenciáit. Ez fokozottan érvényes az anyanyelvi kommunikációra. Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség kompetenciája már nevében utal az anyanyelvi kompetenciával való szoros kapcsolatára: az esztétikai minőség tisztelete, mások véleményének elfogadása, az élmények és érzések kreatív kifejezése stb. Az ének-zene tanítás szoros kapcsolata, a zenei nyelv gyakorlása lehetővé teszi az anyanyelvi kompetencia erősítését.

Digitális kompetencia

Ez a kulcskompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használatát. A főbb számítógépes ismeretek – szövegszerkesztés, információkeresés- és kezelés, az internet által kínált lehetőségek és az elektronikus média útján történő kommunikáció (e-mail, hálózati eszközök) – birtoklása elengedhetetlen feltétel a munka világában való eligazodásban, az élethosszig tartó tanulás folyamatában. A digitális kompetencia a tanulás terén is új utakat nyit. Az ének-zene tanításában is lehetőség kínálkozik a számítógépes ismeretek, az információkeresés gyakorlására, a számítógépen való kommunikációra.

Hatékony, önálló tanulás

A hatékony, önálló tanulás azt jelenti, hogy az egyén képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást. Ez egyrészt új ismeretek megszerzését, feldolgozását és beépülését, másrészt útmutatások keresését és alkalmazását jelenti.

A hatékony és önálló tanulás olyan képességek meglétét igényli, mint az írás, az olvasás, a szövegértés, az információs technológiák eszközeinek használata. A csoportos tanulás feltételezi a szóbeli kommunikáció képességét is a csoport tagjai között. A csoportos éneklés és a zenei nyelv használata az ének-zenei nevelés lehetőségeit jelenti.

Szociális és állampolgári kompetencia

A személyes, értékközpontú, személyek és kultúrák közötti, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel és közösségi beilleszkedés feltételei. A közjó iránti elkötelezettség és tevékenység lefedik a magatartás minden olyan formáját, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt a társadalomban. E kulskompetencia alapja a különböző területeken folyó hatékony kommunikáció, a különböző nézőpontok megértésének és figyelembe vételének képessége, az empátia. Az állampolgári kompetencia képessé teszi az egyént arra, hogy aktívan vegyen részt a közügyekben.

Kiemelt fejlesztési feladatok

Zenei alkotóképesség

Interpretáció

A zenei tevékenységek sorában elsődlegességet élvez az éneklés. Az éneklési készség fejlesztése az 5-8. évfolyamon az élményt adó, örömet hozó, szép és kifejező éneklés formálására - mint a zenei önkifejezés egyik alapvető formájának kialakítására és az ismeretszerzés eszközének továbbfejlesztésére - irányul. Ezért követelménye az egyéni és közös éneklés természetes, szép hangzással. Oldottabb metrikájú parlando, szabadabb rubato és feszes giusto lüktetéssel történő éneklés képességének kialakítása. Magyar népdalok, a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek, a szomszéd és más népek dalainak éneklésével a műdalok éneklésével. Fejleszteni kell a dalok és a szöveg kapcsolatára épülő előadói képességet. Lehetőség szerint kerüljön sor a népdaléneklés mozgással történő összekapcsolására, a néptánc elemeinek megismerésére is. Kétszólamú művek csoportos éneklésére, a zenei kifejezőeszközök és a zenei mondanivaló közvetítésével kerül sor. Ösztönözni kell a könnyű gyermekkori művek csoportos éneklését akár emlékezetből is. A csoportos és egyéni éneklés, az előadásmód helyes megválasztásával a zenei hallás fejlesztője is. A zenei karakterek megérettetéséhez, esztétikai minőségű megszólalásához is biztosabb út vezet a csoportos muzsikálás felől.

Improvizáció

A rögtönzési készség fejlesztésére a már megismert ritmikai, dallami, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználása ad lehetőséget. Mindez segíti az egész életre szóló tanulást is. A zenei hallás fejlesztése lényegében a dallamhallás és tonalitásérzék, a hangszínhallás, a ritmus- és tempóérzék, a dinamika- és formaérzék fejlesztése. Dúr és moll tonalitás megfigyeltetése dallamokban. A belső hallás és a többszólamúság fejlesztése a műzene többszólamúságával, annak megfigyelésével. Zenei memória fejlesztése dalok és témák gyakorlásával és előadásával. A saját és mások rögtönzéseinek megítélése zenei eszközökkel járul hozzá a kritikai gondolkodás fejlődéséhez. Az önálló véleményalkotás, az annak alapjául szolgáló tényfeltáró, megismerő, összehasonlító, értékelő, érvelőképesség zenei téren az egyik legfontosabb képességszempont.

Megismerő- és befogadóképesség

Zenehallgatás

A zenei befogadóképesség fejlesztése a zenehallgatás segítségével történik. A közös zenehallgatás a már meglévő alkalmazásával és felhasználásával az ismeretlen zene tudatos megfigyelésére irányul.

A zeneértő és -érző képesség fejlesztése: a tanult zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei formák, műfajok felismerésével történik. A zenemű gondolati tartalmait közvetítő kifejezőeszközök - tempók, dinamika, tonalitás, karakterek, hangszerelés - megfigyelése mindezek szolgálatában áll. Cél a meghallgatott zeneművekben előforduló hangszerek, hangszeres együttesek, zenekarok hangzásának felismerésére való képesség fejlesztése.

A zenehallgatás alkalmas a más műveltségi területekhez tartozó kapcsolódások felismerésére, felfedezésére és bemutatására is. Lehetőséget kell adni az önálló ismeretszerző képesség fejlesztésére, a társművészetekkel felfedezhető hasonlóságokkal való összevetésre. (Pl: felkészülés kiselőadásra könyvtárhasználatl, internet segítségével)

Zenei hallás és kottaismeret

A zenei hallásfejlesztés célja, hogy aktivizálja az emlékezetet, a zenei képzeletet és a gondolati tevékenységeket. Az önálló zenei gondolkodás magában rejti az összehasonlítást, a viszonyítás lehetőségét a sorszerkezet és a rövid zenei formák felismerését, az analizálást, a szintetizálást és a fogalomalkotást. A hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata a zenei művelési képességek alapja.

A zenei olvasás-írási készség fejlesztésének eredményeképpen a tanuló iránt támasztható követelmény az öt- és hétfokú dalok hangnemének felismerése kottaképről (2# és 2b előjegyzésig). Kottakép ritmusának megszólaltatása, ritmushangoztatás egy- és több szólamban. Rövid, könnyebb dallamok kottaolvasása közösen. Erre a tevékenységi területre az énekléshez, a zenehallgatáshoz, az improvizációhoz eszközként szüksége van a tanulóknak. Nagyon fontos, hogy minden tevékenység az énekelt, vagy meghallgatott zenéhez kapcsolódjon.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok	Tartalom
-----------------------	----------

<p>Interpretáció A műzenei feldolgozásokban meghallgatott népdalok éneklése. Történeti énekek előadása.</p> <p>Klasszikus kánonok csoportos éneklése. Módosított hangok szolmizált éneklése. Szép, kifejező, prozódiailag helyesen értelmezett előadás. Intonációs biztonságra törekvés.</p>	<p>Újabb magyar népdalok és népszokások dalai Nemzeti és etnikai kisebbségek újabb dalai Ünnepek dalai Más népek dalai (újabb európai országból) Történeti énekek (válogatva): históriás énekek, virágénekek, kuruc dalok Klasszikus műdalok Műzenei témák (énekelhető zenehallgatási szemelvények)</p>
<p>Zenehallgatás Többször meghallgatott népdalfeldolgozások felismerése és megnevezése a jellegzetes részletek alapján. A bécsi klasszicizmus műfajainak és formáinak megnevezése (hangszer, stílus). A lantra írt művek jellegzetességei. Zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése. Dúr-moll színezet különbségének megfigyelése. Felütés, csonka ütem, triola keresése ismert dalokban. A zenei előadásmódra vonatkozó kifejezések felismerése és alkalmazása.</p>	<p>Népzenei és népzenei ihletésű művek (szülőföld és más földrész népzenejéből) Szemelvények a XVI. -XVIII. század magyar történelmi zenéjéből A bécsi klasszicizmus alkotásai - klasszikus dalok Zeneszerzők: J. Haydn, W.A. Mozart, L.von Beethoven. Zenei művek: vokális: dal oratórium opera, hangszeres: szonáta, szimfónia, versenymű, szerenád, divertimento Együttesek: szimfonikus zenekar, vonósnégyes, trió.</p>
<p>Improvizáció Rögtönzés az ismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználásával Ritmusvariációk rögtönzése 3/8-os és 6/8-os ütemformákban. Könnyebb osztinató ritmus rögtönzése, improvizált mozgások. A zenében megfigyelt jelenségek kifejezése mozgással.</p>	<p>Dallammodellként: Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás, a tanult dalok és olvasógyakorlatok Felhasználása (ritmikai, dallami, formai elemek) kérdés-felelet jellegű dallamok</p>
<p>Zenei hallás és kottaismeret Tájékozódás 1#-1 b-s hangnemekben, Módosított hangok abc-s megnevezése, módosított hangok szolmizálása. Előjegyzések, módosító jelek alkalmazása. Hangközök: k2,n2,k3,n3 A szekund és terc hangközök felismerése kottaképről, beírása vonalrendszerbe.</p>	<p>Énekes tananyag Olvasógyakorlatok A dúr és moll hangnemek azonosítása kottaképről 1 kereszt 1 bé előjegyzésig Zenehallgatási anyag szemelvényei Periódus keresése ismert dalokból, zeneműrészletekből. Az előtag és utótag jelölése.</p>

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

További 10, az énekes tananyag felsorolt új rétegeiből választott szemelvény átélt, kifejező előadása emlékezetből.

Zenehallgatás

Énekes és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése.

Többször meghallgatott klasszikus zeneművek felismerése, témáik alapján.

A szimfonikus zenekar hangszercsoportjainak, hangszereinek megnevezése.

A bécsi klasszicizmus zeneszerzői, néhány alkotásuk felsorolása.

Improvizáció

Zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben).

Zenei olvasás-írás ismeret

Dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 1# -1b-ig.

A módosító jelek értelmezése kottakép alapján.

Tanult dallamok éneklése betűkottáról és kottakép alapján.

7. évfolyam

Fejlesztési feladatok	Tartalom
<p>Interpretáció Régi és új stílusú népdalok elemzése: szerkezet, dallamvonal, hangnem, éneklése szöveggel, emlékezetből. Más földrészek dalainak éneklése, a zenei jellegzetességek megfigyelése. A verbunkos zene jellegzetességeinek megfigyelése, ennek alapján felismerése (ritmus, sorzárlat, tempó). Tempójelzéseknek megfelelő előadás (andante, allegro, vivace) Romantikus dalok énekes előadása Részvétel többszólamú kórusművek bemutatásában.</p>	<p>Magyar népdalok (pl. Kodály Zoltán daljátékaiból), Nemzetiségi és etnikai kisebbség újabb népdalai Ünnepkörök újabb dalai, romantikus zene. A verbunkos dallamok Romantikus dalok és zeneművek könnyebb énekelhető témái, részletei A nemzeti romantika megjelenése Európában</p>
<p>Zenehallgatás A romantikus zene stílusjegyeinek és műfajainak megismerése európai zeneszerzők alkotásaiból. A romantikus nagyzenekar hangzásának elemzése (hangszerek felismerése). Énekes és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése. Népies műdalok jellegzetességei. A romantika műfajainak azonosítása a stílusjegyek ismeretében. Zeneszerzők: Liszt Ferenc, Erkel Ferenc Műfajok: rapszódia, programzene, szimfonikus költemény, romantikus dal.</p>	<p>Népdalfeldolgozások (meghallgatott kórus művekből) Ünnepek zenéje. A nemzeti romantika Európában (pl. nemzeti operák) A XIX. sz. magyar zenéje. A XIX. sz. európai zeneművészetének alkotásai Zeneszerzők: F.Schubert, R. Schumann, F. Chopin, J. Brahms, A. Dvorak, P.I. Csajkovszkij, M. Muszorgszkij, B. Smetana. G. Verdi, R. Wagner,</p>
<p>Improvizáció Új stílusú népdalforma rögtönzése megadott kezdősorral (kupolás visszatérő dallamok) Ritmusvariációk rögtönzése 6/8-os ütemformában, periódus rögtönzése.</p>	<p>Dallammodellek: kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok: a a5 a5v av; a a5 b a ; a a b a; a b b a.</p>
<p>Zenei hallás és kottaismeret Tájékozódás a kottában: zeneművek (témák és szólamok) követése. Előadási és dinamikai jelek értelmezése A szext és szeptim hangközök felismerése kottaképről 2#-2b-s hangnemekben való tájékozódás, dūr és moll hangnem megfigyelése.</p>	<p>Énekelt és meghallgatott zenei szemelvények ritmikai, melodikai, szerkezeti stb. anyagához kapcsolódó tartalmak Dalok, zeneművek témáinak éneklése szolmizálva violinkulcsban kottáról a tanult hangnemekben.</p>

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

Az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott szemelvény megszólaltatása emlékezetből.

Zenehallgatás

A Magyar nemzeti romantika az évfolyamon tanult zeneszerzőinek és műveinek vázlatos ismertetése.

A XIX. századi zeneművek megnevezése (szerző, cím) többször hallott részleteik alapján.

A romantika stílusjegyeinek szóbeli megfogalmazása.

A romantika jellegzetes műfajainak felsorolása.

Improvizáció

Dallamalkotás a népdalok megtanult dallam- és formaalkotási törvényszerűségei alapján.

Zenei olvasás-írás

Tájékozódás a kottában: zeneművek (témák, szólamok) követése kottából.

Dūr és moll hangnem azonosítása kottaképről 2 #-2b-ig.

8. évfolyam

Fejlesztési feladatok	Tartalom
<p>Interpretáció Egy választott témakörhöz (pl. nemzeti ünnep, iskolai ünnepség, ballagás stb.) Az osztály által összeállított énekes műsor előadása. Duett, tercett, kiségyüttes csoportos formában. Énekelhető szemelvények a XIX. század vége és a XX. század zeneirodalmából.</p>	<p>Magyar népdalok (minden stílusrétegből válogatva) Bartók, Kodály és Bárdos műveinek énekes szemelvényei A századforduló és a XX. század zeneirodalmának énekelhető szemelvényei. Könnyű kétszólamú művek éneklése csoportosan.</p>
<p>Zenehallgatás Rendszerező ismétlés (a magyar és európai zeneművészet századainak és műfajainak áttekintése jellemző zenei szemelvények segítségével). Bartók és Kodály énekkari, zenekari és színpadi műveinek felismerése és megnevezése a hangzó részletek alapján. A XX. század zenei irányzatainak felismerése meghallgatott zeneművek részletei alapján A zenei műfajok áttekintése és összefüggések keresése a társművészetek és a zene között (tánc az ismert történeti tánczenékhez). A dzsessz műfaji ismereteinek kapcsolása a meghallgatott műzenei anyaghoz. Szerzők: I. Gerschwin, C. Debussy, M. Ravel, A. Honegger, Sz. Pokofjev, I. Sztavinszkij. Irányzatok: impresszionizmus, neoklasszicizmus, folkrolizmus.</p>	<p>Ismétlés anyaga: A magyar és európai zeneművészet századai, A zenei műfajok A XX. század zenei irányzatainak kiemelkedő alkotásai, kortársművészet, a zene és tánc társművészetek kapcsolatára utaló példák. A dzsessz és jellegzetes műfajai A zene szórakoztató funkciói: táncok a zenetörténetben (a szvittől a rock and rollig) A könnyűzene ma A dzsessz és a könnyűzene műfajai: Beatles együttes, E. Presley, L. Webber</p>
<p>Improvizáció A tanult népdal- és műzenei formákban és hangkészletekben önálló rögtönzés. Kupolás és visszatérő sorszerkezetű dallamok rögtönzése, a zenei élmény kifejezése mozgással. Szekvenciát tartalmazó zenei szemelvények megfigyelése, szekvencia készítése adott alapmotívumra.</p>	<p>Dallammodellként: a tanult zenei anyag tartalmai Ritmus improvizálása megadott ritmusképletekkel.</p>
<p>Zenei hallás és kottaismeret A nyolc év alatt tanult dallami és ritmikai ismeretek, hangközök, hangsorok előadási, és dinamikai jeleinek ismétlése (Minden eddigi feladattípus gyakorlása)</p>	<p>A tanult énekes és hangszeres szemelvények anyaga Atonalitás, poliritmika megfigyelése hallásélményhez kötve.</p>

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

Részvétel a csoportos éneklésben, előadásban.
Dalanyag bővítése énekes szemelvényekkel.

Zenehallgatás

Tudjon többször hallott zeneművet elhelyezni a megfelelő zenetörténeti korszakban.

Improvizáció

Rögtönzési feladatok a tanult nép- és műzenei formák felhasználásával

Zenei hallás és kottaismeret leggyakoribb tempó- és dinamikai jelek alkalmazására való képesség a csoportos és egyéni éneklés során.

A 8 év anyagának összefoglalásaként könnyű dallamok, ritmusok olvasása-írása.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük. A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése (dalismeret, zenei formák, műfajok, stílusok), fogalmak felismerése, a kommunikáció fontosabb szabályainak ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (a ritmikailag pontos közös éneklés megvalósítása, a tanult dallamok éneklése betűkottáról és kottakép alapján).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas), írásbeli és képi kommunikációs képességek kialakítása (a ritmikailag pontos közös éneklés megvalósítása, a zenei előadásjeleknek és a szöveg tartalmának megfelelő énekes előadás, zenekari hangzások és hangszercsoportok hallás utáni megnevezése, zenei formák, műfajok, művek jellemző részleteinek felismerése), gondolatok és érzések kifejezésének képessége, a tanuló saját munkájának fokozatos önkontrollja.
- Véleményalkotás zenei művekről, jelenségekről, egyéniségekről, kritikai érzék kialakítása.
- Művészi kreativitás képességének szóbeli, írásbeli értékelése.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal, vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:

- Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége.
- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok írása, értékelése.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, vagy önálló gyűjtés alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- A tanulók saját munkáinak esztétikai színvonala.
- Kórusban, kamaragyüttesben nyújtott teljesítmény értékelése.

Javasolt közös zenei anyag (válogatva) (5-8. évfolyam)

Népdalok

A citrusfa levelestől
A csitári hegyek alatt
A jó lovas katonának
A Vidrócki híres nyája
Ablakomba, ablakomba
Által mennék
Csillagok, csillagok
Erdő, erdő de magas
Erdő, erdő, erdő, maroszei ...
Érik a szőlő
Felülről fúj
Hull a szilva
Két tyúkom tavali
Madárka, madárka
Megyen már a hajnalcsillag
Ősszel érik babám
Sárgul már a ...
Sej, Nagyabonyban
Szépen úszik a ...

Énekes anyag a magyar zenetörténetből

Erkel-Kölcsey: Himnusz
Egressy-Vörösmarty: Szózat

Tinódi: Egri históriának summája
 Csínom Palkó
 Tyukodi nóta
 Ellopták szívemet - Pálóczi Horváth Ádám gyűjtéséből
 Kossuth Lajos azt üzente
 Esik eső karikára
 Most szép lenni katonának
 Szerdahelyi: Magasan repül a daru
Énekes műzenei szemelvények
 Bach: Már nyugosznak a völgyek (korál)
 Bach: Üdv rád és házad népére (Paraszt-kantáta)
 Haydn: Erdő mélyén (kánon)
 Mozart: Jöjj, drága május (dal)
 Mozart: Varázsfuvola (opera) - részletek
 Beethoven: Marmotte (dal)
 Schubert: A pisztráng (dal)
 Kodály: Hány (daljáték) - részletek
 Bárdos: Rétre-hívó (kánon)
 Erkel: Keserű bordal (Bánk Bán c. opera)
 Meghalt a cselszövő (Hunyadi László c. opera)
Zenehallgatási anyag
 Vivaldi: A négy évszak - É-dúr hegedűverseny (Tavaszi)
 F moll hegedűverseny (Tél)
 Bach: Már nyugosznak a völgyek (korálfeldolgozás vegyeskarra)
 Hendel: Halleluja - kórus a Messiás c. oratóriumból
 Hendel: Győzelmi dal - a Judás Makkabeus c. oratóriumból
 Haydn: G-dúr (Üstdob) szimfónia
 Mozart: Egy kis éji zene
 Mozart: Varázsfuvola - részletek
 Beethoven: VI. szimfónia - részlet
 Schubert: A pisztráng (dal)
 Schubert: A-dúr zongoraötös - IV. tétel
 Schumann: „Álmodozás” - a Gyermekjelenetek c. zongorasorozatból
 Chopin: g-moll mazurka (Op. 24. No. 1.)
 Liszt: XV. magyar rapszódia
 Verdi: Rabszolgák kórusa - a Nabucco c. operából
 Verdi: Radames románca - az Aida c. opera I. felvonásából
 Bevonulási induló - az Aida c. opera II. felvonásából
 Muszorgszkij: Egy kiállítás képei
 Smetana: Moldva
 Dvořák: e-moll (Újvilág) szimfónia -IV. tétel
 Erkel: Keserű bordal - a Bánk bán c. opera I. felvonásából
 Bánk áriája - a II. felvonásból
 Erkel: Meghalt a cselszövő - zárókórus a Hunyadi László c. operából (I. felvonás)
 Palotás - a Hunyadi László c. operából
 Debussy: Children's corner
 Kodály: Mátrai képek
 Kodály: Székelyfonó - részletek
 Kodály: Hány (daljáték)- részletek
 Kodály: Kállai kettős
 Kodály: Fölszállott a páva
 Kodály: Esti dal
 Bartók: Magyar képek -részlet
 Bartók: Gyermekeknek - I/18, II/31.
 Bartók: Divertimento
 Sravinsky: Petruska
 Britten: Változatok és fűga egy Purcell-témára
 Gershwin: Klára bölcsődala és Porgy dala - a Porgy és Bess c. operából (A szegény ember gazdagságáról)
 Szőrényi-Bródy: István, a király - szabadon választott részletek

ÉNEK-ZENE – EMELT SZINT - KODÁLY**Ajánlás (célok és feladatok)**

Az ének-zene tanítás célja, hogy a muzsika, a tanár személyes jelenlététől, és közreműködésétől függetlenül is szellemi tápláléka legyen tanítványainknak, a jövőendő nemzedéknek. Egy életre magukkal vigyék a „nemesebb zene szomját!” Így az énektanár közvetítésével valósul meg Kodály nemzetnevelő szándéka.

A *tanterv súlypontja* egyre hangsúlyozottabban a *követelményekre* helyeződik. A korszerű ének-zeneoktatásnak a megőrző (reproduktív) és az újat teremtő, alkotó (produktív) elméleti és gyakorlati képzést kell egyensúlyba állítania.

Belépő tevékenységformák:

- Szolmizáció:
 - A szolmizáció sosem cél, hanem ESZKÖZ az olvasáshoz, a zene belső funkciós vonzásának megérzéséhez és megéléséhez. A szolmizáció segít az olvasásban, memorizálásban, formai ismeretekben, harmóniak meghallásában és összehasonlításában. De a megformálást és a muzikális előadást nem helyettesítheti.
 - Kodályt idézem: „Cél: magyar zenekultúra.
 - Eszköz: A zenei írás-olvasás általánossá tétele az iskolán keresztül.”
 - A zenei ÉLMÉNY MEGTEREMTÉSÉNEK forrása az ÉNEKLÉS.
 - A tanterv énekes anyagában minden évfolyamon szerepel NÉPZENE. Tartalmi és zenei gyökere mély, és évszázadokon át nemzedékek szájhagyományában őrzött énekes kultúra jegyeit, saját múltunkat hordozza.
 - Zenei tevékenységünk legfőbb területe a HALLÁSKÉPZÉS.
 - A hallásfejlesztés magában foglalja a TÖBBSZÓLAMÚ hallásfejlesztést, mert e nélkül a zenei megismerés csak periférián mozog.

Keresztkapcsolatok:

A zene az emberi érzelmek és a környezet viszonyának bonyolult és sajátos hangji megjelenése auditív befogadása. A zene mint „közösségi műfaj” - (nemcsak az előadói együttes, de a meghallgatás, illetve előadás tekintetében is az, hanem) - az emberi kapcsolatok kialakulásának fontos segítője, eszköze.

- A népdal
 - éneklése nem csak a **földrajz**, természetrajz témájához nyújt fontos ismereteket, mélyíti és személyessé teszi azokat, hanem **hazaszeretetre**, az ősök tiszteletére is nevel. az **ország történelmével** is megismertet, sőt fontos nyelvi kifejezésekkel, a dialektusok bőséges választékával gazdagítja szókincsünket.
- A történelmi énekek
 - szintén a történelem, a XVI. századi végvári harcok eseményeit hozzák közelebb tanulóinkhoz, a hazaszeretet szép példáival csakúgy, mint a KURUCKOR dallamai Rákóczi alakjának nagyszerű megrajzolásával.
- Magyar népballadák a ballada mint műfaj megismerését segíthetik a magyar irodalomban (lásd Arany János balladái).
- A fenti konkrét tantárgyi kapcsolatok (**földrajz, történelem, magyar nyelv és irodalom**) azonban nem merítik ki a zene más tanulási területekkel való kapcsolatát.
- A különböző zenei készségek fejlesztése közben **számtalan más tanulási folyamat érezhető a zenetanulás jótékony hatását.**
- A zenei írás a daltanulás
 - **a memória**
 - **az olvasási készség**
 - **írás-készség**
 - **folyamatos gondolkodás,**
- A halláskészség
 - **a nyelvek tanulása**
 - **összehasonlító képesség**
 - **megosztott figyelem fejlődését segíti.**
- A formai elemzés, mely főképpen a memórián, az összehasonlító készségen alapul, az **arányérzék, a variációs készség, a kompozíciós készség** (improvizáció) alakulását hatékonyan befolyásolja csakúgy, mint a **matematikai kombinációk, logikai összefüggések** felfedezését.
- A fantázia és formaérzék kibontása, a **kreativitás** így az egyéni gondolatok megfelelő formába öntése, a környezethez, korhoz való alkalmazása a XXI. századi embernek is elengedhetetlen jellemzője lesz.
- Végül, de talán főhelyen és nem utolsósorban a **helyes légzés, a szép magyar kiejtés, a helyes artikuláció** megtanulása, illetve állandó igénye a szöveges zene éneklésével valósul meg.

Feltételek

TANÁRI SEGÉDLET 5-8.

- A Magyar Népzene Tára II. Szerkesztette: Bartók Béla és Kodály Zoltán
- Dobszay László: A magyar dal könyve
- Forrai Miklós: Ezer év kórusa
- Gregorián dallamok: Liber usualis, Missale Notatum, Strigoniense XIV. sz., Bakócz Graduale XV-XVI. sz.
- Kodály Zoltán: Tricinia /Kistétényi Melinda szövegével/
- Kodály-Kerényi: Iskolai énekgyűjtemény 1943
- Kodály-Vargyas: A magyar népzene 1937
- Népzene és zenetörténet II. 1976.
- Rajeczky Benjámín írásai 1976.
- Rezeda 98 csángómagyar népdal /Domokos Pál Péter 1952/
- Szabó Helga: Énekes improvizáció az iskolában III.-IV.
- Szendrey Janka-Dobszay László-Rajeczky Benjámín: Magyar gregoriánnum 1981.
- Zenei írások Szabó Csaba tanulmánya, Kriterion 1977

Zenehallgatási segédlet:

- Bach: Négyszólamú korálfeldolgozások Sulyok Imre szerkesztésében 1982
- Bertalotti: Ötven solfeggio
- Dobszay László: A hangok világa IV.
- Domokos Pál Péter: Hangszeres magyar tánczene a XVIII. században Akadémia kiadó 1978.
- Forrai Miklós: Duettek I.
- Gál György Sándor: Operák könyve
- Középkori angol karácsonyi /carol/ énekek, Musica Britannica IV.
- Lendvai Ernő: Bartók és Kodály harmóniavilága
- Lendvai Ernő: Bartók költői világa Szépirodalmi Kiadó 1971
- Lendvai Ernő: The Workshop of Bartók and Kodály Zeneműkiadó 1983.
- Lendvai Ernő: Verdi és a XX. század 1984
- Magyar népzene I-II-III. hanglemezei, szerkesztette Rajeczky Benjámín LPX 10095-98. LPX 18001-04. LPX 18050-53. Hungaroton
- Mozart: Hat noktürn
- Mozart: Varázsfuvola zongorakivonat
- Schubert: Zwei- und dreistimmige Frauen- und Kinderchöre
- Szabolcsi Bence: A magyar zenetörténet kézikönyve

Az éneklés és a zenehallgatás témák tartalmában megjelölt művek partitúrája ill. zongorakivonata természetesen elengedhetetlen tanári segédlet.

TANULÓI SEGÉDLET:

- Szabó Helga: Ének-zene 5. átdolgozott kiadás
- Szabó Helga: Ének-zene 8.
- Dobszay László-Szabó Helga: Ének-zene 6-7.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

A tanulói munka ellenőrzése az elsajátított ismeretek alkalmazásának *minőségére* vonatkozzon (stílushű előadás, frazeálás stb.). Értékelhetjük bizonyos elméleti ismeret tudását (harmonizálás, elemzés szerkezeti szempontból, zenetörténeti ismeretek stb.). Fontos a zenei olvasás-írás értékelése, önellenőrzése is.) Ne feledkezzünk el a zenehallgatás értékeléséről sem! Egy-egy hallott mű során kialakult véleményt természetesen az egész osztály szintjén nem lehet mérni, inkább az egyéni véleményalkotásokra, ízlésformálásra legyen figyelmünk.

A **fejlesztési követelményeket** és a **továbbhaladás feltételeit (értékelés)** évfolyamonként lebontva, tevékenységformánként fogalmaztuk meg.

Ének-Zene 6**Óraszám:**

- Évi: 111 óra
- Heti: 3 óra

Éneklés 6.

Cél

- A magyar népdalkincs bővítése, a pásztorkodás, betyárdallamok témakörében.
- Az előző években tanultak felelevenítése.
- Középkori, reneszánszdallamok repertoárjának bővítése
- A bécsi klasszicizmus dalkincsének, formavilágának megismerése néhány jellemző dal, és többszólamú mű (duettek, tercettek, ill. kánonok) alapján.
- Minél több dalt, duettet, tercettet tanuljunk meg a magunk örömeire is szépen stílusosan előadni, így teremthetjük meg az ELEVEN MUZSIKÁLÁST az ÉLMÉNYT, amely nélkül nincsen zene, amely alapját képezi minden zenei ismeretnek!

Követelmény

- Egészséges nyílt hangzás megteremtése, a magyar népdal stílushű éneklése közösen, vagy egyénileg. Törekedjünk az önálló kezdésre a tanári segítség nélküli folyamatos éneklésre. Kívánjuk meg a tiszta éneklésen túl az értelmes frazirozást, kifejező, szép szövegmondást!
- Bécsi klasszikus művek stílushű előadása (zongorakíséretes dalok, kánonok, többszólamú művek) szöveges éneklése, értelmes frazirozással, levegővétellel, dinamikával.
- Bécsi klasszikus stílusba tartozó zeneművek témáinak éneklése funkciós harmóniai kísérettel, értelmes tagolással, lehetőleg fejből is.
- A tiszta intonáción túl ügyeljünk a hangszín és a szövegek közötti arány helyes összeillesztésére is.
- Bensőséges, nyugodt odafigyelést teremtünk, hogy a művek AKUSZTIKAI ÉLMÉNYT jelentsenek.

Tartalom

- Kuruckori és verbunkos dallamok
- A Szózat
- Pásztorkodás dallamai, betyárnóták
- Reneszánsz szerzők művei.
- Klasszikus dalok, duettek, tercettek, kánonok, kórusművek
- Természetesen más, a tankönyvben nem szereplő klasszikus dal(ok) is tanítható(k) a fentiekén kívül (vagy helyett) a tanár megítélése szerint. Fontos, hogy olyan anyagot válasszunk, mely a megjelölt zenei ismereteket tartalmazza és arra példaként is használható.
- Tetszés szerinti válogatás a Varázsfuvola c. operából

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- Ebben az évben új feladat a klasszikus dalok zongorakísérettel való éneklése.
- Éneklés közben az egymásra figyelés elengedhetetlen.
- Gondosan ügyeljünk a kíséret és énekszólám közötti arányra is. Ha közösen sikerrel és szépen megoldottuk a feladatot csak akkor kerülhet sor kisebb csoportok, ill. egyéni produkciók értékelésére.
- Fokozatosan tűzzünk ki magunk elé apróbb célokat és beszéljük meg teljesítettük-e azt. Indokoljuk miért igen, és miért nem.
- Előadásunkban indokoljuk a frazirozást formai, harmóniai ismeretienkkel.

Zenehallgatás 6.**Cél**

- A bécsi klasszikus muzsika, mint a gyermek számára legtermészetesebb zenei stílus megismerése.
- Az értelmes zenehallgatás képességének fejlesztése, a zenei folyamatba való belehelyezkedés kiépítése türelmes és fokozatos szoktatással.
- Haydn, Mozart és Beethoven művein keresztül a klasszikus stílusjegyek, és klasszikus formák megismerése.
- A klasszikus funkciórend elmélyítése hallás alapján is.
- Ismerjen meg a növendék Bartók és Kodály népdalfeldolgozásaiból néhányat.
- Törekedjünk arra, hogy minél gyakrabban nyíljon alkalom ÉLŐ ZENEHALLGATÁSRA.

Követelmény

- Tudjon a tanuló adott zeneművet stílus körbe helyezni (természetesen a tárgyalt stílusokon belül!)
- A meghallgatott klasszikus műveket ismerje fel jellegzetes témájuk, ill. témakezelésük, zenei szövegtük, hangszerelésük, formájuk alapján.
- Legyen képes a zenei esemény megvilágítására a tanár rávezető kérdései alapján.
- Nevezzen meg a tanuló Haydn, Mozart és Beethoven műveiből néhányat és legyen képes ezeket fejből felidézni
- Tegyük lehetővé, hogy mindenki LÁSSA A VARÁZSFUVOLÁT, vagy az operában, vagy videón. Ha van videó lehetőségünk, éljünk vele bátran egyéb műfajok tekintetében is!

Tartalom

- Haydn: Óra szimfónia No. 100. (D dúr)
- Mozart:
 - Kis éji zene KV. 525.
 - d-moll zongoraverseny KV. 466.
 - Varázsfuvola (bizonyos részletek kiemelt megismerése)
- Beethoven: VII. A dúr szimfónia I. II. Tétel
- Beethoven: IX. szimfónia 4. tétel
- További népszerű klasszikus részletek
- Kodály: Mátrai Képek
- Bartók:
 - Jóságigéző
 - Mikrokozmosz I-II.
 - Hegedűduók
 - 15 magyar parasztdal

Módszer:

A zenehallgatás rövid, néhány perces részlet (a legkisebb formai egység) megfigyelésével kezdődik, mely részletet többször is újrhallgatjuk, adott megfigyelési szempont szerint. A meghallgatás után a szempont alapján tanítványaink néhány szóban beszámolnak a hallottakról, esetleg újrhallgatáskor lehet a részletet memorizálni is. Erről természetesen számot adhatnak közösen is, egyénileg is dúdolva is, de legjobb ha szolmizálunk. Attól függően, hogy mi a további célunk adhatunk újabb megfigyelési szempontot a meghallgatás előtt (harmóniai, formai). Fokozatosan építkezzünk, és haladjunk a mű mind teljesebb megismerésében (teljes formai egység, egész tétel, majd egész mű).

- Igyekezünk a ZENEI TÖRTÉNÉS megfigyelésére
- Szép és hálás feladat a Varázsfuvola meghallgatása, megismerése. Természetesen elengedhetetlen az opera cselekményének ismerete, de törekedjünk arra, hogy a részletek hallgatásakor keressük azokat a zenei eszközöket, melyek az adott szereplő jellemábrázolását, vagy a helyzetek megérzését, egy-egy lelkiállapot zenei megjelenését adják. (Így a zenei ismereteket rögtön alkalmazni is tudjuk.)
- A zenehallgatást segíti, ill. teljessé teszi, ha bizonyos részleteket meg is tanulunk, (előzőleg kottából), és magunk is előadjuk. Így „újrhallgatva” felfedezhetjük a hangszerelés, a harmóniak, sőt a művészi előadás apró jellegzetességeit is.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- A zenehallgatás értékelése a zenei anyagról kialakult vélemény, a szempontokra adott válasz értékelését jelenti.
- Aktivitásukat, értékes hozzászólásaikat, megjegyzéseiket dicsérjük meg, és legyen rá figyelmünk, hogy a lehető legnagyobb körben kapcsoljuk be tanítványainkat az aktív „munkába”, véleményalkotásba.

Zenei ismeretek - hallásfejlesztés 6.**Cél**

A klasszikus zene építkezésmódjának, eszköztárának megismerése, a klasszikus zene nyelvének elsajátítása. Ez tesz alkalmassá az értő zenehallgatásra, és az aktív muzsikálásra.

Hallásfejlesztés:

- A bécsi klasszikus stílus művelésével és tanulmányozásával a TÖBBSZÓLAMÚ HALLÁS készségének kialakítása.
- A funkciók megérzése, ezzel az értő zenehallgatás segítése.
- A zenei emlékezet (memória) fejlesztése.

Követelmény

A tartalomban szereplő zenei ismeretek tanári irányítással történő felismerése, majd a begyakorlás után annak készségi szintű alkalmazása az elemzésben, a zenehallgatásban, és a zenei előadásban.

Hallásfejlesztés:

- Klasszikus dalok, vagy művek részletének (periódus) éneklése
- Periódus, vagy periódus terjedelmű zenei részlet meghallgatása, és a funkciók basszus, a harmóniai támasz megfigyelése, kihallása, majd éneklése szolmizálva, önállóan, majd a dallammal együtt.

Tartalom

Az alapvető zenei ismeretek (zeneelméleti és formai ismeretek a bécsi klasszikus zenében.)

- Kürtmenet
- Hármashangzat felbontás
- Hármashangzatok és fordításaik
- Azonos alapú dúr és moll összefüggése
- Az ütempár
- A periódus
- A funkciók
- Tonika, Domináns és Szubdomináns dúrban és mollban
- A funkciók helye a periódusban
- Négyeshangzat
- autentikus zárlati forma
- VI. fokú hármashangzat (álzárlat)
- Moduláció
- Kvintkör, enharmónai, hangnemi rokonságok
- Hangnemek ismerete 5# 5b-ig

Zenei szakkifejezések

- felütés
- késleltetés
- idegen hang
- vezető hang
- váltóhang
- közös hang
- fokjelzés

Formatani ismeretek: klasszikus műfajok és formák

A szimfonikus zenekar hangszerei, hangszerelés.

Hallásfejlesztés:

- Hangközök, ill. hármashangzatok éneklése felbontásban majd hangzat formájában szolmizálva, majd abszolút névvel is.
- Hallgassuk meg az énekelt hangzatot zongorán is.
- Szeptim akkord esetén figyeljük meg a 7 hang oldását.
- A hallásfejlesztés nem öncélú. Mindig szerves kapcsolatban áll az óra anyagával. Mértéke függ az óra céljától, típusától, az osztály készesszintjétől, és az anyag természetétől, de MINDEN órán jelen van ilyen vagy olyan formában, kisebb vagy nagyobb mértékben.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- A zenei ismereteknek akkor van értelme, ha gazdag zenei ÉLMÉNY, muzsika áll mögöttük, ill. minden zenei ismeret konkrét anyagból fakad.
- Az értékelés tehát a meglévő ismeret alkalmazását jelenti egy hasonló szerkezetű műben vagy bizonyos elméleti ismeret pl. akkord kihallását, többszöri visszatérő vizsgálatát (gyakorlását) mindaddig amíg tanári segítség nélkül (rávezetés, előkészítés) a növendék biztosan alkalmazni tudja ismereteit, hallása, felismerése megbízható.

Írás-olvasás improvizáció - Készségfejlesztés 6.

Cél

- A belső hallás készségének fejlesztése és kialakítása a bécsi klasszikus stílusban.
- Hangnemek iránti érzékenység kialakítása. (Témák és hangnemek összetartozásának erősítése.)
- Memória fejlesztése.
- Önálló zenei megismerés (kottaolvasás) elsajátítása.

Követelmény

- Olvasás:
 - A bécsi klasszikusok műveiből vett egyszólamú periódus, vagy periódusnyi terjedelmű téma olvasása rövid áttekintés után első látásra, szolmizálva. (Szolmizációs kezdőhang megállapítása az előjegyzés alapján.)
 - Szolmizációs váltás (moduláció) önálló meghatározása a látott kottakép alapján. Hangnemek és rokonsági kapcsolatuk megnevezése.

- Egyszerű rövid frázis (tanult ritmusok, ill. diatonikus dallam) éneklése belső hallással való áttekintés után, azonnal szöveggel.
- Írás:
 - Periódus közös memorizálása, majd lejegyzése kottába, megadott hangnemben.
 - Ismert dallam leírása emlékezetből, adott hangnemben, vagy visszaéneklése szolmizálva, és abszolút nevekkal is. Egyszerű periódus (tanult ritmusképletek, diatonikus dallam) lejegyzése adott hangnemben, két vagy háromszori meghallgatás után, önállóan.
- Improvizáció:
 - Formatani ismeretei és gazdag példatára alapján tudjon a növendék egy elkezdett periódust bezárni, tehát UTÓTAGOT improvizálni: az előtag variálásával vagy új zenei anyaggal dúdolva, vagy szolmizálva.
 - Tudjon teljes ELŐTAGOT improvizálni az utótag ismeretében.
 - Tudjon TELJES Periódust improvizálni lalázva, vagy szolmizálva.

Tartalom

- Bécsi klasszikus stílusból válogatott zeneművek, vagy részletek olvasása, írása, illetve improvizatív befejezése.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

Az írás-olvasás értékelése igen fontos, nélküle az óra készségfejlesztő része, a készségfejlesztés folyamata nem fejeződhet be.

Az **írás** értékelése lehet közös, vagy egyéni.

- Gyakorta végzünk KÖZÖS értékelést, mert ez gyorsabb, és kedvezőbb alkalmat kínál a gyakorlásra, a hibák javítására.
- Célravezető, ha közösen újra felírják a táblára azok a tanulók akik leghamarabb elkészültek, (mialatt a gyengébbek is befejezik).
- Mindkét esetben HANGOZZON fel a dallam ismételten, tehát közösen OLVASSUK el a tábláról.
- Ha az EGYÉNI értékelést választjuk, (összegyűjtjük a füzeteket) akkor felfigyelhetünk azokra az egyénre jellemző, esetlegesen ismétlődő hiányosságokra, melyeket a következő tanítási órákon igyekszünk kijavítani..

Olvasás:

- Az olvasást is értékelhetjük közösen, ill. kisebb csoportonként, majd egyénileg is. Vigyázzunk arra, hogy ha véletlenül hibáznak növendékeink, a hiba sokkal hamarabb rögzül, mint a jó, következésképpen igen nehéz kijavítani. Tehát törekedjünk a lassú, de folyamatos, és hibátlan olvasásra.

Ének-Zene 7

Óraszám

Évi: 148 óra

Heti: 4 óra

Éneklés 7.

Cél

- A BAROKK dallamosság (áriák, dalok, duettek) megismerése, és éneklése zongorakísérettel. Purcell, Bach, Händel, Vivaldi műveiből.
- BACH korálok éneklése kottából vagy fejből, négy szólamban. (Minden szólamot a megfelelő hangszerral megerősíthetjük, ha szükséges!)
- A barokk kontrapunktika megismerése, és megéreztetése.
- A ROMANTIKUS dalok
- A magyar NÉPBALLADÁK és TÁNCNÓTÁK mélyebb megismerése.

Követelmény

- Barokk ariák, duettek, illetve azok részleteinek éneklése szolmizálva, majd szöveggel, kottából közösen, és kamaracsoportokban, tanári irányítással, zongorakísérettel, illetve egyéb hangszer kíséretével is, ha szükséges, és van rá mód.
- Bach korálok éneklése kottából szolmizálva, szöveggel, majd emlékezetből.
- Barokk hangszeres művek részleteinek, témáinak éneklése szolmizálva, a tétel, vagy mű szerkezetét, témaviszonyait, modulációs rendjét megvilágító céllal.
- Néhány Schubert dal ismerete
- Egyenes, ünnepélyes hangú jellegzetes balladai előadásmód megéreztetése.
- Kodály: 15 kétszólamú énekgyakorlatok

Tartalom**Anyag:**

- Magyar népballadák és táncnóták
- Barokk és romantikus műzenei példák:
 - Purcell:
 - Pásztorjáték (részlet az Arthur király c. operából)
 - Dido és Aeneas c. opera keresztmetszete, a tankönyvben található áriák, duettek és kórusrészletek alapján
 - Bach:
 - Parasztkantáta
 - Korálok
 - Passió - részletek (Zh.-al egybekötve)
 - Wohltemperiertes Klavier c. sorozatból részletek
 - Brandenburgi Versenyek
 - a-moll hegedűverseny
 - Händel:
 - Csordul a könnyem
 - Judas Maccabeus
 - Vizizene (ismétlés az 5. osztály anyagából)
 - Vivaldi:
 - Duett a Magnificat-ból
 - Négy évszak témái (Zh.-al egybekötve)
 - d-moll concerto, témák, (zenekari rész fő szólamai, basszus szekvenciák, és kromatikus menetek, stb. a Zh.-al egybekötve).
 - Schubert-dalok

Módszer:

- Az énekes anyag tanulásakor más a célunk - következésképpen a megközelítés és felhasználás módja is - a szöveges zenék, és más a zenehallgatáshoz, ill. elméleti ismerethez kapcsolódó témák, szekvenciák, stb. éneklésekor.
- Mindenkor feltétel a tiszta intonáció, pontos ritmus, frazirozás, kottahűség.
- A szöveges zenék (áriák, duettek, kórusrészletek, vagy korálok) tanulásakor törekedjünk a részek, (ha szükséges szólamonkénti sikeres megoldása után) rögvest két vagy többszólamban történő eléneklésére, a belső hallás fejlesztésére, az árnyalt érzékeny frazirozásra.
- Lapról éneklési készségünket, melyet az olvasás területén elértünk, nagyszerűen kamatoztathatjuk, és ennek felhasználásával művészi alkotásokat szólaltathatunk meg. Ügyeljünk a frazirozásra, az átélt szép előadásra. Ebben az évfolyamban a barokk zene képezi az énekes anyag gerincét. Külön figyelmet érdemel a korálok éneklése, és szerepük a hallásfejlesztésben. (ld. ott, vagyis a zenei ismeret, hallásfejlesztés c. fejezetben.)
- Növendékeink most találkoznak először vegyeskari lejegyzéssel. Tájékozódjunk a kottában közösen.
- A témák, illetve a zenehallgatáshoz alapul szolgáló anyag éneklésekor követhetjük a kottából való OLVASÁS módszerét, (megfelelő előkészítés, és áttekintés után, tanári irányítással, ill. rávezetéssel,) vagy a zenehallgatásból kiindulva, (megfelelő tanári előkészítéssel) a hallott anyag hallásgyakorlat formájában történő feldolgozását. / hallás utáni memorizálás, majd utószolmizálás).

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- Ezen a fokon már jó úton haladnak afelé a tanulók, hogy egymás teljesítményét reálisan, igényesen értékeljék. (A tanár irányítása mellett, **intonáció, szöveghűség-artikuláció, zenei formálás, dinamika stb. tekintetében.**) Azzal is sokat tanulnak, ha értékelik saját teljesítményüket, vagy a társukét. Mi is okulhatunk abból, melyek azok a szempontok amelyek élők, ők is használják, és mely pontokon kell nekünk megerősíteni zenei igényességüket.
- Fontos, hogy a csoportos és egyéni éneklés során megvalósuljon a **stflushú előadás**, mely a kor zenei köznyelvének mély ismeretét feltételezi. (pl. sóhajzáradékok zenei megoldása.)

Zenehallgatás 7.**Cél**

Mint hogy a zenehallgatás két nagy stílust - teljes barokk zenei világ, és romantikus dalciklus - ölel fel, ezért a célok és követelmények megfogalmazása is ennek megfelelően két szálon fut. A zenehallgatás harmadik területe a magyar népballadák világa.

- Purcell: Didó és Aeneas c. operájának megismerése, az éneklés és zenehallgatás szoros kölcsönhatásában.
- Ismerje meg a növendék az énekes és hangszeres zene legjellemzőbb és legismertebb alkotásait a barokk korszakban.
- A barokk zenei műfajok, stílusjegyek, és harmóniai jellegzetességek felfedezése Purcell, Vivaldi, Bach és Händel alkotásaiban.
- A barokk kontrapunktika ritmikai és dallami jegyeinek vizsgálata.
- A János vagy a Máté passió megismerése.
- Ismerkedés a partitúrával..
- A dalciklus mint műfaj megismerése. A zongorakíséret és az énekes szólam összefonódásának megfigyelése.
- A kora-romantikus dalkíséret szerepének összevetése a klasszika dalkíséréteivel.
- A magyar népballadák megismerése.

Követelmény

- Törekedjünk arra, hogy a zenehallgatásban ne a „passzív szórakozást”, hanem a zenei folyamat követését, a zenei ötletek gazdagságát, az építkezés nagyszerűségét FEDEZZÉK FEL növendékeink.
- A partitúrával való ismerkedés hatékony segítség (látják is amit hallanak) ehhez a munkához.
- Ismerje fel a növendék a barokk korszakból meghallgatott műveket:
 - világi és egyházi kantátákat
 - oratóriumokat
 - concertokat, és egyéb hangszeres műveket
 - a passiót, és annak műfaji jellegzetességeit.
- Vivaldi: Négy évszak
- Purcell: Dido és Aeneas c. operáját.
- Schubert dalciklusainak ismerete.
 - A romantikus jegyek felismerése, az árnyalt zenei kifejezések felfedezése a korai romantika dalköltészetében. Illő a költők ismerete is.
- Éreztessük meg a népballadák sajátos zenei, nyelvi tömörségét, egyszerűségét, az eredeti előadás hitelességét!

Tartalom

Anyag:

- Purcell: Dido és Aeneas
- Vivaldi:
 - Négy évszak
- Bach:
 - Parasztkantáta részletek
 - Brandenburgi versenyekből II. III. V.
 - Wohltemperiertes Klavier-ből 1-2 praeludium és fuga
 - szabadon válogatva.
 - János vagy Máté passió
- Händel:
 - Részletek egy oratóriumból (Judas Maccabeus, Messiás vagy Saul)
 - Vízizene
 - Tűzijáték-szvit
 - Schubert-dalok

Módszer:

- A barokk stílust feldolgozó zenehallgatás esetében is (hasonlóan a bécsi klasszikához) az ÉNEKLÉS és ZENEHALLGATÁS szorosan összakapcsolódik.
- A témák előzetes megismerése kottából, majd különböző, a műben előforduló hangnemekbe helyezése megkönnyíti a partitúrában való tájékozódást, és a zenei folyamat követését.
- Tanulóink zenei memóriáját ill. halláskészségét fejleszthetjük tovább a barokk polifonia vizsgálatánál.
- Szenteljünk néhány teljes órát a János passió (**vagy Máté passió**) megismerésének. Zenei és emberi gazdagodásunkat szolgálja.

- A zenehallgatás a romantikus stílusban a dal műfajával kezdődik. Mutassunk rá a romantikus életérzés megjelenésére, a zeneszerzői stílus jellegzetességeire, (harmóniai, formai, dallami, ritmikai megfigyelések alapján) a szöveg sajátos szépségére, a dalciklus, mint új zenei kifejezőmód műfaji jellemzőire.
- Az énekszólam és a kíséret csodálatos összefonódása a kamaramuzsikálás legmagasabb fokát igényli énekestől, zongoristától egyaránt.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- A zenehallgatás értékelését igen nehéz megfogalmazni. Tanulóink aktivitását, véleményét vegyük mindig köszönettel. Ha egymás véleményéből fokról fokra bontjuk ki a zene jellegzetességeit, és a részlet, vagy mű építkezésének nagyszerűségét, a MESTERMŰ jegyeit megvilágítva, akkor tettünk egy lépést a tartalom és forma, egysége, a zenei igényesség megalapozása felé.
- Az ÉLŐ ZENEI BEMUTATÁS mindig igen vonzó és hatásos, formája a zenehallgatásnak. Ilyenkor ne mulasszuk el értékelni azt a tanulót, akinek munkája és "szereplése" lehetővé tette a "házimuzsikát". Legyen ez követendő példa, bátorítás, buzdítás mindenkinek a hasonló alkalmak megteremtésére, a hangverseny-látogatásra!

Zenei ismeretek - hallásfejlesztés 7.

Cél

- A barokk korszak alkotásainak, műfaji gazdagságának zenei szerkezetének, hangszerelésének megismerése.
- A barokk harmóniak elsajátítása.
- A barokk polifonia sokszínűségének, mozgalmasságának felfedezése, az eddig megszerzett ritmikai, dallami, harmóniai készségek alkalmazásával.
- Schubert jellegzetes ritmikai, dallami fordulatainak, és sajátos harmóniakezelésének megéreztetése.

Követelmény

- A tartalomban felsorolt zenei ismeretek megfigyelése és felismerése az elemzésben, (a kottakép és a hangzás alapján) a zenehallgatásban (a hallott anyag alapján) a partitúra kezelésében, és a zenei előadásban.
- A zenei stílusok (barokk és korai romantika) vizsgálatát közösen vagy egyénileg, a tanár irányításával, éneklésre, ill. elemző zenehallgatásra alapozva végezzük.

Tartalom

- barokk opera, kantáta, oratórium
- barokk szvit, concerto, concerto grosso, versenymű.
- passió (recitativo, aria, turba, korál)
- korálfeldolgozás
- passacaglia
- praeludium és fuga
- tonális és reális válasz
- plagális zárlati forma
- hangnemi rokonságok
- moduláció (párhuzamos hangnembe, subdomináns, vagy domináns irányba)
- késleltetés, előlegezés
- pikkardiai terc
- A barokk kontrapunktika ritmikai és harmóniai sajátosságai:
- a romantikus dal
- dalciklus

Módszer:

- A zenei hallásfejlesztés ebben az évfolyamban is, mint a 6. osztályban, kiemelten a TÖBBSZÓLAMU HALLÁSFEJLESZTÉST jelenti.
- A korálok éneklése szolmizálva, és füelve a többi szólamra, önmagában is hallásfejlesztés.
- Miután minden harmónia alaphangja a basszusban van, ezért igen fontos a basszusszólam ismerete, meghallása a harmóniai elemzés, szempontjából.
- Ha a korált megtanultuk, legyen igényünk, a szép szövegmondásra, a helyes levegővételekre, a frázisok összekötésére, a formálásra.
- Énekelhetünk szólampárokban is, de vigyázzunk, hogy a basszus szólamot valamilyen módon hangoztassuk (cselló, vagy zongorán,) hogy a harmóniak "igazak" legyenek.
- Természetesen tanári irányítás, táblán történő lejegyzés, fokozatosság, és a hallásfejlesztés állandó és kis lépésekben továbbfejlesztett művelése szükséges ahhoz, hogy hallásfejlesztő gyakorlataink ne nehézséget hanem a FELFEDEZÉS és .ALKOTÁS örömét, a zenével való intenzív kapcsolatot eredményezzék.

- Hallásfejlesztésünk másik területe a barokk polifónia, megéreztetése. Ennek kiváló segítője, előkészítője Kodály: 15 kétszólamú énekgyakorlata.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- A zenei ismeretek szoros kapcsolatban vannak a hallás és a memória fejlesztésével. Tehát amennyiben a tanulás (olvasás) ill. zenehallgatás során felismerjük a tanult zenei jelenségeket önállóan, vagy a tanár irányításával, úgy zenei szempontok alapján értékelhetjük a zenében való tájékozódásunk mértékét.
- Ez az értékelhető tevékenység, mely a korábban megszerzett ismeretek felismerését és alkalmazását jelenti.

Zenei írás-olvasás 7.

Cél

A barokk korszak és a romantikus dalirodalom remekműveinek megismerése, a kottaolvasás segítségével.

Követelmény

- A zenei írás-olvasás ezen a szinten a megismerés elengedhetetlen feltétele. Tehát követelmény: a zenei írás-olvasás készségszintű hasznosítása, alkalmazása.
- A zenei támpontok önálló megkeresése, (előjegyzés, hangnem, szolmizáció, módosított hangok, ritmikai nehézségek) és egyre kevesebb tanári segítséggel történő megoldása. A tanár szerepe az irányításban, az ismeretek újszerű alkalmazásában van. Ismerkedjünk a partitúrával. A partitúraolvasás ÚJ ebben a tanévben. Csak kitartó, szorgalmas és fokozatos ismerkedés hozhat eredményt.

Tartalom

- Azonos az éneklés c. fejezet tartalmával, hiszen az éneklés ezen a szinten teljes mértékben a kottából megismert anyagot jelenti.
- Kodály: 15 kétszólamú énekgyakorlat
- A fenti énekgyakorlatok remek előtanulmányt jelentenek a barokk polifónia megismeréséhez. Témakezelésük, modulációs rendjük a barokk polifónia sajátosságait mutatja. Hasznos zenei anyag az olvasás fejlesztésére, gyakorlására.
- Az olvasás és írás anyaga ebben az osztályban is szervesen kapcsolódik az óra anyagához.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- A közös , illetve az egyéni munka értékelése állandóan jelen van a tanulási folyamatban. Véleményünket zenei mutatók alapján határozzuk meg, mindig JOBBÍTÓ szándékkal. Fontos, hogy az értékelés vonatkozzon a formálásra, a szólamok egymáshoz való viszonyára, tehát a lineáris gondolkodás mellett tudatosan értékeljük a harmóniák illeszkedését, illetve a polifon szölambelépések karakterét, szerepét stb.
- Fordítsunk külön figyelmet a téma és kíséret viszonyára a polifóniában, ezzel is ösztönözzük tanítványainkat az ÉRTELMEZ előadásra.

Ének-Zene 8

Óraszám

Évi: 148 óra
Heti: 4 óra

Éneklés 8.

Cél

- Elsőrendű cél Kodály és Bartók egy-neműkari műveinek élményszerű előadása. (Természetesen tetszés szerint, és az osztály képességeihez igazodva válogathatunk. A tankönyvben nem közölt mű is választható.)
- A Székelyfőné népdalainak éneklése, a feldolgozás módjának megismerése.
- A magyar romantika mestereinek, Liszt Ferenc kórusműveinek, illetve Erkel Ferenc operarészleteinek megismerése, éneklése, a magyar romantika jegyeinek megtapasztalása.
- A szimfonikus műfajok szerkezeti megvilágítása a témák és harmóniakapcsolatok éneklésével.
- Oratorikus művek, zenekari művek, színpadi művek részleteinek, témáinak éneklése, hangszerelésük ismerete.
- Az éneklés egyben ESZKÖZZÉ is válik ezen a szinten: az adott zeneszerzői stílus harmónia és formavilágának elsajátításához (tehát a 8. osztályban elsősorban Erkel, Liszt, Kodály és Bartók stílusának megismeréséhez).

Követelmény

- Törekedjünk a stílusnak megfelelő éneklésre.
- Különösen figyeljünk a Bartók kórusok előadásánál a tempójelzések betartására, illetve a tempók egymáshoz való viszonyára.
- A Kodály kórusművek előadói tradícióinak megtartása
- Ezen a fokon fejlett énektechnika, egységes hangszín, a zenei anyag szerkezetéből fakadó értelmes tagolás, élménytadó muzsikálás várható el.
- Fontos! Az énekes anyag megválasztásánál vegyük tekintetbe énekeseink hangterjedelmét! (esetleg bariton, tenor vagy basszus szólam lehetőségét.)

Tartalom

- Romantika:
 - Erkel operarészletek éneklése szöveggel, közösen, vagy egyénileg kottából. (A verbunkos stílus jegyei.)
 - Liszt Ferenc (szimfonikus és hangszeres műveiből témák, részletek, motívumok éneklése)
- Kodály:
 - kórusművek
 - oratorikus, illetve zenkari műveinek (melyeket a zenehallgatás c. fejezetben tárgyaljuk) témái szöveggel, illetve szolmizálva.
 - Székely fonó legismertebb dallamainak éneklése szöveggel
- Bartók
Kórusművek és témák a hallgatott művekből

Módszer:

- Miután az énekes anyag részben igen jól ismert stílust (népzene), részben intonációs és ritmikai szempontból is gyökeresen újat hoz a korábbi funkciós zenéhez képest, asszimmetrikus ritmusok, szokatlan modulációk, tercrokonság, stb. nem funkciós vonzású alterációk, ezért legyünk türelmesek és fokozatosan vezessük be az új ismereteket, a régi felhasználásával. Elsődleges a tiszta intonáció, az élő ritmusok.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- Ezen a fokon már nagyszerűen értékelik egymást a csoportok. Azzal is sokat tanulnak, ha értékelik saját teljesítményüket, vagy a társukét. Mi is okulhatunk abból, melyek azok a szempontok amelyek élők, ők is használják, és mely pontokon kell nekünk megerősíteni zenei igényességüket.

Zenehallgatás 8.

Cél

- Teljes művek és művek részleteinek meghallgatása **Muszorgszkij, Verdi, Erkel, Liszt, Debussy, Ravel, Sztravinszkij, Bartók és Kodály műveiből.**
- A magyar romantika mestereinek, Erkel és Liszt zenéjének megismerése.
- Bartók és Kodály életművének megismerése.
- Népzene és műzene újszerű kapcsolata az életmű tükrében.
- Változó hangulatok zenei ábrázolása, az impresszionizmus zenei "palettájának" megismerése Debussy zenéjében.
- Bepillantás a XX. századi zene irányzataiba

Követelmény

- Tudjon a tanuló a meghallgatott hosszabb zenei részlet alapján élményeiről, véleményéről beszámolni (esetleg rövid feljegyzést is készíthet a hallgatás közben) a tanár által megadott szempont/ok/ szerint.
- A tanár irányításával közösen kövessük a Psalmus Hungaricus partitúráját (tankönyvben lévő könnyített partitúra). Az elmélyült zenehallgatáshoz igen komoly segítséget ad, zenei ismereteinknek gyökere lesz általa!
- Tudjon a növendék tanári irányítással hangszerelésbeli megfigyeléseket tenni, a hangulatok zenei ábrázolását, a színek és fények zenei megjelenését illetően.
- Fejlődjön ki kompozíciós, formai érzék a zenehallgatás során tanítványainkban, melyet "célzott" kérdésekkel a tanár irányít, és indokol.

Tartalom

- Erkel:
 - Hunyadi László
 - Bánk Bán
- Liszt:
 - Funerailles
 - Les Preludes

- rapszodiákból, fantáziáiból szabadon válogatva
- Debussy:
 - Tenger
 - Gyermekkuckó
- Kodály:
 - Székely fonó
 - Psalmus Hungaricus
 - Páva-variáció
 - Kórusművekből tetszés szerint
- Bartók:
 - Mikrokozmosz
 - Gyermekeknek
 - Kórusműveiből tetszés szerint
 - Concerto
 - Cantata Profana
 - Allegro barbaro

A fentiek helyett más részletek is meghallgathatók a romantika és a XX. századi zene köréből.

A zenehallgatás módja:

- Ebben a tanévben tanulóink főként a XIX. és XX. szd. magyar zenéjével ismerkednek. A művek műfaj és stílus tekintetében igen széles skálán mozognak.
- A már megismert opera műfaján keresztül a magyar történelemben gyökerező nagyszerű zenedrámákat hallgathatnak meg (Bánk bán, Hunyadi László), és az olaszos stílust a magyar verbunkos zenével ötvöző, -sajátosan magyaros Erkel féle zenei nyelvet.
- A magyar népdal, illetve abban gyökerező formai építkezést követhetjük nyomon a Mikrokozmoszban, ill. Bartók és Kodály kórusműveiben, és zenekari alkotásaikban.
- A zenehallgatás során támaszkodjunk a már meglévő ismereteinkre, frissítsük fel azokat, hogy a "régivel" összevetve figyelhessük meg a zenei "újításokat".
- Ha célzottan egy bizonyos jelenség megfigyelésére törekszünk, csak azt a részletet mutassuk, (énekeljük, hangoztassuk) amely a megfigyelés illetve elemzés tárgya. Majd a részletet, esetleg több különálló megfigyelést összekapcsolva, nagyobb formai egységet is meghallgathatunk. Mindig adjunk MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOT!
- Ha nagyzenekari művek összefüggő részleteit követjük, esetleg partitúra segítségével (pl. Psalmus), igen fontos a jó időben történő figyelmeztetés, (csupán egy-két szóval, nem hosszú mondatokkal!) hogy a zenei folyamat közben a növendék támpontot, pilléreket kapjon.
- Igyekezzünk a Páva variáció, és a Psalmus Hungaricus teljes megismerésére, valamint Bartók: Cantata Profana, és A fából faragott királyfi hangversenyen, ill. operában történő meghallgatására, mely természetesen csak kellő előkészítéssel lesz hatásos, élményszerű zenei-emberi gyarapodás forrása.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- A zenehallgatás értékelése a zenei anyagról kialakult vélemény, a szempontokra adott válasz értékelését jelenti.
- Az értő zenehallgatás ezen a fokon már a mű egészének átlátását, a zenei folyamat formai és tartalmi elemeinek megértését jelenti.
- Aktivitásukat, értékes hozzászólásaikat, megjegyzéseiket dicsérjük meg, és legyen rá figyelmünk, hogy a lehető legnagyobb körben kapcsoljuk be tanítványainkat az aktív „munkába”, véleményalkotásba.

Zenei ismeretek 8.

Cél

- Kodály és Bartók életművének, zeneszerzői stílusának megismerése.
- A magyar népdal és az életmű szoros kapcsolatának feltárása.
- A magyar romantika jegyeinek és jellemzőinek felfedezése Erkel és Liszt művészetében.
- A változékonyság, a pillanatnyi benyomás, a természet zenei megjelenítése Debussy zenéjében. (A zenei impresszionizmus.)
- A XX. századi zene legfontosabb irányzatai és alkotói.

Követelmény

- Zeneirodalmi jártasság:

- a magyar népzében (stílus, dallamtípusok, földrajzi környezet, gyűjtők ismerete, stb.)
- Bartók és Kodály művészetében
- a kórusművek, opera, és szimfonikus műfaj XX. szd.-i újításában.
- Az impresszionista stílusjegyek (pentaton motívumok, lebegő, harmóniak, mixtúrák, a hangszerelés sajátosságai) Debussy zenéjében.

Tartalom

Anyag:

- A magyar népzenei anyag rendszerező összefoglalása.
- A magyar népdal dallamtípusai
- aszimmetrikus ritmus
- Népdal és műzene kapcsolata (a magyar népdal Bartók és Kodály alkotásaiban)
- verbunkos stílus (dallami, ritmika sajátosságok)
- a magyar történelem és az opera műfajának kapcsolata Erkel művészetében (történelmi operák) Hunyadi László, Bánk Bán.
- a nyitány szerepe
- szimfonikus költemény
- programzene
- fantázia, rapszódia
- 12 fokú skála
- atonalitás
- akusztikus sor
- mixtura
- hidforma.
- aranymetszés

Módszer:

- A felsorolt zenei ismeretek ZENEI ANYAGBÓL táplálkoznak. Önmagukban jelentésük NINCS. Annyit érnek, amennyit zenei anyaghoz való tapadásuk, felismerésük jelent.
- Három nagy csoportra oszthatók:
 - népzenei anyaghoz kapcsolódók
 - kompozíciós technikához, szerkesztésmódhoz kapcsolódók
 - műfajokhoz köthetők.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

A zenei ismeretek értékelése nem elvont elméleti ismeretek "felmondása", hanem a hangzó zene, vagy partitúra tanulmányozásának eredményeként hangoztatott, tanári segítséggel megnevezett jelenség FELISMERÉSÉT jelenti. Értékelésünk igen sokirányú, hiszen közös, vagy kisebb csoportban megoldott feladatot is értékelhetünk, amíg arra a fokra eljutunk, hogy egyénileg is elvárhatjuk a megfelelő zenei tájékozottságot Bartók és Kodály világában.

Zenei írás-olvasás 8.

Cél

- Az éneklés anyagának, a zenei ismereteknek kottaképről való elsajátítása. A zenehallgatás kotta alapján történő elmélyítése.
- A zenei ismeretekben felsorolt zenei szerkesztésmódok és kompozíciós technikák zenével való "megvilágítása", társítása. Az emberi jellemek, karakterek, érzelmek, hangulatváltozások megértése és megélése a zene nyelvén, hangnemi kapcsolatok, hangszerelés, építkezésmód, moduláció, arányok, csúcspont meghatározása, megérzése.

Követelmény

- Az ÉNEKLÉS tartalma c. fejezetben közölt anyag kottaképről történő megismerése OLVASÁSA tanári segítséggel, irányítással.
- Belső hallás fejlesztése, tehát a látott kotta hangzó képzetet idézzen.

Tartalom

Az éneklésben és zenehallgatásban megjelölt művek olvasásra alkalmas nehézségű részeinek, vagy a teljes műnek kottaolvasással történő elsajátítása. pld. Kodály, Bartók kórusművek.

Értékelés (a továbbhaladás feltételei)

- Valójában az, hogy milyen mélységig tudjuk elvégezni az éneklés tartalmában leírtakat, értékeli a munkánkat. Célravezető, ha óra után elmondjuk, mit teljesítettek növendékeink a kitűzött anyagból.
- Igen fontos, hogy az írás-olvasás itt is SZERVES kapcsolatban álljon az óra anyagával.

Karének 3-8.

	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Éves óraszám	74	74	74	74	74	74
Heti óraszám	2	2	2	2	2	2

Ajánlás

- Minthogy az ének-zene a művészetek egyik ága, az előadóművészet része, igen fontos, hogy tanulóink mindegyike (az is, aki hangszert nem tanul) megtapasztalja a zenei előadás nagyszerűségét, és az ahhoz vezető emberépítő utat.
- A következő évezred a technikáé lesz. Ahhoz, hogy az emberiség humánus arcát megőrizhesse a XXI. sz.-ban is, a művészetek ápolására, és annak emberépítő erejére van szükségünk.
- A karének célja:
 - A művészeti alkotások megélése és közvetítése, az élményszerű előadás. A karének érzelmi és emberi gazdagodásunk forrása.

Célok és feladatok

- A közvetlen cél az eredményes szép szereplés, a művek stílusos élményszerű előadása, melyhez a rendszeres próbákon keresztül vezet az út.
- A legközelebbi cél tehát olyan próbalegkör kialakítása, hogy növendékeink szívesen, örömmel járjanak karénekre, ezáltal közvetlen kapcsolatba kerüljenek a művészi alkotásokkal, a zenei folyamat résztvevői sőt megteremtői legyenek. Távlabbi értelemben ez a fajta személyes kapcsolat vezet a hangversenyterembe, a nagy művészek időtálló alkotásaihoz.

Fejlesztési követelmények

- Tudjon a kórus a karnagy vezetésével élményt nyújtóan szerepelni iskolai ünnepélyeken, önálló hangversenyen.
- Vegyen részt aktívan a város, a megye kulturális életében.
- Tudjon a próbákon és az előadásokon fegyelmezetten viselkedni, mely a művészi alkotások hiteles életre keltéséhez, az előadóművészethez elengedhetetlenül szükséges.
- Az énekkar szereplése az iskola egész belső életének légkörének "fényképe", lenyomata. Csak nyugodt légkörű rendezett háttérrel végezhetünk magas szintű szakmai munkát.
- Nyugodt fegyelmezett, szorgalmas, elmélyült munka hozhat csak, - évek multán - igazi, művészi eredményt.

Tartalom (belépő tevékenységformák)

- A felsőtagozatos kórus, vagy "nagykórus" az 5-8. osztályos tanulókat jelenti. Az alsós kórus, a "kicsinyek kórusa, a 3-4. osztályból tevődik össze..
- A repertoár kialakításánál vegyük figyelembe:
 - a hangi adottságokat
 - az életkori sajátosságokat
 - tanulóink zenei színvonalát
 - terhelhetőségük mértékét abban:
 - milyen nehézségű műsort tanítsunk meg?
 - mennyi szereplést vállaljunk
 - milyen "előélete" van a kórusnak.
- Fokozatosan építkezzünk, a könnyebb művektől (kánonok, népdalfeldolgozások, könnyű kétszólamú művek) az igényesebb többszólamú kórusművek és a többféle stílus irányába.
- A helyes LÉGZÉSTECHNIKA, és hangképzés elsajátítása minden zenei munka ALAPJA. Rendszeresen foglalkozzunk hangképzéssel.
- Az énekhang az a hangszer, melyet minden alkalommal meg kell TEREMTENI.
- Kezdetben jól beválnak a kánonok. Ügyeljünk az együtthangzásra, a tiszta intonációra, a plasztikus szövegmondásra, a helyes frazirozásra szólamarányokra.

- Külön feladat megtanulni, hogyan énekelünk KÉZ UTÁN, tehát VEZÉNYLÉSRE. Csak türelmes, kitartó szoktatással érhetünk el eredményt e tekintetben.
- Az INTONÁCIÓS GYAKORLATOK hatékonyan előkészítik egy ismeretlen mű megtanulását. Attól függően, hogy növendékeinknek milyen nehézségű olvasási illetve együtthangzási feladatot jelent az új darab, alkalmazzunk több vagy kevesebb intonációs gyakorlatot. Megéri néhány percet szentelni a nehezebb részek kiemelésére intonációs gyakorlat formájában, mert felkészít a szokatlanabb együtthangzásra, nehezebb ugrásokra, intonációs vagy olvasási nehézségekre, váratlan fordulatokra.
- Ha ezeket énektechnikailag, és dallami, ritmikai szempontból helyesen "elültettük" kiküszöböltük a lehetséges hibákat, ami előrehaladásunkat segíti. Így hamarabb és gördülékenyen jutunk el a művészi megformálás szintjére.
- A zeneművek SZÓLAMAIT tanulhatjuk (a kórus szintjétől, és/vagy a mű nehézségi fokától függően) együtt, vagy szólampróbán, tehát szólamonként egymástól függetlenül.
- Bevált módszer először a KÖZÖS együttes OLVASÁS (hacsak a mű szerkezete, nehézsége másként nem indokolja.)
- Fontos! A részenkénti gyakorlás lehet csak célravezető.
- Ha gondunk van ne kezdjük mindig előlről!!! Azt gyakoroljuk ahol és ami miatt megálltunk. Ha már biztosan és jól tudjuk, akkor foglaljuk bele a kiemelt részt a zenei folyamatba.
- A MŰVEK TANULÁSA szolmizálva történik, majd fokozatosan hozzá illesztjük a szöveget. Homofon szerkezet esetén közösen vonatkoznak a szöveg és dallam illesztésének "szabályai".
- Polifon anyagnál gondosan ügyeljünk a szólamkapcsolások megteremtésére, a részek összeillesztésére, a formai építkezésre.
- A zenei ívek megteremtése, a helyes tempó és dinamika megválasztása, az arzis-tezis, a zenei folyamat megérlelése csak a legfontosabb összetevői annak a munkának mely az ÉLMÉNYSZERŰ ELŐADÁS-hoz vezet. Fontos a tanár példaszereplő nyugodt, szép bemutató éneklése, melyet növendékeink másolhatnak.
- Gondosan tervezzük meg az éves PROGRAMOT, a várható iskolai ünnepélyek, szereplések, koncertek ismeretében.
- Nem kell minden alkalomra gyökeresen más műsort kigondolni. Ügyes "átfedésekkel" egy-egy művet többször is előadhatunk, mert az ismételt előadás is érleli a produkciót, no meg fontos, hogy növendékeink a szereplésekkel "pódiumrutint" szerezzenek.
- Lehetőleg minden évben tartsunk REPERTOÁRON Kodály, Bartók, Bárdos kórusműveiből, az együttes szintjéhez, hangi adottságaihoz igazodva, a könnyebb vagy nehezebb darabokból válogatva.
- Az EGYSÉGES KÓRUSHANGZÁS megteremtése minden tanévben visszatérő feladat a legértékesebb énekesek elvesztése, és az újak "bejövetele" miatt.
- Hálás feladat néhány, a tankönyvben szereplő 2-3 vagy 4 szólamú mű megoldása a kórusban. Ha a karéneken kívül osztályaink önállóan is el tudják énekelni őket, komoly lépéseket tettünk a kamaramuzsikálás felé, az ÉNEKLŐ iskola megteremtésében.
- Ha a művet magtanultuk és kidolgoztuk, bizonyára készen állnak növendékeink a kotta nélküli, fejből való éneklésre.
- Célravezető, ha a memorizálást a tanár tudatos, a zenei szerkezetet, hangnemi kapcsolatokat, (dinamikát, tempót) megvilágító megerősítő munkája segíti, hogy pontosan rögzítsük mikor, hol van az a pont, amire nagyon kell figyelni, esetleg azt is melyik szólamhoz kell "igazodni".
- Abban az esetben, ha bonyolultabb szerkezetű, vagy hosszabb művet éneklünk, vagy nem vagyunk biztosak a szöveg vagy zene egy-egy pontján, nyugodtan énekelhetünk kottából. Bizonyos, hogy ezzel együtt meg kell tanítanunk növendékeinknek, hogyan tartsák a kottát, hogy fölötte, és a kottába való "tekintgetéssel együtt" biztosan tudják figyelni a VEZÉNYLŐT.

Értékelés

- Rendkívül fontos, hogy szereplések után feltétlenül mondjuk el véleményünket, értékeljünk.
- Az értékelés szempontjai zenei szempontok. Pedagógiaileg építő szándékú, ha azzal kezdjük ami tetszett. Folytassuk ott, ami jobb volt mint korábban, hiszen minden viszonylagos. Dicsérjük meg tanítványainkat, ha megérdemlik.
- Kiemelhetjük azt is, ami nem volt megoldott úgy, ahogy vártuk, vagy elvártuk volna. Ezzel is tanítunk!
- Tűzzük ki a célt, legközelebbre hogyan javítjuk ki.
- Beszéljünk meg mindent! Őket is beszéltessek: hol érezték a legjobbnak a darabot, hogyan hallották egymást, stb. Legyen ez KÖZÖS gondolkodás, közös megbeszélés, mely fontos eszköz, a termékeny jó szellem megteremtésére.
- Értékeljünk a próbák végén is, néhány mondatban.
- Emeljük ki név szerint is a legügyesebben, leglelkesebben dolgozó gyerekeket. Ha van, a negatív példát is említsük meg, ne bántóan, hanem a jobbítás szándékával.
- Ha volt "legügyesebb szólam" őket is dicsérhetjük, de legyünk mindig reálisak.

Feltételek

- Tárgyi:
 - megfelelő próbaterem
 - jól hangolt zongora
 - kottatár
 - tanulónként kotta-gyűjtő
 - heti két próba

A tárgyi feltételek biztosítása az iskola vezetőségének feladata. Az iskola egész profilját, külső megjelenését, "hírét" befolyásolja a művészeti együttes (karének) szereplése.

- Személyi feltételek:
 - Az ÉNEKTANÁR legyen igazi MUZSIKUS, "jó zenész" ahogyan Kodály mondta:,- kiművelt hallás, kiművelt értelem, kiművelt szív, kiművelt kéz" birtokában.
 - A komolyzenei előtanulmányokon kívül (mely stílusismeretet, hangszerismeretet, zenei "hátteret" ad,) fontos, hogy a karvezető értsen a hangképzéshez, legyen a vezénylés technikájának birtokában, állandó KÖZVETLEN KAPCSOLATBAN álljon az élő zenével.
 - Tudását csak akkor tudja gyümölcsöztetni, ha azt állandóan továbbfejleszti, és újabb zenei élményekkel is gazdagodik.
 - Legyen FŐLÉNYESEN BIRTOKÁBAN azoknak a műveknek melyeket betanít, megtanít. Ismerje a partitúrát zeneileg, és a megtanulás „buktatóit" illetően is.
 - Fáradozásunkat kárpótolja az ÉLMÉNY, melyért közösen megdolgoztunk, ami bennünket összeköt, s ami nélkül igazi zene, igazi művészet nem születik.

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

6–8. évfolyam

Célok és feladatok

A vizuális kultúra tanításának célja a harmonikus személyiség kialakítása, a „teljes ember” nevelése a vizuális kultúra ismeretein, a vizuális képességek, és más, ezekkel szorosan összefüggő képességek, kompetenciák fejlesztésén keresztül. **„Célja továbbá azoknak a képességeknek, készségeknek a fejlesztése, ismereteknek az átadása, amelyek a vizuális kommunikáció magasabb szintű műveléséhez, a látható világ használatához, alakításához, a kreativitás fejlesztéséhez szükségesek” (Nat)**

Vizuális hatások minden más műveltségterület tanulása során érik a tanulókat, azok tudatos, strukturált feldolgozására, a vizuális képességek fejlesztésére azonban a *rajz és vizuális kultúra* órákon kerül sor. A korábbi rajztanításhoz képest lényegi változás az, hogy ez a tantárgy érinti a kultúra minden vizuális jelenségét és nem korlátozódik a vizuális művészetekre. A művészet azonban ma is a tantárgy kardinális része, ám ezt nem célnak, hanem eszköznek kell tekintenünk: nem a művészet megismertetése a cél, nem bizonyos pályákra való felkészítésről van szó, hanem a művészet általi nevelésről. Ugyanígy a vizuális megismerés és kifejezés módszereinek elsajátítása sem öncél, ezeket mindig az egyéb nevelési célok összefüggésében kell szemlélnünk. Mindemellett a vizuális nevelésnek vannak olyan speciális feladatai, amelyek igazán hatékonyan a *rajz és vizuális kultúra* tantárgy sajátos tevékenységein keresztül valósíthatók meg. Ezek a következők:

1. Megismerő- és befogadóképesség fejlesztése

A vizuális nevelés különösen sokat tehet az ismeretszerzés és a kommunikáció területén. Fontos feladata az esztétikai nevelés, amelynek középpontjában a világ gazdagságának felfedeztetése, az érzéki tapasztalás érzékenységének (általában az esztétikai fogékonyságnak) a fejlesztése áll. Nem azonos bizonyos normák sulykolásával, ami könnyen előítéletek kialakulásához, a nyitottság megszűnéséhez vezethet.

A korábban művészet-centrikus tantárgy átalakítását a látás jelentőségének növekedése tette szükségessé - az ismeretszerzés és a kommunikáció területén a vizualitás ma minden korábbinál nagyobb hangsúlyt kap. A vizuális neveléssel szemben fontos elvárás, hogy az ismeretanyag és a tanulási módszerek tekintetében egyaránt a mához kapcsolódjék. A művészettörténeti ismeretek közvetítése során is törekedni kell arra, hogy az abból szerzett ismeretek segítsék a kultúra folytonosságának, a mai kulturális jelenségek lényegének megértését. Fontos a múlt és a jelen értékeinek felmutatása, hogy tanulóink a hagyomány és az újítás kapcsolatát gyakorlati tevékenységeikben élményszerűen megtapasztalják. A vizuális kultúra tanítása nagymértékben hozzájárul a nemzeti kulturális identitás megerősödéséhez, mai és múltbeli értékeink, népművészeti hagyományaink megismeréséhez.

A tantárgy célja továbbá kialakítani a látvány (legyen az a környezet vagy műalkotás) értelmezésének, kritikai feldolgozásának képességét, a megszerzett ismeretek, tapasztalatok közléséhez szükséges eszközöket, technikákat elsajátítani.

2. Kreativitás (Alkotóképesség; Problémamegoldó képesség) fejlesztése.

A vizuális nevelés különösen sokat tehet az önállóság, az alkotó magatartás kialakítása terén. Az órai gyakorlati feladatok sokkal inkább a kreatív önkifejezés és a problémamegoldó képesség fejlesztését szolgálják mint a szakoktatás előkészítését.

3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás fejlesztése.

A rajzóra tevékenységek – akkor is, ha nem is kifejezetten ezt célozzák – segítik az önismeret, az önértékelés kialakulását, ha pedig a feladatok kellően motiválóak, a korosztályt valóban „megszólítják” fejlesztik a koncentráció képességét, az önszabályozást is.

A tanulási módszerek helyes megválasztása, a megfelelő pozitív pedagógiai attitűd ugyancsak fontos nevelési tényezők. A vizuális nevelés komplex hatásainak köszönhetően - a fentiekkel összhangban - számos **kulcskompetencia** fejlesztéshez nagymértékben hozzájárul.

A vizuális kultúra tanulási tartalmainak feldolgozása során gyarapszik a szókinccs, árnyaltabbá válik a fogalmazás. A rajzóra élményszerű gyakorlati tevékenységek a látvány, a kép a téri helyzetek érzékletes leírására készítetnek, illetve a feladatok kiadása során gyakran a leírást kell visszafordítani a vizuális kifejezés, közlés „nyelvére”. Ily módon válik a fogalmi és képi gondolkodás különbsége ismeretből tapasztalattá. A csoportos vagy projekt feladatok, a munkák közös értékelése ugyancsak fejleszti az **anyanyelvi kommunikációt** és a **szocializációt**.

Az alkotó tevékenységek során megvalósuló ismeretszerzés, illetve ismeretfeldolgozás erőteljesen fejleszti az **önálló tanulás képességeket**.

A vizuális nevelés jellemzően önállóságra készítető kreatív, saját érdeklődésre építő komplex hatású gyakorlati feladatokon keresztül valósul meg, amelyek során lehetőség nyílik különböző élmények és ismeretek integrálására, ami nagyban segítheti a motiváció, a **kezdeményező-képesség és vállalkozói kompetencia** kialakulását.

Azon túl, hogy a rajz és vizuális kultúra ismeretanyaga érinti a matematika bizonyos területeit is (alapvetően nem vizuális jelenségek, minőségek mennyiségek vizuális megjelenítése grafikonok, táblázatok stb. alkalmazásával; sík és térmértani alakzatok jellegzetességeinek megismertetése stb.), a strukturált, logikus gondolkodást fejlesztő projekt feladatok ugyancsak segítik a **matematikai kompetencia** fejlesztését. A **digitális kompetencia** elmélyítéséhez nagymértékben hozzájárul, hogy bizonyos feladatok során a tanulók használják a számítógépet információszerzésre, szövegszerkesztésre, képfeldolgozásra. A vizuális kommunikációs feladatok pedig gyakran kifejezetten számítógépes képszerkesztési, képalakítási alkalmazásokat kívánnak meg.

Az **esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség** fejlesztése, a kulturális értékek megbecsülésére nevelés hangsúlyos feladata a vizuális kultúra tanításának. Közvetlen környezetünk vizuális kultúrájával beható ismerkedés megalapozza és fejleszti a nemzeti és európai azonosságtudatot, az egyetemes művészet megismertetése pedig - sok más mellett - a toleranciát. A különböző alkotási formák gyakorlati kipróbálása jelentősen hozzájárul az **énkép, az önismeret** kialakulásához, az önszabályozás megalapozásához.

- A tantárgy csak akkor tudja céljait teljesíteni, ha a rajzóra megőrzi sajátos karakterét, megtartja *alkotó-gyakorlati* jellegét. A kreatív gyakorlati feladatok nem a szakképzésre való felkészítést szolgálják (legalább is nem elsősorban azt), hanem a mélyebb megértését, az élményszerű ismeretszerzést, valamint olyan képességek fejlesztését, amelyekre mindenkinek szüksége van ahhoz, hogy képes legyen saját életét önállóan alakítani.
- A tantárgy alapvetően gyakorlati jellegéből és módszereiből következően nagy lehetőséget nyújt a **differenciálásra**. Az órákon folyamatos a diák munkáját segítő, formatív értékelés, ami egyúttal lehetővé teszi a „személyre szabott” oktatást is.
- Az élményszerű, kreativitást fejlesztő, motiváló hatású feladatok, amelyek megoldása során a tanulók különböző helyekről származó ismeretei, személyes tapasztalatai érvényre juthatnak nagy segítséget jelenthetnek az átlagos, vagy éppen **tanulási problémákkal küzdő diákok** számára is. A vizuális alkotó tevékenységek segíthetik önismeretük, önbecsülésük, problémamegoldó és koncentráció képességük fejlesztését, ami nyilvánvalóan pozitív hatással lehet egyéb tanulmányaikra is: a tanulás tanulásának képességét egyértelműen fejlesztik.
- Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az egyébként is szimultán hatású rajzóra feladatok valódi **komplex** feladatok legyenek, hogy egyidejűleg minél több készség, képesség fejlesztését szolgálják, minél több ismeret átadását tegyék lehetővé. Kerülni kell a befogadói, illetve alkotói jellegű ismeretanyag és tevékenységek éles szétválasztását az órai tevékenységek során, még akkor is, ha a számonkérésnél ez esetleg elkerülhetetlen. Az alkotói és befogadói magatartás merev szétválasztása mindkét oldal számára előnytelen, hiszen az **alkotás** elképzelhetetlen háttértudás nélkül, a **befogadás** pedig ugyancsak kreatív folyamat (akkor is, ha ez nem manuális tevékenységben nyilvánul meg).
- A tantárgy korábbi ismeretanyaga, főbb témakörei teljes egészében megmaradnak, ezek képezik a képességfejlesztés ismereti háttérét. A tárgy- és környezetkultúra, a vizuális nyelv, és a vizuális kommunikáció ismeretanyaga, csakúgy, mint a kifejezés, képzőművészet „gyakorló terepei” a képességek fejlesztésének, ám ez utóbbinak neve **kifejezés, alkotásra** változik. A korábbi elnevezés ugyanis pontatlan, amennyiben körébe tartozónak tételezzük a művészettörténetet is, ami viszont nem szorítkozik a képzőművészetre. A tárgyban realizálódó vizuális művek, az építészet és alkalmazott művészetek műalkotásai is körébe tartoznak. A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jellegű tanítási programok, a konkrét feladatok meghatározásánál figyelembe kell venni csakúgy, mint a korosztály sajátos igényeiből adódó hangsúlyeltolódásokat.
- A fő fejlesztési célok és a témakörök is minden évfolyamon azonosak, de korosztálytól függően más-más formában, eltérő szinten jelennek meg. Ezt a spirális jellegű tanítási programok készítésénél figyelembe kell venni, és alkalmazni kell a képességfejlődés értékelésénél is.

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A kifejező alkotásokban a szín, a textúra és a faktúra, a komponálás képességének és tudatosabb alkalmazásának fejlesztése. Növekvő önállóság az élmények, témák feldolgozásában. Műalkotások, művészeti ágak, stílusok, műfajok megismerése és elemzése a művészettörténeti korokban. Az európai és a magyar művészeti alkotások elemzésén keresztül az európai és nemzeti azonosságtudat, önismeret, és művészeti-esztétikai kompetenciák fejlesztése. Ábrázoló-elemző grafikai, festői és plasztikai megjelenítő munkák. A nézőpont jelentőségének megértése, a vetületi ábrázolás alapjai. Színismeretek. Információk képi rögzítése, értelmezése. A képi, az írott közlés szabályainak, az információhordozók szerepének megértése. Adott funkciójú tárgy tervezése. *(Az alkotóképesség fejlesztésével kapcsolatos természetudományos, tanulási, szociális, és kommunikációs kompetenciák)*

Témakörök, tartalmak, tevékenységek

1. Megismerő és befogadó képesség

1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása (Természettudományos és tanulási kompetenciák)

A nézőpont szerepe a téri helyzetek megítélésében (rálátás, szemmagasság, alálátás) és ábrázolásában.
A formakarakter, formakontrasztok.
Színkontrasztok (hőfok, mennyiségi, minőségi kontraszt).
Tagoltabb testes formák (pl. tárgy, emberalak) ábrázolása rajzbeli, színbeli, plasztikai tanulmányokban (arányok, belső szerkezet, fény-árnyék és színviszonyok).
Rajzi vagy plasztikai tanulmány alak, tárgy mozgásáról.

1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás képességei (Természettudományos, tanulási, szociális, és kommunikációs kompetenciák)

A térélmény. Építészeti hatáselemek (tömeg, szerkezet, centrális és tengelyes tételrendezés).
A tárgyakról leolvasható információk (jelentés, funkció, forma, anyag, szerkezet, technika).
Tárgyak formájának kialakítása a kézművességben és a sorozatgyártásban.
A tárgy rendeltetésének és formájának összefüggése.
A tárgyak használati és jelképes funkciójának kifejező-elemei: anyag, forma, szín, díszítés.
A tervezés egyezményes jelei (vonalas műhelyvázlatok, részletrajzok, szabásrajzok).
Egy választott tárgy rajzos, írásos felmérése, dokumentálása, a felhasználó megjelölésével.
Adott személy (pl. családtag) számára használati tárgy tervezése, makett készítése.
Művészettörténet (benne a magyar művészet):

(Önismeret és azonosságtudat, és művészeti-esztétikai kompetencia)

- A honfoglaló magyarok művészeti emlékei.
- Az ókeresztény és a bizánci művészet.
- A román kor.
- A gótika.
- A reneszánsz művészet.
- A megismert alkotások címe, szerzője műfaja, technikája.

A múzeumok rendeltetése, szerepe, a Nemzeti Múzeum.

1.3 Kommunikációs képességek (Matematikai, természettudományos, és digitális kompetenciák)

A vetületi ábrázolás.
Szerkesztés körzővel-vonalzóval.
A vonal, a vonalvastagság, az alakzatok, színek értelmező, jelentést hordozó szerepe.
Tárgyak, természeti formák térbeli modellezése.
Metszősíkok, tengelyek.
A színek dekoratív és figyelemfelhívó szerepe.
A képi közlések szabályai (ábrák, közismert jelek, szimbólumok, betű és szövegeképek, egyszerű mozgóképi példák).
Szövegírás (kivágott betűkkel vagy számítógéppel).
Szöveg- és képösszeállítás (gyűjtött reprodukciókkal, képekkel, betűkkel – számítógépes feldolgozás lehetősége).
Grafikai tervezés: képi sűrítés, redukált formák, színek, alkalmazása, szóbeli információ átalakítása képi üzenetű jellé (pl. összeszerelési utasítás, működést magyarázó rajz).
A sokszorosított információ jellemzőinek ismertetése egy választott példán (könyv, plakát, folyóirat, fotó).

2. Kreativitás

2.1 Alkotóképesség (Művészeti-esztétikai és önismereti-önértékelési kompetenciák fejlesztése)

Az alkotófeladatokhoz kapcsolódó műalkotások elemzése.
A statikus és dinamikus elrendezés hatása a síkbeli és térbeli alkotásokban.
Néhány alkotás (grafika, festmény, szobor, épület, tárgy) rajzos és szóbeli elemzése, összehasonlítása, a téma, a kompozíció, az anyag és technika alapján.

A képzőművészeti ágak (grafika, festészet, szobrászat, építészet), műfajok (pl. táblakép, kisplasztika, középület), műtípusok (pl. tájkép, csendélet, portré) példái.

Mindennapi élmények, mozgalmas történelmi jelenetek képi-plasztikai feldolgozása.

A plasztikai kifejezés eszközei (térbeliség, tömeg, anyag, forma, felület).

A szín kiemelő és ritmusképző szerepe.

Felületképzés (vonal, tónusvariációk, faktúrák).

Jellegzetes kompozíciós megoldások (egyensúly, kiemelés, ritmus, szimmetria-aszimmetria).

Új technikák kipróbálása.

Lavírozás, faktúraképzés (esetleg linómetszés).

Vegyes technikák (fénymásolat, rajz, fotó és fénymásolás, esetleg fotógramm).

Tér- és formaképzés, konstruálás (pl. agyag, fa, papír, textil, drót, talált tárgyak).

Kézműves technikák lehetőség szerint (pl. batikolás).

Művészeti technikák megismerése (pl. testfestés a törzsi *művészetben*, *kavicsszobor*, *agyagmunkák*, *dombormű*, *falfestés*), esetleg az elérhető eljárások kipróbálása.

2.2 Problémamegoldó képesség

Az időbeliség ábrázolási lehetőségei.

Fázisok, képsorok, szimbólumok.

Eseménysor megjelenítése egy képen belül és képsorozattal.

3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás

(Szociális és alkotói, valamint művészeti-esztétikai kompetenciák)

Saját és mások munkájának összehasonlítása, értékelése megadott szempontok segítségével.

Anyaghasználat.

Formaarány.

Formakarakter.

Téralakítás.

Színkeverés.

Figyelemvezetés.

Kompozíció.

Kifejezőmód.

Személyes kifejezőerő.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően.)

Galgóci és bezdédi tarsolylemezek, Nagyszentmiklósi kincs 2. sz. edény, San Apollinare in Classe, Theodora vagy Justinianus mozaik, Jáki templom, Bélapátfalvi apátsági templom, Pisai dóm, Bayeux-i kárpit, a Magyar Szent Korona, Chartres-i székesegyház, Kölni dóm, Budavári gótikus szobrok, *Giotto*: Szt. Ferenc elajándékozta köpenyét, *M.S. mester*: Mária és Erzsébet találkozása, *Lőcsei Pál* főoltára a lőcsei Szt. Jakab templomból *Kolozsvári testvérek*: Szt. György szobra, *Kolozsvári Márton*: Szent László-herma, Palazzo Pitti, Bakócz kápolna, *Michelangelo*: Dávid, *Botticelli*: Vénusz születése, *Leonardo*: Mona Lisa és Szt. Anna harmadmagával, *Raffaello*: Athéni iskola, *Jan van Eyck*: Arnolfini házaspár, *Dürer*: Az apokalipszis lovasai.

A továbbhaladás feltételei (az értékelés szempontjai)

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek esetleg alacsony színvonala nem akadályozhatja meg, de elvárható önmagához viszonyítva a művészeti-esztétikai véleményalkotás képességének, a környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, nemzeti és európai azonosságtudatának magasabb szinten való megnyilvánulása.

Alakuljon ki a tanulók többségének saját, személyes képi kifejezőmódja. A hangulatot, az érzelmet kiemeléssel, átírással legyen képes kifejezni. A tartalom- és formaelemzést segítséggel legyen képes alkalmazni. Példákban képes felismerni és megkülönböztetni a művészeti ágakat és műfajokat. Ismeri és képes felismerni a tanult művészettörténeti korok legjellemzőbb stílusjegyeit, alkotásait, alkotóit, koronként legalább három-három műalkotást meg tud nevezni. (Művészeti-esztétikai kompetencia)

A tanuló a megfigyelt és ábrázolt formákon képes felismerni a szabályszerűségeket. Értelemszerűen képes alkalmazni a megismert ábrázolásmódokat. Képes gondolatokat ábrázolni, érzelmet kifejezni. Érti a funkció szerepének fontosságát a tárgytervezésben, képes adott tárgy elemzésére, jelentésének feltárására. Mozgása összehangolt, egyre ügyesebben használja az eszközöket.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A művészeti alkotások, a kor és a kultúra leglényegesebb összefüggéseinek vizsgálata. (Összefüggések meglátásának, művészeti-esztétikai ítéletalkotás és véleménynyilvánítás képességének fejlesztése)
Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a művészettörténet szerint haladva.
Vizuális analízisek, téri, formai és szintanulmányok, alkotó alkalmazások. Önkifejezés, asszociációk. (Alkotói kompetenciák, önkifejezés, képi és anyanyelvi kommunikáció képességének fejlesztése)
A Monge-vetület, a kavalieri axonometria megismerése. Színrendszerezés. Nyomtatott információk hatásrendszerének vizsgálata. (Matematikai és digitális kompetenciák)
Használati tárgy tervezése. Funkció- és formaelemzések. A tárgykultúra társadalmi, ökológiai összefüggéseinek vizsgálata. (Környezettudatos magatartás fejlesztése)
Magyar népművészet. (Nemzeti és európai azonosságtudat elmélyítése)

Témakörök, tartalmak, tevékenységek

1. Megismerő és befogadó képesség

1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása (Természetudományos, tanulási kompetenciák)

A fény, a megvilágítás hatása a színekre, a formákra, a hangulatra.
Az önárnyék, a vetett árnyék.
A telített, a derített, a tört szín.
A színreflex, a színek térbeli és hangulati hatása.
Belső tér szerkezetes távlati ábrázolása.
A geometrikus alapformák.
A nézőpont, a fény-árnyék, a távlat mint a vizuális hatás eleme.
Tónusok. Színek értelmező, információs funkciója.
Grafikus megoldások (vázolás, tónusmegjelenítés vonallal).
Modellrajzolás, színezés a formai, a szerkezeti és a színbeli összefüggések vizsgálata.
Ember vagy állatfigurák elemző rajzi és plasztikai tanulmányozása, a karakter.

Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás képességei (Természetudományos, tanulási, szociális, és kommunikációs kompetenciák)

Építészeti hatáselemek (térforma, tömeg, anyag, szerkezet, méret, arány, tagoltság, felület, fényviszonyok, ritmusok, környezet).
A környezet és az objektum.
A funkció és forma kapcsolatának vizsgálata régi, ismeretlen, érdekes tárgyak megfigyelésével.
A tárgyak és az életmód kapcsolata.
Népművészet (szerszám, faragás, bútor, mézesbáb, tojásfestés, szövés, hímzés, viselet).
Használati tárgy (pl. öltözék, öv, gomb) tervezése adott funkcióra és stílusban, látszati és vetületi rajzban, szín- és anyagmintával.
A tárgy stílusjegyei. Ízlésünk kifejeződése tárgyainkban.
Tárgyak gyűjtése, funkció- és formaelemzése rajzban és írásban.
Művészettörténet (benne a magyar művészet).
A barokk kor.
A XIX. század: a klasszicizmus, a romantika és a realizmus.
Az impresszionizmus, a posztimpresszionizmus.
Művek leírása, elemzése, értékelése.
A múzeumok rendeltetése, szerepe, a Magyar Nemzeti Galéria.
Könyvtár- és médiahasználat önálló feladathoz.

1.3 Kommunikációs képességek

(Képi és anyanyelvi kommunikációs kompetenciák)

A kifejező és a közlő, a természeti és a geometrikus jellegű ábrázolásmód összevetése.
A Monge háromképsík vetületi ábrázolás és az axonometrikus ábrázolás.
Monge-vetület, egyméretű és kétméretű axonometrikus ábrák szerkesztése modell alapján.
Szerkesztés körzővel, vonalzókkal, vonalkezelési pontosság.

Rekonstrukciós vázlatok készítése vetületi rajz alapján.

A tudományos közlések képi formái.

Az érthető, pontos rajz, az egyértelmű rendezettség és a közmegegyezés (konvenció) szerepe a képi közlésekben.

Geometriai formák átalakítása (pl. csonkolás, részek összevonása, nagyítás).

Szabásrajz szerkesztése, a tervet tartalmazó mappa, doboz készítése.

Papírmakettek és modellek készítése.

Informatív ábrák, diagramok, grafikonok készítése.

Az alkalmazott grafika, a könyvművészet, a fotó és a reklám példáinak hatásrendszere.

2. Kreativitás

2.1 Alkotóképesség

Az alkotófeladatokhoz kapcsolódó műalkotások elemzése.

A fény jelentést hordozó, érzelmi vagy gondolati tartalmakat kifejező szerepe.

A plasztikai kifejezés eszközei (a térbeli kiterjedés mértéke, irányok, anyag, formatömeg, tagoltság, méret, felület, a környezet).

A síkbeli kifejezés eszközei (téri hatás vagy sík jelleg, átírt formák, színek).

Jellegzetes kompozíciós megoldások (szimmetrikus, aszimmetrikus, centrális, dinamikus).

Irodalmi (zenei) mű vagy történelmi esemény feldolgozása: szabadon választott grafika.

Érzelmek, hangulatok megfogalmazása, az egyéni színvilágban.

2.2 Problémamegoldó képesség

Egyéni asszociációkra támaszkodó átírás, fokozás.

Képi közlések, ábrák, reprodukciók gyűjtése és felhasználása a különböző ábrázolásmódok elemzéséhez.

Vázlatrajzok, részletrajzok, látszati ábrák.

3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás képessége

Saját és mások munkájának összehasonlítása, értékelése megadott szempontok segítségével.

Anyaghasználat

Formaarány

Formakarakter

Téralakítás

Színkeverés

Figyelemvezetés

Kompozíció

Kifejezőmód

Személyes kifejezőerő

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténelmi korszaknak megfelelően.)

Vignola – G. della Porta: Il Gesu, Esterházy Fényes Miklós: Fertődi kastély, Szt. Péter templom és tér, Donner: Szt. Márton szobra, Rembrandt: Éjjeli őrjárat, Velazquez: Bréda átadása, Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc, Paraszt barokk épületek: nagyvázsonyi, bakonybéli házak, Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, Hild József: Esztergomi főszékesegyház, Canova: Mária Krisztina főhercegnő síremléke, Ferenczy István: Pásztorlányka, id. Markó Károly: Visegrád, J. Paxton: Kristálypalota, Steindl Imre: Országház, Izsó Miklós: Táncoló paraszt, E. Delacroix: A szabadság vezeti a népet, Corot: Emlékezés, Paál László: Nyárfák, Millet: Kalászszedők, Daumier: Mosónő, Munkácsy Mihály: Rözsehordó, Madarász Viktor: Hunyadi László siratása, Szinyei Merse Pál: Majális, C. Monet: A roueni székesegyház, E. Degas: A tánc csillaga, Cézanne: A Saint Victoire hegy, Gauguin: Tahiti nők. Kiválasztás szerinti népművészeti tárgyak, épületek.

A továbbhaladás feltételei (az értékelés szempontjai)

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek esetleg alacsony színvonala nem akadályozhatja meg, de elvárható önmagához viszonyítva a művészeti-esztétikai véleményalkotás képességének, a környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, nemzeti és európai azonosságtudatának magasabb szinten való megnyilvánulása.

A tanulónak rendelkeznie kell az ábrázoláshoz szükséges készségekkel. Kifejező- és tervezőmunkáiban figyelembe veszi, és képes alkalmazni a színek optikai és érzelmi hatását. Adott elemzési szempontok szerint képes legyen műalkotásokat összehasonlítani. Ismerje a tanult művészettörténelmi korok legjellemzőbb stílusjegyeit: koronként és

áganként legalább három-három műalkotást, alkotót képes legyen felismerni, és meg tudja nevezni. Megfigyeléskor képes legyen megítélni téri, formai és színviszonylatokat, arányokat, meglátja a lényeges vizuális összefüggéseket, megérti és le is tudja rajzolni a szabályszerűségeket. (Művészeti-esztétikai kompetenciák)

Absztrakciós képessége megnyilvánul a lényegkiemelésben, a geometriai egyszerűsítésben. Képes vizuális információkban eligazodni, azokat kritikusan vizsgálni. Ismeri a Monge-vetület és az axonometrikus ábrázolás alapjait, több-kevesebb önállósággal megold ilyen szerkesztési feladatot. (Matematikai-geometriai kompetenciák)

Alkalmazza a tárgytervezés módszerét és az elemzés szempontjait. Probléma-megoldási képessége megnyilvánul az önálló alkotó-, tervező-, kivitelező-feladatokban. Jártas a tanulás sajátos vizuális, manuális módjaiban, használja az ábrázolás és alakítás eszközeit. (Alkotói és önismereti kompetenciák, tanulni tanulás képességei)

8. évfolyam

Belépő tevékenységformák

A vizuális nyelvi elemek, kompozíciós formák önálló alkalmazása. Műalkotások elemzése, művészeti ágak, műfajok, stílusok, megismerése a XX. század első felének irányzataiban. *(Összefüggések meglátásának, művészeti-esztétikai itéletalkotás és véleménnyilvánítás képességének fejlesztése)* Tér-, forma-, és színviszonyok tanulmányozása, a rajzos analízisből kiinduló absztrakciókra épülő átalakítások. A forma és funkció elemzése. Perspektíva szerkesztések. Színismeretek összegzése. A tudományos és műszaki közlésmódoknak, a tömegkommunikáció műfajainak, a médiumok képnyelvi sajátosságainak megismerése. A külső és belső építészeti tér elemzése. Tértervezési feladat megoldása. *(Kommunikációs-, és alkotói kompetenciák fejlesztése)*

Témakörök, tartalmak, tevékenységek

1. Megismerő és befogadó képesség

1.1 Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozása
(Természetudományos-, és tanulási kompetenciák)

A tér illúziója (látszati rövidülések, méretváltozások, nézőpont, vonaltávlat, szintávlat).

A perspektivikus ábrázolásmód.

Épület, utcarészlet megfigyelése, szabadkézi tapasztalati perspektivikus ábrázolása.

Egy vagy két iránypontos perspektíva szerkesztése.

Térábrázolási módok, kevert nézőpontú ábrázolásmódok különböző korokban, kultúrákban.

Geometrikus formák, értelmező színek, arányok, faktúrák.

Színismeretek: színritmus, harmónia, kontrasztok (színezet és hőfokkontraszt, sötét-világos, komplementer, szimultán, mennyiségi és minőségi kontrasztok).

Térformák, színek a térben, tónusok, faktúrák termékosító hatása.

Összetett természeti forma részletesebb analízise (pl. értelmező vázlat, részekre bontás, kiegészítés, vagy fázisrajzok, szintvonalak, hossz- és keresztmetszetek).

Tanulmány festése (emberalak, modellek közös beállítása), színbeli bontás, redukálás a látvány elemzése alapján.

1.2 Ismeretszerzés, tanulás, térbeli tájékozódás

(Tanulási, szociális, és kommunikációs kompetenciák)

Az építészeti tér és stílus, az épület, az életmód és a hely összefüggése.

A természeti környezet és az épületek védelme, gazdagítása, a környezettudatosság.

Rajzos-írással felmérés készítése egy kiválasztott személy környezetéről (lakószoba, lakberendezési tárgyak, dekoráció), életmódjáról, stílusáról.

Adott méretű tér megtervezése konkrét személy igényei szerint, megfelelő stílusban.

Makettkészítés papírból vegyes technikával.

Művészettörténet (benne a magyar művészet):

(Művészeti-esztétikai kompetenciák, nemzeti és európai azonosságtudat)

A szecesszió, a XX. század első felének művészeti irányzatai, az izmusok.

Az expresszionizmus, a konstruktivizmus, a szürrealizmus és az op-art.

A modern és a posztmodern.

A kortárs képzőművészet néhány alkotásának elemzése, megismerése.

A művészet szerepe, a korstílus és az egyéni stílus eltérő korokban és kultúrákban.

Közeli művészeti kiállítás meglátogatása. Könyvtár- és médiahasználat.

1.3 Kommunikációs képességek

A tanult ábrázolási rendszerek áttekintése.

A vázoló és szerkesztett vonal.

A közterületek, középületek tájékoztató rendszere (feliratok, logotípiák, jelek).

Újabb médiumok képírási formái (pl. fotó, film, televízió, video, digitális kép).

Rekonstrukciók vetületi és axonometrikus rajzok alapján.

Fotómontázs, képes történet összeállítása, esetleg animációs filmvázlat készítése.

Grafikonok, diagrammok és feliratok tervezése.

Szabadkézi rajzok és szerkesztések (esetleg számítógépes rajzoló programok) alkalmazása, igényes, pontos kivitelezés.

(*Képi kommunikációs képességek*)

2. Kreativitás

2.1 Alkotóképesség (Alkotói kompetenciák)

Műelemzések a feladathoz kapcsolva.

A mozgás és az idő megjelenítése álló- és mozgóképben.

A szört, vonalas, koncentrikus, szimmetrikus, aszimmetrikus, sűrített, ritkított elrendezés.

Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség, a figyelem vezetése.

A térhatás és a síkban tartás tartalmi szerepe festészeti, grafikai alkotásokban.

A látványrendezés vizuális eszközei, hatáselemei, a mesterséges fényhatások.

Személyes témák, érzelmek, gondolatok plasztikai vagy síkbeli kifejezése választott mérettel, technikával, inspiráló műalkotás felhasználásával.

A megismert grafikai, festői, szobrászati és egyéb gépi technikák önálló megválasztása a feladatok megoldásához.

Kollázs, papír- és fotómontázs készítése.

2.2 Problémamegoldó képesség

Vizuális illúziókra, érzéki csalódásokra épülő feladatok megoldása művészeti példák nyomán.

Technikai kísérletek.

3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás

(*Önismeret -, és szociális kompetenciák*)

Saját és mások munkájának összehasonlítása, értékelése megadott szempontok segítségével.

Anyaghasználat.

Formaarány.

Formakarakter.

Téralakítás.

Színkeverés.

Figyelemvezetés.

Kompozíció.

Kifejezőmód.

Személyes kifejezőerő. A személyesség jelei.

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

(*A műalkotásokat a tanár választja ki, a művészettörténeti korszaknak megfelelően*)

T. Lautrec egy plakátja, *Ferenczy Károly*: Márciusi est, *Hollósy Simon*: Rákóczi induló, *Vincent van Gogh*: Auvers-i templom, *Gaudi*: Sagrada Familia, *Lechner Ödön*: Iparművészeti Múzeum, *Rodin*: Gondolkodó, *Klimt*: A csók, *Rippl-Rónai József*: Apám és Piacek bácsi vörösbor mellett, *Csontváry Kosztka Tivadar*: Magányos cédrus, *W. Gropius*: A Bauhaus központi épülete, *Picasso*: Vasaló nő, és Guernica, *Braque*: Gitáros csendélet, *Boccioni*: Az utca erői, *M. Duchamp*: Palackszárító, *V. Tatlin*: A III. internacionálé emlékmű famodellje, *Piet Mondrian*: Kompozíció, Standard Thonet szék, *Chagall*: Én és a falum, *Dali*: Égő zsiráf, *Szőnyi István*: Zebegény, *Egry József*: Visszhang, *Medgyessy Ferenc*: Anyaság, *Breuer Marcell*: Wassily csöszék, *Le Corbusier*: Ronchamp-i kápolna, *Barcsay Jenő*: Festőállvány, *Schaár Erzsébet*: Az utca, *Andy Warhol*: Elvis, *Vasarely*: Alakzat III., *Kondor Béla*: Darázskirály.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk (a főbb kifejező eszközök, műfajok, stílusok, technikák) megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, a vizuális kommunikáció fontosabb szabályainak ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg – kép).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas), írásbeli és képi kommunikációs képességek kialakítása (önálló tér-és tömegábrázolás, a tárgytervezés képessége), gondolatok és érzések kifejezésének képessége, a tanuló saját munkájának fokozatos önkontrollja.
- Véleményalkotás vizuális művekről, jelenségekről, funkciókról, egyéniségekről, kritikai érzék kialakítása.
- Művészi kreativitás képességének szóbeli, írásbeli értékelése.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal, vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:

- Különböző tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége.
- Órai gyakorlati tevékenységeket kísérő (segítő) kritikai megjegyzések (a „korrektúra”).
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, vagy önálló gyűjtés alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása formájában (képi, írásbeli, szóbeli).
- Munkák közös értékelésére, amelynek során a tanulók elmondhatják kritikai észrevételeiket.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- A tanulók saját munkáinak esztétikai színvonala.

A továbbhaladás feltételei (az értékelés szempontjai)

A tanuló továbbhaladását a vizuális képességek esetleg alacsony színvonala nem akadályozhatja meg, de elvárható önmagához viszonyítva a művészeti-esztétikai véleményalkotás képességének, a környezettudatos magatartásnak, önértékelés képességének, nemzeti és európai azonosságtudatának egyre magasabb szinten történő megnyilvánulása.

Az általános iskola befejezésekor a tanulónak a tantárgyi munkára fordítható időtől függően, személyiségéből adódó szinten rendelkeznie kell a vizuális alkotó- és befogadóképesség alapjaival. Képes legyen gondolatokat és érzéseket kifejezni. Fantáziáját legyen képes szabadon alkalmazni az alkotó-, tervezőfeladatokban. Ízlésitéleteit tudatosan is legyen képes megindokolni, átéléssel hitelesíteni. Ismeri a tanult művészettörténeti korszakok legjellemzőbb stílusjegyeit, koronként és áganként legalább három-három műalkotást, alkotót felismer és képes megnevezni. Adott szempontokat követve tudja alkalmazni a stíluskritikai műelemzést (Korának megfelelő szintű művészeti-esztétikai képességek, és kommunikációs kompetenciák).

Többé-kevésbé önállóan képes teret, tömeget ábrázolni szabad kézzel és szerkesztéssel látszati és axonometrikus rendszerben, szín- és tónusválasztásait képes indokolni.

Képes adott célra tárgyat tervezni, készíteni. Ismeri a szerkezetformát (pl. Eiffel-torony) és a szimbolikus formát (pl. korona).

Ismeri a vizuális kommunikáció alapvető jeleit és szabályait, érti a mindennapi, a tudományos, a műszaki és a művészi kommunikáció feladatát és a tömegkommunikáció működését. Érti a kulturált, környezettudatos magatartás szabályait.

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

8. évfolyam

Célok és feladatok

A mozgóképkultúra és médiaismeret mint iskolai tárgy, elsősorban a mozgóképi (film, televízió, videó, komputerjáték, web) szövegértés képességének fejlesztését és az audiovizuális média társadalmi szerepének, működési módjának tisztázását szolgálja, hiszen a média rendkívüli hatással van a korunk emberének tájékozottságára, személyiségére. Tömegek napirendjét osztja be a televízió; sugalmazza hogyan gondolkodjunk a világ dolgairól; étkezési, vásárlási divatokat indít, hősöket, eszményeket, életcélokat teremt. Mivel a film, a televízió és az Internet átformálja a nyelvet, az értékrendet, a ritmusérzékletet, az ízlést, a vágyakat, a hősöket, a tabukat, a művészetet és a műélvezetet, az alkotást és a befogadást egyaránt, a médianevelés a személyiségfejlesztés alapvető eszköze.

Az audiovizuális olvasás-és írástudás a médiaműveltség (media literacy) egyik összetevője, melynek további két eleme az írott szövegekre vonatkozó olvasás-és írástudás és a napjaink információs társadalmában egyre fontosabb digitális szövegekre vonatkozó olvasás-írástudás. A médiaműveltség fejlesztése szoros kölcsönhatásban van a résztvevő és aktív állampolgári szerep elsajátításával, valamint a kritikai és kreatív képességek fejlesztésével. Ily módon hozzájárul a Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciák fejlesztése közül az anyanyelvi kommunikációs készség, a digitális, a szociális és állampolgári kompetenciák valamint esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség fejlesztéséhez.

A tantárgy oktatásának elsődleges célja tehát, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő felkészültséget szerezzenek a különböző - elsősorban audiovizuális - médiaszövegekkel kapcsolatban az önálló és kritikus attitűd kialakítására, és nyitott szemlélettel használják a hagyományos és az új médiumokat - vagyis az mozgóképi írás-olvasástudás és a kritikai médiatudatosság fejlesztése. Ehhez azonban alapszintű mozgóképnyelvi és művelődéstörténeti tájékozottságra, a naiv fogyasztói szemlélet bizonyos fokú átértékelésére van szükség. Az ehhez szükséges képességek a nyolcadikos korosztálynál az élményekkel telített helyzetekben, művek és műsorok feldolgozásával, önálló és csoportosan végezhető kreatív gyakorlatok sorozatában, a tematika tevékenységközpontú feldolgozásával fejleszthetők, hogy a gyerekek nézőként meg tudják különböztetni a hírt a kommentártól, a szerzői művet a műfaji alkotástól, felismerjék az audiovizuális művek-műsorok megformálásában megjelenő tulajdonosi vagy politikai szempontokat.

Fejlesztési követelmények

A célokból és a feladatokból adódóan a sikeres mozgóképkultúra-médiaismeret oktatás kiemelten fejleszti a kommunikációs és együttműködési készséget, támogatja az alkotásra való beállítódást, fejleszti a problémamegoldó képességet, a megfigyelés, a tájékozódás, a rendszerezés képességét. Elemzéssel és az alkotói szerepek gyakoroltatásával fejleszti a reális énkép kialakítását. A művészi alkotásokban feltáruló konfliktusok értelmezésével, a valós emberi sorsok átélhető megjelenítésével segíti a toleráns, másokkal szemben empátikus személyiség kialakítását, az életvezetés és az érvényesülés során adódó krízishelyzetek humánus kezelését.

A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása során tudatosítani kell, hogy a technikai képreprodukcióknak miféle viszonya van a valósághoz, a mozgóképi közlésmód mennyiben alkalmas a tapasztalati világ reprodukálására, egyúttal a személyes közlésre. Tudatosítani kell, hogy a mediatizálódó kommunikációt (pl. a szórakoztatóiparban) miért és miképpen látatják oly sokan a magaskultúra és egyúttal a személyiség autonómiája veszélyeztetőjének (pl. információfüggőség, kényszerfogyasztás) -, de azt is, hogy a technikai képreprodukció és a hálózati kommunikáció egyidejűleg miféle esélyt hordoz a kulturális örökség védelmére és a választás képességének fejlesztésére (pl. digitális archívumok, társadalmi nyilvánosság).

Az audiovizuális szövegek szövegértési képességének fejlesztése során arra is törekedni kell, hogy a tanulók ismerjék fel a médiaszövegekben megjelenő kulturális mintákat. Az értelmezés egyik rétege tehát az ábrázolásban megmutatkozó szerzői vagy műfaji dominancia (személyesség, stílus, konvenció) és a befogadásban megmutatkozó nézői szerep (elvárás, azonosulás) felismerése, míg a másik meghatározó réteg a médiaszövegek befolyásoló, gyakran rejtett érték-és érdekrendszerének felismerését jelenti.

Ezért a tárgy oktatása során az iskolának biztosítani kell, hogy a tanulók a megfelelő mozgóképi alkotások tanulmányozása útján lehetőséget kapjanak saját személyiségük jobb megismerésére, történelmi, társadalmi és kulturális összefüggések felismerésére, a tömegkommunikációs eszközök kritikus és szuverén használatára.

A mozgóképkultúra és médiaismeret óráin a diákoknak lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy alkalmas kreatív gyakorlatokkal fejlesszék mozgóképi kifejező képességüket és kifejezőkedvüket, ezzel segítve őket személyes és árnyalt audiovizuális mondanójuk megfogalmazásában. A digitális technológiák térnyerése megkerülhetetlenné teszi, hogy a tanulók aktív résztvevői, ne csupán passzív befogadói legyenek az audiovizuális kommunikációnak.

Belépő tevékenységformák

Művek, műsorok ill. azok részleteinek csoportos vagy kiscsoportos megtekintése (a mozgóképi szövegek /film, televízió, videó, komputerjáték, web/ terjedelméből adódóan a kötött órai kereteken belül többnyire csak a szövegek részleteken keresztüli felidézése, elemzése tervezhető, a műveket a kötött időkereteken kívül kell megtekinteni).

Mozgóképi szövegek feldolgozása egyéni, kiscsoportos vagy csoportos formában:

- kreatív gyakorlati feladatokkal (pl.: felidézés, asszociáció, jelenetek, képsorok kiválasztása, csoportosítása, átszerkesztése).
- megbeszélés útján (pl. állítások megfogalmazása, feltevések ütköztetése, értelmezés)

Az ábrázolás eszközeinek tanulmányozása: önálló vagy kiscsoportos feladatok (pl. képek csoportosítása, kollázs-készítés, szöveg-kiegészítés, story-board /rajzos skiccekkel illusztrált beállítás-terv/ ill. jelenet-terv készítése, élőkép /pillanatra megdermedő szituáció/ kialakítása, árnyjáték, főcím-készítés /pl. egy tévéműsor bejelentkező képsora/, kommentár ill. hangalámondás készítés)

Rövid tanulói beszámoló, kiselőadás, demonstráció (pl. művelődéstörténeti, technikatörténeti háttér ismertetése szakirodalom vagy önálló informálódás alapján, optikai eszközök készítése, bemutatása).

Projektmunka: az órakeretet meghaladó, és hosszabb időszakra (3-6 hét) kiadott, gyakran több lehetőség alapján választható egyéni vagy kiscsoportos feladatok, tevékenységi formák (pl. kutatás, adatok, tények, információk összegyűjtése, rendszerezése és feldolgozása sajtóanyagokra, moziműsorokra, rádió és televízió műsorokra, weblapokra, reklámkampányokra vonatkozóan, esettanulmány készítése, önportré, fotó ill. videoetűd készítése, forgatókönyv készítése, interjú készítése, filmelőzetes megtervezése ill. elkészítése, logó ill. címlaptervezés, munkanapló készítése).

TÉMAKÖRÖK**TARTALMAK****Mozgóképnyelv**

A mozgókép előzményei, a film és a mozi felfedezése

A mozgóképi közlés előzményei (valóság-hű kép, fény és árnyjátékok, történetmesélés képekkel, képsorozatok, képregény). A technikai képrögzítés és érzékelés alapjai, eszközei. Sokszorosítás, távközlés.

A mozgókép alaptulajdonságai

A mozgókép kettős természete (reprodukció és ábrázolás). A folyamatos tér és idő felbontása és újraszerkesztése (jelenet, képsor, beállítás).

A mozgókép hatáskeltő eszközei

Közelkép, megvilágítás, ismétlés, hossz és tempó.

A nézői figyelem irányítása, a kiemelés

A mozgóképi elbeszélés

Az események időbeli és oksági rendje. Expozíció és lezárás. Fordulat és epizód. Cselekmény, történet, elbeszélés.

A montázs szerepe a tér és az idő mozgóképi ábrázolásában

A montázselv.
Filmtér és filmidő (folyamatos, párhuzamos és a korábbi időben játszódó cselekvés ábrázolása).

Mozgóképi szövegek rendszerezése

A mozgóképi szövegek rendszerezésének alapjai

Az eltérő hordozók alapján (a celluloidtól a digitális adathordozóig). A megjelenés helye szerint (a mozitól a televízióig át a komputerjátékig és az Internetig). A valóság ábrázolásához való viszony szerint (dokumentum-fikció). Tematikai és ábrázolási rokonságok mentén (műfajiság).

A média társadalmi szerepe

A médiakörnyezet

A médiumok (média) és a médiaszöveg fogalma.
Közvetlen és közvetett (mediális) kommunikáció, tömegkommunikáció.

A média funkciói és a nyilvánosság

Az informálás és dokumentálás, a nyilvános vita, a szórakoztatás, a szolgáltatás, illetve az üzleti-gazdasági funkció.
Az írásbeliség megjelenésétől az internetig: a közvetítő közeg jelentősége, az udvari, a polgári és a modern társadalmi nyilvánosság.
A tömegkommunikáció kialakulásának feltételei.

A média nyelve

A megértés feltétele a közös nyelv.
A képekkel történő kommunikáció sajátosságai, a mágikus gondolkodás.

	Az írott, a szimbólikus és a technikai kódok.
A mediatisált közlésmód néhány jellemző tulajdonsága	Hol, mikor és kinek villog a képernyő: médiafogyasztási szokások megfigyelése. Ki üzen, kinek és miért: a média intézményei, tulajdonosai, közössége. A mediatisált közlésmód egyirányúsága, a szövegekre jellemző erős sztereotipizáció. A műsoridő, mint tulajdon. A közszolgálati és a kereskedelmi média. A közönség, mint vevő és áru. A befolyásolás technikái: műsorrend, tematizáció, csatorna-image kialakítása, a nézettség maximalizálásának elve, a sorozatelv.
A valóság médiareprezentációja	A nemek, foglalkozások, életmódminták, kisebbségek, stb. tapasztalati valóságtól eltérő megjelenítése a médiában. A médiaszövegek, mint a közösség kulturális képviselői (reprezentánsai).
Jellegzetes médiaszövegek, műsортípusok	
A nyomtatott médium néhány jellegzetes szövegtípusa	Újság, képregény, fotóregény.
A nyomtatott médium jellegzetes ábrázolási eszközei	Cím, címlap, kép, képaláírás, rovatszerkezet.
A reklám	A reklám szerepe a demokratikus tömegtársadalmakban (a választás lehetősége és kényszere). A célcsoport.
A hírműsor	Amitől a hír hírré válik: a kiválasztás okai és módjai. Intézményesült hírforrások. Hír és kommentár megkülönböztetése. A pártatlanság követelménye és annak teljesíthetősége.

A továbbhaladás feltételei

A tanuló legyen tisztában a mozgóképi közlésmód formanyelvi alapjaival. Az ábrázolás megismert eszközeit a mozgóképi szövegek értelmezése során alkalmazni is tudja. Képes a technikai reprodukció és a személyes közlés elhatárolására, a beállítások és a jelenetek elkülönítésére, leírására és értelmezésére. Az egyes mozgóképi szövegeket tudja elkülöníteni a valóság ábrázolásához való viszonyuk szerint: tudjon különbséget tenni, pl. a dokumentumfilm és a játékfilm között. Az életkorának megfelelő szinten képes a különböző médiumokból és médiumokról szóló ismeretek összegyűjtésére, azok rendszerezésére, az önálló megfigyelésekre. Tudjon érvelni olyan vitában, amely a médiaszövegek (pl. reklám, hírműsor) valóságtartalmáról folynak. A mozgóképi szövegekkel, a média működésével kapcsolatos ismereteit a műsorválasztás során is alkalmazni tudja.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk (kifejező eszközök, műfajok, stílusok) megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg- szöveg, szöveg-mozgás, mimika, testbeszéd, élőbeszéd, szöveg – kép).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas), írásbeli és képi kommunikációs képességek kialakítása, lényegkiemelő képesség fejlesztése.
- Önálló véleményalkotás, értékelés helyzetekről, jelenségekről, személyekről, konfliktusokról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal, vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:

- Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, vagy önálló gyűjtés alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása munkanapló formájában (képi, írásbeli, szóbeli).
- Szituációs játékokban (improvizációk, történetek, konfliktusok eljátszása), jelenetekben való részvétel és az együttműködés írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.
- A tanulók saját munkáinak esztétikai színvonala.

TECHNIKA ÉS ÉLETVITEL

6-8. évfolyam

Az oktatásnak – mind társadalmi, mind gazdasági funkciója miatt – alapvető szerepe van abban, hogy az európai polgárok megszerezzék azokat a kulcskompetenciákat, amelyek elengedhetetlenek a változásokhoz, a változások befolyásolásához, saját sorsuk alakításához.

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyben minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéshez, az aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Mindegyik kompetencia egyformán fontos, mivel mindegyik hozzájárulhat a sikeres élethez ez tudás alapú társadalomban.

Felértékelődik az egyén tanulási kompetenciájának fejlesztése, mert az emberi cselekvőképesség az egész életen át tartó tanulás folyamatában formálódik.

Számos olyan fejlesztési terület van, amely mindegyik kompetencia részét képezi: például a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményezőképeség, a problémamegoldás, a döntéshozatal, az érzelmek kezelése.

A technika és életvitel tantárgynak számos kulcskompetencia fejlesztésére van lehetősége.

- Különbféle kommunikációs helyzetben kommunikálni tudjon (például: szóban, írásban, szövegértésben). (anyanyelvi kommunikáció)
- Rendelkezzen azzal a képességgel, hogy megszerezni, következtetni, indokolni és problémát megoldani tudjon. (matematikai kompetencia)
- Lássa meg az emberi tevékenység okozta változásokat. Gyakorlatias módon tudja tudását alkalmazni új berendezések megismerésében és működtetésében. Kritikus és kíváncsi attitűd alakuljon ki benne. (természettudományi kompetencia)
- Értse és alkalmazza az információs társadalom technológiáit. (digitális kompetencia)
- Készüljön fel a technikai világ további megismerésére, a tanulásra. Alakuljon ki saját tanulási stratégia, a figyelem fokozatos összpontosítása mellett. A tanultakat az élet minden területén széles körben alkalmazni tudják (a hatékony, önálló tanulás).
- Értse meg az egészséges életvitel-meghatározó szerepét, normatudat, viselkedési és általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése. Különbféle területeken hatékonyan tudjon kommunikálni. (szociális és állampolgári kompetencia)
- Segíti a mindennapi életben, majd a munkahelyén abban, hogy megismerje tágabb környezetét, és képes legyen a kínáló lehetőségek megragadására. (kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia)
- Tudja elképzeléseit, élményeit tárgyakban, modelleken, makettekben, az építésben esztétikusan kifejezni. (esztétikai – művészeti tudatosság és kifejező képesség)
- Az iskola alapvető feladata a személyes kompetencia fejlődésének a segítése. A technika és életvitel tantárgy követelményei alkalmasak arra, hogy az önkiszolgálás képességei, az önvédelmi képességek kifejlődjenek.

1. A segítő életmódra nevelés : a szociális értékrendek megismerésének, a pozitív értékrend elfogadásán és az e szerinti viselkedés, magatartás elsajátításának, a szociális képességek kiépülésének elősegítését jelenti.

A kulcskompetenciák fejlesztésével a hátrányos helyzetű tanulót is a középiskola, a szakiskola megkezdésére, és a tanulmányok sikeres befejezése segíti hozzá.

Célok és feladatok

A technika és életvitel tantárgy a világ tapasztalati megismerésére és gyakorlati tudás szerzésére nyújt lehetőséget, egyben hozzájárul a tanulás és a munka megszeretéséhez, a tudás megbecsüléséhez.

A technika és életvitel tantárgy célja és feladata, hogy az iskolát befejezve a tanulók tudjanak élni, dolgozni és tanulni a technikai világban.

A technika és életvitel tantárgy a gyakorlati problémamegoldás folyamatában szintetizálja a tanulók ismereteit, konkrét problémahelyzetből indul ki, életszerű megoldásokkal, eljárásokkal dolgozik, végső soron kapcsolatot teremt az iskolai tanulás és az iskolán kívüli világ között.

A technika és életvitel tantárgy célja a mesterséges környezet területeinek és összefüggéseinek bemutatásával a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése, az emberi alkotások megismertetésével a világ teljességének és szépségének átélése.

További célja a felelős, környezettudatos, toleráns beállítottság kialakítása, a fenntartható fejlődés megértése, elfogadása, a kritikus fogyasztói magatartás megalapozása.

Az alkotómunka folyamatának, összetevőinek gyakorlati elsajátításával az alkotás örömeinek átélése, a munka megbecsülése, végső soron a pozitív alkotó magatartás kialakítása a cél.

A munkafolyamatok és egyes szakmák vázlatos bemutatása, megismerése a pályaeorientációt alapozza meg. A problémák megoldása, a konfliktusok kezelése segít a tanulónak abban, hogy rátaláljon szakmai identitására, helyére a

világban, és helyes önértékelésű, fejlődőképes autonóm személyiséggé váljon. A tantárgy tanításának feladata felkészíteni a mesterséges környezetben való tájékozódásra, megismertetni az ember alkotta környezet legfontosabb jellemzőivel. Segítse, hogy a megszerzett ismeretek alapján a tanulók tudatos szemléletűvé és a gyakorlatban előhívható magatartási mintává váljon a környezet és a természet védelme, az egyéni életük biztonságát is szem előtt tartva.

A tantárgy gyakoroltassa a technikai gondolkodás egyik legáltalánosabb formáját, a valóság képi ábrázolását, a műszaki ábrázolás alapjainak megjelenítését. Adjon lehetőséget a műszaki kommunikációs eljárások alkalmazásának gyakorlására.

Teremtse optimális feltételeket a természetes és mesterséges környezet anyagainak megismeréséhez, az anyagvizsgálatok elemi módszereinek célszerű megválasztásához. Tudatosítsa a technikai problémák felismerését és megfogalmazását. Teremtse meg a rendszerlemezési, rendszerdiagnosztikai képességet.

Gyűjtsön tapasztalatot környezetünk jellemző gépeiről, a technikai rendszer vizsgálata, modellezése közben. Tegye lehetővé a modern építészet anyagainak és szerkezeteinek összevetését a hagyományos és a népi építészet anyagaival és szerkezeteivel. Felkészít a lakóhely vizsgálatára funkció, célszerűség, esztétikum és forma összefüggései szerint. Mutassa be a nagy feltalálók és találmányok sorsát, különös tekintettel a magyarokra.

A tantárgy felkészít a közlekedésben való biztonságos és felelősségteljes részvétellel. Megismerteti a közlekedés rendszerével a városi-, a közúti-, a vízi és a légi közlekedés rendszerével. A tantárgy lehetővé teszi hogy tájékozottak legyenek a KRESZ gyalogosokra, kerékpárosokra vonatkozó szabályairól, és az utazással kapcsolatos helyes magatartásformákról.

A tanulók életvitelét a hétköznapokban is hasznos ismeretek, tevékenységek körének tágításával alapozhatjuk meg. A tantárgy feladata, hogy alakítsa ki az egészséges életvitel alapkövetelményei szerinti életmódot. Ismerje fel az egészséges táplálkozás és az egészséges öltözködés fontosságát. A tantárgy tanítja a háztartási gépek és eszközök szakszerű használatát, a háztartási energia és más ellátó rendszereinek ismereteit. Tegye lehetővé a korszerű lakáskultúra kialakításának lehetőségeinek megismerését. Az életvitel tantárgy neveljen a háztartási feladatok, munkák és a gazdálkodás folyamatainak és összefüggéseinek felismerésére.

Gyakoroltassa az életet és környezetet védő magatartáshoz szükséges alapvető ismereteket. Ismertesse az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényezőket, az egyén felelősségét a veszélyhelyzetek kialakulásában, kialakításában.

Teremtse meg a feltételeket a munkának, mint értéknek és örömforrásnak az elfogadására, előkészítve a pálya kiválasztását. Az emberi tevékenységek, az átélte alkotások és életpályák megismerése révén járuljon hozzá a tanulók tudatosabb iskolaválasztásához. Tudatosítsa az egyén szerepét és felelősségét az életpálya tervezésében és szervezésében.

Az alapozó és a fejlesztő szakaszban a tanulói terhelésnek a tanulói képességekhez igazodva kell növekednie.

A technika és életvitel tanítása az 5-8. évfolyamon egységes kerettantervi anyaga egymásra épül, de a két szakasz több vonatkozásban el is tér egymástól.

5-6. évfolyamon az alapkészségek fejlesztése kap fő hangsúlyt. Ez a szakasz – igazodva a gyermeki gondolkodás fejlődéséhez, az életkori sajátosságokhoz – figyelembe veszi, hogy a 10-12 éves tanulók gondolkodása erősen kötődik az érzékelés útján szerzett tapasztalatokhoz. 5-6. évfolyamon az integratív - képi gondolkodásra alapozó fejlesztés folyik.

7-8. évfolyamon, a fejlesztő szakaszban előtérbe kerül az elvont fogalmi és elemző gondolkodás.

Fejlesztési követelmények

Feladatok és tevékenységformák

Az 5-8. évfolyamon a technika és életvitel tanításának alapfeladata felkészíteni a mesterséges környezetben való tájékozódásra. Megismertetni az ember alkotta környezet legfontosabb jellemzőivel. A tanulók életvitelét a hétköznapokban is hasznos ismeretek, tevékenységek körének tágításával alapozhatjuk meg.

1. A munka és a technika szükségessége, jelentősége, szerepe az ember életében, haszna és veszélyei: a fenntartható fejlődés gondolata

Az ember, a természet, a társadalom és a technika kapcsolatrendszerének felismerése, és az emberi szükségletekből adódó technikai problémák megoldása. A közvetlen mesterséges környezet felelős, tudatos, célszerű alakítása, a személyes szerep kipróbálása, gyakorlása.

Az emberiség történetében az alapvető technikai problémák és a megoldások, tevékenységek kapcsolatának megértése, ismerete.

Tájékozottak legyenek a kommunikációs és információs rendszerekről.

Tapasztalatok szerzése az információátvitel és továbbítás technikájáról. Alkalmazza a számítógépes kapcsolatokat.

2. Dokumentumismeret (tárgy, könyv, hálózati dokumentum)

A dokumentumok (modellek, tárgyak a mindennapi életben, könyvtári, hálózati dokumentumok, internet, ismeretterjesztő művek, használati utasítások) használata, alkalmazása.

Az érdeklődésből származó információk és az egyéni tapasztalatok összehangolása.

3. Az alkotás folyamata, a gyakorlati probléma, felismerési és problémamegoldó folyamat részei

Probléma felismerés.

Problémaérzékenység, probléma-felismerés, az emberi problémák és a technikai lehetőségek feltárása.

A probléma felismerése az egyéni, a családi és az iskolai környezetben, valamint a munka világában. Különös tekintettel a emberi szervezetet károsító anyagokkal való kapcsolatba kerülés lehetőségeire. (pl. legális és illegális drogok, cigaretta, alkohol).

A technikai probléma megfogalmazása.

Tervezés

A megoldáshoz vezető út kitalálása.

A rendeltetésnek, a formának, a készítése eljárásnak és az anyagnak nagyjából megfelelő megoldás kiválasztása.

Rövid műveletterv (technológiai) és szerkezetterv készítése írásban és vizuálisan.

A megoldáshoz szükséges készségek számbavétele. A gondolat közérthető megjelenítése szóban, írásban, látszati és műszaki ábrában. (szövegértés, rajzolás)

A terv, elképzelés értékelése, megfeleltetése az igénynek és a lehetőségeknek.

Konstruálás, kivitelezés

A terv megvalósítása anyagban, térben.

Az algoritmus betartása.

Az alkotás örömeinek átélése a tevékenységben. Ítéloképesség az alkotó folyamat minden pontján.

Az egyszerű alapanyagok alakítása, a kéziszerszámok, háztartási gépek kezelése. Az eszközök szerepe a különböző pályákon munkafolyamatokban.

A gyakorlati tapasztalatra és a tanult tudásra épülő forma, anyag, szerkezet és eljárási ismeret. Az ehhez kapcsolódó pályakörök meghatározása. Az önálló munkaszervezés, munkamegosztás kialakítása. Az időbeosztás és a tempó, mint egyéni sajátosság szerepe.

A tevékenység és eredményeinek értékelése

Saját és mások terveinek, tervezett technológiájának és technikai rendszereinek megértése, megvitatása, eredményeinek, hatásainak értékelése, következtetések levonása.

Az önellenőrzés fejlesztése. Az erősségek és a gyengeségek elhatárolása.

3. Munkavégzési és tanulási szokások

Magatartásformák

Az alkotói, befogadói (fogyasztói) és környezettudatos magatartás ismerete.

Önellenőrzés, a társak munkájának értékelése. Az önértékelés szerepének megismerése a munkavégzésben.

Rend, tisztaság, szabálykövetés, időbeosztás

Egyszerű eszközök, szerszámok használatában figyelem és elővigyázatosság.

A rend, a monotónia és a biztonság jelentősége különböző pályaterületeken.

Megfigyelés, vizsgálat

Emberi szükségletek és igények, anyagok, szerkezetek, formák megfigyelése, vizsgálata, tapasztalati megismerése, lehetséges megoldások keresése.

Technológiai rend, térszemlélet

Eredményes művelési (időbeli) sorrend betartása az alkotófolyamatban, térbeli tájékozódás a konstruálásban.

Konkrét pályaterületek, ahol dominánsak a térbeli tájékozódás követelményei.

Gazdálkodás, környezettudatos magatartás

Célszerű gazdálkodás az anyaggal, az energiával, a munkával és az idővel, anyagi javakkal, kiemelt figyelemmel a tudatos vásárlásra. Gazdasági szemlélet: a ráfordítás, eredmény haszon, takarékoság, hatékonyság, a tudatos vásárlás szempontjainak ismerete.

Eszközhaználólat, munkaszervezés

Jó testtartás, jártasság az anyagalakításban és a szerszámok, eszközök használatában.

Az egyéni vonzódás és a képességek.

Képességek és készségek fejlesztése

Az alapfokú alkotó, kritikai (önértékelő), megfigyelő, ítélő és kommunikációs képességek (szövegértés, rajzolás) működtetése az alkotó és elemző folyamat során.

A munkavégzéshez szükséges elemi kezűgyesség, eszközhaználólati jártasság, anyagminőség iránti érzék, formaérezék, szerkezetválasztási jártasság kialakítása. A gyakorlati beállítódás szerepe, mint meghatározó tényező a pályaterületek kialakításában.

Az alapvető emberi szükségletek és a technikai lehetőségek közötti különbség megismerése.

A rendeltetés, a jelentés (forma) az anyag, a szerkezet, a eljárás és a gazdaságosság összefüggéseinek megismerése. Ennek hatása az individuális életszervezésre.

Az alkotás funkcionális és formai megfelelése, valamint az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának megállapítása, a döntés indoklása.

A testi és lelki egészség fenntartását segíti elő a megfelelő életvitel kialakítása, ami a betegségek megelőzését, az egészséges táplálkozás kialakítását teremti meg.

Az önellátás képessége a biológiai és a komfortszükséglet kielégítését szolgálja.

Az önvédelmi képességek kialakításával az egészségre káros anyagok, szerek elleni védekezést, - a közlekedési balesetek elkerülését, - a háztartási és az iskolai balesetek megelőzését segítjük elő.

Az okos szeretet, a türelem és a felelősség az alapja, hogy legyen felelőssége önmagával és másokkal szemben.

6. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Tartalom

Az ember és környezete

Természetes és mesterséges környezet. A természetes folyamatok, a természet törvényeinek megfigyelése, pl. mozgás, változás, élet és pusztulás. A mesterséges környezettel kapcsolatos helyes viselkedés. A környezet rendszeres tisztántartása, hulladékgyűjtés.

A személyes hatások, lehetőségek és szerepek felismerése a közvetlen környezet kialakításában.

A természetes és mesterséges rendszerek működéséhez energiára van szükség. Példák természetes vagy mesterséges rendszerek működésére.

A környezetbarát technika jelentősége.

Értsék meg az emberi tevékenység okozta változásokat. (természettudományos kompetencia).

A természetes rendszerek és folyamataik, a természet törvényei. Az ember védekezése a környezet kellemetlen hatásai ellen. A technikai környezet körültekintő, gondos felhasználása.

Gazdálkodás a természeti erőforrásokkal.

Változás és változtatás.

Emberi tevékenység okozta változások. (természettudományos kompetencia).

Kommunikációs rendszerek

A hír, a jel, a jelrendszer és az információs fogalmak használata.

Az információtárolás és továbbítás eszközeinek megismerése, gyakorlati működtetésük.

Logikus, algoritmikus gondolkodás használata.

Technikatörténeti érdekességek megismerése.

Egyszerű axonomatikus és vetületi rajzok készítése és olvasása.

Különféle kommunikációs helyzetekben szóban, írásban, rajzban kommunikáljon. (anyanyelvi kommunikáció).

A jelek világa. Jelrendszer és információ. Az információ felismerése, visszakeresése, értékelése. (digitális kompetencia)

Számítógépes kapcsolatok. Technikatörténeti példák.

Műszaki kommunikáció.

Anyagok és átalakításuk

További tapasztalatok szerzése a természeti (fa) és feldolgozott (átalakított) anyagok tulajdonságairól.

A faanyagok szerkezetének vizsgálata. A műanyagok gyártása, csoportosítása, vizsgálata.

Az anyagok feldolgozása

Jellemző tulajdonságok kiemelése a feladat megoldásához kapcsolódóan. A rendeltetésnek, a formának, az anyagnak, valamint a készítési eljárásnak megfelelő megoldás kiválasztása.

Anyagkiválasztás, tulajdonság és funkció összefüggései alapján. Az előnyök és a hátrányok mérlegelése.

Gazdaságos, környezetkímélő tevékenységsor tervezése és alkalmazása. A munkavégzéshez szükséges elemi közügyesség és eszközhasználati jártasság.

Anyagminőség iránti érzék, formaérzék. Felelős alkotói és befogadói magatartás.

Az anyagok tulajdonságai.

Az anyagok fizikai vizsgálata.

Az anyagvizsgálatok elemi módszereinek célszerű megválasztása.

Az anyagok kiválasztása.

Anyagok alakítása, kéziszerszámok kezelése. Az anyagok feldolgozásához szükséges szerszámok és eszközök balesetmentes használata.

A hatékony, önálló tanulás kitartó tanulást feltételez, (hatékony, önálló tanulás).

Tervezés, építés

Tervezés, a megoldáshoz vezető út kitalálása. Egy adott terv megoldása. Technikai összefüggések meglátása az ábrákról. 2-3 lépésű technológiai terv írása. A terv bemutatása, indoklása szóban. A terv funkcionális és formai megfelelésének megállapítása. Felelős alkotói és befogadói magatartás.

Technikai problémák megfogalmazása szóban. Tervezés vázlatrajz készítése. A feladat megoldásának algoritmusát a tervezéstől a megvalósulásig.

Mérés, műszaki ábrázolás

Mérési eredmények feljegyzése, leolvasása a rajzos ábrákról. A mérési pontosság jelentősége a technikában. Gyakorlottság a hosszúság becslésében, mérés cm pontossággal. A méretmegadás helyes alkalmazása. Tárgyak felismerése vetületek alapján. Egyszerű műszaki rajz készítése a műveleti algoritmus betartásával. Rajzeszközök gyakorlott, szakszerű használata.

A mérés pontossága, méretarányok.

Méretmegadás

Rajzolás. Vetületi ábra értelmezése. Vetületi ábrázolás, axometria.

Műszaki rajzi szabályok.

Épített tér és környezet

Épített tér és környezet modellezése, a szerkezet, a funkció és a méretük szempontjából. Az alkotás folyamatának megtervezése. A lényeges jegyek felismerése modellalkotás kapcsán. Anyag, forma, stabilitás, egyensúly és elrendezés alkalmazása. Az emberi szükségletek és igények megfigyelése, vizsgálata, tapasztalati megismerése. Építőipari szakmák.

Az épített tér és környezet optimális kialakítása. A házépítés menete. A lakás jellemzői, funkció, belső terei, a részek kapcsolatai. A lakás és környezete. Energiatakarékos lakások.

Kritikus és kíváncsi attitűd kialakítása. (természettudományos kompetencia).

Gép mint technikai rendszer

Szöveges feladatok értelmezése. Technikai problémák felismerése és megfogalmazása. Logikai áramkörök értelmezése és építése.

Az elméleti és gyakorlati feladatok összekapcsolása. Kapcsolás modellezése.

Utasítást közvetítő áramkörök.

Gyakorlatias módon tudja tudását alkalmazni új berendezések megismerésében és működtetésében. (természettudományos kompetencia).

A közlekedési eszközök fejlődése.

A közúti közlekedés kialakulása.

Biztonságos közlekedés.

Kerékpáros közlekedés. A kerékpár biztonsági felszerelése.

Felelősség a közlekedésben.

Közlekedési ismeretek

A szárazföldi közlekedés története és a közlekedési eszközök fejlődése. Gyalogos közlekedés. Közlekedési szabályok, szabályismeret, kerékpáros közlekedés. Segítségnyújtás közlekedési baleset esetén.

A közlekedéssel kapcsolatos helyes magatartási szabályok alkalmazása.

Gyermek a családban.

(Személyes kompetencia.)

A harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételei, a közjó iránti elkötelezettség és tevékenység (szociális és állampolgári kompetencia).

Életvitel, háztartás

A család egészsége.

Családi szerepek bemutatása.

A tisztaság az egészséges élet alapfeltétele.

Személyi higiéné a kamaszkorban, következetes és rendszeres testápolás fontossága. A probléma felismerése az egyéni, a családi és az iskolai környezetben. Különös tekintettel az emberi szervezetet károsító anyagokkal való kapcsolatba kerülés lehetőségére. (például: legális és illegális drogok, alkohol, cigaretta).

A lakás – lakókörnyezet

A környezetalakítás fontossága. Összefüggés a

A lakás funkciói szerkezete és térszükséglete. Az

környezet és a közérzet között. Kiegyensúlyozott, harmonikus környezet kialakítása, ápolása és karbantartása. Gazdaságos munkavégzés észszerű környezetben. Az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékek.

ergonómia figyelembevétele.
A korszerű lakás berendezése.
A lakás és az iskola otthonossá tétele.
A lakás berendezésének, rendeltetésének igénye (személyes kompetencia).

Konyhatechnológia

A kornak megfelelő, energiát és tápanyagot tartalmazó táplálékok.
A tápanyagszükséglet, az energiaszükséglet és az életmód összefüggései. Egészséges tápanyagarányok és étrend.

Egészséges táplálkozás.
Egyszerű konyhatechnikai eszközök, egyszerűbb gépek használata. Étkezési gyakorlatok. Terítés és tálalás szabályai

Ruházkodás

Hagyományos és korszerű textilkészítési eljárások.
A ruhaneműk célszerű használata és egyszerű ápolása.

Egyszerű textilmegmunkálás, díszítés és munkaeszközei.
Textíliák javítása, ápolása.

Munkaszervezés

A háztartási munkafolyamat megfigyelése, elemzése. A háztartás irányításának feladatai. Környezettudatos beállítottság.

A háztartási munkák. Háztartási munkamegosztás.
A háztartási hulladékok szelektív gyűjtése.
Rendszeret. (személyes kompetencia).

Gazdálkodás

A család gazdálkodásának belső összefüggései. A takarékoság jelentősége a mindennapi életben.
Elemi tájékozottság a családi alapellátáshoz tartozó termékek áráról. A zsebpénzzel való gazdálkodás.

A családi gazdálkodás. A bevétel és kiadás tervezési módjai. Állandó, alkalmi és változó kiadások. Tudatos fogyasztás. Zsebpénz.

Kertgazdálkodás alapjai

Az otthon és az iskolát díszítő növények ápolása.
Szobanövények szaporítása.
Palántanevelés, ápolási munkák.
Vegyszer nélküli növényvédelem bemutatása.
Környezetvédelem jelentősége életünkben.

Szobanövények gondozása, ápolása.
Zöldségfélék szaporítása, növényvédelem.

Fogalmak

Ember és környezete: természeti folyamatok, a természet törvényei, természetes rendszerek, mesterséges rendszerek, energia.

Kommunikációs rendszerek: hír, jel, jelrendszer, információ, információ-tárolás, információ-továbbítás, műszaki kommunikáció, axonometrikus rajz, vetületi rajz.

Anyagok és átalakításuk: A fa tulajdonságai, hajlíthatóság, szilárdság, forgácsolhatóság, keménység, anyagkiválasztás, a fa szerkezete, fahibák, a fa betegségei, fapótlók, műanyagok, hőre lágyuló műanyagok, hőre keményedő műanyagok, műanyagok gyártása, technikai rendszer.

Tervezés, építés: tervezés, vázlatrajz, algoritmus, méretarányok, műszaki rajz szabványai, méretmegadás, vetületi ábrázolás, axonometria.

Épített tér és környezet: szerkezet, funkció, modellalkotás, makett, modell, házépítés, lakás funkciói, a lakásbelső terei, energiatakarékosság, stabilitás, egyensúly, elrendezés, építőipari szakmák. Gép mint technikai rendszer, logikai áramkörök, utasítást közvetítő áramkörök.

Közlekedési ismeretek: szárazföldi közlekedés története, közlekedési eszközök fejlődése, kerékpár működése, biztonságos közlekedés, a kerékpár biztonsági felszerelése, balesetmegelőzés, segítségnyújtás.

Életvitel, háztartástan: személyi higiéné, testápolás, a szervezetet károsító anyagok: drogok, alkohol, cigaretta, a lakás funkciói, a lakás szerkezete, a lakás térszükséglete, ergonómia, közérzet, harmonikus környezet, konyhatechnológia, konyhatechnikai műveletek, tápanyagok, táplálékok, tápanyagok, ételkészítési eljárások, étrend, konyhatechnikai eszközök, esztétikus terítés szabályai, tálalás szabályai, textilkészítési eljárások, ruhaneműk gondozása, textilmegmunkálás, öltésfajták, varrás, hímzés, háztartási munkák, háztartás irányítása, háztartási munkamegosztás, szelektív hulladékgyűjtés, családi gazdálkodás, takarékoság bevétel, kiadás, állandó kiadások, alkalmi kiadások, változó kiadások alapellátás, zsebpénz.

Kertgazdálkodás alapjai: növények ápolása, palántanevelés, zöldnövények szaporítása, növényvédelem, vegyszer nélküli növényvédelem, környezetvédelem.

A továbbhaladás feltételei

A természet törvényeinek ismerete, gazdálkodás a természeti erőforrásokkal. Az információtárolás és továbbítás eszközeinek használata. A munkavégzéshez szükséges anyagok, az átalakításhoz szükséges szerszámok és gépek kiválasztása, balesetmentes és szakszerű használata. Mérés milliméter pontossággal. Egyszerű műszaki rajzok készítése. Tárgyak felismerése vetületek alapján. A makett és a modell szerepe. Logikai áramkörök értelmezése. A biztonságos közlekedés alkalmazása. A kerékpáros közlekedés szabályai. Az egészséges életmód ismeretei. Az emberi szervezetet károsító anyagok elkerülési módjai. Egyszerű háztartási munkák gyakorlati végzése. Családi gazdálkodás összefüggései. A takarékoskodás lehetőségei, tudatos fogyasztás.

7. évfolyam

Belépő tevékenységformák

Az ember és környezete

Az energia jelentőségének felismerése. A természet változásai, amelyek természeti folyamatok során mennek végbe. Energia a természetben. Az energia felhasználása a különböző korokban. Az energia átalakítások környezeti problémái. Cselekedeteink irányítása az ember és a rajta kívüli természeti világ közt lezajló folyamatokkal kapcsolatban. (természettudományos kompetencia).

Kommunikációs rendszerek

Helyes és kreatív nyelvhasználat. (anyanyelvi kommunikáció).

Az információátadás folyamata. Információforrás, átalakító (kódoló), továbbító, visszaalakító, információnyelő, tárolók működése. A számítógép mint információtovábbító és átalakító rendszer. A számítógép szerkezete, működése. Különböző számítógépes alkalmazások. A számítógépes hálózatok sokrétű felhasználása.

Kommunikáció és hálózati együttműködő az interneten keresztül. (digitális kompetencia).

Műszaki kommunikáció. Metszeti ábrázolás alkalmazása. A metszet képzése, teljesmetszet, félmetszet, kitörés. Az elképzések, élmények és érzések kreatív kifejezése. (esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség).

Anyagok és átalakításuk

Anyagok és energia. Összetétel – szerkezet – tulajdonság – funkció gondolatlánc. A fémek technológiai tulajdonságai és alkalmazásai. Az egyes anyagokhoz kapcsolódó technikatörténeti vonatkozások. Az anyagok helyettesíthetősége és cserélhetősége. A környezetszennyező anyagok újrahasznosítása.

Képes mozgósítani a műszaki műveltségét a munkában, a hétköznapi életben. (természettudományos kompetencia).

Tervezés, építés

A gép mint technikai rendszer.

A gépek szerepe az ember életében.

Tartalom

Energiaforrások:
megújuló energiaforrások: a napsugárzás, a víz energiája, az ár-apály energia, geotermikus energia;
ásványi energiaforrások: a kőszén, a kőolaj és a földgáz.
Az energia előállítása és felhasználása.
Az erőművek működése. Az erőművek és a bányászat környezetkárosító hatásai. Környezetkímélő technológiák. Alkalmazni tudja az alapvető matematikai elveket, folyamatokat az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában (matematikai kompetencia).

Szövegértés. (anyanyelvi kommunikáció).

Információadás.

A számítógép szerkezete és működései.

A számítógép alkalmazásának lehetőségei.

A műszaki rajz kommunikációja.

Egyszerű metszeti ábrázolás.

Anyagforrások. Energiahordozó ásványok. Az anyag sokoldalú felhasználása. Tulajdonság és felhasználás.

Anyagvizsgálatok. A fémek előállítása.

Követni, értékelni tudja az érvek láncolatát.

(matematikai kompetencia).

A fenntartható fejlődés formálása, egyéni és közösségi felelősség. (természettudományos kompetencia).

A gépek környezetünkben. Az ember és a gép kapcsolata. A gépek működése. A géprendszerek és

A gépek és a géprendszerek fejlődése. A gépek általános jellemzői.

A kerékpár történeti fejlődése. A kerékpár mint összetett gép. Erőgépek. Fejlesztés, szabadság. Saját tanulási stratégia kialakítása, a motiváció folyamatos fenntartása, a figyelem összpontosítása. (hatékony, önálló tanulás).

Közlekedés ismeretek

A magyarok szerepe és jelentősége a közlekedés fejlesztésében és fejlődésében. A közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés szabályai. A kerékpáros közlekedés szabályainak kiterjesztése. A környezetvédelem szerepe a közlekedésben.

Életvitel, háztartás

A család egészsége

Személyi higiéné a pubertás korban, egészségromító hatások elemzése. Felelősségvállalás, segítőkészség, alkalmazkodás a családban (személyes kompetencia).

A tiszta öltözet és a környezeti tisztaság figyelembevétel. Környezethigiéné a lakóhelyen, a lakásban és az iskolában. A veszélyek felismerése, a káros szenvedélyek: például az alkohol, a cigaretta, a legális és illegális drogokkal kapcsolatban. A szabadidő hasznos eltöltésére irányuló programok szervezése. Az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényezők felismerése, a veszélyhelyzetek kialakulásában, kialakításában (pl. tűz, gáz, stb.) (személyes kompetencia).

Táplálkozás és konyhatechnikai eljárások

Az egészséges táplálkozás szabályai, a korosztálynak, az évszakoknak, a megterhelésnek és a személyi adottságoknak megfelelően. Tápanyagaink közelebbről. Az ételkészítés alapelemei. Konyhatechnikai eljárások: előkészítő, elkészítő és kiegészítő műveletek. Ételsor tervezése. Az ételkészítés helyre és eszközei. Élelmiszervásárolási szempontok: ár és minőség összevetése.

A lakókörnyezet tervezése

Közművesítés tervezése.

A lakás villany-, víz- és földgáz vezetékeinek megkülönböztetése. A lakás különböző helyiségeinek kialakítása.

A lakás ésszerű és ötletes berendezése. Az átlagos háztartás gépeinek szakszerű, energiatakarékos működtetése.

Ruházkodás

A textíliák alapanyaga, a természetes és mesterséges alapanyagú textíliák megkülönböztetése. A textíliák csoportosítása, felhasználása.

A ruházat gondozása, javítása: A varrógép használata és karbantartása.

Háztartási munkák

A háztartási munkák megszervezésének célszerű módja. Munkafolyamatok megfigyelése, elemzése (idő

részeik. Gépegységek tervezése és modellezése.

Mechanikai transzformátorok, egyszerű mechanizmusok tervezése és modellezése. A kerékpár szerkezetének tanulmányozása. A dugattyús gőzgép működése.

Az emberi vágyak és szükségletek kielégítése érdekében történő alkalmazások (műszaki kompetencia).

Magyarok a közlekedésért. Közlekedéstörténet.

A közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés rendszere.

A kerékpáros közlekedés. A közlekedési eszközök környezetkímélő használata.

A közlekedési helyzetek és veszélyhelyzetek gyors felismerése és elhárítása (személyes kompetencia).

Következetes testápolás, tudatos higiénés magatartás. Környezeti tisztaság.

Környezethigiénia. Káros szenvedélyek veszélyei.

Egészséges táplálkozás szabályai.

A szabadidő hasznos eltöltése.

Katasztrófavédelem. Konfliktusokat meg tud oldani. (szociális és állampolgári kompetencia).

Anyag-átalakítások a konyhában. Tápanyagaink (teljes értékű és nem teljes értékű) Tápanyagtartalom.

Komplettálás. Konyhatechnikai eljárások.

Konyhaeszközök és gépek használata. Az élelmiszerek tárolása.

Az infrastruktúra elemei.

A lakás energiaellátása.

Energiatakarékos világítás és fűtés.

Megfelelő hőszigetelés.

Textíliák alapanyaga.

Varrási gyakorlatok varrógéppel.

Napi, heti és havi munka tervezése. (pl.: nagytakarítás szervezési feladatai).

és út mérése). Tisztítási és mosási eljárások alkalmazása, (a mosó- és tisztítószerek használati utasításainak figyelembevételével). Vendéglátás tervezése és gyakorlati szervezése. A háztartási balesetek okai, és megelőzésük módjai. (személyes kompetencia).

Tisztítás, mosás.

Vendéglátás.

Gazdálkodás

Költségvetés készítése. A piaci kínálat megítélése és minősítése. Ésszerű döntéshozatal az árak és a minőség összehasonlítása alapján. A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeinek kihasználása.

Költségvetés készítése.

Piac és kereskedelmi szolgáltató környezet, a piaci árak összehasonlítása. Termékelemzés.

Fogyasztói érdekvédelem.

A pénz világában való tájékozódás.

(kezdeményezőképesség és váll. kompetencia).

Kertgazdálkodási alapjai

Növények szerepe az éltünkben. Életmódjukban a természet tisztelte váljék meghatározóvá.

Növényzaporítás, növénytermesztés, növényápolás.

Kerti és szobanövények gondozása.

Pályaorientáció

Egyes foglalkozások és képességek összevetése. Személyes igények meghatározása. Az ismeretek, tapasztalatok, élmények hatása a pályacélok kitűzésében. A tanulás szerepe a sikerben. Önmegismerő képesség, önbizalom, önbecsülés, ambíció kialakítása. (személyes kompetencia).

Az eredményes munkavégzés összetevői.

Pályaválasztási alapfogalmak összegyűjtése.

Pályaismeret.

Fogalmak

Az ember és környezete: energiaforrások, napsugárzás, a víz energiája, ár-apály energia, geotermikus energia, ásványi erőforrások, kőszén, kőolaj, földgáz.

Kommunikációs rendszerek: információs rendszerek, információforrás, kódolás, információs csatorna, információátvitel, műszaki rajz kommunikációja.

Anyagok és átalakításuk: technológia, technológiai átalakítás, anyagtudomány, anyagforrások, az anyag szerkezete, helyettesíthetőség, cserélhetőség, energiahordozók, állapotmegóvás, anyagvizsgálatok, szakító, hajlító, nyíró- és fásztó vizsgálatok.

Tervezés, építés: erőgépek, gépek, géprendszerek, munkagép, közlőmű, mechanikai transzformátorok, egyszerű mechanizmusok, gépelemek, kerékpár szerkezete, karbantartása, dugattyús gőzgép.

Közlekedési ismeretek: közlekedéstörténet, közúti, légi, vízi és vasúti közlekedés rendszere, úthálózat, vasúthálózat, kerékpáros magatartás.

Életvitel, háztartástan: tisztaság, ápoltság, öltözködés szabályai, személyi higiéné, környezet-higiéné, káros szenvedélyek, alkohol, cigaretta, legális és illegális drogok, szabadidő, tápanyagok, teljes értékű tápanyag, nem teljes értékű tápanyag, tápanyag tartalom, ételmszer-alapanyagok, komplettálás, konyhatechnikai eljárások (előkészítő, elkészítő, kiegészítő műveletek), ételkészítés, ételsor, fogyasztói érdekvédelem, közművesítés, energiatakarékos világítás és fűtés, hőszigetelés, infrastruktúra, energiatakarékosság, háztartási munkák tervezése, textíliák, varrógép, napi,- heti és havi munka, tisztítás, mosás, idő és út mérése, vendéglátás, piaci árak, háztartási jövedelmek, háztartások kiadásai, takarékoság, fogyasztói érdekvédelem.

Kertgazdálkodás alapjai: talajvizsgálatok, tápanyag-utánpótlás, tápanyagfajták, vízgazdálkodás, növényzaporítás, növénytermesztés, növényápolás.

Pályaorientáció: önismeret, pályaismeret, foglalkozási ágak, pályaelképzelés, érdeklődési területek.

A továbbhaladás feltételei

A technika társadalomra és természetre gyakorolt hatásainak vizsgálata. Véleményalkotás a fenntartható fejlődésről. A lehetséges környezetkímélő nyersanyag és energiaforrások bemutatása és elemzése a felhasználhatóság szempontjából. Információs rendszerek és csatornák, információ átadás továbbítás, tárolás. A számítógép szerkezete, működése. Egy konkrét egyszerű gyártási folyamat bemutatása. Az erőműtípusok egyszerű összehasonlítása. Az alternatív energiaforrások és a környezetkímélő technológiák áttekintése. Gépek működésének bemutatása, modellezése. A gépek általános jellemzőinek ismerete. Erőgépek működése. Jelentős magyar és külföldi találmányok és feltalálók azonosítása. A közúti, a légi, a vízi, a vasúti közlekedés rendszereinek elemzése. Kultúrált közlekedési magatartása alkalmazása. A

korszerű táplálkozás módszereinek használata. Korszerű ételsor önálló összeállítása. Egyszerű háztartási gépek használata. Az infrastruktúra elemeinek ismerete. A fogyasztói érdekvédelem lehetőségeinek felismerése (reklamációk, fogyasztói jogok). A takarékoság alkalmazása. A piaci kínálat megítélése és minősítése. A növények gondozása, ápolása. Pályaválasztási alapfogalmak gyűjtése.

8. évfolyam

Belépő tevékenységek

Ember környezete

Anyag és energia

A villamos energia.

Energia az életünkben. Az emberiség energiaigénye és az ezzel kapcsolatos környezeti problémák.

Az elektromos áram útjának bemutatása az erőműtől a fogyasztókig.

A lakás villamos berendezéseinek helyes használata.

Mit kell tenni áramütés esetén?

A technikai újdonságok befogadása.

Tudományos elméletek szerepének megértése. (természettudományos kompetencia).

Energia és környezet

A természet kizsákmányolása a fenntartható fejlődés.

Környezetkímélő energiaforrások. A napenergia közvetlen felhasználása.

Képes indokolni az eredményeket. (matematikai kompetencia).

Korszerű épületek

Hagyományos és modern irányzatok az építészetben. A modern építészet anyagának felhasználása.

A hagyományos építőanyagok alkalmazása. A települések alapjellemezője. Épületek és építmények környezeti kapcsolatai.

Véleményalkotás az építészeti, esztétikai környezetszennyezésről. Az épített környezet és életvitel kapcsolata.

Befogadóképesség, önkifejezési képesség kialakítása a tervezés folyamatában. (személyes kompetencia).

Tervezés, építés

Az irányítás célja, alapjellemezői.

Az irányítás formái: vezérlés és szabályozás. Vezérlés: kézi vezérlés, programvezérlés.

Szabályozás: kézi és önműködő.

Vezérlések és szabályozások a gyakorlatban

A vezérlés és szabályozás fogalmának elmélyítése, pl. programkapcsolós áramkörök tervezésével.

A korszerű technológiák összehasonlítása és a közös vonások kiemelése.

Kritikus és kíváncsi attitűd a biztonság és a fenntartható fejlődés tisztelete. (természettudományos kompetencia).

Közművek létrehozása és működtetése

Különböző korok vízvezeték és fűtés- rendszereinek, összehasonlítása.

A víz útja. Korszerű vízvezetés, csatornázás.

Nagyüzemi szennyvíztisztítás. Az egyedi, villamos,

Tartalom

Energia felhasználás története.

Villamos energia rendszerek. A villamos energia előállítása és hasznosítása. A lakás elektromos hálózata:

fogyasztórendszer. Az elektromos áram veszélyei.

Villamos berendezések a lakásban.

Technológiák előnyei (természettudományos kompetencia).

Az erőművek környezeti hatásai. Alternatív energiaforrások. A napenergia.

Pozitív attitűd az igazság tiszteletén és azon törekvésen alapszik, hogy a dolgok logikus okát és érvényességét keressük. (matematikai kompetencia).

A modern építészet anyagai. Építőanyagok, szerkezeti anyagok. A lakóházak építése. Lakóépületek, középületek. A magyar népi építészet. A háztípusok fő jellemzője.

Tudományos és technológiai fejlődés hatása magunkra, családjunkra, társadalomra gyakorolt hatása. (természettudományi kompetencia).

A gépek irányítása. Önműködő rendszerek. A vezérlés és a szabályozás lényege, alkalmazása. Számítógépes irányítás. Robotok.

Vízvezető rendszer. A vízművek és szolgáltatásaik. A települések és a lakóépületek víz és csatornahálózata. A közlekedő edények elvén alapuló modellek építése.

Fűtési rendszerek. A lakás fűtése. Energiatakarékosság és a környezet megóvása.

földgáz, városi gáz, központi fűtés, távfűtés, napenergia felhasználásának összehasonlítása. Hőközpontok, fűtőművek, fűtőerőművek szerepe a távfűtésben. Energiatakarékossági lehetőségek a háztartásban. Döntéshozatal értékekkel, erkölcsi kérdésekkel, kultúrával kapcsolatban. (természettudományos kompetencia).

Kommunikációs rendszerek

Kritikus és pítő jellegű párbeszédre való törekvés, a mások megismerésének igénye, a pozitív attitűd kialakítása (anyanyelvi kommunikáció). Információk megkeresése, összegyűjtése. (anyanyelvi kommunikáció).
Az információs rendszerek működése. Az információátvitel és továbbítás technikája. Mágneses adattároló eszközök. (hajlékonylemez tárolók). Optikai adattároló rendszerek. (CD/DVD lejátszók) Multimédia alkalmazási lehetőségek.
Információs hálózatok terjedése: műholdas műsorsugárzás, mobiltelefonok. Számítógépes hálózatok, az internet használata. Az információs társadalom technológiáinak magabiztos és kritikus használata. (digitális kompetencia).
Műszaki ábrázolás készítése (jelképes és metszeti ábrázolás).

Biztonságkultúra

Az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényezők felismerése.
Az egyén felelőssége a vészhelyzetek kialakulásában, kialakításában.

Közlekedési ismeretek

A motorizáció előnyeinek, hátrányainak és veszélyeinek felismerése, azonosítása.
A gépkocsi és a motorkerékpár működésének tanulmányozása.
A közvetlen lakókörnyezet közlekedési szerkezetének tanulmányozása.
A közúti közlekedés szabályainak és pozitív magatartásformáinak tudatosítása.
Önvédelmi képesség kialakítása a közlekedésben. (személyes kompetencia).

Életvitel, háztartásban

Élet a családban

A felnőtté érés folyamata. Szeretetteljes kapcsolat a szülőkkel, testvérekkel. Megfelelő baráti kör megválasztása,- az alkalmazkodóképesség jelentősége. Az egészségi állapotot befolyásoló tényezők. Egészséges táplálkozás. Anyagcsere és tápanyagok. Teljes és nem teljes értékű fehérjék szerepe a táplálkozásban. Sav-lúg egyensúly biztosítása az étrendünkben. A káros szenvedélyek veszélyei. A dohányzás és az alkohol káros hatásai. Az alkohol útja a szervezetben. A kábítószer – fogyasztás veszélyei: egészségügyi és társadalmi veszélyek. Szabadidő hasznos eltöltése.
Együttműködési, kapcsolatteremtő képesség, kötelességtudat a családban, az iskolában (személyes

Különböző típusú szövegek megkülönböztetése, (anyanyelvi kommunikáció).

Korszerű információs rendszerek. Az információ tárolása és továbbítása. Mágneses és optikai adattárolók. Multimédia. Információs hálózatok. Számítógépes hálózatok.
Információ-tárolás, kezelés, az internet kínálta lehetőségek használata, kihasználása (digitális kompetencia).
Műszaki ábrázolás.

Katasztrófavédelem (tűz és polgári védelem), tervezés, megelőzés, beavatkozás, értékelés.

A közlekedés káros környezeti hatásai, pl. levegőszennyezés, zajártalom.
A gépjárművek szerkezete, története. A városi és a vidéki közlekedés.
A közúti közlekedés szabályai. Milyen lesz a jövő hazai közlekedése?

A jó családi környezet.
Az egészségmegőrzés kultúrája.
Egészséges táplálkozás fontossága.
Helyes napirend és életmód kialakítása.
Káros szenvedélyek veszélyei.
Az egészséges és kultúrált életmódra nevelés, (személyes kompetencia).
Normatudat, a viselkedési és az általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése (szociális és állampolgári kompetencia).

kompetencia).

Konyhatechnikai eljárások

Élelmiszerek tartósítása. A tartósítás célja. Nagyüzemi és házi körülmények között alkalmazható élelmiszertartósító eljárások: szárítás, hőkezelés, soványítás, hűtés, fagyasztás, mélyhűtés, pácolás, füstölés. Étrend, heti étrend tervezése. Az ételkészítés és az évszak összehangolása. Átgondolt vásárlási szempontok. Az élelmiszerek tárolása.

Étrend tervezése.
Élelmiszerek tartósítása, tartósítási módok.
Egészségügyi és takarékosági szempontok.
Minőség és biztonság.
Fogyasztóvédelem.

Lakás, lakókörnyezet

Energiamegtakarítási lehetőségek a háztartásban. A háztartás gépeinek üzemeltetése, csoportosítása. Érintésvédelem. Környezetkímélő szemétkézelési eljárások.

Energiafelhasználás arányai a háztartásban.
A háztartás gépesítése. Szemét és hulladékgyűjtés, tárolás és ártalmatlanítás.

Ruházkodás

A textíliák alapanyaga. Textíliák megkülönböztetése. (gyapjú, gyapot, műszál). A piaci készlet kritikus megítélésé, minősítése. Alkalmi, az egyéniséghez illő öltözék összeállítás. Fogékonyág az izléses öltözködés kiválasztásában. Ruházat ápolása, gondozása és egyszerű javítása.

Textil anyagismeret.
Személyiségnek, egyéni stílusnak megfelelő öltözködés.

Ruházat gondozása.

Munkaszervezés

A háztartás irányítása, munkamegosztás a családban. A munkahely kialakításának ergonómiája. Környezetbarát munkavégzés.

A munkafolyamat elemzése.
A háztartási munka hatékonysága.
A háztartás és a ház körüli munkákban való részvétel (személyes kompetencia).
A vásárlás szokásainak, mintáinak, készségeinek, ismereteinek készletei. (személyes kompetencia).

Gazdálkodás

A háztartási jövedelmek összetétele, eredete. Pénzgazdálkodás tervezése, költségvetés készítés. Takarékosági lehetőségek, (a pénzzel a munkával, az idővel) és takarékosági formák a háztartásban. A fogyasztói érdekvédelem érvényesítése a gyakorlatban. Családi gazdálkodási modellek készítése. Háztartási napló vezetése.

A család pénzgazdálkodása, a családi jövedelem kezelése. Takarékosági lehetőségek, takarékosági formák a háztartásban. A fogyasztói társadalom és a reklám. Termék és termékszerkezet. Beruházás, befektetés, haszon. Háztartási napló. Gazdasági lehetőségek felismerése és kialakítása (kezdeményszerzőképesség és vállalkozási kompetencia).

Kertgazdálkodás alapjai

A környezetbarát és környezetkárosító tevékenységek, anyagok felismerése. A lakókörnyezetben élő növények ápolása, gondozása.

Növényvédelem.
Növények ápolása, gondozása. Termesztési rendszerek.

Pályaorientáció

A személyes igények meghatározása. Önjellemzés megadott szempontok szerint. Önismeret összekapcsolása a pályaismerettel. Átfogó kép nyújtása a munka világáról. Pályák, szakmák, foglalkozási ágak. A tanulás szerepe a sikerben. Az ismeretek, tapasztalatok, élmények hatása a pályacélok kitűzésében. A folyamatos fejlődés lehetősége és szükségessége. Ismerje készségeinek és tudásának erős és gyenge pontjait. (hatékony, önálló tanulás). Önfejlesztő képesség (szervező kezdeményező,

Személyes igények, önismeret. A munka világa, pályaismeret, munkaerőpiac. Pályaártalmak. A tanulás szerepe. Folyamatos fejlődés. Álláskezelési technikák.

kommunikációs, akaraterő fejlesztése, felelősségtudat) kialakítása. (személyes kompetencia).

Fogalmak

Ember és környezete: villamos energia rendszerek, villamos energiahálózat, villanyáram, biztosíték, érintésvédelem, fázisvezeték, fogyasztó, a lakás elektromos hálózata fosszilis energiahordozók, földelés védőföldelés, környezetkímélő energiaforrások, környezetszennyezés, központi energia-elosztó, nagyfeszültség, napelem, napenergia névleges teljesítmény, nullavezeték, szállítás, szerkezeti anyag, szigetelés, kettős szigetelés, törpefeszültség, távvezeték, transzformátor, alternatív energiaforrások.

Tervezés, építés: a modern építések anyagai, építőanyagok, szerkezeti anyagok, háztípusok, középületek. Önműködő rendszerek, vezérlés, szabályozás, visszacsatolás, jelfogós áramkör, CNC (computer numerical control), robotok, közművek, víztározó, víztorony, vízvezetékrendszer, csatornázás, fűtési rendszer, egyedi fűtés, villamos fűtés, földgáz fűtés, városi gáz fűtés, távfűtés, napenergia, fűtő-erőmű, hőközpont, termelési rendszerek, napenergia.

Kommunikációs rendszerek: információs rendszerek, információátvitel, információ továbbítás, mágneses adattároló, optikai adattároló, CD lejátszók, multimédia, információs hálózatok, műholdas műsorsugárzás, mobiltelefonok, számítógépes hálózatok, internet jelképes, ábrázolás, metszeti ábrázolás, műszaki ábrázolás.

Biztonságkultúra: katasztrófavédelem (tűz- és polgári védelem), tervezés, megelőzés, beavatkozás, értékelés.

Közlekedési ismeretek: gépjármű, levegőszennyezés, ózonlyuk, zajártalom, üvegházhatás, elsősegélynyújtás.

Életvitel, háztartástan: családi hagyományok, családtörténet, szabadidő, káros szenvedélyek: dohányzás, alkohol, kábítószer-fogyasztás, táplálkozási szokások, étrend, tartósítás, nagyüzemi tartósítás, egyéni tartósítás, szárítás, hőkezelés, savanyítás, hűtés, fagyasztás, mélyhűtés, pácolás, füstölés, fogyasztóvédelem, anyagcsere, sav-lúg egyensúly, élelmiszerek tárolása, energia-megtakarítás, háztartásókonómia, háztartási gépek, ergonómia, reklám, textíliák alapanyaga, gyapjú, gyapot, műszál, piaci kínálat, öltözködés, ruházat ápolása, ruházat gondozása, ruházat javítása, háztartási munka hatékonysága, költségvetés, termék, termékszerkezet, költség, források, elosztás, befektetés, haszon, háztartási napló, növényvédelem, természetesi rendszerek.

Pályaorientáció: önismeret, pályaismeret, pályáértékelés, munkaerőpiac, foglalkozási ágak, személyes igények, munka világa, pályázatok, önjellemzés.

A továbbhaladás feltételei

A villamos áram útjának ismerete az erőműtől a fogyasztóig. A lakás villamos berendezéseinek ismerete és helyes használata. Alapvető balesetvédelmi és érintésvédelmi ismeretek. A vezérlés és szabályzás megismerése, áramkörök készítése. A közművek (vízvezeték és fűtésrendszere) működésének ismerete. Ismerje az információs rendszereket. A fenntartható fejlődés problémájának megismerése. Ismerje a katasztrófavédelem feladatait. A közlekedési helyzetek helyes megítélése, a veszélyhelyzetek gyors felismerés és elhárítása. Tudja az egészséget fenyegető veszélyeket elkerülni, különös tekintettel a dohányzás, az alkohol és a kábítószer-fogyasztás veszélyeire. Ismerje az egészséges táplálkozás szabályait. Tudja a takarékoság lehetőségeit a háztartásban. Ismerje a fogyasztói érdekvédelem érvényesítését a gyakorlatban. Ismerje a katasztrófavédelem feladatait.

Szempontok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

A technika és életvitel tantárgy ismeretanyaga elméleti és gyakorlati jellegű ismeretek ötvözete, ezért a tantervben szereplő témák elsajátításához az elméleti tanulás mellett gyakorlati tevékenység is szükséges.

A technikai és életvitel tantárgyban az ösztönző, formáló (formatív) értékelés kap nagyobb szerepet.

Az összegző, lezáró értékelésre az oktatási folyamat egy-egy tematikus egységének vagy hosszabb szakaszának lezárásakor kerül sor, minősítő jelleggel.

A helyes értékelés első feltétele, hogy minél több megbízható, visszajelző információk birtokában kerüljön sor az értékelésre. Maga az értékelés osztályzatban kifejezve mindig pozitív legyen.

A tényszerű értékelés mellől nem hiányozhat a pontosabb, árnyaltabb szóveges minősítő értékelés sem.

Az évfolyamok témakörei egymásra épülnek. Minden évben egyre bővülő ismeretanyagot kell a diákoknak elsajátítaniuk. Ezért is fontos a meghatározott továbbhaladási feltételek teljesítése. Lényeges, hogy elméletileg megalapozott tudást alkalmazzunk a problémamegoldás, a gyakorlatok során.

Ha a diák nem ismeri például a megfelelő anyagokat, akkor nem tudja megfelelően alkalmazni a gyakorlatokban. Egy szerszám nem megfelelő használata balesetet, jobb esetben rosszul kivitelezett munkadarabot eredményez. Nagyon fontos, hogy elméletileg megalapozott tudást alkalmazzunk a problémamegoldás, a gyakorlatok során.

Az értékelés és ellenőrzés mindenkor előre megadott szempontok alapján történik.

Ajánlott szempontok a tanulók értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés eredményességének vizsgálata. Az iskola pedagógiai programjában meghatározott módon értékeljük.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt területeket, amelyekben a tanulóknak fejlődést kell elérniük. Ebben az alapvető ismeretelemek mellett olyan tanulói képességekkel összefüggő tevékenységek szerepelnek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tanulók a következő évfolyam tananyagát sikeresen elsajátíthassák.

A fejlesztendő képességek megszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, lejegyzése, rendszerezése, fogalmak felismerése, és alkalmazása, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, transzformációs képességek.
- Ismeretek és képességek alkalmazása ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek továbbfejlesztése, lényegkiemelő képesség fejlesztése, mindennapos élethelyzetekben a verbális és nonverbális közlések összhangja.
- Önálló véleményalkotás, értékelés jelenségekről, személyekről, problémákról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie.

Az értékelés főbb területei:

- a terv, elképzelés értékelése, megfeleltetése az igénynek és a lehetőségnek;
- a műszaki kommunikáció teljesítésének értékelése, rajzolvasási feladatok, műszaki rajzok;
- a munkavégzés algoritmusának elemzése;
- a terv megvalósítása anyagban, térben;
- az anyagok gazdaságos felhasználása;
- az eszköz és szerszámhasználat szakszerűsége: a tárgyak, modellek, makettek, szerkezetek és kísérletek értékelése előre megadott szempontok alapján;
- önértékelés.

A tanulók tevékenységének értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Különféle tevékenységi formákban mutatott aktivitás, a társakkal való együttműködés képessége alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Vitaszituációkban való részvétel, vitakultúra, argumentációs képesség szintjének írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

TESTNEVELÉS**6-8. évfolyam****6. évfolyam**

A Nat alapozó szakaszában a műveltségterület sportkulturális műveltségi megalapozása kap prioritást az egyéb, az iskolai tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák, képességegyüttesek megalapozása mellett. Ebben a szakaszban a bővülő ismeretek és önismeret segítségével széles alapot kap a diák személyes viszonya a mozgáskultúrához, az egészséges testmozgáshoz, tömegsportozáshoz, élsportozáshoz.

A testnevelés a nem szakrendszerű oktatásban nem játszik fő szerepet, de ahol a testnevelő tanárok vagy testnevelés szakterülettel rendelkező tanítók tanítanak az 1-4. osztályban az 5-6. osztályban, ott a helyi tanterv témákat megjelölő korrekciójával alkalmas a tantárgy a törvényben előírt célok és feladatok pedagógiai és tartalmi megvalósításra egyes területeken.

A tantárgy korosztályra lebontott céljai és feladatai

Egészségvédelem és beszédértés, beszédfejlesztés:

Az elérni kívánt célállapotban a diákok értékékként tisztelik az egészséget, örülnek az egészségességük létének. Tudatosan készülnek az ismeretterjesztés és személyes információgyűjtés, kutatómunka által közvetítetten az ártalmak, káros szenvedélyek, függőségek elleni megbízható védekezésre a sporttevékenységek által. Az adódó szituációk és a diákok igényeinek megfelelően a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel is szükséges foglalkozni. Ebben a szakaszban már integrálják és bővítik a testnevelés és sport területén szükséges, a saját nem jellegéből adódó higiéniai tudást, rutinokat.

A feladatok végrehajtása során gyűjtsenek tapasztalatokat az eltérő klimatikus viszonyok között történő sporttevékenységről. Az egészség megőrzésével kapcsolatos, már kialakult pozitív beállítódásokat, magatartási szokásokat, aktivitásokat őrizték meg, bővítsék. A prevenció mellett a relaxáció fogalmát értik meg, alkalmazzák egyszerű formákban - mindennapokban - a családdal együtt. A lehetséges urbanizációs ártalmakról vonjanak le következtetéseket, a mindennapi gyakorlatban alakuljanak ki szokások az azok elleni védekezésben. (pl. gerinctorna hosszabb komputerhasználat után, talptorna, mozgás szabad levegőn). A növekvő szervezeti igénye és a mozgásszegény életmód általánossá válása miatt a biomechanikailag helyes testtartást tartásuk fenn, tegyenek érte. A növekedés során megjelenő esetleges deformitásokat kiszűrjük után fogadják el, vegyenek aktívan részt az ellensúlyozásukban. Balesetmentesen viselkedjenek.

Beszélgessenek az egészséges életmódról szabad fogalmazásban. A tanár segítségével – a személyes méltóság fenntartása mellett – kapjanak visszacsatolást a saját testalkatukból adódó előnyökről, gyengeségekről, korlátokról. A saját higiénia mellett fordítson gondot a környezet, az öltöző, a tornaterem és a felszerelés higiénijára. A környezettudatosság közvetlen környezetet óvó higiéniai rutinja járjon együtt az épített környezet óvásával is.

Edzettség, teherbírás fejlesztése és a tanulás megtanulása kompetencia:

Készüljenek a növekvő szellemi terhelésre az erős fizikum által, a fizikai terhelhetőség fokozása mellett. Fogadják el a reális edzettségi önértékelő rendszert, az edzettségi állapot folyamatos számszerűsítését.

A keringési és légzőrendszeri működőképességben a feladatokkal érik el a magasabban szabályozott szintet. A testi fejlődés, pszichomotoros érés igen kedvező szakaszát nagyon nagyszámú variációs feladatokkal ki kell használni az órákon és az iskolai testnevelés más alkalmain. A kondíciót folyamatosan kontrollálni kell, kitartásban, erőben. A fittség és az örömteli életvitel kapcsolatát életszerűen, személyes példákkal (tanár és diákminták), egyszerű tudományos ismeretterjesztő fogalmi és képi megjelenítéssel bizonyítani szükséges. Mindezek a dicsérettel, pozitív megerősítéssel érik csak el az önkontrollra képes állapotot.

Az élsportolói és a hétköznapi edzettség közötti különbözőséget értik meg, legyenek mozgástapasztalataik és információik a témáról.

Sport- és mozgáskulturális tanulás és vállalkozói kompetencia:

Legyen maximálisan kihasználva a mozgáskoordinációs képességek fejlesztésének utolsó hatékony életkori szakasza. A mozgáskultúra ügyességi, koordinációs tartalmai igen széles skálájának gyakoroltatásával, állandóan új kihívások közvetítésével az élethossziglan tartó és bővíthető mozgásos cselekvésbiztonság, mozgáskészlet alapozódjon meg. Kapjon lehetőséget a tanuló mások tanítására, a tanultak átadására, szervezésre, segítségadásra szoros tanári kontroll mellett.

A természetes mozgásformák automatizálódjanak, a céloknak, a feladatokhoz alkalmazkodva. A korábbi koordinációs fejlesztésen túl a kinesztetikus differenciáló képesség, a gyorskoordináció és a finom koordináció kiemelten fejlesztendő. A nem (a női esztétikum, a férfias önérvényesítő és fizikai erő) és a biológiai életkor miatti kezdődő különbözőségek differenciált kezelése a mozgásos tanulás adekvát szintjein már megjelenik. A lazaságot, tágasságot állandó gyakorlással kell fenntartani. A legalább két sportági rendszer technikai-taktikai alapelemei mozgástanulásában az elsődleges a pontosság, gyakorlás, a sportági versenyformák megismerése folyamatos erős kontroll mellett. Amellett

lehetőséget kell adni a kezdeményezésnek, az önkifejezésnek a saját erősségek bemutatásában, valamint az önmegvalósításnak a jól előkészített, végig gondolt kreatív ötletek megvalósítása terén.

Pozitív személyiségfejlődés és interperszonális és szociális kompetencia:

Ebben a nagyon érzékeny, de még a pubertás előtti életkorban az egész gyermeki személyiség a szabálykövető tanulási, játék, sport és versenytapasztalatok által, a sikerélmény motivációjával, igen erős önfegyellemmel, kialakuló önértékelési gyakorlat és empatikus társas kapcsolatok jelenlétében fejlesztendő.

Együttműködésre, a különbözőség, a „nem vagyunk egyformák” elfogadására minden alkalmat meg kell ragadni. A beteg, sérült társakat segítő, elfogadó (integrációt segítő) viselkedéskultúra kapjon pozitív megerősítést. A nemi azonosságtudat kulturált megfogalmazása, a pozitív beállítódás a másik nemhez, a nemre jellemző, önbecsülést adó testkulturális készségek, képességek személyes értéként való átélése kapjon szerepet és megerősítést beszélgetésekben, szituációk elemzésekor. Támogatandó az öröm kifejezése a saját, a társ és a csoport sikere felett. Pozitív megerősítést nyerjen a kézzel fogható viselkedési változások elérése (főleg a fiúknál) a szabálykövető versenyzésben, a fiú-lány együttműködésben (pl. táncok esetén), és a gyengébb képességűek felzárkózásában, segítségével. A nyílt és kulturált kommunikáció gyakorlatát, viták, összeütközések kezelésének, konstruktív mintáit tanítani szükséges, és következetesen alkalmazni a gyakorlatban. A döntéshozatal egy-egy demokratikus formája épüljön be a gyakorlatba.

A tanulók fizikai, fitsségi mérésének rendszerét az Intézményi Minőségirányítási Program tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika

A koedukált oktatás még lehetséges, fizikailag még általában egyforma a terhelhetőség. Különbségeket kell tenni a mozgásos cselekvések tanításában a nemi szerepek és sajátosságok szerint, valamint a szocializációs folyamatokban, nevelésben a fiúk - lányok más pszichés reakciói miatt.

Módszertanilag javasolt a következetes, intenzív, jó időbeosztással szervezett tanítás. A korosztály szívesen gyakorol és a tanár szakmai, emberi tekintélyét még szinte feltétel nélkül elfogadja, nem lázad. A munkáltatás, ismételtetés és a bemutatás, a kép másolása hatékony tanulási, edzési folyamatokat váltanak ki. Megjelenik az absztrakt gondolkodás, ami kedvez a humán értékalkotó tevékenység értő elfogadásának, a gondolkodtató, szabályalkotó és önálló véleményt, öntevékenységet igénylő feladatok megoldásának. A nemzeti és egyetemes kultúra maradandó értékei iránti elkötelezettség ekkor alapozódik meg. Az ideál, a példakép iránti fogékonyság a sportkarrier felé lendítheti a tehetséges gyerekeket. Fegyelmezni következetes türelemmel, a tanulói egyéniség kimutatott tiszteletben tartása mellett, igen határozottan kell. A tanulói hierarchia, társas háló megváltoztatása nem szükséges, minden tanuló erősségeire építve és gyengeségeit javítva lehet a folyamatokat jó irányba terelni. Ha nincs helyes, konstruktív tanári konfliktuskezelési stratégia, a diákok csak erőből fognak a problémákhoz nyúlni. A tanár kiemelt felelőssége: a példamutatás a sportos életvitelben, a függőségek elhárítása területén, valamint a köznyelvben és szaknyelvben a pontos nyelvi modell bemutatása.

Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Ellenőrzési, értékelési lehetőségek	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
<p><u>Alaki képzés</u> Egyes és többes oszlop, egy - és többsoros vonal kialakítása; haladás az alaki szabályoknak megfelelően egy - és többsoros alakzatban; különböző téralakzatok kialakítása; fordulatok helyben és mozgásban az együttes osztályfoglalkoztatások tartásához; az órakezdés megszokott alaki rendjének automatikus gyakorlása; a kijelölt hely késlekedés nélküli megtalálása; az együttes mozgások vezényszavakhoz igazodó, pontos végrehajtása; táv - és térköz felvétele után annak tartása, megindulás, vonulás és megállás a tanári utasításnak megfelelő lépésrendben és ritmustartással; az óra gyakorlási rendjének betartása, egyszerűbb szervezési feladatok vállalása, együttműködés a terem rendjének</p>	<p>Az óra alaki fegyelmét minden óra végén érdemes egy-két szóval értékelni.</p> <p>Versenyegek, játékok a vezényszavak, utasítások helyes kódolása és az előhívás gyorsasága megállapítására.</p> <p>A szerek felvétele, elhelyezése idejének kontrollálása.</p>	<p>Az erős alaki, gyakorlási fegyelem megtartása az egész órán.</p> <p>A tanári utasítások maradéktalan végrehajtása.</p> <p>Az órakezdés rendjének automatikus, önkontroll szabályozta megfelelés.</p> <p>A kialakított verbális (a helyes nyelvhasználatot megkövetelve) és non verbális kommunikációs formák betartása.</p> <p>Balesetmentes, az épített környezetre, a környezeti és személyes higiéniaira és másokra való tekintettel, célszerű és figyelmes tartózkodás, közlekedés a tornatermi (udvari stb.) térben.</p>

kialakításában;		
<p><u>Hosszabb alapgimnasztika-sorok egyszerűbb alapformákból.</u> Egyszerűbb nagymozgásokkal néhány bemelegítő eljárás megismerése, alkalmazása tanári vezetéssel; 8 - 16 ütemű, több egyszerű alapformát egymásutániségben tartalmazó, mindenfajta koordinációt fejlesztő szabad -, társas -, szergyakorlatok; Aktív, dinamikus, izületi mozgékonytájak fejlesztő gyakorlatok; 4 ütemű egyidejűleg két - három alapformát tartalmazó gyakorlatok; Kondicionálás természetes módon az előző gyakorlatok által, saját testsúllyal, a mozgásoptimumra törekedve, a kitartást növelve; Megtanult gimnasztikai gyakorlatsorok bemutatása, kontrollált testtartással.</p> <p><u>A biomechanikailag helyes testtartást</u> tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése (valamint légzőgyakorlatok) a gimnasztika részeként, testtájanként végighaladva, a testtartásért felelős valamennyi izomcsoport erősítését és nyújtását szolgáló mozgásanyaggal, a tanévek során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos megtartására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illesztéssel a testnevelési óra többi eleméhez;</p> <p><u>Mászási - függeszkedési kísérletek rúdra - kötélre, mászóversenyek, mászó váltóversenyek.</u></p> <p>Fokozódó gyorsasággal mászások, versenyek függőgyakorlatok tornaszereken, természetes akadályokon; függőállásban, függésben továbbhaladás; vándormászás bordásfalon növekvő távolsággal épített és természetes környezetben. A mászás technikájának alkalmazása hosszabb úton, mint az alsó tagozatban; fel-, lemászások egy - két kötélén; vándormászó váltóversenyek; egyéni versenyek rúdon, kötélén 3 - 4 fogással; függeszkedési kísérletek egy - két kötélén.</p>	<p>A kontrollált, szép végrehajtás pozitív megerősítése, gyakori bemutatás. Az önellenőrzés érdekében (lehetőség szerint) tükör előtt végzett gyakorlás (házi feladat formájában is). Vezényszavakra való gyors reagálás kontrollja, játékok az alapformák előhívására. A gimnasztikai gyakorlatsor csoportonkénti (3-4 fő) bemutatása.</p> <p>Az automatizált gyakorlatok bemutatása egyénileg, a tanár és a társak kontrollja mellett; a hibák kijavítása;</p> <p>A mérhető, megtett út, önmagához mért fejlődés megállapítása, esetenként már versengő helyzetben. A differenciált fejlődési szintek, saját fejlődés pozitív megerősítése. A segítőkész hozzáállás gyengébb társak buzdításában, felzárkóztatásában, mint érték fogalmazódjon meg a tanári értékelésben.</p>	<p>Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások, hibajavítás maradéktalan végrehajtása. A vonatkozó szaknyelvi szókincs megértése, és az annak megfelelő gyakorlatok cselekvésbiztos bemutatása. Egy elsajátított, bármikor előhívható, egyszerű gimnasztikai alapgyakorlat készlet mozgásbiztos alkalmazása szükség szerint.</p> <p>Az önállóság, a belső kontroll megjelenése a tanár által kiszabott ill. az egyéb, iskolán kívüli rendszeres testmozgásban rendszerben. Néhány automatizált gyakorlatnál helyes-helytelen mozgáskép megkülönböztetése. Saját tervezésű – 1-2 – gyakorlat bemutatása.</p> <p>Előrelépés felmutatása megtett út hosszában és sebességében, valamint a függesztőöv funkcionális fejlődésében. A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül.</p> <p>A koncentrált, mozgásoptimumra törekvő, a tanári korrekcióra javító szándékkal</p>

<p><u>Speciálisan előkészítő (cél és rávezető) gyakorlatok a feldolgozandó anyag függvényében.</u> <u>Futó-, ugró-, dobóiskola.</u></p> <p>Az atlétikus alapképzésben a sportági alapvető modell és a koordináció fejlesztése, a versenysport technikai megalapozása.</p> <p>A futóiskolai (közepes és magas térd- és saroklendítéssel futás) és futófeladatok (fokozó futások, váltakozó sebességű futások, repülők) széles skálájának gyakorlása; az alsó végtag izomcsoportjainak saját testsúllyal történő erősítése; futások változatos talajborításon, terepen.</p> <p>Szabad és szerekkel történő gimnasztikába épített szökdeléseket előkészítő, és az atlétikai ugrásokra rávezető (elugrások, felugrások váltott lábú karlendítéssel közbe iktatott futásokkal, padon és számolyon) gyakorlatokkal.</p> <p>A különféle dobásformák különbözőségének ismerete, a kéz, a könyök, a váll helyzete szempontjából: téri, ritmikai és dinamikai tapasztalatok; dobásgyakorlatok képességfejlesztő céllal, könnyített szerekkel; a mozdulatok szer nélküli tudatos végrehajtása, a mozgáskulturális alaptudás elsajátítása.</p> <p>Gyorsasági ugrókötékhajtások,</p> <p><u>Rövidtávú vágtafutások, gyorsfutások irányváltóztatással</u></p> <p>A sportági sajátossággal való variálás (irány-, sebesség -, és lépésfrekvencia váltások, futások az intenzitás megváltoztatásával).</p> <p>Vágtafutások; iramfutások; futás feladatokkal.</p> <p>A pontos sportági megalapozás céljából állandó hibajavítás, ellenőrzés és önellenőrzés (pl. lépéshossz); átfutások jelek és alacsony akadályok felett az azok közötti táv változtatásával is;</p> <p><u>Rajtok</u></p> <p>Rajtok és rajtversenyek 10 - 20 méteren különböző kiinduló testhelyzetekből; állórajt oktatása a hátul lévő lábbal történő indítással; jel nélküli indításos rajtjok;</p> <p>állórajtjok jelre (a stabil egyensúlyi helyzet, a fokozatosan növekvő lépéshossz és az emelkedő felsőtest kialakításának erős külső-tanári és</p>	<p>Gyakorlatsorok végrehajtási pontosságának állandó értékelése, bemutatással a pozitív példák megerősítése.</p> <p>Áthajtások száma meghatározott idő alatt.</p> <p>A versengés élményének értékelése; egyéni különbségek megállapítása; ismerkedés a mérhetőséggel, objektív eredmény rögzítése 10 - 30 m-en.</p> <p>Állórajttechnika bemutatása kisebb csoportokban.</p>	<p>reagáló magatartás.</p> <p>A megfelelő mozgástechnika alkalmazása a különféle futásoknál a tanult tananyaggal való elszámoltatásnál egyéni, számszerűsített fejlődés.</p> <p>Az alaptchnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p> <p>Alapfokú tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseinek</p>
--	---	---

<p>társas- kontrollja mellett); alkalmanként 2 - 3 versenyszerű indulás; előkészítő és rávezető gyakorlatok a térdelő rajtra, többszöri és versenyszerű gyakorlással;</p> <p><u>Aerob jellegű kitartó futás</u> Kötetlen tartós futás 8 - 10 percig az egyéni képességeknek megfelelő szinten. 2000- 5000 m futások egyéni sebességgel; 2000 m futás differenciált csoportokban vagy késleltetett indítással, időre egy-egy alkalommal; alapvető információk az egyéni tempóbeosztás megtervezéséhez.</p> <p><u>Atlétikai ugrások (magas, távol)</u> A tudatos, egy lábról való ugrás kialakítása; az el - és felugró készség megkülönböztetése, mozgásképi megjelenítése; távolba és felfelé ugrások természetes formába, az erő domináns irányát kihangsúlyozva, az erőközlés irányát tudatosan irányítva.</p> <p>A lépő távolugrás oktatása meghatározott kiinduló helyről 4 - 6 lépésből, 50 - 60 cm-es elugrósávból, puha leérkező helyre, közel két lábra; az elugró láb sokszori tudatos megfigyelése, a manipulációs szakaszban folyamatos hibajavítás, „a belefutás”, azaz a nekifutás és az elugrás törésmentes összekapcsolására utasítás; Az átlépő technika alapttechnikájának oktatása; 3 - 5 lépéses nekifutás után az elrugaszkodó láb csípő előtti kitámasztása, és ülőhelyzet a lécc felett; hibajavítás, a felugrás és a légmunka fokozatos összekapcsolása erős kontroll mellett kis magasságokon;</p> <p><u>Dobások, lökések, hajítások kis súllyal távolba, kornak megfelelő méretű és súlyú szerrel, a technika fejlesztését, a végrehajtás gyorsaságát célozva.</u></p> <p>Hajítások, lökések, vetések (1 - 2 kg-os tömöttlabdával), egy - és két kézzel, helyből, lendületvétellel. A kislabdahajítás oktatása dobóterpeszből, helyből falra, célba, távolba; egyszerűbb lendületszerzéssel, 3 lépéses nekifutásból, fokozódó lendülettel; gyakori szabad dobálgatás tanári</p>	<p>Felmérés 2000 m-en;</p> <p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete.</p> <p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete.</p>	<p>Az alapttechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p> <p>A dobásformák megkülönböztetése, képi megjelenés. A pillanatnyi koncentráció alkalmazása. Az alapttechnika, mozgásstílus pontos rögzítése.</p>
--	--	--

szemléltetés, hibajavítás mellett a mozgástapasztalatok elmélyítése; kislabdahajtás a dobás hátulról történő indításával, a labda minél hosszabb úton történő gyorsításával.		
<p><u>Szertorna, összefüggő gyakorlatok</u></p> <p>Az alsó tagozatban tanult tartásos és mozgásos elemek ismétlése, fejlesztése; újabb és újabb variációk változatos, egyidejű és egymás utáni kapcsolatban; a támasz és függő helyzetek biomechanikailag helyes testtartással vagy annak korrekciója tanári és társas kontrollra; a mozgásos elemeknél minél több koordinációs tapasztalat a térbeli, időbeli és dinamikai sajátosságokról. Vonalon és padon járások előre, hátra, oldalra, haladások térdelő, négykézláb támaszban, hason - és hanyattfekvésben; támlázás oldalirányban magas padon, KTK - n, gerendán, két magas padon előre és hátra.</p> <p><u>Talajon</u> gurulóátfordulások előre, hátra, terpeszben és nyújtott lábbal, sorozatban is; kézenátfordulás mindkét oldalra növekvő kiterjedéssel; kézálási kísérletek bordásfalnál társ segítségével és szabadon; két - három egyszerű elem kapcsolata talajon.</p> <p>Választható szereken: <u>2-4 részes szekrényen</u> felguggolás után bukfenc, homorított leugrás, ugrás előre, leguggolás; feltérdelés után bátorugrás; zsugorkanyarlati átugrás; huszárugrás; guggoló átugrás.</p> <p><u>Gyűrűn</u>, két kötél, bordásfalon a szer jellegétől függően lendületek előre, hátra, oldalra, haladás oldalirányban; fellendülés zsugorlefűgésbe, ereszkedés függésbe alacsonyra állított gyűrűn vagy szivacsbála felett.</p>	<p>Elemek, elemkapcsolatok bemutatása, a saját siker, fejlődés megerősítése az értékelésben.</p> <p>Differenciált megítélés az egyéni képességek és készségek ismeretében tanár-, társas- és önkontroll mellett.</p> <p>A testalkat, az egyéni fejlődés és a pszichés állapot felelős felmérése a gyakorlati feladat megszervezésekor.</p>	<p>Az alsó tagozatban tanult tartásos és mozgásos elemek fogalmi és képi stabilizálódása.</p> <p>Az időszakban tanult talajgyakorlati elemek, illetve azok kapcsolatának biztonságos, folyamatos, tornászos tartásra törekvő végrehajtása; a saját testtömeg feletti uralom a támasz - és függőgyakorlatokban.</p> <p>Az egymás segítése készségesen és készség szinten a legegyszerűbb gyakorlatoknál (pl. mérleg, tarkóállás)</p>
<p><u>Küzdősport alapozás</u> <u>Küzdések minden formája sportág - előkészítő egészségmegőrző jelleggel.</u> <u>A szoros testtávolságú küzdelem</u> (valamilyen testfelület mindig kontaktusban van) előkészítése. A toló és húzóerő fejlesztése toló és húzó, ellentartást kiváltó gyakorlatok, helyzetek által, játékosan, párban, csoportosan.</p> <p><u>A nagyobb testtávolságú (a küzdelem indításakor nincs érintkezés) küzdelem</u> előkészítése. A reagálás gyorsaságáról, ritmusáról, a saját és az ellenfél reagálási</p>	<p>Több játékból álló, küzdőjátékokból álló pontszerző versengések.</p>	<p>A sportági szabályok jellegformáló és szocializáció szerepének megértése, az együtt játszás, küzdés, test - test által történő érintkezés konfliktusainak csökkentése.</p> <p>A támadó, és legalább a támadásra reagáló küzdő magatartás, mint sportkulturális érték elfogadása, bemutatása.</p> <p>Az életkorra jellemző erőből történő önmegvalósítás sportszerű keretek közé szorítása a szabályok követése által.</p>

<p>hólpontjáról mozgástepasztalatok gyűjtése páros és csoportos játékok útján.</p> <p>Esések, gurulások előre, hátra, oldalra, fogások (rögzítések)</p> <p><u>Küzdősportok alapjai</u> (elsősorban fiúk) kisebb küzdő jellegű versengések) Grundbirkózás: karfogások, mögékerülés, kiemelés. Botvívás, botbirkózás: 2 - 3 önvédelmi fogás és abból kiszabadulás. Támadó és védő stratégiák alapkészletének automatizálása a tanultak alkalmazásával, az átélt siker által motiválva</p> <p><u>Esztétikai sportok alapjai</u> (lányok) A nőies, szép mozgás előkészítésének izolációs gyakorlatai; rávezető eljárások az egyszerű helyváltoztatásokra, ugrásokra. Alapjárás, érintő járás; hintajárás karmozgás nélkül, és egyszerű karmozgásokkal; sasszé előre és oldalra, azonos és váltott lábbal; ugrások lábcserekkkel; fordulatok két lábon állásban és guggolásban; karhullámok; gyakorlás lehetőleg tükör előtt;</p>	<p>Az esések, gurulások, fogások, passzív társan, a grundbirkózás technikáinak és az önvédelmi fogások helyes technikájának bemutatása.</p> <p>A versenyek szabályainak ismerete szóban.</p> <p>A sportági jelleg, az esztétikum dicsérete; az alapformák bemutatása csoportos formában.</p>	<p>A fiús erő kifejtéstől való eltérés, a női mozgás finomságának, a tér, idő és dinamika harmonikus egységének látható megfelelés megjelenítése.</p>
<p><u>Sportjátékok</u> Sportjátékokat előkészítő jellegű, (labda) ügyességet fejlesztő feladatok és testnevelési játékok; bonyolultabb, taktikai elemeket is tartalmazó testnevelési játékok, sor - és váltóversenyek kézzel, lábbal, egyszerű eszközökkel (pl. zsák) labda nélkül és labdával. A labdakezelés egyszerű módjai (labdavezetés kézzel, lábbal; átadások, érintések, átvételek helyben, majd haladással). Átadások és átvételek; mozgásban lévő társakkal mozgásból történő labdakezelés; a labdatovábbítás- és birtoklás biztonságának növelése, labdaátvitelre helyezkedés üres helyre futással, alapmozgással. Előző években tanultak módszeres képességfejlesztést célzó gyakorlatok alkalmazása, cselezés, cselsorok, sportági technikai elemek kapcsolásának variálása, nehezítése. Sportszerű test - test elleni küzdelem; egy - egy ellentámadási és védekezési megoldás; speciálisan előkészítő játékok, a labda aktív bekapcsolása a választott sportjátékba (pontszerző,</p>	<p>A technikai elemek végrehajtásának ellenőrzése folyamatos korrekciós utasításokkal.</p> <p>A játékszerepek ellenőrzése a játék megállításával.</p> <p>A bíró külső kontrollja, mint értékelő és ellenőrző funkció, s a tanár felelőssége ebben a szerepben.</p>	<p>A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, annak teljesítményt rontó tulajdonságának elfogadása, megértése.</p> <p>A támadó és védő magatartás, mint sportkulturális érték elfogadása, bemutatása</p> <p>Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken.</p>

<p>számolylabda). Támadásban labdaátvételre (üres helyre) helyezkedés, illetve labdatovábbítás a szabadon lévő társnak, védekezésben a labdát birtokló zavarása; a támadás és védekezés egy - egy igen egyszerű feladaton vagy játékon belüli alkalmazása, a szerepek, a reagálás gyorsaságának fejlesztése; a játékhelyzet felismerése; egyszerű cselek technikájának gyakorlása passzív, ellenfél (felek) mozdulatainak pontos megfigyelése. A tanult sportági technikai - taktikai elemek játék -, versenyszerű helyzetbe állítása egyszerűsített szabályokkal, kevés taktikai előírással. Ötletjáték.</p>		
<p><u>Minden sportág technikai repertoárja, pontosságra, minőségre törekedve (a helyi viszonyok és a tantestület választása szerint, a tanulók érdeklődésének figyelembevételével.)</u> Pl.: Korcsolyázás, sízés, görkorcsolyázás, gördeszkázás alapjai, alapiskolája. Tájékozódási futás (ahol a feltételek adottak). Kerékpározás. Kajak-kenu. Floorball. Stb.</p>		<p>Tájékozottság a legalapvetőbb testkultúrális tartalmakban, mozgásos cselekvésekben és sportági szituációkban.</p>
<p><u>Nép -, modern tánc technikai elemek, rövidebb koreográfiák, etűdök</u> Ritmikai gyakorlatok, zene és mozgás összehangolása. A táncok térbeli, időbeli és dinamikai sajátosságainak közvetítése, a stílus kontrollált kialakítása; a szaktanár által választott legfeljebb kétféle tánc motívum sorainak gyakorlása; etűddé fűzése, a rendelkezésre álló idő szerint elmélyített, aprólékos, utánzásra építő megtanítása.</p>	<p>Négynegyedes, háromnegyedes ritmusban bonyolultabb motívumok kitáncolása tapssal, zenére. Koreográfia bemutatása iskolai programon, szülők előtt. Tánc házszerű utánzással történő folyamatos táncolás.</p>	<p>A motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok bemutatásakor. A kreatív produktum létrehozása a mozgáskészlet kifejező alkalmazásával. Az esztétikus, stílusos előadás képi megjelenése, „nézhetőség”.</p>
<p><u>Testkultúra - történeti ismeretek alapozása, higiéniai ismeretek növelése, alkalmazásuk ellenőrzötten.</u> Az ember alkalmazkodóképességének történeti példái által a sport önnevelő lehetőségeinek megfogalmazása a diákok aktív közreműködésével; az olimpiai mozgalommal kapcsolatos alapvető ismeretek (cél, gyakoriság, kulturális érték) közvetítése. Higiéniai ismeretek bővítése a nemi jellegeknek megfelelően és a szükséges időbeli adagolással. Balesetvédelmi alapismeretek; felelősség a társnak nyújtott</p>	<p>Házi gyűjtőmunka. Felszerelés ellenőrzése, önellenőrzés. A pozitív példák pozitív megerősítése.</p>	<p>Tanult és gyűjtött ismeretek, információk, a kultúrterület legnagyobb eseményéről, az olimpia fogalmáról, egy magyar bajnokról. A tisztaság, a fittség és a nemi jellegek külső és fizikai megjelenése elfogadása értéként. A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül.</p>

segítségadásban. A helyi adottságok függvényében edzés a természetben; csoportos kirándulás, hógolyózás, szánkózás, korcsolyázás, síelés, evezés, falmászás stb., az időjárásnak megfelelő öltözködés, a közlekedés, a környezetvédelem legalapvetőbb szabályai szerinti cselekvések begyakorlása.		A foglalkoztatás hatására ellenállás a megbetegedésekkel szemben, a balesetmentes mozgáscselekvések; a szabad levegőn végzett testmozgáshoz való természetes hozzáállás, alkalmazkodás hideghez, meleghez.
---	--	--

A rendelkezésre álló időkeret elosztása

6. osztály

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	17
Járások, futások, ugrások, dobások	20
Természetes mozgások	5
Sportági technikák, taktikák és szabályok	30
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	15
	100 %
<p>A hetedik évfolyamba lépéshez szükséges minimum: A diák által értelmezett és használt terminológia jelentős bővülése különösen a sportági alapképzés és a képesség-fejlesztés területén. Erősödő önfegyelem a saját gyengeségek legyőzésében, a gyakorlásban, a versengésben és az edzésben. A sportágakra jellemző alape technikák, mozgásstílus pontos rögzítése. A rendszeres mozgás, egészséges életmód, versenyzés, sportteljesítmény kategóriáknak elfogadása a műveltségterület alapvető értékeiként. Az önálló feladattervezés, a sportkultúrához tartozó kutatómunka vállalása. Vállalkozás kisebb játékok szervezésére, otthoni gyakorlatok tervezésére.</p>	

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez:

Az értékelési rendszer kialakítását célszerű az 1-4. osztály szerint követni. A szöveg átváltása osztályzattá a tanuló bevonásával történjen. Kerülendő egy-két mozgás elkülönült, vizsga-szerű osztályzása. A lezáró rész, vagy félévi, év végi osztályzat 50%-a a motivációból álljon, vagyis a folyamatos munka minőségéből.

Az egészségvédelem és ehhez kapcsolódóan az anyanyelven folytatott kommunikáció (kulcskompetencia) esetében külön dicséretet, részjegyet stb. érdemel, ha a tanuló a gyakorlatok végzése előtt, alatt és után egyszerű mondatokba foglalva, szóban elmondja, hogy mi egészséges és egészségtelen a sport és mozgás témájában. A legmagasabb osztályzat akkor javasolt, ha a tanuló azt érti, miért van kötelezően előírt testmozgás az iskolában, elegendő a témában a fogalomkészlete és azt tudatosan használja. Abban az esetben végeztük jól a dolgunk, ha az 1-4. osztályban szöveges értékeléshez szokott diák az állandó további „mikroszintű” visszacsatolással egyre több mozgásos tapasztalatot tud fogalmi formába önteni. El tudja mondani mi miért helyes, helytelen a testnevelés órán és ő miben jó, mely területen gyengébb.

Az ok és okozati összefüggésekre lehet már alapozni. Edzettség, teherbírás fejlesztése és a tanulás megtanulása kompetencia összekapcsolása során a tanuló jeles, ha megfogalmazza, hogy a felmérések miért vannak, mit kell tennie a fejlődéshez és felmutat törekvést, fejlődést az eredményei tekintetében. Önállóan (kisebbségi segítséggel) felidéz és bemutat egy-két gyakorlatot a felméréshez kapcsolódó (kar-, has-, és hátizom, ugrások, futások) edzéséhez.

A sport- és mozgáskulturális tanulás során a növekvő figyelmet és mozgáskontrollt jutalmazzuk jobban. A saját és társak mozdulatait és mozgássorait feletti uralom és a gyakorlási kedv mellett elvárás a gyakorlat minősége, kivitele. A

játék még mindig dominál. Az ügyes játékosnak a játékban és játékhoz szükséges, gyakorolt technikákban, a sportszerű hozzáállásban egyaránt jelest kell mutatnia.

A vállalkozói kompetencia jól kapcsolódik az önállóan szervezett játékokhoz. Az a diák, aki aktív és megbízható bármely részterületen (csapatszervezés, eszközmozgatás, berendezés, szabályalkotás stb.) ebben megerősítendő az osztályzat által is. Adjunk olyan feladatot is, mikor egymást ellenőrzik, javítják vagy a lemaradókat segítik, s ezt is értékeljük.

Az életet összetartó szabályok ebben az életkorban nagyon szükségesek. A pozitív személyiségfejlődéshez az interperszonális és szociális kompetenciák a sport és testnevelés területén kiemelten gyakorolhatók. A szabálykövetés, a szabályok felsorolása, a szabályok szerinti folyamatos munka motiválandó.

Támogatni és jutalmazni, pozitív megerősítést adni kell a csapatok sikeréért, az elesettebb társak segítéséért, a lányok tiszteletéért, a fair play szellemért.

7-8. évfolyam

A sport és testnevelés műveltségterület a fejlesztő szakaszban a tudatos felelősségvállalás fizikai és mentális alapjait helyezi le az egészségmegőrzés, fittség és aktív életmód terén. Az előző szakaszokhoz kapcsolódva - a változó és egyre összetettebb játék- és sporttevékenységgel - a már megalapozott kompetenciákat és az érdeklődést fenn kell tartani. A tantárgyi, a tantárgyközi és tanítási órán kívüli aktivitásokkal a műveltségterület eszköz jellege erősödik az önállósodó fiatal állampolgár életmódjában. A mozgásanyag pozitív motivációs bázis a függőségek elleni küzdelemben, ezért megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése ebben a szakaszban is elvárt.

A tantárgy korosztályra lebontott céljai és feladatai

Egészségvédelem és beszédértés, beszédfejlesztés:

Az elérni kívánt célállapotban a tanulók képesek megőrizni a pubertáskor során a korábban kialakított egészségvédő szokásokat, előtérbe helyezik az egészséges sportprogramokat a függőségekkel, káros szenvedélyekkel szemben. Az egészséges életmódról képesek összefüggően, több részelemet összegezve beszélgetni. A saját higiénia mellett másokkal szemben is képviselik a környezet, az öltöző, a tornaterem és a felszerelés higiéniját, helyesen érvelnek a vitákban, képesek egy-egy esetben mások meggyőzésére.

A feladatok gyakorlásakor el kell érni: Az eltérő klimatikus viszonyok között történő sporttevékenység előnyös hatásait értsék meg és alkalmazzák az ellenállásuk erősödéséhez. Több relaxációs eljárás, motoros gyakorlatot ismerjenek a stresszoldásra. A növekvő szervezet igénye és a mozgásszegény életmód általánossá válása miatt a biomechanikailag helyes testtartást tudatosan védjék, gyakorlással tartásuk fenn, képviseljék ezt a szemléletet a környezetükben is. Az ön- és másokra veszélyes viselkedésekkel szembeni helyes értékítéletet fogadják el és erősítsék. Az optimális folyadékigény, az egészséges táplálkozás és a napi optimális pihenés egy - egy lényeges tudáselemét a gondolkodási műveletekbe ágyazva használják, vonjanak le a prevenciót érintő következtetést, mondjanak véleményt és alakítsák az életmódjukat ennek megfelelően. A káros szenvedélyek mellett a fizikai ártalmakat is kerüljék, öltözzenek helyesen. A saját nem higiéniját teljes körűen gyakorolják, integrálják az egészségtan, biológia egyéb foglalkozások során szerzett tudást a szituációknak megfelelően.

Edzettség, teherbírási fejlesztése és a tanulás megtanulása kompetencia:

Az edzés sajátosságaiként az öröm megélése mellett elfogadják a fásasztó munkát, a testnevelés akaratfejlesztő funkcióját.

A gyakorlások során kövessék az objektív adatok alapján a saját edzettségi állapotukat, hozzanak egyéni döntéseket a saját mutatók önálló javításában, fejlesztésében. Vállaljanak egyéni feladatokat. Életmódjukban tartsák egyensúlyban a testi és szellemi terhelést.

A keringési és légzőrendszer fejlesztése során az eredményeket kövessék a kontrolált mérések segítségével; az erő és gyorsaság mérhetőségét ismerjék meg egy - két motoros gyakorlat által. A tudományos ismeretterjesztés testkultúrával kapcsolatos produktumait kutassák, a hozzájuk közel álló megoldásokat prezentálják egymásnak, a másikat fogadják be érdeklődve. A fittséget, mint értéket képviseljék a társas korosztályos kapcsolatokban, legyenek érveik.

Sport- és mozgáskulturális tanulás és vállalkozói kompetencia:

Allítsák a koordinációs mozgáskészletüket a sportági célok szolgálatába. Értsék meg a sportágak belső logikáját, fogadják el a törvényszerűségeket, vonjanak le önálló következtetéseket. Legyenek képesek mások mozgását javítani, és adekvát tanácsokat adjanak a korrekcióra.

A nemenként más tananyag kiválasztásában a fejlesztési sajátosságokhoz alkalmazkodjanak a feladatok. A kulturált, esztétikus mozgás váljon láthatóvá (elsősorban lányoknál) a hétköznapi mozgáskészletben. A tanult koordinációs mozgáskészlet bővüljön és egyre célszerűbb legyen a használata. A helyzetekre történő mozgásos és pszichés reakciókban jelenjenek meg absztrakciós eljárások, kreatív megoldások. A kombinációk egyéni kidolgozása, az ötletek csoportban történő kidolgozása kapjon igen erős motivációt. A legalább két sportági rendszer technikai-taktikai alapelemei mozgástanulásának többnyire automatizációs szakaszában a begyakoroltak ötletjáték során kerüljenek alkalmazásra.

Pozitív személyiségfejlődés és interperszonális és szociális kompetencia:

Őrizték meg a saját én keresése közben az eddig kialakult önértékelő szokásokat. Alakuljon ki a reális énképük. Fogadják el a szabályokat értelemszerűen, keressenek konstruktív megoldásokat a konfliktusokban. Az egyén értelmi és érzelmi viszonyát fejtsse ki a sportértékekkel kapcsolatban; fejlődjön a jelleme a sport által. A szexuális nevelés terén essen szó a párkapcsolatok kultúrájának megalapozásáról, a sportolásról, mint értékes társas viszonyokat elősegítő aktivitásról. A tanár - diák és a diák - diák összeütközések helytelen és helyes mintái azok megbeszélése és elvárások megfogalmazása mentén fejlődjön a demokráciára érzékenységük. A másik ember véleményének tiszteletben tartása a sporttevékenység megszervezésében, a játéktevékenységben mindig kapjon megerősítést.

A tanulók fizikai, fittségi mérésének rendszerét a mnisztérium által kiadott mérésrendszer tartalmazza.

Képzési tartalom és metodika

<p>Jelentős nemi különbség alakul ki a lányok és a fiúk között, ezért a testnevelés órán szükségessé válik elkülönítésük a személyiség fejlődés érdekében. A pubertás korban az erősödő nemi kifejlődés során a gondolkodási folyamatok is másként működnek, így az azonos neműek közötti motoros cselekvéstanulás pedagógiailag is indokolt. A korosztály kritikus, keresi a tekintélyrombolás lehetőségeit, ezért fontos a határozott, következetes, szakszerű óravezetés, a diákok elvárják a tanártól. Nagy a különbség a biológiai életkorban és a szocializációs szintekben, ezért egyénre szabottan kell differenciálni. Bonyolultabb gondolkodási műveletekre is képesek a diákok az egyre jobb megfigyelő készség és a racionális gondolkodás erősödése miatt, de gyakorolni, nyilvános szellemi és fizikai erőfeszítéseket felmutatni nem szeretnek. A szelekció, a hangulat és izlés szerinti válogatás (mást tenne szívesen, ezt nem szereti) erős tanár - diák konfliktusforrás. A szélsőséges önérvényesítő megoldásokat személyes beszélgetésekkel lehet kezelni, illetve a társak racionalitására is lehet hagyatkozni. A demokráciára nevelés és a vállalkozói attitűd megalapozásának nagyon fontos időszaka. A türelmes, egyénhez igazodó tanári magatartás, és a személyiség tiszteletének kinyilvánítása elengedhetetlen. A növekedés, biológiai érés - a lányokat kicsit korábban, mint a fiúkat - fáradttá, panaszossá teszik. A terhelést a fenti problémákhoz igazodva, egészségkárosítás nélkül, nagy figyelemmel kell adagolni. A tanár kiemelt felelőssége a korábbi szakasznak megfelelően továbbra is a példamutatás és a szakmailag pontos nyelvi modell bemutatása, személye lehetséges ideál a tanítványai számára.</p>		
Fejlesztési témakörök, tartalmak, kulcsfogalmak	Ellenőrzési, értékelési lehetőségek	Kimeneti követelmények (pszichomotoros, kognitív, emocionális)
<p><u>Az 1-6. évfolyamokon alaki képzésként tanultak tanórai alkalmazása.</u> Egyszerű ellenvonulások (fejlődések és szakadozások ellenvonulásban) járásban és futásban; a testnevelésben alkalmazott és szükséges rendgyakorlatok teljes köre; az óra gyakorlási rendjének betartása, csapatok alakítása; a játéktrend, váltások önálló megszervezése; más, szervezési feladatok vállalása, együttműködés a terem rendjének kialakításában;</p>	<p>Az óra alaki fegyelmét minden óra végi értékelése. Az óráközi alakzat- és gyakorlási forma váltási idejének kontrollálása. A szerek felvétele, elhelyezése idejének ellenőrzése.</p>	<p>Az erős alaki, gyakorlási fegyelem megtartása az egész órán. A tanári utasítások maradéktalan végrehajtása, célszerű önálló szervező kezdeményezések. Balesetmentes, másokra való tekintettel, célszerű közlekedés a tornatermi (udvari stb.) térben. Vállalkozás a terület rendjének fenntartásában.</p>
<p>Gimnasztika kéziszer felhasználásával, zenére bemutatott összefüggő gimnasztikai sorok kialakítása. Egyszerűbb nagymozgásokkal néhány bemelegítő eljárás megismerése, alkalmazása önállóan; 2-4-8-16 ütemű szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas, kéziszer- és egyszerű szerygyakorlatok, amelyek egyidejűleg két-három alapformát is tartalmazhatnak. Aktív, passzív, dinamikus, statikus izületi mozgékonytárgyat fejlesztő gyakorlatok. Kondicionálás tervezett gyakorlatok által,</p>	<p>A kontrollált, helyes végrehajtás pozitív megerősítése. A gimnasztikai gyakorlátsor csoportonkénti (3-4 fő) bemutatása.</p>	<p>Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások hibajavítás, maradéktalan végrehajtása. A vonatkozó szaknyelvi szókincs, a hely, helyzet és irány megértése. A bővített gimnasztikai tudás és készség a helyzetnek megfelelő előhívása.</p>

<p>állandóan visszatérő gyakorlással, a mozgásoptimumra törekedve, a kitartást növelve.</p> <p>Korábbanál bonyolultabb, megtanult gimnasztikai gyakorlatsorok bemutatása, kontrollált testtartással, zenére, együtt és önállóan.</p> <p>Húzóerő, gyorsító, erő-állóképesség fejlesztése kisebb súlyokkal.</p> <p><u>A biomechanikailag helyes testtartást</u> tudatosító, kialakító, automatizáló és fenntartó gyakorlatok rendszeres végzése (valamint légzőgyakorlatok) a gimnasztika részeként, testtájként végighaladva, a testtartásért felelős valamennyi izomsoport erősítését, mobilizálását, lazítását és nyújtását szolgáló mozgásanyaggal, a tanévek során folyamatosan ismételve, a kiindulási és véghelyzetek pontos megtartására valamint a lassú és pontos kivitelezésre ügyelve, a hibás kivitelezés javításával, valamint a korosztály jellemzőinek megfelelő illesztéssel a testnevelési óra többi eleméhez;</p> <p><u>Speciálisan előkészítő (cél és rávezető) gyakorlatok a feldolgozandó anyag függvényében. Futó-, ugró-, dobóiskola.</u></p> <p>Futások, ugrások, dobások speciális célgyakorlatai, mint az 5-6. osztályban. A speciális képességek, a versenysport technikai modellek alapozása, továbbfejlesztése.</p> <p>Játékok, versengések futással, szökdeléssel és dobással kombinálva.</p> <p><u>Gyorsasági ugrókötélhajítások</u>, azok variációi</p> <p>Áthajtások (előre, hátra, keresztezett, dupla és azok egyéni variációi), páros áthajtások. A terhelhetőség sokoldalú fejlesztésének gyakorlatai, kördzések, szerek használatával.</p> <p><u>Rövidtávú vágtafutások, gyorsfutások irányváltoztatással</u></p> <p>Vágtafutások; iramfutások; futás feladatokkal.;</p> <p>A pontos sportági megalapozás céljából állandó hibajavítás, önmegfigyelés (pl. lépéshossz);</p> <p>átfutások alacsony és közepesen magas akadályok felett az azok közötti táv változtatásával is;</p> <p><u>Váltófutás</u></p> <p>Váltás helyben, lassú futás közben, párban, oszlopban, körben; közepes iramú futás közben váltóversenyek széles váltózónában.</p> <p><u>Rajtok</u></p>	<p>Az automatizált gyakorlatok bemutatása a saját párnak, a tanár lazább és a társ szoros visszajelzési mellett; a hibák kijavítása.</p> <p>A mérhető, megtett út, táv, idő önmagához mért fejlődés megállapítása, alkalmanként már versengő helyzetben.</p> <p>Áthajtások meghatározott idő alatt.</p> <p>A versengés élményének értékelése; egyéni különbségek megállapítása; ismerkedés a visszatérő mérhetőséggel, objektív eredmény rögzítése 15 - 30 m-en</p> <p>A térdelőrajt technika bemutatása kisebb csoportokban;</p> <p>Felmérés 2000 m-en;</p>	<p>A sokoldalú előkészítő és prevenció gyakorlatok hatásainak az életkornak megfelelő ismerete és azok helyes végrehajtása.</p> <p>Társas kontroll, felelősségvállalás a hibák kijavításában.</p> <p>Az atlétikai mozgások összerendezett, önmagukhoz mérten javuló eredményességű bemutatása.</p> <p>Előrelépés felmutatása a versenyeken is</p> <p>A gyengébbek felkarolása, segítségadás feltétel nélkül</p> <p>Az atlétikai mozgások megközelítően helyes technikai végrehajtása.</p> <p>A koncentrált, mozgásoptimumra törekvő, az oktatási helyzetekre jól reagáló magatartás</p> <p>A megfelelő mozgástechnika alkalmazása a különféle futásoknál, a tanult tananyaggal való elszámoltatásnál egyéni, számszerűsített fejlődés.</p> <p>Az alaptechnikák, mozgásstílus pontos rögzítése.</p> <p>Tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseiről.</p> <p>A dobásformák megkülönböztetése,</p>
---	--	--

<p>A korábban tanult rajtformák pontos, célszerű végrehajtása.</p> <p>térdelőrajtok jelre (a stabil egyensúlyi helyzet, a fokozatosan növekvő lépéshossz és az emelkedő súlypont kialakításának erős külső-tanári és társas- kontrollja mellett); alkalmanként 3-4 versenyszerű indulás,</p> <p>eredményes rajtvégrehajtás a feladathelyzetben.</p> <p>Rajtok és rajtversenyek 15-30 méteren különböző testhelyzetekből;</p> <p>Aerob jellegű futások a sebesség növelésével</p> <p>Kötetlen tartós futás 8 - 10 percig az egyéni képességeknek megfelelő szinten; tartós futás iramnehezítésekkel; nehezítésekkel (terep, akadály), a táv növelésével.</p> <p>2000- 3000 m futások növekvő sebességgel;</p> <p>2000 m futás differenciált csoportokban vagy késleltetett indítással, időre; az egyéni tempó beosztása csökkenő tanári kontroll mellett.</p> <p><u>Atlétikai ugrások (magas, távol)</u></p> <p>Helyből ugrások, sorozatugrások; távolba és felfelé ugrások az erőközlés irányát tudatosan irányítva.</p> <p>A lépő távolugrás oktatása: egyéni kiinduló helyről 6-8 lépésből, 50 - 60 cm-es elugró sávból, puha leérkező helyre, közel két lábra; az elugró láb sokszori, tudatos megfigyelése, automatizáció folyamatos hibajavítással, korrekciókkal; a vízszintes sebesség növelése.</p> <p>Az átlépő technikai tökélesített technikájának oktatása; 5 felgyorsuló lépéssel, erősebb kitámasztással és a levegőben lábcserével.</p> <p>Dobások, hajítások, vetések, lökések, szökdelések a sportágnak és az életkornak megfelelő eszközzel, kis súllyal, nehezekkel.</p> <p>A kislabda hajítás oktatása távolba; 3-5 lépéses nekifutásból, fokozódó lendülettel, a labda minél hosszabb úton történő gyorsításával; hibajavítás mellett kifinomultabb mozgástapasztalatokkal; versenyek.</p> <p>Lökések tömött labdával helyből egy és két kézzel; a dobóterpesz és dobóterpeszből lökés oktatása; súlylökés helyből tömött labdával, az eredmények folyamatos figyelemmel kísérése.</p> <p>Vetések tömött labdával, két kézzel, mindkét oldalra.</p>	<p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete;</p> <p>A technikai igényesség, pontosság dicsérete.</p>	<p>képi megjelenés.</p> <p>A pillanatnyi koncentráció javulása.</p> <p>Az alaptéchnika, mozgásstílus pontos rögzítése.</p>
<p><u>Szertorna, összefüggő gyakorlatok</u></p> <p>Gurulásokkal, fordulatokkal, gördülésekkel kapcsolatos testnevelési játékok.</p> <p><u>Talajon</u></p>		

<p>Gurulóátfordulás előre, hátra, terpeszben, sorozatban is, valamint két gurulóátfordulás között felugrás fél- és egész fordulattal.</p> <p>Repülő gurulóátfordulás sérülést nem okozó tárgy felett (összetekert szőnyeg, szőnyeggel letakart zsámoly) és fekvő, térdelő társan át.</p> <p>Fejállás, kézállás, kézenátfordulás mindkét oldalra nyújtott testtel, segítségadás, biztosítás mellett; a segítségadás mozdulatainak elsajátítása.</p> <p>Támlázás két emelt, párhuzamos padon előre, hátra.</p> <p>Egyszerű összefüggő differenciált tartalmú gyakorlat a tanult elemekből biomechanikailag helyes testtartással, annak korrekciója tanári és társas kontrollra.</p> <p>Választható szereken: <u>2-4 részes szekrényen</u></p> <p>Felguggolás, terpeszleugrás a szekrényen hosszában (fiúk-lányok); bukfenc előre szekrényen (fiúk-lányok); guggoló átugrás keresztben álló szekrényen (fiúk-lányok); nagymacskaugrás (fiúk).</p> <p>Gyűrűn és két kötél: lendület előre, hátra; lebegőfüggés; lefüggés; hátsó függés; homorított leugrás hátra lendületből, az elemek folyamatos összekapcsolása, Gerendán (alacsony fokozaton, lányok)</p> <p>Helyváltoztatások állásban, emelkedések és ereszkedések, mellső mérlegállás, homorított leugrás.</p> <p>Függeszkedési kísérletek</p> <p>Egy-két kötél; fiúk felfelé-lefelé; lányok felfelé;</p>	<p>Elemek, elemkapcsolatok bemutatása, a saját siker, fejlődés megerősítése az értékelés által.</p> <p>Differenciált megítélés az egyéni képességek és készségek ismeretében tanár-, társas- és önkontroll mellett;</p> <p>A testalkat, az egyéni fejlődés és a pszichés állapot szerint erős differenciálással történjen a gyakorlási feladat megszervezése.</p>	<p>A torna gyakorlatelemek összekötésének biztonsága.</p> <p>A tornagyakorlatok biztonságos végzése a biomechanikailag helyes testtartásra törekvéssel.</p> <p>A saját testtömeg feletti uralom a támasz- és függésgyakorlatokban.</p> <p>A támaszugrásoknál a nekifutás és a támaszvétel zökkenőmentes kapcsolódik össze, növekedik az első és a második ív, egyre biztonságosabb a talajra érkezés.</p> <p>A felelős, segítőkész hozzáállás gyengébb társak buzdításában, felzárkóztatásában, mint érték fogalmazódjon meg a tanári értékelésben.</p>
<p><u>Küzdősport alapozás (fiúk)</u></p> <p><u>A húzóerő fejlesztése küzdőjátékokkal.</u></p> <p>Sportági taktikák alkalmazása:</p> <p>A támadó cselek konkrét alkalmazása, ill. cselek az ellenfél támadásának kiugrasztására, a küzdési feladatok közben, a reagálási gyorsaság fejlesztése, a helyzet felismerésének fejlesztése, a taktika, a stratégia megválasztásához, az egyszerű, és a kombinált technikák, cselek gyakorlása passzív, és aktív ellenféllel.</p> <p>Küzdések minden formája sportág-előkészítő egészségmegőrző jelleggel.</p> <p>A szoros testtávolságú küzdelem:</p> <p>A technikák gyakorlása álló, és aktív partnerrel, helyzetek kialakítása, kényszerítő helyzetek játékosan és küzdési szituációkban.</p> <p>A nagyobb testtávolságú küzdelem:</p>	<p>Több játékból álló, küzdőjátékokból álló pontszerző versengések, küzdések.</p> <p>Grundbirkózás: a karfogások, a mögékerülés, a kiemelés gyakorlati alkalmazása</p> <p>Botvívás, botbirkózás a támadó és védő stratégiák alkalmazásával.</p> <p>2-3 önvédelmi fogás és</p>	<p>Küzdeni tudás és sportszerűség.</p> <p>A sportági szabályok jellegformáló és szocializáló szerepének megértése, az együtt játszás, küzdés, test-test által történő érintkezések, összeütközések csökkentése.</p> <p>A támadó és legalább a támadásra reagáló küzdő magatartás, mint sportkultúrális érték elfogadása, bemutatása.</p> <p>Az életkorra jellemző erőből történő önmegvalósítás sportszerű keretek közé szorítása a szabályok követése által.</p>

<p>Az ellenfél reagálásának, taktikájának, stratégiájának tesztelése ijesztéssel, csellel játékosan, ill. a tanult technikák alkalmazásával küzdési szituációkban.</p> <p>Önvédelem. A tanult önvédelmi technikák alkalmazása különböző ellenfelekkel, az önvédelem alapszabályainak alapos ismerete;</p> <p><u>RG. aerobic (lányok).</u> A nőies, szép mozgás plasztikusságának sajátos izolációs gyakorlatai; a tágasság bővítése; alapjárás, érintő járás; egyszerű és összetett karmozgásokkal; sasszé kombinációk; ugrások egy lábról két lábra, egy lábra, két lábról egy lábra és két lábra plasztikai kombinációkkal, lábcserékkel; fordulatok egy és két lábon állásban és guggolásban; kar- és törzshullámok; gyakorlás lehetőleg tükör előtt. Aerobic lépéskombinációk, szökdelések kéz és lábmozgásokkal, irány és helyzetváltoztatásokkal; Mindkét sportágban összefüggő gyakorlat megtanulása zenére.</p>	<p>abból kiszabadulás.</p> <p>Gyakorlatok bemutatása csoportos formában. A gyakorlatsorok végrehajtási pontosságának állandó értékelése, a pozitív példák megerősítése.</p>	<p>Esztétikus, ritmusos és motorosan memorizált, egyéni dinamikai ízzel előadott mozgásfolyamat, az alkotás örömeinek átélése; önmegvalósítás</p>
<p><u>Sportjátékok</u> A motorikus képességek fejlesztését és a tanulók játékgényének kielégítését szolgáló testnevelési játékok. Az 5-6. osztályban tanult sportjáték alapozó feladatok, technikák-taktikák ismétlése, gyakorlása, variálása az egyre bonyolódó feladatoknak, helyzeteknek megfelelően, sokoldalú és többoldalú képzés. Két támadó kapcsolatának labdás és labda nélküli megoldásai; együttműködés a védekezési tapasztalatok felhasználásában. Az iskola feltételei, a tanulók érdeklődése és a tanár irányultsága függvényében választott két sportjáték elemeinek gazdagítása, főbb támadási és védekezési megoldásainak elsajátítása.</p>	<p>A bővülő technikai repertoár végrehajtásának ellenőrzése folyamatos korrekciós utasításokkal; A váltakozó játékszerepek ellenőrzése.</p> <p>Játék esetenként bíró nélkül, az önkontroll alkalmazása.</p>	<p>Labdajátékokban a csapattársakkal való együttműködés alapfokon. Alapvető labdakezelési játékhelyzetekhez való alkalmazkodás. A technikai sikertelenségekből és szabálysértő magatartásból adódó, a csapatteljesítményt rontó és a pontos, lelkes játék által a csapatteljesítményt növelő egyéni elszámoltathatóság megértése.</p>
<p><u>Minden sportág technikai repertoárja, pontosságra, minőségre törekedve (a helyi viszonyok és a tantestület választása szerint, a tanulók érdeklődésének figyelembevételével.)</u> Pl.: Korcsolyázás, sízés, görkorcsolyázás, gördeszkázás alapjai, alapiskolája. Tájékoztató futás (ahol a feltételek adottak). Kerékpározás. Kajak-kenu. Floorball. Stb.</p>		<p>Tájékozottság a testkulturális tartalmakban, mozgásos cselekvésekben és sportági szituációkban.</p>
<p>Koreografált torna-, tánc-, étüdrepertoár, nemnek megfelelő stílus erősítésével. Bonyolultabb ritmikai gyakorlatok, zene és mozgás összehangolása. A táncok térbeli, időbeli és egyéni</p>	<p>Négynegyedes, háromnegyedes ütemben, pontozott és éles ritmusban bonyolultabb</p>	<p>A motorikus emlékezet működése a koreografált mozgássorok bemutatásakor A kreatív produktum létrehozása a</p>

dinamikai sajátosságainak közvetítése, a stílus kontrollált kialakítása; a szaktanár által választott legfeljebb kétféle tánc motívum sorainak gyakorlása; etüddé fűzése, a rendelkezésre álló idő szerint elmélyített, aprólékos, utánzásra építő megtanítása; több etüd, repertoár felépítése.	motívumok kitáncolása tapssal, lábbal zenére Koreográfia bemutatása iskolai programon, szülők előtt Táncház - szerű utánzással történő folyamatos táncolás	mozgáskészlet kifejező alkalmazásával Az egyéni sajátosságok és a közös produktum megjelenítése
<u>Aerob jellegű különböző távú úszások a jó technikai szint szilárdítása céljával.</u> <u>rövidebb távú versenyek, versengések</u> Az 5. osztályban tanult úszásnemek és vízi játékok továbbfejlesztése.	Versenyek.	Teljesítményre törekvés a tanult úszásnem(ek)ben, a fejlődés felmutatása
<u>A mozgásműveltséget fejlesztő képzés elméleti háttérének folyamatos átadása.</u> <u>történetiséget és globális felhasználhatóságot érzékeltető módon.</u> Népi játékok (nemzetek labdája, várméta, kötélhúzás). Felkészülés a sí-, természetjáró-, vízi- és kerékpáros táborozásra. Az ember alkalmazkodóképességének történeti példái által a sport önnevelő lehetőségeinek megfogalmazása a diákok aktív közreműködésével; az olimpiai mozgalommal kapcsolatos alapvető ismeretek (cél, gyakoriság, kulturális érték) közvetítése. <u>Higiéniiai ismeretek bővítése a nemii jellegeknek megfelelően és a szükséges időbeli adagolással;</u> Balesetvédelmi alapismeretek; felelősség a társnak nyújtott segítségadásban; étkezési, pihenési, drogprevenciós és szexuális testkulturális vonatkozásokról információk átadása, azok feldolgozása. A helyi adottságok függvényében edzés a természetben; csoportos kirándulás, hógolyózás, szánkózás, korcsolyázás, síelés, evezés, falmászás stb. az időjárásnak megfelelő öltözködés, a közlekedés, a környezetvédelem értő gyakorlása	Házi gyűjtőmunka. Kirándulás, terepgyakorlat. Felszerelés ellenőrzése, önellenőrzés. A pozitív példák pozitív megerősítése.	Tanult és gyűjtött ismeretek, információk, a kultúrterület legnagyobb eseményéről, az olimpia fogalmáról, a magyar élsportról, egy újabb magyar bajnokról A tisztaság, a fittség megjelenése az önbecsülésben, Néhány fontos információ ismerete a tematikákban.

A rendelkezésre álló időkeret elosztása
7. évfolyam

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	12
Járások, futások, ugrások, dobások	10
Sportági technikák, taktikák és szabályok	35
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	10
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10

Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	20
	100%
<p>A nyolcadik évfolyamba lépéshez szükséges minimum: Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások elfogadás és törekvés az azok szerinti végrehajtásra. Az önállóság megjelenése a tanár által kiszabott testmozgásban. Az egészségmegőrzés legfontosabb tényeinek ismerete és a saját állapottal való összehasonlítására való képesség. A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, a saját adottságok elfogadása mentén a saját javuló teljesítményre való elszántság felmutatása. Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken. Az együtt játszás konfliktusainak megértése, a megoldások keresése és a szabályok elfogadása azok megoldására.</p>	

8. évfolyam

Alaki képzés	3
Előkészítő gyakorlatok, gimnasztika, prevenció	12
Járások, futások, ugrások, dobások	10
Sportági technikák, taktikák és szabályok	35
Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok	10
Mozgásos kifejező-, speciális- képességfejlesztés	10
Egyéb képesség-készségfejlesztés, tn. játékok	20
	100%
<p>A kilencedik évfolyamba lépéshez szükséges minimum: Az egyöntetű és egyéni képességek szerint differenciált tanári utasítások maradéktalan végrehajtása. Az önállóság, a belső kontroll megjelenése a tanár által kiszabott ill. az egyéb iskolán kívüli rendszeres testmozgásban. A céltudatos egészségmegőrzés kialakulása. A technikai hibák, egyéni sikertelenségekkel való szembesülés, annak teljesítményt rontó tulajdonságának elfogadása, megértése. Tehetség szerinti alkalmi versenyzés az osztályban, iskolában és iskolán kívül egyesületi és tömegsportrendezvényeken. A sportági szabályok jellegformáló és szocializáló szerepének megértése, az együtt játszás konfliktusainak csökkentése. Alapfokú tájékozottság a rendszeres edzés és a fizikai teljesítmények összefüggéseinek rendszerben. Az együtt sportolásra érvényes demokratikus szabályozók elfogadása.</p>	

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez:

Az értékelési rendszerben már természetes és elfogadott az osztályzat, a jegy. Továbbra is fontos a folyamatos visszacsatolás, de már másként. A tanulótól elvárható, hogy ellenkezés nélkül fogadja el mások kontrolját (tanár, tanulótárs) gyakorlás közben. Törekedjen arra, hogy fogalmazzon meg önálló kritikát, idézze elő a belső képet a saját mozgásával kapcsolatosan. A nagyobb témakörök részosztályzatai önértékelés eredményei is lehetnek. A félévi, év végi osztályzat fele továbbra is a motivációra épüljön, vagyis a diák folyamatos munkája erősen nyomjon a latban.

Az egészségvédelem és ehhez kapcsolódóan az anyanyelven folytatott kommunikáció kulcskompetencia esetében a legmagasabb osztályzat akkor javasolt, ha a tanuló a kötelezően előírt testmozgást magától értetődően végzi, a fogalomkészletet tudatosan használva kommunikál tanárával és társaival. Közlései szaknyelvi kifejezéseket tartalmaznak (pl. gimnasztikai, technikai, taktikai). A jeles tanuló tisztában van a prevenció jelentőségével és személyes példamutatással harcol a saját gyengesége kompenzálásáért. A diák a XXI. századi életmód területén tud az egészségre veszélyt jelentő problémákat felsorolni.

Az ok és okozati összefüggések segítik az önálló munkát. Az edzettség, teherbírás mérhetősége az érveléseket támogatják. Az osztályzatok tükrözzék az egészséges átlagtól való jelentős eltérést, egyúttal a diák munkája során keletkezett hozzáadott értéket is. Az edzés határfokának növeléséhez szükséges tudást (pl. pulzusérték mérése, intenzitás növelése) a jeles tanuló a gyakorlatban alkalmazza.

Sport- és mozgáskulturális tanulás során a mozgáskontrollt már alapkövetelmény. A hosszabb mozgássorozatok, bonyolultabb technikákat együtt gyakorolják. A diák másokat is kontrolál, visszajelzi a hibákat, azok javításáért felelős. A diaktársakkal együtt saját adekvát megoldásokkal is kiegészítheti az ellenőrzési feladatokat, alapttechnikákat. A

gyakorlatokat prezentáció-szerűen is bemutatja, bemutatják. Az erős koncentráció, az önértékelés természetessé válik. A végosztályzat megállapításában már a tanuló is részt vehet.

A játékban a mozdulatok többsége szabályozott. A jeles eredményesen, sportszerűen, jó technikával és a csapat tagjaként, nem önző módon játszik.

A vállalkozói kompetencia az óraszervezési feladatokhoz is kapcsolható. Kisebb csoportban órarészeket, játéksokrokat, játékokat lehet megtervezni és lebonyolítani, melyet értékelni kell az előre megadott szempontok szerint.

A pozitív személyiségfejlődéshez, az interperszonális és szociális kompetenciák erősítéséhez a szabály-játékok kigondolása jól illeszthető.

A játékvezetés tanári segítséggel már elvárás, differenciáltan bár, de ellenőrzésre javasolt.

TESTNEVELÉS - EMELT SZINT - BESZTERCE
6-8. évfolyam

Évfolyam	Heti óraszám	Éves óraszám	Taneszközök	Értékelés
6.	5	185	Mérőszalag, ásó, gereblye, lapát 2-2 db. Eredményjelző táblák, öltözőpadok. Pályavonalzó kocsi. Kézilabda 30 db, kézilabda kapuháló 3 pár, labdatartó kosár. Színes bóják 15 db. Kosárlabda állvány palánkkal, hálóval 4 pár, röplabda 10 db. Röplabda állvány hálóval. Futball labda 10 db, gumi vagy műa. labdák 30 db, labdafújtató kompresszor, stopperóra 5 db. Jelző mez 15 db, súlypont-emelkedés mérő, magasságmérő, személymérleg.	Különböző feladatok végrehajtásának minősége, kivitelezése alapján. A mérhető feladatokban nyújtott fejlődést. A gyakorlatok önálló összeállításában és bemutatásában nyújtott teljesítményét. Az órai munkához való hozzáállás, órai aktivitás. Értékelés érdemjegyekkel.
7.	5	185	Megafon, rádió-magnetofon, erősítő készülék, hangfalak, hangkazetták. Magnézia tartó, Sílécek kötésekkel, cipővel bottal 15 pár. Korcsolya cipővel 30 pár. Baleseti fektető ágy.	A tanulók mozgáskultúrájában, fegyelmezett, kitartó munkájában történt pozitív vagy negatív változás alapján. A mérhető feladatokban mutatott fejlődés alapján. A játékban nyújtott technikai és taktikai megoldásokban nyújtott teljesítménye alapján. Értékelés érdemjegyekkel.
8.	5	185		

6–8. évfolyam

Célok és feladatok

Az iskolai testnevelés célja, hogy az iskola egységes nevelő-oktató munkájának szerves részeként a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek és az ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint a természet egészségfejlesztő tényezőinek integrált hatásaként járuljon hozzá, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak, akik ismerik motorikus képességeik szintjét, fejlesztésének és/vagy fenntartásának módját, a mozgásos játék, a versengés örömet, és igénylik is azt. Megbecsülik társaik teljesítményét, felismerik a testnevelés és sport egészségügyi és prevenciós értékeit, a rendszeres fizikai aktivitás magatartásuk részévé válik. A testnevelés célja továbbá az 5–8. évfolyamon, hogy szoros összefüggésben az 1-4 osztály számára megfogalmazott célokkal, vegye figyelembe az élettani, valamint az azokkal összefüggő lélektani változásokat, amelyek ezt az életszakaszt jellemzik; támogassa a tanulók egészséges testi fejlődését, az alapvető mozgáskészségben esetlegesen még mutatkozó hiányok felszámolását; ragadja meg a koordinációs alapkészségek fejlesztési lehetőségeinek utolsó éveit, az élettani és az előképzettségből adódó lehetőségek figyelembevételével fejlessze tovább a tanulók kondicionális képességeit. Az 1–4. osztályok kezdő szakasz jellegére építve, gazdagítsa tovább a tanulók sportági mozgáskészségét, fejlessze motorikus cselekvési biztonságukat, mozgás és sportolás iránti igényüket. A kötelező tanórák és a sportórák lehetőségeinek igénybevételével sajátítsák el legalább két sportági rendszer technikáját olyan szinten, hogy az élmény és siker forrása legyen számukra. Ismerjék meg a motorikus feladatmegoldásokban érvényesülő törvényszerűségeket, és tanuljanak meg feladatmegoldó sémákat, transzferálható cselekvési elveket.

Az egészséggel kapcsolatos feladatok: testi fejlődés-érés támogatása; a higiéniai szokások kialakítása, erősítése, az ellenálló képesség, edzettség fejlesztése; az ortopédiai elváltozások megelőzése, ellensúlyozása; megfelelő felkészítés a keringési és légzőrendszeri megbetegedések megelőzésére, a károsodások csökkentésére. A tanulók értsék és ismerjék a prevenció lényegét, ismerjenek relaxációs eljárásokat.

A mozgáskultúra fejlesztése: az alapvető mozgáskészségek megfelelő szintű kialakítása, fejlesztése; az úszás elsajátítása; a kondicionális képességének az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése, sokoldalú mozgástapasztalat és jól alkalmazható mozgáskészség megszerzése; a feladatmegoldáshoz, a képességfejlesztéshez, a játék- és sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó ismeretek (szabályok, történeti vonatkozások, mechanikai-biomechanikai törvényszerűségek, feladatmegoldó sémák, egészségügyi megfontolás) megszerzése; mozgáskommunikáció.

Tanulási, játék- és sportolási élmények nyújtása: az elsajátítás, a teljesítmény, a kollektív siker és a tevékenység öröme.

Értékes személyiségvonások fejlesztése: a félelem leküzdése, a szabályok betartása, összpontosítás, céltartás, a nehézségek leküzdése, empátia, kudarctűrés, a természet szeretete és környezetkímélő magatartás.

Fejlesztési követelmények (a teljesítményképes szint az emelt óraszámú tanított mozgásfeladatokra értendő)

Az alapozó szakasz kiemelt fejlesztési feladatai:

Énkép, önismeret

- Egyénre szabott, bővülő tananyag egymásra épülő minőségi változásainak különbözősége.
- Igazodás a nemi különbségekhez, teljesítménybeli meghatározottsághoz.

Hon- és népismeret:

- A sportolás és játék során ismerkedik meg a tanuló a távolabbi környezettel, ezek pozitív hatásait ki kell használni.

Demokráciára nevelés

- Elsősorban a testnevelési és sportjátékok alkalmasak arra, hogy az adódó konfliktusokat, szabálytalanságokat, durvaságokat a tanulók bevonásával kezeljék.

A különböző felelősi feladatok segítik a környezet tudatosabb szemlélését, védelmét, értékek megvédését, épített környezet használatát. Egyszerű szabályokkal megoldható szituációkat éljenek át, és kapjanak lehetőséget a sikeres végrehajtást biztosító szabályok kialakítására, kombinációs lehetőségek kipróbálására.

Az egészséges testi fejlődés segítése

A tanulók tudatosan vegyenek részt testük fejlesztésében. Alkati adottságaiknak megfelelően, károsodástól mentesen következzenek be a prepubertás és a pubertás kori fejlődés változásai. rendszeresen végezzenek mozgástevékenységet, hogy megfelelően fejlődjön keringési, légzési és mozgató rendszerük. Előzzék meg a testtartási rendellenességek kialakulását, kerüljék a gerincoszlopot károsító helyzeteket, mozgásokat. Egészségük szilárduljon. Váljanak ellenállóvá a terhelésekkel és a megbetegedésekkel szemben. Ismerjék a mozgástevékenységnek és a sportolásnak az egészséges életmódban betöltött szerepét, és alkalmazzák azt.

A mozgáskultúra fejlesztése

Teljesítményképes tudás szintjén birtokolják az atlétikában tanult technikákat. Sajátítsanak el egyszerűbb torna jellegű elemeket, elemkapcsolatokat. A tanult elemekből legyenek képesek összefüggő gyakorlatot végrehajtani. Tudjanak játszani két sportjátékot. Ismerjék azok szabályait, és alkalmazzák a játéknak megfelelő támadási és védekezési megoldásokat. Továbbfejleszhető szinten tudják két úszásnem alaptechnikáját. Sajátítsanak el önvédelmi fogásokat. Ismerjenek meg és tudatosan alkalmazzanak cselekvési elveket, törvényszerűségeket, a rokon szerkezetű és funkciójú tevékenységekben érvényesíthető feladatmegoldó sémákat. Fejlődjenek erőben, gyorsasági erőben, állóképességben. Motorikus képességeiket fejlesszék, ez mutatkozzon meg atlétikai, torna-, sportjáték-, úszás- és küzdősportbeli teljesítményeikben. Ismerjenek meg és alkalmazzanak egyszerűbb képességfejlesztő eljárásokat. Fejlődjön izomérzékelésük, ritmus- és reakció készségük, térbeli tájékozódási képességük, labilis egyensúlyi helyzetben is biztonságosan uralják testüket.

Fejlesztési célok	6. évfolyam Alapozó szakasz Tananyag	7-8. évfolyam Fejlesztő szakasz Tananyag
Anyanyelven folytatott kommunikáció	Atlétika jellegű feladatok	Atlétika jellegű feladatok
Tanulás megtanulása	Tornajellegű feladatok	Tornajellegű feladatok
Vállalkozói kompetencia	Testnevelési játékok	Testnevelési játékok
Anyanyelven folytatott kompetencia	Szabadidős sporttevékenységek	Szabadidős sporttevékenységek
Anyanyelven folytatott kommunikáció	Önvédelmi sportok, küzdősportok	Önvédelmi sportok, küzdősportok
Vállalkozói kompetencia	Szabadidős sporttevékenységek	Szabadidős sporttevékenységek
Interperszonális, szociális kompetencia	Úszás	Úszás

6. évfolyam**Heti óraszám:** 5**Éves óraszám:** 185

Témakör	Témakör tartalma	Óraszám	
Rendgyakorlatok	– Az eddig tanultak gyakorlása, alkalmazása.	Folyamatos	Belépő tevékenységformák: A gyakorlási rend betartása, egyszerűbb szervezési feladatok vállalása. Gimnasztikai gyakorlatok, valamint a sokoldalú előkészítő feladatok egyéni és együttes végzése, azok szakkifejezéseinek ismerete. Gyors megindulások és futások jelre. Állóképességi futás 6-8 percig egyéni iramban, a futósebességnek a távhoz igazítása. Ugrások a kar- és lábmunka összhangjának megteremtésével. Kislabdahajítás a dobás hátulról történő indításával, a labda minél hosszabb úton történő gyorsításával. A talajon, valamint a függőszeren tanult gyakorlatoknak, illetve ezek kapcsolatainak végzése. Támaszgrások erőteljes elugrással, növekvő első ívvel, egyensúlyvesztés nélküli talajra érkezéssel. Labdakezelés mozgás közben. Támadásban labdaátvitelre (üres helyre) helyezkedés, illetve labdatovábbítás a
Gimnasztika alapképesség fejlesztés	– Azonos az előző évfolyaméval. – Kitartást és erőt fejlesztő társas gyakorlatok. Képességfejlesztő gyakorlatok szabadon és szerekllel.	Folyamatos	
Atlétika	– Futások: Álló, guggoló, térdelő rajtok gyakorlása. – Iramfutás 400-600 méteren. – 6-8 perc kitartó futás. – Ugrások: Szökdelő iskola, magasugrás, távolugrás, sorozat ugrások. – Dobások: Kislabda dobás nekifutással, keresztlépéssel. – Lökés gyakorlatok 1-2 kg-os tömöttlábdával.	50	

Torna	<ul style="list-style-type: none"> – <u>Talaj</u>: fejjállás, kézállás, repülő-guruló átfordulás, kézenátfordulás, kézenátfordulás oldalt gyakorlása. – Összefüggő gyakorlatok végrehajtása. – <u>Ugrás</u>: guggoló átuigrás, áterpesztés, fejen átfordulás. – <u>Gyűrű</u>: összefüggő gyakorlatok végrehajtása. – <u>Gerendán</u>: összefüggő gyakorlat, fellendülés kézállásba. 	50	<p>szabadon lévő társnak, védekezésben a labdát birtokló zavarása.</p> <p>Továbbhaladás feltételei: Rendgyakorlatok végzése az óraszervezés megkivánta formában. Jártasság a bemelegítésre és a képességfejlesztésre egyaránt alkalmas gyakorlatok végzéséhez. A tanult tornagyakorlatok biztonságos és az atlétikai mozgások összerendezett végrehajtására.</p>
Sportjátékok, kézilabda	<ul style="list-style-type: none"> – Egykezes felső átadás. – Érkező labda elfogása különböző irányokból. – Kapura lövés talajról és felugrásból, vállmagasságból. – Védekezés társ ellen. – 6-os fal védekezés. – Helyezkedés üres helyre, átadás szabadon lévő társnak. – Kézilabda játék. 	50	<p>Labdajátékokban a tanult technikai elemek alkalmazása. Néhány önvédelmi fogás ismerete.</p> <p><u>Optimum szint:</u> <i>Tudjanak a tanulók 1500-2000 métert folyamatosan futni.</i> <i>Gyorsfutás 60 m (9-12 sec.)</i> <i>Kislabda dobásban:</i> <i>Füük 25-35 métert</i> <i>Lányok 20-30 métert tudjanak dobni.</i> <i>Összefüggő talajgyakorlat 5-6 elemből.</i></p>
Önvédelmi sportok, küzdőjátékok	<ul style="list-style-type: none"> – .A dzsúdó elemi esés- és gurulógyakorlatai. – Az aikidó anyagából szabadulások kézlefogásból. – Húzások és tolások párokban és csoportokban. 	15	<p><i>Ismerjék a legfontosabb szabályokat és tudják azokat alkalmazni játék közben.</i> <i>Az ismert technikai elemeket tudják alkalmazni játék közben.</i></p>
Szabadidős sporttevékenység	<ul style="list-style-type: none"> – Asztali tenisz, labdarúgás, kosárlabda, tájfutás, kerékpározás. – Szánkózás, korcsolyázás, síelés 	20	

7. évfolyam

Heti óraszám: 5**Éves óraszám:** 185

Témakör	Témakör tartalma	Óraszám	
Rendgyakorlatok	– Az előző évfolyamokban tanultak teljes köre.	Folyamatos	Belépő tevékenységformák: A bemelegítést, a sokoldalú előkészítést és a testtartási rendellenességek megelőzését szolgáló gyakorlatok végzése, ezek hatásának növelését eredményező megoldások (formák) ismerete. Atlétikában az egyéni adottságoknak és a feladat jellegének megfelelő feladatmegoldások: laza, könnyű, gyors(vágta)futás, valamint 7-9 percgig kitartó futás növekvő intenzitással; ugrásoknál optimális sebességű nekifutás, a kar- és láblendítés jelentőségének ismerete; a hajító és lökő mozdulat csiszolása. Legalább 3-4 elemből álló összetett talajgyakorlat bemutatása, az összekötő elemek szerepének
Gimnasztika alapképesség fejlesztés	– Az eddig megismert szabad-, társas- és szerygyakorlatok. – Dinamikus erőt fejlesztő kéziszergyakorlatok.	Folyamatos	
Atlétika	– Előkészítő gyakorlatok: futó-, ugró- és dobóiskola. – <u>Futások</u> : Gyorsfutás versenyek. – Iramfutás 600-800 m. Gyorsfutás 100 m. Kitartó futás 7-9 perc. – <u>Ugrások</u> : Távolugrás gugolótechnikával. – Magasugrás átlépő és hasmánt technikával. – <u>Dobások</u> : Kislabda dobás keresztlépéssel. – Súlylökés (helyből).	50	
Torna	– <u>Talaj</u> : Az eddig tanult elemek gyakorlása, gyakorlat összeállítása. – <u>Ugrás</u> : Átguggolás, átterpesztés, fejenátfordulás. – <u>Gyűrű</u> : Az eddig tanult elemek gyakorlása, gyakorlat összeállítása. – <u>Gerenda</u> : guruló-átfordulás, előre, hátra, gyakorlat összeállítása. – <u>Ritmikus sportgimnasztika</u> : lépés kombinációk, fordulatok, elemek összekapcsolása.	50	
Sportjátékok, kézilabda, kosárlabda	– Kapura lövés formák gyakorlása. – Egyéni védőmozgás. – Csapatvédekezési formák (5-1, 4-2). – Cselezés, két-három fő kapcsolata a játékban. – A kapus játéka, indítás. – Játék a szabályok teljes alkalmazásával.	50	
Önvédelmi sportok, küzdőjátékok	– <u>Birkózás</u> : esések, gurulások, szabadulás fogásból, csípődobás. – Grundbirkózás. – <u>Dzsúdó</u> : gurulások, esések, zuhanások.	15	

<p style="text-align: center;">Szabadidős sporttevékenység</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tollaslabda, asztalitenisz, kosárlabda, labdarúgás, tájékozódási futás. - Szánkózás, korcsolyázás, sielés. 	<p>ismerete és azok alkalmazása.</p> <p>Függőszeren 2-3 gyakorlategy végzése. Lendületes támaszgrások.</p> <p>Labdajátékokban a társakhoz és a labdához való igazodás, emberfogásos védekezés. A tanult technikai elemek alkalmazása játék közben</p> <p><u>Továbbhaladás feltételei:</u></p> <p>20 Rendgyakorlatoknál törekvés a társakhoz igazodó, egyöntetű végrehajtásra. Néhány alapvető gimnasztikai gyakorlat önálló végzése. Az atlétikai mozgások megközelítően helyes technikai végrehajtása. A torna gyakorlategyek összekötésének biztonsága. Labdajátékokban a csapattársakkal való együttműködésre törekvés. Küzdeni tudás és sportszerűség.</p> <p><u>Optimum szint:</u> <i>Tudjanak a tanulók folyamatosan 2000-2500 métert futni. Összefüggő talajgyakorlatok bemutatása. Tudjanak kötél 4 méterre felmászni. Ismerjék és alkalmazzák a sportjátékok legfontosabb elemeit és szabályait. A tanult sportág mozgáselemeit tudják játék közben alkalmazni.</i></p>
---	---	---

8. évfolyam

Heti óraszám: 5
Éves óraszám: 185

Témakör	Témakör tartalma	Óraszám	
Rendgyakorlatok	– Az előző évfolyamokban tanultak teljes köre.	Folyamatos	<p>Belépő tevékenységformák: A sokoldalú előkészítésre és a prevencióra alkalmas gyakorlatok (részben) önálló végzése. Az atlétikai mozgások helyes technikai végrehajtása, görcsös erőlködés nélküli vágtafutás, valamint kitarató futás 8-10 percig, a futás távját fokozatosan növelve. Energikus elugrás, tényerő légmunka az ugrásoknál. A hajtásnál és a lökésnél a lendületszerzés és a kidobás harmonikus összekapcsolása. Tornában a tanult mozgáselemekből összeállított gyakorlatok, valamint lendületesen, biztonságos talajra érkezéssel végrehajtott támaszugrások végzése. Leányoknál a sportgimnasztikai gyakorlatoknak a ritmushoz igazodó végzése. Labdajátékokban a legáltalánosabb támadási és védekezési megoldások ismeretének birtokában a választott játék(ok) aktív és élményszerű játéka.</p> <p>Továbbhaladás feltételei: Gimnasztikai gyakorlatok ismerete, és azok helyes végrehajtása. Az atlétikai mozgások összerendezett, önmagukhoz mérten javuló eredményességű bemutatása. A tornagyakorlatok biztonságos végrehajtása helyes testtartásra törekvéssel. Alapvető labdakezelési ismeretek birtoklása, a játék helyzetekhez való alkalmazkodás. Önvédelem, sportszerű küzdeni tudás.</p> <p>Optimum szint: <i>A tanulók tudjanak 10-12 percig (2-3000 métert) megállás nélkül lefutni. Az atlétikai mozgásokat technikailag jól tudják végrehajtani maximális teljesítményre törekedve. Mutassanak be 6-8 elemből álló tornagyakorlatot. Egy sportjátékot tudjanak versenyszerűen üzni. Váljon igényükké és napi szükségletükké a rendszeres sporttevékenység. Ismerjék és alkalmazzák az egészséges életmód tudnivalóit. Tudjanak síelni, vagy korcsolyázni, asztaliteniszezni, kerékpározni.</i></p>
Gimnasztika alapképesség fejlesztés	– Előkészítő szabad-, társas- és szerygyakorlatok teljes köre. – Erő és állóképesség fejlesztő gyakorlatok.	Folyamatos	
Atlétika	– <u>Futások:</u> 8-10 perc kitarató futás. – 800-1000 m iramfutás. – 100 méteres vágtafutás. – <u>Dobások:</u> kislabda hajtás teljes rohammal, keresztlépéssel. – Súlylökés becsúszással. – Vetések tömöttlabdával. – <u>Ugrások:</u> távolugrás lépő technikával. – Magasugrás hasmánt technikával.	50	
Torna	– Az eddig tanultak teljes körének gyakorlása, a végrehajtás kivitelezésének javítása. – Minden szeren gyakorlatok összeállítása és folyamatos végrehajtása. – <u>Ritmikus sportgimnasztika:</u> a tanult elemek gyakorlása, kombinálása .	50	
Sportjátékok, kézilabda, kosárlabda	– Kapura lövés formák. – Gyorsindítás, lerohanás, ezek elleni visszarendeződés. – Átlövés, bejátszás. – 5-1 és 4-2-es támadási formák és védekezési formák gyakorlása. – Játék a tanult elemek alkalmazásával. – Dobásformák gyakorlása, alkalmazása a játék szituációkban	50	
Önvédelmi sportok, küzdőjátékok	– A birkózás elemeinek elsajátítása. – <u>Dzsudó:</u> csípődobás, fejen átdobás. – <u>Aikidó:</u> fojtásfogás háritása.	15	
Szabadidős sporttevékenység	– Kosárlabda, labdarúgás, tájfutás, asztalitenisz, tollaslabda. – Korcsolyázás, szánkózás, síelés.	20	

TESTNEVELÉS - EMELT SZINT - PETŐFI

6-8. évfolyam

Célok és feladatok

Az iskolai testnevelés célja, hogy az iskola egységes nevelő – oktató munkájának szerves részeként a testkultúra eszközeinek (testgyakorlatok, mozgásos játékok, sportági tevékenységek és ezekhez kapcsolódó intellektuális ismeretek), valamint a természet egészségfejlesztő tényezőinek integrált hatásaként járuljon hozzá, hogy a tanulók életigenlő, az egészséget saját értékrendjükben kiemelt helyen kezelő személyiséggé váljanak, akik ismerik motorikus képességeik szintjét, fejlesztésének és / vagy fenntartásának módját, a mozgásos játék, a versengés örömét, és igénylik azt. Megbecsülik társaik teljesítményét, felismerik a testnevelés és a sport egészségügyi és prevenciós értékeit, a rendszeres fizikai aktivitás magatartásuk részévé válik.

A testnevelés célja továbbá az 5-8. évfolyamon, hogy – szoros összefüggésben az alsó tagozat számára megfogalmazott célokkal, figyelembe véve azokat az élettani, valamint az azokkal összefüggő lélektani változásokat, amelyek ezt az életszakaszt jellemzik – támogassa a tanulók a tanulók egészséges testi fejlődését, az alapvető (generikus) mozgáskészségben esetlegesen még mutatkozó hiányok felszámolását, rgadja meg a koordinációs alapképességek fejlesztési lehetőségeinek utolsó éveit, az élettani és az előképzettségéből adódó lehetőségek figyelembevételével fejlessze tovább a tanulók kondicionális képességeit. Az alsó tagozat megalapozó jellegére építve, gazdagítsa tovább a tanulók sportági mozgáskészségét, fejlessze motorikus cselekvési biztonságukat, mozgás és sportolás iránti igényüket. A kötelező tanórák és a sportórák lehetőségeinek igénybevételével sajátítsák el legalább két sportági rendszer technikáját olyan szinten, hogy élmény és siker forrása legyen számukra. A délutáni sportági órák alapozzák meg az adott sportághoz való szeretetüket, fizikális képességüket, mozgáskészségüket és szabályismeretüket. A tanulók ezek ismeretében képviseljék iskolánkat a különböző versenyeken és szép sikerrel öregbítsék iskolánk hírnevét. Ismerjék meg a motorikus feladatmegoldásokban érvényesülő törvényszerűségeket, szabályszerűségeket, és tanuljanak meg feladatmegoldó sémákat, transzferálható cselekvési elveket.

Az egészséggel kapcsolatos feladatok: a testi fejlődés-érés támogatása; a higiéniai szokások kialakítása, erősítése; az ellenálló képesség, edzettség fejlesztése; az ortopédiai elváltozások megelőzése, ellensúlyozása; megfelelő felkészítés a keringési és légzőrendszeri megbetegedések megelőzésére, a károsodások csökkentésére; értsék és ismerjék a prevenció lényegét, ismerjenek relaxációs eljárásokat.

A mozgáskultúra fejlesztése: az alapvető (generikus) mozgáskészségek megfelelő szintű kialakítása, fejlesztése; az úszás elsajátítása; a kondicionális és a koordinációs képességeknek az életkorhoz és az egyéni adottságokhoz igazított fejlesztése; sokoldalú mozgástapasztalat és jól alkalmazható mozgáskészség megszerzése; a feladatmegoldáshoz, a képességek fejlesztéshez és a játék-sporttevékenységhez, azok károsodás nélküli végzéséhez kapcsolódó ismeretek (szabályok, történeti vonatkozások, mechanikai-biomechanikai törvényszerűségek, feladatmegoldó sémák, egészségügyi megfontolások) megszerzése; mozgáskommunikáció.

Tanulási, játék – és sportolási élmények nyújtása: az elsajátítás, a teljesítmény, a kollektív siker és a tevékenység öröme.

Értekes személyiségvonások fejlesztése: a félelem leküzdése, a szabályok betartása, összpontosítás, céltartás, a nehézségek leküzdése, empátia, kudarctűrés, a természet szeretete és környezetkímélő magatartás.

Fejlesztési követelmények:

Az egészséges testi fejlődés segítése:

A tanulók tudatosan vegyenek részt testük fejlesztésében. Alkati adottságaiknak megfelelően, károsodástól mentesen következzenek be a prepubertás és a pubertáskori fejlődés változásai. Rendszeresen végezzenek mozgástevékenységet, hogy megfelelően fejlődjön keringési, légzési és mozgató rendszerük.

Előzzék meg a testtartási rendellenességek kialakulását, kerüljék a gerincoszlopot károsító helyzeteket, mozgásokat.

Egészségük szilárduljon. Váljanak ellenállóvá a terhelésekkel és a megbetegedésekkel szemben.

Ismerjék a mozgástevékenységnek és a sportolásnak az egészséges életmódban betöltött szerepét, és alkalmazzák azt.

A mozgáskultúra fejlesztése

A teljesítményképes tudásszinten birtokolják az atlétikában tanult technikákat. Versényszerűen tudjanak futni rövid és hosszútávon. Ismerjék a váltófutás technikai részét. Sajátítsák el a különféle ugrások, dobások végrehajtásának technikáját és ennek birtokában tudjanak részt venni a 3-4-5 tusa versenyeken. A támasz és függőszerken a tornaelemeket tudják összekapcsolni és helyes testtartással bemutatni. Ismerjék meg a diákolimpiai tornagyakorlatokat. Tudjanak elfogadható szinten játszani három sportjátékot, ismerjék azok szabályait, alkalmazzák támadási és védekezési megoldásait. Két úszásnemben tudjanak 20-25 métert leúszni.

6. évfolyam

évi óraszám: 185

Heti óraszám: 5

Belépő tevékenységek:

- A rendgyakorlatok pontos és egyöntetű végrehajtása.
- Hasznosítható ismeretszerzés a játékok és versenyek szervezésében, lebonyolításában.
- A bemelegítést, a sokoldalú előkészítést és a testtartási rendellenességek megelőzését szolgáló gyakorlatok végzése, ezek hatásának növelését eredményező megoldások ismerete.
- Atlétikában az egyéni adottságoknak és a feladat jellegének megfelelő feladatmegoldások: laza, könnyű, gyors futás, valamint 12-14 percig kitartó futás növekvő intenzitással, ugrásoknál optimális sebességű nekifutás, a kar – és láblendítés jelentőségének ismerete, a hajító és a lökő mozdulat csiszolása.
- Legalább 4-5 elemből álló, összetett gyakorlat bemutatása, az összekötő elemek szerepének ismerete és azok alkalmazása.
- Függszeren 2-3 gyakorlat elem végzése.
- Lendületes támaszugrások.
- Labdajátékokban a társakhoz és a labdához való igazodás, emberfogásos védekezés.
- A tanult technikai elemek passzív, majd aktív védővel szembeni végrehajtása.

Témakörök**Tartalmak****Rendgyakorlatok (3 óra)**

A rendgyakorlatoknál az alakzatok változtatásának biztonságos végrehajtása, közlekedés zárt alakzatban.

A táv és a térköz felvételének pontos végrehajtása.

Alapképesség – fejlesztés (22 óra)

Erőfejlesztő gyakorlatok: Szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok.

Természetes társas és küzdőgyakorlatok.

Különböző tornaszerekkel,

kézi szerekkel és erőfejlesztő gépeken végzett gyakorlatok.

Gyorserőt fejlesztő gyakorlatok: dobások, ugrások.

Gyorsaságfejlesztő gyakorlatok: Rajtok, vágatok.

Hely és helyzetváltoztató mozgások (időre, nehezített és könnyített feladatokkal).

Állóképesség fejlesztő gyakorlatok: Tartós futás, lassú és közepes iramban, iramfutás.

Hosszú ideig végzett testgyakorlatok alacsony igénybevétellel.

Izületi mozgékonytámasztó gyakorlatok:

Szabadgyakorlati alapformájú, nyújtó hatású gyakorlatok, statikus, nyújtó hatású, valamint közbeiktatott lazító gyakorlatok.

Testtartást javító, relaxációs és légző gyakorlatok:

Lábboltozatot erősítő és a lábdeformitásokat ellensúlyozó gyakorlatok.

Gerincdeformitásokat ellensúlyozó és testtartást javító gyakorlatok.

Torna (18 óra)

Előkészítő gyakorlatok: A gerinc, a vállöv és a csípőizület mozgását növelő, a kar – hát és hasizom, valamint a comb hajlító- feszítő izmának erejét növelő szabad kézi szer és szergyakorlatok.

Talajtorna: Repülő, guruló átfordulás, nekifutással. Fejállás különböző kiinduló helyzetekből. Fellendülés kézállásba és gurulás előre.

Guruló átfordulás hátra érkezés kézállásba. Kézen átfordulás oldalra.

Tarkóbillenés, mérlegállás, fejbillenés számolyról. Összefüggő gyakorlat.

Szekerényugrás: Guggoló átugrás 4 részes szekrényen keresztbe. Átterpesztés 3 részes szekrényen.

Gyűrűn lebegőfüggés, lefüggés, ereszkedés hátsó függőállásba és emelés lebegőfüggésbe.

Nyújtón alacsony kelepfellendülés támaszba.

Gerendán futólépések, érintőjárás, hármas lépés, Futóugrás, leugrás függőleges repülés lábterpesztéssel.

Atlétika (30 óra)

Az atlétikai mozgások elsajátítását elősegítő képességfejlesztő gyakorlatok, rávezető és célgimnasztikai gyakorlatok, feladat – és versenyhelyzetek, valamint versengések.

Futóiskola, futások keresztlépéssel változó lépéshosszal, változó sebességgel, terepen, akadályokon át.

Szökdelő és ugróiskola, felugrások és elugrások.

Álló és térdelőrajt, rajtversenyek. Váltófutás kétkezes váltással.

Futás 50-100 m-es távon irambeosztással, 400-600 m-es távon egyenletes sebességgel. Távolugrás guggoló technikával, magasugrás, átlépő és három lépésről flopp technikával. Kislabda hajítás keresztlépéssel, súlylökés helyből, súlylökés beszökkenéssel.

Sportjátékok (30 óra)

Labda nélküli mozgások. Mozdulások labdával, labdás képességfejlesztés.

Kosárlabda: Mozdulások labda nélkül, támadó és védő lábmunka.

Kétkezes mellső átadások. Megindulás és megállás labdával. Futás közben átvett labdával megállás, sarkozás. Fektetett dobás, kosárra dobás helyből.

Emberfogásos védekezés. Támadásnál szabadulás a védőtől. Átadás jó helyzetben lévő társnak.

Kézilabda: A támadó és védő lábmunka. A kapus helyezkedése. Labdavezetés, Labdatovábbítási gyakorlatok mozgás közben. Kapura lövés futásból.

A területvédelem alapformái (6:0; 5:1).

Támadás adogatással, a védők széthúzása. Betörés, felugrásos kapura lövés.

Röplabda: Kosár és alkarérintés. Alsó nyitások és hozzáállások az érkező labdához. Saját térfél veszélyeztetett területeinek védelme.

Labdarúgás: Rúgás belsővel, a labda átvétele helyben és mozgás közben.

Labdavezetés belső és külső csüddel. Szerelési kísérletek, adogatás fejfel. A kapuhoz közel területvédelem, távolabb emberfogásos védekezés.

Támadásnál szabadulás a védőtől és üres helyre helyezkedés.

Játék 1:1; 2:2; 3:3 ellen.

Szabadidős sporttevékenységek (8 óra)

Asztalitenisz, tollaslabda, sakk, téli sporttevékenységek.

Továbbhaladás feltételei:

A tanult rendgyakorlatok végrehajtása az utasításoknak megfelelően. A kitartó és iramfutásoknál fokozzák teljesítményüket. Rendelkezzenek a nekifutás sebessége, a kitámasztás és a lendítés közötti összefüggésre vonatkozó tapasztalatokkal az ugrásokban. Ismerjék meg a számukra optimális sebességet. Legyen kifejezetlen gyorsuló a kidobás mozdulata súlylökésben és kislabda hajításban. Tudjanak összetett talajgyakorlatot talajon bemutatni. Az ugrást lebegőtámasszal és biztonságos talajra érkezéssel végrehajtani. Gyűrűn alaplendület, gerendán helyi és helyzetváltoztatások. Kosárlabda: Tudjon futás közben labdát kezelni, fektetett labdát kezelni, fektetett dobást végrehajtani és megállni két ütemben. Támadásnál állandó mozgással elszakadni a védőtől. Kézilabda: Végezze a rövid és változó irányú adogatást élénk ritmusban. Sajátítsák el a mozgásból végrehajtott kapura lövést. Tudjanak védekezni a kapu előtér vonala előtt. Labdarúgás: Fejlődjön technikai tudásuk a labda birtoklásában, továbbításában és átvételében. Tudjanak pontosan labdát továbbítani az elmozduló társnak. Labdaátvételnél üres helyre helyezkedni. Röplabda: Törekedjenek a játék közben a tanult technikai elemeket szabályosan végrehajtani.

7. évfolyam

Évi óraszám: 166,5

Heti óraszám: 4,5

Belépő tevékenységformák:

- Az előző évfolyamokon tanult rendgyakorlatok pontos és gyors végrehajtása, az utasítások fegyelmezett végrehajtása.
- A sokoldalú előkészítésre és a prevencióra alkalmas gyakorlatok önálló végzése, az ismétlésszám és az intenzitás növelésével azok hatásfokának emelése, az alapvető fizikai képességek önmagukhoz mért optimális fejlesztése.
- Az atlétikai mozgások helyes technikai végrehajtása, görcsös erőlködés nélkül vágtafutás, valamint kitaró futás 14-15 percig.
- Energikus elugrás, tényerő légmunka az elugrásoknál.
- A hajításnál és a lökésnél a lendületszerzés és kidobás harmonikus összekapcsolása.
- Tornában a talajon illetve a függőszeren biztonságos talajra érkezéssel végrehajtott támaszugrások végrehajtása.
- Labdajátékokban a legáltalánosabb támadási és védekezési megoldások birtokában a választott sportjátékok aktív és élményszerű játszása. Sportszerű küzdelem az oktatót sportág szabályainak betartásával. A szabadban végzett mozgásos tevékenységek végzése.

Témakörök**Tartalom****Rendgyakorlatok (2 óra)**

A foglalkoztatási formák módosításához szükséges alakváltoztatások (sorakozó fejlődések, szakadozások, foglalkoztatási forma módosítása utasításra).

Alapképesség fejlesztés (18 óra)**Erőfejlesztő gyakorlatok:**

Szabadgyakorlati alapformájú, természetes, társas – és küzdőgyakorlatok.

Különböző tornaszereke, kézi-szerekkel és erőfejlesztő gépeken végzett gyakorlatok.

Gyorsaságot és állóképességi erőt fejlesztő gyakorlatok: dobások, ugrás gyakorlatok.

Gyorsaság fejlesztő gyakorlatok: Rajtok, vágta, hely – és helyzetváltoztató mozgások.

Állóképesség fejlesztő gyakorlatok: Tartós futás, lassú és közepes iramban. Hosszú ideig végzett testgyakorlatok alacsony igénybevétellel. Gyorsasági állóképességet fejlesztő gyakorlatok.

Izületi mozgékonytámasztó gyakorlatok: Szabadgyakorlati alapformájú nyújtó hatású gyakorlatok. Statikus, nyújtó hatású és közbeiktatott lazító hatású gyakorlatok.

Testtartást javító, relaxációs és légzőgyakorlatok: Lábboltozatot erősítő és a lábdeformításokat ellensúlyozó gyakorlatok. Gerincdeformításokat ellensúlyozó és testtartást javító gyakorlatok.

Atlétika (24 óra)

Az atlétikai mozgásformák elsajátítását és jobb eredményt erősítő gyakorlatok. Futóiskola, szökdelő és ugróiskola. Tömött-labda dobások egy és két kézzel, változatos helyzetekből.

Álló és térdelő rajtok, váltófutás kétkezes váltással, váltózónán belül. Futás 80-120 m, gyorsiramban. Futás 800m –en, versenyhelyzetekben. Alacsony gátak felett átfutások (3-4 db). Egyéni iramban 14-16 perc folyamatos futás.

Távolugrás guggoló és lépő technikával, magasugrás flopp technikával. Hármás és ötös ugrások. Kislabda hajítás rohamból. Súlylökés oldalfeállásból beszökkenéssel.

Torna (18 óra)

A gerincoszlop, a vállöv és a csípőizület elmozdulását növelő, a felső és az alsó végtag,

valamint a törzs hajlító – feszítő izmának erejét növelő szabad – kézi-szer – és szergyakorlatok. Támasz és függőhelyzetben különböző gyakorlatok.

Talajtorna: Fejállás eltérő kiindulási helyzetből.

Fellendülés kézállásba, gurulás előre.

Gurulóátfordulás hátra, kézenállásba, fejen átfordulás. Összetett talajgyakorlat, a IV.

kcs-os tornagyakorlat bemutatása.

Szekrényugrás: Guggoló átugrás 5 részes szekrényen keresztül.

Terpeszáтуgrás, fiúk 4 részes szekrényen hosszában, lányok keresztbe állított szekrényen.

Gyűrű: Alaplendület, lebegő függés, ereszkedés hátsó függésbe, emelés lebegőfüggésbe, lefüggés, leugrás hátra.

Gerenda: 4-5 elem folyamatos bemutatása.

Labdajátékok (24 óra)

Kosárlabda: Megállás futás közben, átvett labdával, majd sarkazás. Fektetett dobás futás közben átvett labdával. Tempódobás, labdavezetést követően. Emberfogásos védekezés és a védőtávolság betartása.

Támadásnál a védőtől üres helyre helyezkedés.

Elfutás, dobóhelyzet kialakítása. Játék 2:2; 3:3 ellen.

Kézilabda: Labdavezetés, adogatások, különböző irányú mozgások közben.

Kapura lövés futásból és felugrással.

Területvédelem 5:1. Gyorsindítás a sánc felállása

előtt. Beugrásos lövés a gyorsindulást követően.

A védők széthúzása adogatással.

Labdarúgás: Rúgás belsővel, külsővel, teljes csüddel. A labda átvétele mozgás

közben. Labdavezetés belső és külső csüddel. Cselezések, szerelések párokban.

Kényszerítő átadások.

A kapuhoz közel területvédekezés, ettől távolabb emberfogásos

védekezés. Támadásnál szabadulás a védőtől, üres helyre helyezkedés. Átadás a

jobb

helyzetben lévő társnak.

Röplabda: Kosár és alkarérintések. Felső nyitás. Hozzáállások az érkező labdához.

Nyitás-fogadás. Támadásnál az ellenfél szabadon hagyott területeinek megfigyelése és a labda oda történő továbbítása.

Szabadidős sporttevékenységek (6 óra)

Asztalitenisz, tollaslabda, sakk, téli sporttevékenységek.

Továbbhaladás feltételei:

A tanult rendgyakorlatok végrehajtása az utasításoknak megfelelően. Tudjanak önállóan összeállítani 8-6 ütemű gyakorlatot és társuknak levezényelni. Rajtoknál javuljon reagálási, reakciós és futó gyorsasága. Ismerjék meg a váltófutás technikáját. Az ugrásoknál az elugrás gazdaságossága váljon kifejezetté. Dobásoknál a lendületszerzés és a kidobás kapcsolódása legyen törésmentes. Talajgyakorlatoknál tudjanak önállóan 4-5 elemből lévő gyakorlatsort bemutatni. Támaszugrásoknál törekedés a minél nagyobb ívű ugrásokra. Kosárlabdánál a területvédekezés helyett emberfogással védekezni és a technikai elemeket játék közben alkalmazni. Kézilabdánál tudják a terület védekezés alapjait és ebből tudjanak támadni. Labdarúgásnál a pálya középső zónájában az emberfogásos védekezés kerüljön előtérbe.

8. évfolyam

Évi óraszám: 166,5

Heti óraszám: 4,5

Belépő tevékenységek:

- A tanulók mozgásához, átszervezéséhez szükséges vezényszavak, alakzatok használata.
- Gimnasztikai alapformák és a testtartást javító gyakorlatok.
- A kondicionális képességeknek a tanulók kiinduló szintjéhez igazított fejlesztése.
- Az atlétikai mozgásanyagból a választott futások, dobások és ugrások technikai szintjének kialakítása.
- A torna mozgásanyagában lévő választott szerygyakorlatok, elemek, elemkapcsolatok elsajátítása.
- A választott sportjátékok üzése szabályok szerint, törekvés az összjátékra.
- A tanult technikai elemek tudatos alkalmazása.
- A természetben üzhető sportágak közül lehetőség szerint legalább egynek a gyakorlása.

Témakörök**Tartalom****Rendgyakorlatok (2 óra)**

Menet megindítása és megállítása.
Helyben járásból átmenet lépésbe. Menetsebesség és lépéshossz változtatása járás közben. Alakzatok kialakítása.

Alapképesség fejlesztés (18 óra)

Szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok, természetes társas és küzdőgyakorlatok. Kézi-szerekkel, valamint különböző tornaszereken végzett gyakorlatok.
Gyorsító fejlesztő gyakorlatok: rajtok, vágták, helyzetváltoztató mozgások.
Tartós futás és iramfutás. Alacsony intenzitással hosszú ideig végzett gyakorlatok.
Szabadformájú nyújtó, lazító hatású gyakorlatok, statikus nyújtó hatású gyakorlatok.
Lábbolozatot erősítő, lábdeformításokat ellensúlyozó és gerincdeformításokat javító gyakorlatok.

Torna (16 óra)

A vállöv, a gerinc és a csípőizület mozgáshatárát növelő, valamint a kar és a hasizom a vállöv szerepét növelő szabad; kézi-szer; és szerygyakorlatok.
Repülő gurulóátfordulás előre.
Fejállás különböző testhelyzetekből. Kézállás, guruló átfordulás hátra érkezés Kézállásba. Kézen átfordulás oldalt, tarkóbillenés, kézen átfordulás előre, fejen átfordulás előre.
Összefüggő talajgyakorlat.
A IV. korcsoportos tornagyakorlat.
Guggoló átugrás támasszal:
- Lányoknak 4-5 részes szekrényen keresztbe, fiúk 5 részes
- Fiúk 4 részes szekrényen átterpesztéssel.
Gyűrű: Alaplendület függésben. Lendület előre, lebegőfüggésbe, lebegőfüggésből Emelés lefüggésbe. Zsugor lefüggésből emelés lefüggésbe. Ereszkedés hátsó Lefüggésbe és emelés lebegőfüggésbe. Lebegőfüggésből hátra és homorított leugrás.
Gerenda: 4-5 elemből összeállított gyakorlat.

Atlétika (24 óra)

Az atlétikai mozgásokat elősegítő képességfejlesztő gyakorlatok.
Futóiskola, szökdelő és ugróiskolai gyakorlatok.
Dobások medicin labdával egy és két kézzel különböző testhelyzetekből.
Álló és térdelőrajtok 30-50 m-es távon. Váltófutás változónán belül. Iramfutás.
Kitartó futás 16-18 percig.
Magasugrás flopp technikával. Távolugrás guggoló vagy belépő technikával.
Hármas és ötös ugrások.
Kislabda hajtás rohamból. Súlylökés beszökkenéssel és becsúzással.
Átfutás gátak felett.

Labdajátékok (26,5 óra)

Kosárlabda: Megállás futás közben átvett labdával, majd sarkazás.
Fektetett dobások labdavezetésből párokban végrehajtott különböző feladatokkal.
Büntetődobás. Tempó dobás. Emberfogásos védekezés támadásban szabadulás a védőtől.
Kézilabda: Labdakezelési és továbbítási gyakorlatok különböző irányból és Magasságból érkező labda esetén. Kapura lövés talajról, futásból. Keresztlépésből

OSZTÁLYFŐNÖKI helyi tanterv 5-8. évfolyam

A tanterv, a NAT Ember és társadalom, Életvitel és gyakorlati ismeretek, műveltségterületek követelményeinek egy részét fedi le, beépítve a szociális életviteli és környezeti kompetencia fejlesztésének követelményeit. Ennek javasolt felosztása:

Évfolyam	5.		6.		7.		8.	
Tantárgy/modul	Heti	Évi	Heti	Évi	Heti	Évi	Heti	Évi
Osztályfőnöki	1	37	0,5	18	0,5	18	0,5	18

Kiemelt fejlesztési feladatok

- Feladat a tanulók készségeinek és képességeinek fejlesztése, a környezettudatos magatartás, a kritikai gondolkodás kialakítása. Hozzájárul az emberiség közös értékeinek védelmét szolgáló magatartás alakításához, a biztonságos életvitel és az aktív felelősségtudat kialakulásához.
- Közös törekvések, hogy az ember a társadalmi környezetébe illeszkedve, a közös erőforrások által limitált keretek között, a társas viselkedés, és ne az egyéni, a közösség érdekeivel ellentétes érdekérvényesítő magatartás formáit sajátítsa el.
- Minimális stratégiai cél, hogy a gyermekek el tudjanak igazodni a környezetükben, biztonságos életvitelre és felelős döntések hozására legyenek képesek a maguk mindenkori szintjén.
- Az élethosszig tartó tanulás
- Felkészülés a felnőtt lét szerepeire.

Célok és feladatok

A Nemzeti Alaptantervben és a Kerettantervben képviselt értékek, az egységes, alapvető követelmények és az ezekre épülő differenciálás egyaránt azt a célt szolgálják, hogy a tanulók – adottságaikkal, fejlődésükkel, iskolai és iskolán kívüli tanulásukkal, egyéb tevékenységeikkel, szervezett és spontán tapasztalataikkal összhangban – minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket.

A Kerettanterv a gyermekek, a serdülők és ifjak képességeinek fejlődéséhez szükséges követelmények meghatározásával ösztönzi a személyiségfejlesztő oktatást Teret ad a színes, sokoldalú iskolai életnek, a tanulásnak, a játéknak, a munkának: ha fejleszti a tanulók önismeretét, együttműködési készségüket, edzi akarataikat; ha hozzájárul életmódjuk, motívumaik, szokásaik, az értékekkel történő azonosulásuk fokozatos kialakításához, meggyökereztetéséhez.

Az osztályfőnök nevelő munkája

A NAT alapján készült Kerettanterv tehát olyan iskolai pedagógiai munkát feltételez, amelyben a tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban; figyelembe véve, hogy az oktatás, a nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem a társadalmi élet és tevékenység számos egyéb fóruma is. Az osztályfőnök céltudatosan irányítja az osztályban folyó nevelő-oktató munkát, összehangolja az iskolai és iskolán kívüli nevelési tényezőket, pedagógiai törekvéseket. A tanulókkal közösen tervezi, elemzi, és alakítja az osztály életét, biztosítja annak bekapcsolódását az iskola egészének nevelési rendszerébe. A tanulók közvetlen megismerése és az osztályközösség arculatának formálása kiváló lehetőségeket kínál az iskolai és iskolán kívüli programok: szakkörök, klubdelutánok, sportfoglalkozások, rendezvények, diákgyűlések, utazások, kirándulások, színház-, és múzeumlátogatások stb.

Az osztályfőnök nevelő munkáját az iskola pedagógiai programja, a helyi tanterve és a tanmenete alapján végzi.

Tevékenysége:

- A, ügyviteli (adminisztrációs) teendők ellátása,
- B, szervezési, koordinációs feladatok végrehajtása,
- C, közvetlen nevelőmunka.

Az osztályfőnöki tevékenység jellemzői:

- Az 5–8. évfolyamon kötelező osztályfőnöki órák nevelési témái lehetnek: kötöttek, szabadon választhatók és aktuális eseményekhez kapcsolódóak.
- Az osztályfőnöki óra egyszerre szolgálja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészíti a tanulókat a kulturált társas

kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához.

- A tanulókat tudományosan megalapozott ismeretekhez juttatja a természeti- és társadalmi környezetről, az emberről, és megismerteti őket a magatartási szabályokkal és etikai normákkal.
- Az „Ember-, és társadalomismeret, etika” 7. osztályos modul ismeretanyagához számos ponton kapcsolódnak az osztályfőnöki órák témái. Szükség van azonban arra, hogy a javasolt osztályfőnöki program koncentrikusan bővülő ismeretrendszerre már 5. osztálytól járuljon hozzá a fiatalok önismeretének, önfejlesztő stratégiájának és erkölcsiségének alakításához (egészséges életmód, konstruktív életvezetés, magatartáskultúra, erkölcsismeret, vallásismeret)
- Az életkornak megfelelő ember-, és társadalomismeretek nyújtásával segítse elő a tanuló szocializációs folyamatát,
- természeti és társadalmi környezetébe való beilleszkedését.
- Segítse a tanulót kapcsolat-, és viszonyrendszereinek felismerésében, nevelje értékes és hasznos kapcsolatok kialakítására és ápolására.
- Fejlessze a tanuló szociális érzékenységét, toleranciáját, valamint empátikus képességét az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránt.
- Elengedhetetlen a tanulók aktív részvétele mind az óra előkészítésében, mind a nevelési téma feldolgozásában!

A szociális kompetencia fejlesztésének célja

- □□□□Alkalmazása segítse a gyerekeket eligazodni a hétköznapi életben – konkrét, valós helyzetekben. Ennek megfelelően ajánlja a valós helyzetek megteremtését vagy azok iskolai szimulációját.
- Fontos, hogy a diákok a tapasztalatszerzés közben megőrizzék kíváncsiságukat, fejlesszék érdeklődésüket, alkotó készséget, kreativitást.
- Fejlessze az összefüggések keresésének igényét, a rendszerszemléletet, a holisztikus megközelítés képességét.

Szabálykövetés nélkül minden közösségi tevékenység lehetetlenné válna. A szabályozottság azonban nem jelent alattvalói magatartást, és nem okoz különösebb gondot, nehézséget a diákoknak. Előzménye, és folytatható gyakorlata a *játék* és a *sport*.

A tananyag koncentrikusan bővül.

A táblázatban szereplő kódszámok értelmezése

SZK	A, B, C	1;2	1-12	1-57
Szociális	A programcsomag	1. Alapfok (1-6. évfolyam) 2. Középfok (7-12 évfolyam)	Évfolyam	A modul sorszama

Tananyag, óraterv
5. évfolyam

Témakör	Javasolt óraszám
1.- Közösség és a személyiség alakítása A harmonikus egyéniség (ÉNképem) Legfontosabb emberi tulajdonságok külső és belső tulajdonságaink. Milyen tulajdonságok hiányoznak belőlünk? Szabályok szerepe SZKA105_35 Barátság SZKA105_08	12
2.- Tanulás és munka. A tanulás tanulása Mutasd meg, hogy tanulsz? SZKA105_07	6
3.- Ember és társadalom Hazánk a világban Tények és értékek SzKA105_38 Értékek a társadalomban I. Értékek alakulása SZKA105_35	4
4.- Emberismeret. Életvitel gyakorlati ismeretek Értékek a társadalomban II. SZKA105_39 Hiába kínálsz, nekem nem kell SZKA105_16 Anyá ne gyújts rá! SZKA105_17	10
5.- Pályaorientáció Családom és foglalkozásuk (Életpálya-építés V.A.2.2.1; 2.2.2; 2.2.3.)	2
6.- Szabadidő Kirándul az osztály SZKA105_09	3

Tananyag, óraterv
6. évfolyam

Témakör	Javasolt óraszám
1.- Közösségben az ember Magatartás és viselkedéskultúra: Baleset és tűzvédelmi oktatás. A házirend áttekintése. A kulturált ember magatartásának jellemzői. Szükségletek és igények SZKA106_22. Szegények és gazdagok SZKA106_23	6
2.-A tanulás és munka. Tanulás a neten! SZKA106_17 Tanulás egész életen át SZKA106_29	3
3.-Ember és társadalom Szükségletek és igények SZKA106_22. Szegények és gazdagok SZKA106_23	2
4.-Emberismeret, kapcsolatok Fiúk, lányok SZKA106_10 Barátság, szerelem „Az vagyok, aki elfogad téged” SZKA106_11	2
5.- Életvitel Az egészséges élet,(a prevenció szerepe az egészség megőrzésében.) Maradj köztünk! SZKA106_27 „Kóla”SZKA106_27	3
6.- Pályaorientáció Munkanélküliek Szka.106-07 Foglalkozások mesterségek SZKA106-07 Kereset és jövedelem SZKA106_08	2

Tananyag, óraterv
7. évfolyam

Témakör	Javasolt óraszám
1.- Közösségben az ember. Baleset és tűzvédelmi oktatás. A házirend áttekintése. Szabályok dzsungelében SZKB207_04 Az osztály önarcképe SZKA107_22. Közösségek lakókörnyezetünkben SZKA207_28	6
2.- Tanulás és munka A teljes élet esélye SZKA107_26	3
3.- Ember és társadalom Értékek a társadalomban Koldus és királyfi SZKA107_24 Szemét szeméért SZKA107_25	2
4.- Emberismeret. Életvitel gyakorlati ismeretek Jog és kötelesség Társas kapcsolatok, barátok SZKB207_05 Az üldözöd te magad légy SZKA107_27	2
5.- Pályaorientáció (célok és lehetőségek) Jó lét és Jólét SZKA207_32	3
6.- Szabadidő Kirándul az osztály SZKA105_02	2

Tananyag, óraterv
8. évfolyam

Témakör	Javasolt óraszám
1.- Közösség és személyiség alakítása – Hátrányos helyzetben SZKA208_30 Különböző emlékeink. SZKA208_31 Kultúrák találkozása SZKA208_33	6
2.- Tanulás és munka kapcsolatok ápolása Ablak a világra SZKA208_23	3
3.- Ember és társadalom A titok SZKA108_42. A szükségletet nem kell igazolni SZKA108_43	2
4.- Emberismeret A lelkiismeret furdalástól a szankcióig SZKA208-47 Meglátni és megítélni SZKB208-44 A lélek láthatatlan kék foltjai SZKA108_50	2
5.- Életvitel gyakorlati ismeretek Vásárlás tudatosan SZKA208_41 Miről árulkodnak a falfirkák? SZKA208_32	1
6.- Felvételizünk. Pályaválasztás Segítő szolgálatok, segítő szakemberek. SZKA208_48 Mit csinál a szociális munkás SZKA208_45	3
7.- A hasznos élet. Év értékelése, útravaló	1

A nevelési témák feldolgozásához módszergazdagság szükséges. Amit nagyban elősegít a Szociális, környezeti és életviteli kompetencia terület programcsomagjainak használata. A programtanterv beilleszthető moduljai beépítettük az osztályfőnöki órák anyagába.

A gyakorlatban leginkább alkalmazott módszerek:

- Beszélgetés
- Vita, véleménycsere
- Kiselőadások
- Drámajáték dramatizálás
- Riportok készítése
- Vetélkedő
- Tablók
- Játékok
- Sajtófigyelő
- Kirándulás, múzeum és színházlátogatás

Az értékelés alapelvei:

- **Célunk az érdeklődés felkeltésére és aktív cselekvésre alapozott, oldott légkörű személyiségfejlesztés.**
- A tanulók helyes szokásrendszere, életvezetése, testi-lelki harmonikus működése az érték.
- **A fogalmak és összefüggések egyéni és csoportos értelmezése, a pozitív értéktételezés, tanulók személyiségében bekövetkezett pozitív irányú változás az igazi érték és minőség.**
- **A tevékenységek eredményessége egyes témák esetében nehezen objektivizálható, ezért természetesen nem osztályozunk.**
- **Fontos a nyílt, őszinte légkör megteremtése, mivel ez alapvetően befolyásolhatja a foglalkozások sikerességét.**
- **A legfontosabb fogalmak, kategóriák és összefüggések ismeretének mérésére és az eredmények indirekt visszacsatolása a diákok emberi méltóságának figyelembevételével történjen.**
- **Az ismeretek elsajátításának, a megértésnek és a pozitív viszonyulás kialakulásának végső mércéje a tanulók személyiségében (a kognitív, affektív és szenzomotorikus szférákban) rögzült pozitív irányú változás, a magatartás minősítésére a magatartási értékelése szolgál.**
- **Elsősorban az interaktív tanítási-tanulási folyamatban megnyilvánuló aktivitást értékeljük.**
- **Törekedjünk az önértékelés és egymás értékelése valamint a tanári értékelés egyensúlyának összhangjára.**

A helyes ismeretek, belsővé vált normák és pozitív tartalmú cselekvések alapján indirekt visszajelzésre törekedjünk, s az „igazságosztó” értékelést és minősítést mellőzzük!

GAZDÁLKODÁSI ÉS VÁLLALKOZÁSI ISMERETEK - ARANY
7 – 8. évfolyam

Alapelvek, célok

Gazdasági és vállalkozói szemléletet és ismereteket tartalmaz a tantárgy.

A tanulók játszva ismerkedhetnek meg az alapvető közgazdasági fogalmakkal, egy-egy történeten keresztül. A tananyagok és feldolgozásukra ajánlott módszerek a mindennapokban mindannyiunkat körülvevő gazdasági jelenségekre épülnek és gyakorlati kérdésekre, problémákra összpontosítanak. A diákok folyamatosan aktualizált adatokkal, statisztikákkal, számos hazai és nemzetközi példával, esetleírásokkal, sok-sok rajzzal, ábrával, fotóval találkozhatnak. A tananyagok hatékony feldolgozásához nagy mértékben hozzájárulnak a multimédiás CD-k a következő 4 témakörben:

Család, háztartás

A munka világa

A vállalkozások világa

Nemzetgazdaság, világgazdaság

Egy témakör óraigénye: 18 óra

Célkitűzések:

A tanulók képesek legyenek:

- a család, háztartás mint gazdasági egység fogalmának magyarázatára
- a családi munkamegosztás konkrét formájának felismerésére
- felsorolni és értelmezni a család tipikus bevételeit, saját családjukra értelmezni a megismert forrásokat
- értékelni, pénzre váltani egy háztartásban végzett munkát
- családok közti szociális különbséget érzékelni
- döntési alternatívákat felállítani, értékelni, mérlegelni
- költségvetést összeállítani, forrásokat, kiadásokat megnevezni, rangsorolni
- alapvető számolási feladatokat végezni (bevétel összesen, kiadás összesen, többlet, hiány megállapítása)
- ugyanazon termékek eltérő árait felismerni
- vásárlási döntésben az árakat összehasonlítani, mérlegelni
- egy családi nagyvásárlást, vendéglátást megtervezni, költségeit megbecsülni
- a lakossági folyószámlák adatait értelmezni
- a reklámok információtartalmát értékelni
- az alapvető fogyasztói jogokat és köteleességeket példák alapján felsorolni
- garanciát (jótállást) értelmezni
- befektetési szempontokat értelmezni, felsorolni
- befektetési lehetőségeket, értékpapírokat értékelni
- hulladéktípusokat megkülönböztetni
- hulladékhasznosítási lehetőségeket ismerni, alkalmazni
- a veszélyes hulladék gyűjtését, tárolását felelősen értékelni
- önmagukról, mint munkaerőről gondoskodni
- tulajdonságaikat, mint a munkaerőpiacon használható képességeket felsorolni, értékelni
- saját élettérképüket elkészíteni
- egyes foglalkozások betöltéséhez szükséges képességeket, személyiségjegyeket felsorolni
- saját tulajdonságaikat, képességeiket megnevezni és munkakörökkel, állásokkal összefüggésbe hozni
- a lehető legtöbb helyről állásajánlatokat összegyűjteni
- az egyes álláslehetőségeket megszerezni
- a munkaerőpiac dinamikáját megérteni
- a munkaerő-piaci helyzet és jövedelem összefüggését felismerni
- életkoruknak és helyzetüknek megfelelő munkalehetőségeket keresni, találni
- álláshirdetések adatait értelmezni
- hagyományos és amerikai típusú önéletrajz sajátosságait elmondani
- saját adataival, meghatározott szempont szerint önéletrajzot készíteni
- átgondolni egy szóbeli meghallgatás szerepeit
- felkészülni a munkát kereső szerepének kérdéseire
- egy telefonbeszélgetésben saját magukat képviselni, kérdéseiket feltenni
- munkaszerződések minimális kötelező tartalmát meghatározni
- a bruttó és nettó bér megkülönböztetésére

- a bruttó bért terhelő tipikus levonási formák felsorolására
- a vállalkozás lényegének megfogalmazására
- a vállalkozói tulajdonságokat megnevezni
- a vállalkozási ötletek felismerésére, értékelésére
- egy konkrét üzleti vállalkozás termelési tényezőinek megnevezésére, felsorolására
- a vállalkozások gazdasági körforgásban történő elhelyezésére
- egyes vállalkozási formák megkülönböztetésére
- a megismert vállalkozási formák konkrét helyzetben történő alkalmazására
- egy konkrét technológiai folyamatot átlátni, a műveletek egymásutánosságát megérteni
- egy konkrét technikai fejlődéssel együtt járó változásokat elemezni, értékelni
- a vállalkozás beindításával kapcsolatos fontos kérdések felvetésére
- konkrét üzleti terv egyes részeinek értelmezésére
- a vállalkozások bevételeinek és kiadásainak összegzésére
- a vállalkozásokhoz szükséges források felsorolására
- a vállalkozások marketingfeladatait átlátni
- marketingeszközöket kidolgozni, megvalósítani
- egy termék piacát elemezni, a verseny jellegét megállapítani
- a verseny előnyét, hátrányát értékelni
- adott vállalkozás egyszerűsített mérlegének sorait értelmezni
- a vállalkozás eredmény-kimutatását elkészíteni
- az üzleti célokat és társadalmi felelősséget összekapcsolni

Kulcskompetenciák fejlesztése

- **Az anyanyelvi kommunikáció** magában foglalja a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények kifejezését és értelmezését szóban és írásban egyaránt (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás), valamint a helyes és kreatív nyelvhasználatot a társadalmi és kulturális tevékenységek során, az oktatásban és képzésben, a munkában, a családi életben és a szabadidős tevékenységekben.
- **A digitális kompetencia** felöleli az információs társadalom technológiáinak (Information Society Technology, a továbbiakban: IST) magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: információ felismerése, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje; továbbá kommunikáció és hálózati együttműködés az interneten keresztül.
- **A kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia** segíti az egyént a mindennapi életben - a munkahelyén is - abban, hogy megismerje tágabb környezetét, és képes legyen a kínálatkozó lehetőségek megragadására. A tudást, a kreativitást, az újításra való beállítódást és a kockázatvállalást jelenti, valamint azt, hogy célkitűzései érdekében az egyén terveket készít és hajt végre. Alapját képezi azoknak a speciális ismereteknek és képességeknek, amelyekre a gazdasági tevékenységek során van szükség.

Fejlesztési feladatok

Az énkép és önismeret erősítése. Az egyén önmagához való viszonya, önmagáról alkotott képe, a személyiség belső diszpozíciói saját befogadó-alkotó tevékenysége során alakulnak ki, csakúgy, mint a személyiségére jellemző egyéb tulajdonságok. Az egyén maga határozza meg tevékenysége irányát, és aktivitásának mértéke, színvonala is nagymértékben függ az önmagáról, képességeiről, igényeiről alkotott képtől és az önmagával szemben támasztott elvárásoktól. A Nemzeti alaptantervben megnevezett értékek és kompetenciák csak akkor épülnek be a tanulók önképébe és válnak magatartást irányító tényezőkké, ha a tanulók maguk is részeseivé válnak az értékek megnevezésének, azonosításának, megértik következményeiket, és megismerik az elsajátított tudás, készségek működését, felhasználhatóságát. Ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek énképükbe, önreflexióikba integrálni az elsajátított tudást, készségeket, tanulást segítő beállítódásokat, motivumokat, a tanítás-tanulás egész folyamatában gondoskodni kell arról is, hogy egyre kompetensebbnek érezzék magukat saját fejlődésük, sorsuk és életpályájuk alakításában. Az egyén önmagához való viszonyának alakításában alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és önkontroll; a felelősség önmagukért; az önállóság; az önfejlesztés igénye és az erre irányuló tevékenységek, valamint mindezek eredményeként a személyes méltóság.

A felnőtt lét szerepeire való felkészülés egyik fontos eleme a pályaorientáció. Általános célja, hogy segítse a tanulók további iskola- és pályaválasztását. Összetevői: az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése; a legfontosabb pályák, foglalkozási ágak és a hozzájuk vezető utaknak, lehetőségeknek, alternatíváknak a megismerése tevékenységek és tapasztalatok útján. Tudatosítanunk kell a tanulóknak, hogy életpályájuk során többször kényszerülhetnek pályamódosításra.

Az iskolának – a tanulók életkorához és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a *munka világáról*. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítani, amelyek elősegíthetik, hogy a tanulók

kipróbálhassák képességeiket, elmélyedhessenek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, ezzel is fejlesztve ön- és pályaismereteiket.

A pályaaorientáció csak hosszabb folyamat során és csak akkor lehet eredményes, ha a különböző tantárgyak, órán és iskolán kívüli területek, tevékenységek összehangolásán alapul. Kiemelt figyelmet igényel a rugalmasság, az együttműködés és a bizonytalanság kezelésének a képessége egyéni és társadalmi szinten egyaránt.

Család – háztartás 7. osztály

Két család gazdálkodásán keresztül mozgósítja a gyerekek ismereteit, döntési, elemzési képességeit a családi munkamegosztással, költségvetéssel (bevételek, kiadások, hitelfelvétel, megtakarítás) kapcsolatos kérdésekben. Az összeállított feladatok lehetővé teszik egy-egy téma több évfolyamon és nehézségi fokon való feldolgozását.

Témakörök tartalma

Családi munkamegosztás – gazdálkodás
A személyes költségvetés megtervezése
Gazdálkodás idővel, pénzzel
Ha a család jobbat akar
Hol vásárolunk, hogyan?
Hogyan spóroljunk?
Fogyasztói jogok, kötelességek
Befektetések
Hulladékhasznosítás
Fogalomtár

Vállalkozások világa 8. évfolyam

A munkatankönyv a „pénzcsinálók” közé vezeti a diákokat. Megismerteti a vállalkozók személyével, vállalkozási ötletekkel, a termelés tényezőivel, a technológiával, vállalkozási formákkal.

Bepillantunk az üzleti döntéseket megalapozó kalkulációkba, nyilvántartásokba. A sok példa, döntési, elemzési lehetőség érthető közelségbe hozza a gyerekek számára a vállalkozásokat.

Témakörök tartalma

Vállalkozó, vállalkozás
Mivel, mire érdemes vállalkozni
A vállalkozás kereke
A vállalkozás szűkebb, tágabb környezete
A pénz, áruk, szolgáltatások körforgása
Mibe öltöztessen?
A termelés lépései
Üzleti terv
Megéri?
Eszter marketingterve
A vállalkozás hajtómotorja
Eredménynyilvánítás az üzleti életben
Az üzlet és társadalmi felelősség
Fogalomtár

A munka világa 7-8. évfolyam

A tananyag önismereti része abban segít, hogy a diákok tisztában legyenek azzal, milyen tulajdonságaik vannak, amelyek a munkaerő-piacon hasznosíthatók. Megismerteti foglalkozásokkal, álláshirdetések elemzésével. Végigvezet az álláskereséstől, az önéletrajzkészítés, felvételi beszélgetés, munkaszerződés-kötés folyamatán. Életszerűsége, alapvető munkajogi ismeretei a munkaerő-piacra lépéshez vértézi fel a tanulókat.

Témakörök tartalma

A cél elérése
Élettérkép I.
Mik az erősségeim?
Mi jellemző rám?
Hogyan értékelhető egy foglalkozás?

Mit tartogat a jövő?
 Karrier – Élettérkép II.
 Ha a zsebpénz nem elég
 Hogyan olvassuk az álláshirdetéseket?
 Önéletrajz
 Jelentkezés a hirdetésre
 A személyes meghallgatás
 Felvételi beszélgetés
 Első munkaszerződése
 Az első fizetés
 Munkaidő – pihenőidő – szabadság
 Ha nem sikerül munkát találni
 Fogalomtár

Nemzetgazdaság – Világgazdaság 8. évfolyam

A tananyag arra vállalkozik, hogy az elmúlt években körülöttünk kialakult piacgazdaság működését, legfontosabb gazdasági intézményeit mutassa be 13-14 éves fiataloknak.
 A piaci mechanizmus, a bankok, tőzsde megannyi izgalmas terület, amiben élünk, döntünk. A piaccal együtt járó problémákat, ellentmondásokat és ezek megoldási lehetőségeit is érinti (infláció, munkanélküliség, állami feladatok.)
 A világgazdasággal való együttélésünk ma már természetes. De ezt miért, hogyan tesszük, melyek a nemzetközi kereskedelem legfontosabb szervezetei (WTO, EU) ennek megválaszolásában segít a munkatankönyv második része.

Témakörök tartalma

Bevezetés a közgazdaságtanba
 Lakatlan sziget
 Mitől lesz egy gazdaság piacgazdaság
 Termelési tényezők és jövedelmük
 A piac
 Pénz a piacgazdaságban
 Mire használjuk a pénzt?
 A pénz vásárlóereje
 Fejlett piacgazdaság célkitűzései
 Az állam
 Bankárok
 Gazdaságnövekedés
 Gazdasági élet változásai, gazdasági ciklus szakaszai
 Piacgazdaság árnyoldala
 Környezetszennyezés – környezetvédelem
 A tőzsde
 Amivel a Budapesti Értéktőzsdén kereskednek
 Világkereskedelem – világgazdaság
 A külpiacra lépés formái
 Kereskedelem szabadsága és korlátai
 Az EU létrejöttének történelmi eseményei

CIGÁNY KISEBBSÉGI OKTATÁS - GÁRDONYI

Célok és feladatok:

A cigány népismeret célja megismertetni a tanulókat a cigányság kulturális, néprajzi, zenei, életmódbeli örökségének jellemző sajátosságaival, értékeivel. A zene és a tánc segítségével, az irodalmi és a képzőművészeti alkotásokon keresztül bemutatni a cigány emberek szokásait, belső lelki világát, ezáltal – egyrészt – segíteni megérteni a cigányságra jellemző érték- és normarendszert, a cigány kultúra európai kultúrában való elhelyezkedését, – másrészt – erősíteni identitástudatukat.

Az 5-6. évfolyam feladata a már korábban megszerzett ismeretek elmélyítése és bővítése. Ismerkedjenek meg a cigányság különböző népcsoportjaival, a magyarországi cigány népzenevel, a cigány népviselettel, a cigányság életmódjára leginkább jellemző kézműves tárgyakkal. A cigány népdalokkal, híres cigányzenészekkel, a képzőművészeti alkotásokra jellemző sajátos színhatásokkal, az elbeszélő irodalmi alkotásokkal, a cigányság eredetével, vándorlásaival, a vándorlás hatásaival a nyelvi és kulturális jellemzők kialakulására, a Magyarországi cigány képzőművészet és irodalom történetével, kialakulásával és fejlődésével a cigány irodalomban, a cigányzenei elemeket felhasználó magyar zeneszerzőkkel, a cigányság életét, kultúráját feltáró kutatásokkal, a XX. századi magyar irodalom cigánysággépével és a világirodalomban megjelenő cigány-ábrázolással ismerkedhetnek meg. A cigány népismeret megismerése során alakuljon ki a tanulóknak nyitottság és megértés a különböző szokások, életmódok, kultúrák, hagyományok iránt. Ismerjék a hagyományos cigány mesterségeket, a vándorlás tárgyi emlékeit, a helyi szokásokat tudják megjeleníteni egyszerű dramatizálással.

Fejlesztési követelmények

Ismerjék meg a tanulókat a cigányság eredetét, a család és a szűkebb környezet (lakóhely) hagyományait, sajátos ünnepeit, és az azokhoz kötődő szokásokat, hiedelmeket. Ismerjék fel a cigány népcsoportok főbb jellemzőit, tudják területi elhelyezkedésüket Magyarországon. Ismerjék a cigányság magyarországi történelmét, főbb sorsfordulóit. Ismerjék a cigány népzene értékeit helyi, magyarországi, nemzetközi viszonylatban is. Ismerjék az irodalmi és képzőművészeti alkotásokat, ismerjék fel a cigány képzőművészet sajátos szín- és formavilágát. Ismerjék a cigányság és az anyanemzet kulturális életének kiemelkedő eseményeit, országos és regionális fesztiváljait, személyiségeit. Tudjanak különböző forrásokból tájékozódni.

Az év jeles napjaihoz kötődő ünnepeket és az ezekhez kapcsolódó helyi szokásokat, cigány tárgyú képzőművészeti alkotásokat. Az elsajátított ismeretek által tudatosuljanak a cigány népismeret értékei, mutassanak érdeklődést a helyi közösség hagyományainak megismerésére.

5-6. évfolyam

Éves óraszám: 111

Belépő tevékenységformák

Dal és tánc tanulás.

A cigány népdalok, műdalok, zenei szemelvények éneklése

Egyéni és közös éneklés, kifejező előadás.

Dalok gyűjtése, éneklési és táncszokások megfigyelése.

Spontán zenélés.

Az olvasott vagy hallott irodalmi művek, műrészletek (mesék, mondák, balladák) rövid szóbeli vagy írásbeli ismertetése, rajzban történő megjelenítése.

Dramatizálás. A hallott irodalmi mű hangulatát, szín és formagazdagságát megjelenítő, önálló és csoportos alkotások létrehozása. Dramatizálás

Az olvasmányok alapján megismert szokások dramatizálása

Dramatizáláshoz népviseletbe öltöztetett bábok készítése "cigányos" környezet ábrázolása. A népviselet színvilágának, hangulatának vizuális technikákkal történő megjelenítése.

A jellegzetes népszokások felelevenítése, eljátszása.

A helyi cigány közösség életmódjával kapcsolatos információk gyűjtése

A népviseletre jellemző motívumok ábrázolása.

A helyi cigány közösség életmódjával kapcsolatos információk gyűjtése, megjelenítése egyszerű dramatizálással.

A cigányság virrasztási, temetkezési, megemlékezési szokásainak tanulmányozása szemelvények alapján.

A tanult szokások megjelenítése, helyi hagyományok megismerése, gyűjtése, összevetése más közösségek szokásaival

Egyéni ötlet alapján népviseleti motívumok tervezése.

Népi- és műmese elbeszélése, történetek mondák előadása általában és a helyi cigány közösségben.

Választott történethez illusztráció készítése.

Nép- és műmesék, történetek, mondák megjelenítése cigánynépviseletbe öltöztetett bábok és cigány környezetre emlékeztető illusztráció segítségével.

Szemelvények olvasása, értelmezése.

Tapasztalatszerzés valamely mesterség termékének előállításáról a valóságban is.

Aktuális kiállítások megtekintése (pl. Néprajzi Múzeum) Látogatás a skanzenben.

Népdalok, műdalok, zenei szemelvények éneklése, stílusos előadása egy-és több szólamban.

Éneklés, hangszerjáték.

A szinkontrasztok, s más kifejező eszközök megfigyelése.

A művek szerkezetét, jelentését feltáró egyszerűbb szövegelemzési műveletek.

A szövegformálás nyelvi jellemzőinek megfigyelése.

Az elbeszéléseken keresztül megismerhető élethelyzetek összehasonlítása a cigányság mai életformájával.

A vándorló közösség tagjainak különböző szerepe, a vándorjele.

A megismert mesterség termékének elkészítése különböző természetes anyagokból pl.: gyurmatégla, fonás pamutból és vesszőből A kosárfonás alpműveletei.

Vásári jelenet (adás-vétel) dramatizálása.

A valóságban történő tapasztalatszerzés néhány termék (kosárfonás, faedények, stb.) előállításának módjáról

Szituációs játékok: „Egy napom a vándorló cigányok között”

A vándorló cigányság életének más vándorló népek életével, ill. a mai életmóddal való összehasonlítása.

A színhátások művészi eszközeinek megfigyelése, elemzése

Rajzos vázlat készítése a vándorlás lehetséges útvonalairól.

Múzeumlátogatás: a vándorlással összefüggő tárgyak, eszközök megtekintése. Fogalmazás készítése a látottakról

A különvált három csoport vándorlási útvonalának bemutatása.

A népcsoportok megnevezése, nyelvi, foglalkozási jellemzői.

Térkép földrajzi elhelyezkedésükről.

A meghallgatott művekben előforduló hangfajták, hangszerek felismerése.

Zenei formák és műfajok megfigyelése.

A költők életének, műveinek megismerése.

Kifejező versolvasás, a versek elemzése, stílusjegyek, műfajok felismerése, összehasonlítása.

Könyvtárlátogatás során a cigánysággal kapcsolatos kutatások megismerése, adatgyűjtés.

Az elbeszélő művek részleteinek szövegű felidézése.

Az írói életutak bemutatása közös feldolgozás és egyéni beszámolók alapján.

Szemelvények gyűjtése, műelemzés.

Irodalmi válogatás készítése a megjelent antológiák, folyóiratok, újságok felhasználásával

Információgyűjtés a televízió, a rádió a napilapok, a folyóiratok és a helyi történések alapján.

Témakörök	Tartalmak
Cigány mese-mondavilág	Eredetmondák, balladák, anekdoták (pl. Bari Károly, Berze Nagy János, Baros Tibor, Rostás Farkas György)
Az emberi élet fordulóinak ünnepeihez kapcsolódó helyi szokások	Húsvét: A nagyheti ünnepkör szokásai, húsvét vasárnap, köszöntők, tojásjátékok, ügyességpróbák. Húsvét hétfő, locsolkodás, locsolóversek, ajándékok. Keresztelő: Az újszülöttel kapcsolatos hiedelmek, altatók, mondókák. Jellemző dalok, ének- és táncszokások ünnepekhez kapcsolódva. Nevezetes népszokások, ünnepek. A sorsfordulókhoz (születés, házasságkötés,) kapcsolódó szokások. A lakóhely életének legfontosabb eseményei.
A magyarországi cigány népzene	A cigány népzene jellemzői: hallgatók, pergetők A helyi cigány közösség zenekultúrája
A cigány népviselet: színek, formák, anyagok	Díszítő elemek – színhasználat A közösség tagjainak különböző viselete. Viseletelemzés: formák, színek, díszek jellegzetességei, közlő funkciója, a férfi és a nő ruházatának különbsége A cigányok régi-és újabb stílusú népviselete Szín- és formagazdagság. A cigány és a magyar népviselet közötti hasonlóságok és különbségek
A hazai cigány elbeszélő irodalom	Pl. Orsós Jakab, Osztóján Béla, Lakatos Menyhért elbeszélései.
Vándorlás	A vándorlás tárgyi emlékei, a mindennapi élethez használt eszközök (pl. a szekér, a sátor berendezési tárgyai, a vajda ereklyéi). Élet a vándorlás idején. (Hogyan telhettek napjaik a vándorló cigány embernek? A vándorlás idejéből eredő ételek.) A vándor közösség tagjai, feladatuk, a család felépítése. Élet a vándorlás alatt: a közösségek asszony és férfi tagjainak, ill. a közösséget vezető, védelmező tagok szerepe, feladatai, kapcsolattartás. A közösséget alkotó nők, férfiak, gyerekek kapcsolata, közösségben elfoglalt

Témakörök	Tartalmak
	<p>helyük.</p> <p>A vándorló cigányok közötti kapcsolatteremtés, kumpániák közti „vándorjelek”, gyülekezések.</p> <p>A Romani Kris, a cigány közösségek életét meghatározó íratlan szabályok.</p> <p>A Patyív: a cigány közösségi normák rendszere.</p> <p>A vándor közösségek tagjainak szerepe, feladata, vándorjelek.</p> <p>Kapcsolatteremtés, kapcsolattartás a kumpániák és tagjaik között.</p> <p>A közösségek asszony és férfi tagjainak, illetve a közösségek vezető, védelmező tagjainak szerepe.</p> <p>A vándorjelek szerepe: mikor, miért, hogyan üzentek egymásnak a közösségek és mi volt a jelentősége az egyes jeleknek.</p> <p>A különböző kumpániák összejűlésének okai.</p> <p>Életmód és foglalkozás közötti összefüggés: a vándorlás alatt folytatott gazdasági tevékenységek.</p> <p>Foglalkozási, megélhetési lehetőségek (a kumpániák).</p> <p>A vándoripar és a céhes ipar közötti különbségek (eszközök, termékek, a munka értéke).</p> <p>A céhek szabályozó ill. korlátozó szerepe.</p>
Hagyományos cigány mesterségek	<p>Vályogvetés - kosárfonás.</p> <p>Fémmegmunkálás - famunkálás.</p> <p>Cserekereskedelem - lókupecség.</p> <p>A mesterségek haszna</p> <p>Vályogvetés - kosárfonás, fém- famegmunkálás, cserekereskedelem-lókupeckedés.</p> <p>Vályogvetés, kosárfonás</p> <p>Fa- és fémmunkálás</p> <p>Harangöntés – drótos</p> <p>Zenélés</p> <p>Cserekereskedelem</p> <p>Lókupec – vásározó</p>
Magyarországi és nemzetközi cigány népdalok.	Népdalok, műdalok, zenei szemelvények.
A komponálás jellegzetes módjai a cigány képzőművészeti alkotásokban.	Naiv és tanult festők (Pl. Péli Tamás, Balázs János, Szentandrassy István műveiben)
A líra képviselői a cigány irodalomban	Pl. Rostás- Farkas György, Bari Károly, Szepesi József, Horváth Gyula, Jónás Tamás, Choli Daróczi József műfordításai
A cigányság eredete.	Első különválás: ben és phen cigányok Nyelvészeti szempontból való elkülönülés (örmény, európai, szír). A népvándorlás hatása a nyelvi és kulturális jellemzők kialakulására. A nyelvi rétegződés.
A cigányság Európában és a világban.	Az életmód alakulása különböző korokban és országokban, a vándorlástól napjainkig. Az egyes cigány csoportok (oláh cigány, beás és romungrok) főbb jellemzői. Lehetséges rokonnépek (dombák, bandzsarak)
A Magyarországon élő cigány népcsoportok néprajzi jellemzői	A népcsoportok elnevezése, földrajzi elhelyezkedésük. Az egyes régiók jellemző dalai, táncai, hangszerei.
A közép-európai élettér	A kézművesség (pl. fegyverkészítés vagy más fémmegmunkálás), mint a viszonylagos megélhetés és a védelemre találás eszköze. Mátyás király privilégium levele. 18-19. század
A cigány próza meghatározó egyéniségei:	Pl. Lakatos Menyhért Osztóján Béla, Orsós Jakab, Holdosi József regényei
A XX. századi magyar irodalom cigányságképe	Olyan magyar regények, vagy elbeszélések (pl. Egri csillagok), melyekben cigány ember is szereplő.
A cigány irodalom élő műhelyei	Könyvek, sajtótermékek, audiovizuális dokumentumok, mágneses

Témakörök	Tartalmak
	adathordozók, időszaki kiadványok (napi-, hetilap, folyóirat, évkönyv). (Pl. Lungo Drom, Amaro Drom, Világunk stb.)
Zenetörténet	19-20. századi ún. cigányzenei elemeket felhasználó művek, táncok, pl. Liszt-rapszódíák, Kodály: Galántai, Marosszéki táncok. A verbunkos kialakulása, stílusjegyei. Nemzetközi sikereket elért hazai cigány együttesek repertoárja (pl. Száztagú cigányzenekar).
A magyarországi cigányság hitélete.	A Szűz Mária kultusz, és egyéb új vallási irányzatokhoz tartozás tömeges megjelenése a cigányságkörében.
A cigány kisebbség helyzete Magyarországon.	Az 1993. évi törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól. Az Országos Cigány Önkormányzat és a helyi kisebbségi önkormányzatok szerepe. Kisebbségi oktatást felvállaló középfokú oktatási intézmények, ösztöndíjrendszerek.

A továbbhaladás feltételei

Népdalok, műdalok, zenei szemelvények stílusos előadása. Zenei elemek, zenei részletek felismerése, reprodukálása. Népi hangszerek hangjának felismerése. A formák, színek, díszek felismerése a cigány népviseletben.

A történetek valóság tartalmának felismerése. Önálló véleményalkotás a tanult művek szereplőiről, cselekményéről.

Eredetmonda, ballada, anekdota ismerete.

A sorsfordulókhoz kapcsolódó szokások ismertetése, összevetve a lakóhely hagyományaival.

A hallott vagy olvasott mese szereplőinek, helyszíneinek felsorolása annak ismerete, hogy mikor milyen körülmények között mondtak meséket; Egy-egy irodalmi műhöz illusztráció készítése.

Az emberi élethez kapcsolódó és az év jeles napjaihoz kötődő ünnepek helyi és általános szokásainak ismerete, saját szavakkal történő ismertetése.

Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó ünnepek sajátosságainak ismerete, saját élményeik alapján történő elbeszélése.

A hagyományos cigány mesemondási szokásokban való tájékozódás.

Összefüggések keresése a cigányság foglalkozása és életmódja között.

Népzenei stílusok és műfajok ismerete. A többszólamú éneklési készség kialakítása. Dalok gyűjtése, éneklési és táncszokások megismerése.

Az elbeszéléseken keresztül megismerhető élethelyzetek és a mai életforma összefüggéseinek felismerése. Véleményformálás az egyes eseményekről, személyekről. A történetek összevetése a valósággal, a túlzások megfigyelése. Legalább 3 elbeszélés saját szavakkal történő bemutatása, önálló véleményalkotás.

Tevékenységek felsorolása, melyek a hagyományos mesterségek körébe tartoznak.

A vándorlások során használt tárgyak, eszközök felismerése. A nők, a férfiak, a vezetők vándorközösségekben betöltött szerepének, feladatának ismerete, saját szavakkal történő ismertetése. A Patyív és a Romani Kris jelentésének ismerete.

Közösségi szabályok, normák ismerete, betartása.

A főbb cigány közösségek nyelvi, foglalkozási jellemzői, a cigányság lehetséges rokon népeinek felsorolása. Zenei formák és műfajok megfigyelése. A lassú lírai dal, táncdal megkülönböztetése, megfelelő stílusban való előadása. Egy híres cigányzenész életének, munkásságának bemutatása.

A cigány képzőművészet sajátosságainak felismerése, megfogalmazása, jellegzetes és kiemelkedő alkotások elemzése.

Az érzelmi telítettség megjelenítésének felismerése az egyes versekben.

Ismeretszerzés és okkeresés a cigányság kereszténységgel való kapcsolódásának folyamatáról.

Népdalok, műdalok, zenei szemelvények éneklése emlékezetből.

Irodalmi alkotások elemzése.

Képzőművészeti alkotások felismerése, megnevezése (alkotó, mű címe). Festői alkotások stílusjegyeinek felismerése.

Önálló véleményalkotás arról, hogyan járultak hozzá az egyes alkotók a cigányság kulturális felemelkedéséhez.